

Vatra veche 11 Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XII, nr. 11 (143) noiembrie 2020 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Vasile Mic

ULTIMA AMINTIRE

spațiul devora toate lucrurile din el
priveam în tăcere în urma lor
spre locul acela unde nu se mai vede nimic
ca-n pîntecele unui animal incolor

care mistuie lumea și flămânzește
în chiar vremea în care mănîncă
totul pînă la ultima ființă vie
și pînă la ultima stîncă

în care a fost îngropat un om
și pînă la ultima cruce
pusă în spatele său
nainte de-a se duce

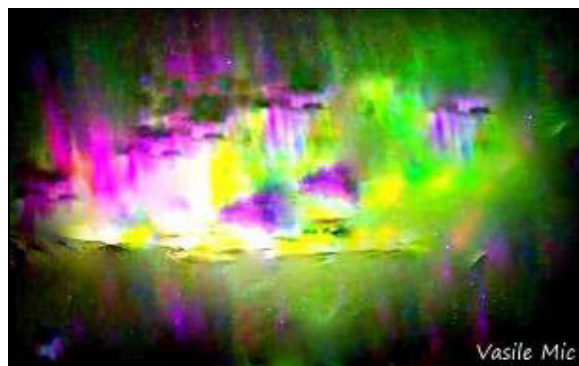
așteptam cu spaimă să ne vină rîndul
se apropia fantastica oră
spațiul devora toate lucrurile din el
și ne uitam neputincioși cum le devoră.

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Poeme de Ileana Mălăncioiu

SUMAR

Ultima amintire, de Ileana Mălăncioiu/1
Asterisc. Dacă tăceai, poet rămâneai, de Nicolae Băciut/3
Ileana Mălăncioiu, de Valeriu Stancu/3
Poeme de Ileana Mălăncioiu/3
Vatra veche dialog cu Aura Christi, de Liliana Popa/4
Les Amoureux du Levant, poem de Cora Botezatu/10
Mai altfel, despre Veronica Micle, de Dumitru Hurubă/11
Se ne (re)amintim de Liviu Rebreanu, de Dumitru Hurubă/12
In Memoriam. Scepticul nemântuit (Emil Cioran), de Ghiță Nazare/14
Voluptatea morții nendurătoare (Ileana Mălăncioiu, Marta Petreu), de Teodora Roșca/15
Corespondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/17
Ochean întors. Iubirile lui Nichita Stănescu, de Emilia Luchian/19
George Enescu, mai aproape de bulgari, de Ognean Stamboliev/20
Asterisc. Memorialistică. Marian Nazat, de Dorin Nădrău/21
Poeme de Darie Duncan/22
Poeme de Melania Cuc/23
Raftul din față. O panoramă a literaturii române din Voievodina (Virginia Popovici, Florian Copcea), de Zenovie Cârlegea/24
Vitrina. Singurătatea lui Adam (Eugen Dorcescu), de Mircea Lăzărescu/27
Între tragism și profetism (Nicolae Grigore Mărășanu), de A.G. Secară/29
Rostirile ființei (Ionuț Caragea), de A.I. Brumaru/31
Cronica literară. O poveste între realitate și artă (Răzvan Duncan), de Liliana Toma/34
Diminețile sfinților (Maria Ieva), de Traian Vasilcău/35
Setea învingătorilor (Any Drăgoianu), de Daniel Marian/ 36
Vocație și destin (Iuliu Ionaș), de Nicolae Băciut/36
Calea lui Nastratin (Iulian Dămăcuș), de Güner Akmolla/38
De ce nu dispăre teatrul ? (Eugen Păsăreanu), de Cristina Sava/39
Măști, poem de Emilia Amariei/40
O carte despre părintele Constantin Necula, de Florin Bengeanu/41
Poeme de Cătălin Varga/41
Poeme de Constantin Stancu, Bianca Marcovici/42
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/43
Pagini de istorie literară a Brașovului. I. Moștenirea lui Bănuț, de Adrian Lesenciuc/44
Poeme de Adrian Munteanu/45
Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/46
Amvon. Bogatul nemilostiv ..., de Gheorghe Nicolae Șincan/46
Eu vin de la Desești, poem de Ileana Lucia Pop/47
Muntele Athos din Muntele Athos, de Nicolae Băciut/49
„Îngerul cu o creangă de rouă pe aripă” (Nicolae Stanciu), de Traian D. Lazăr/51
Asterisc. O poveste multiculturală, de Veronica Pavel Lerner/52
Asterisc. Se descurcă fiecare cum poate, de Silvia Urdea/53
Toamnă fără cocori, poem de George Filip/54
Starea prozei. Mesajul ajuns în spam, de Nicolae Suciuc/55
Poeme de Tania Nicolescu, Liliana Spătaru/56
Ochean întors. Trecerea implacabilă a timpului, de Angela Burtea/57
Trebuie odată și odată, poem de Răzvan Duncan/57
Poeme de Iuliu Ionaș/58
Poeme de Liliana Popa/59
Biblioteca Babel. Claudio Pozzani. În românește de Valeriu Stancu/60
Biblioteca Babel. Serghei Esenin, de Dumitru Hurubă/62
Blocnotes. O dimensiune a alegerilor, de Silvia Urdea/64
O româncă în Japonia: Otilia de Cozmuță, de Radu Șerban/66
Starea prozei. În vamă, de Dorina Vladi/69
Anodina, de Gheorghe Neagu/70
Poeme de Florentin Smarandache/72
Șarpele Lucifer, de Eugen Mera/73
Teatru. Bolyai, de Valeriu Butulescu/74
Anchetă „Vatra veche”. Muzeul Memorial „Al. Vlahuță”, de Elena Trifan/77
Literatură și film. Închisori benefice, de Alexandru Jurcan/80
Pentru încă un poet s-a făcut prea devreme seară: Stere Bucovală/80
Zilele babelor, de Horea Porumb/81
Epigrame, de Nicolae Matcaș/82
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/83
De la un clasic citire. Virgil Slăvescu/83
Curier/84
Panoramic cultural 2020/87

Număr ilustrat cu lucrări de Vasile Mic

Asterisc

Dacă tăceai, poet rămâneai

Mircea Cărtărescu a scris opt volume de versuri, cel mai recent, în 2020, cu un titlu interpretabil în fel și chip: „nu striga niciodată ajutor”, și discutabil ca acuratețe a limbii.

Cartea a beneficiat de surlele și trâmbițele promovării, dar reacțiile au fost departe de strategia editurii care a susținut cu tot armamentul din dotare opera lui Mircea Cărtărescu, într-o proiecție nobeleară!

În urmă cu peste patru decenii, viitorul poetic al lui Mircea Cărtărescu suna bine, iar poemul, în viziunea lui, așa cum am consemnat în ancheta „Dreptul la timp”, publicată în nr. 11-12 al revistei studentești de cultură „Echinox”, „tinde să devină o lume în care se întâmplă cât mai multe lucruri, în care se văd, se miros, se pipăie cât mai multe obiecte, în care se pun cât mai multe întrebări, în care se scot cât mai multe efecte speciale, în care se trec în revistă cât mai multe istorii: biologice, literare, geologice, în care se concentrează într-o fabuloasă opulență cât mai multă substanță și cât mai mult spirit: circ, melodramă, cinema, sală de concert și desen animat, din când în când catedrală și din când în când cartier de locuințe confort II, poemul tinde să preia, în viziunea multor poeți de azi, funcțiile vitale ale universului unic și ale unicei limbi vorbite care ne înconjoară. Ambiția fiecărui membru al acestei generații este să facă poezie mare, o poezie totală, care să reflecte cât mai mult din miracolul existenței în acest univers”.

Atunci, Mircea Cărtărescu se instalase confortabil între liderii generației '80, încă înainte de a avea o carte tipărită. Iar pentru a consolida sentimentul de generație, de grup, după ce a publicat volumele *Faruri*, *vitrine*, *fotografii*, poeme, Cartea Românească, București, 1980, *Poeme de amor*, Cartea Românească, București, 1982, - Mircea Cărtărescu; Tr. T. Coșovei, Fl. Iaru, Ion Stratan publică împreună în 1982, volumul *Aer cu diamante*.

După volumul *Totul*, poeme, Cartea Românească, București, 1984, Mircea Cărtărescu o cotește spre proză, *Levantul*, Cartea Românească, București, 1990, fiind deja „poem epic”. Oricum, în 1989, volumul de

povestiri *Visul* (devenit în edițiile ulterioare *Nostalgia*), semnala schimbarea de direcție.

Poezia a fost apoi câte o cireasă pe tortul prozei, care îi aducea glorie, notorietate, premii și speranțe că primul Nobel va ajunge și pentru literatura română, prin el.

Dragostea, poeme, Humanitas, București, 1994, *Dublu CD*, poeme, Humanitas, București, 1998; *Plurivers* vol. I și II, poeme, Humanitas, București, 2003; *Cincizeci de sonete*, poeme, Brumar, Timișoara, 2003, au fost alte episoade poetice din biografia literară a lui Mircea Cărtărescu.

Nimic nu anunța însă „surpriza” cărții sale de poezie, după atâtea trasee epice pe care le-a străbătut triumfal. Cel puțin așa spun citicii literari: „...Doar câteva texte onorabile («Pisica mea oarbă», «După ploaie», «Vecina», «Dacă unii urăsc») scrie Daniel Cristea Enache, *România literară nr. 42/2020*, se salvează din acest naufragiu al poeziei lui Cărtărescu: eșecul unui program și al unei expresii poetice noi ce diluează lacrimogen, inexplicabil pentru mine, opera unui autor care era atât de original... Paginile cu versuri «triste» livrate pe bandă rulantă în NU STRIGA NICIODATĂ AJUTOR formează o poezie mai degrabă întristătoare prin nivelul ei intelectual și estetic. Volumul de față e o jale.”

„Versurile lui M. Cărtărescu, scrie Virgil Diaconu, în *Actualitatea literară nr. 105/2020*, p.6) sunt lipsite pur și simplu de emoție, de vibrație și de imaginație poetică. Citirea recentei cărți a lui M. Cărtărescu este, cu excepția a două texte, o dezamăgire”.

Măcar din nostalgia solidarității de generație de cândva, nu te bucură o astfel de constatare, care poate nu e doar eșecul unui autor, ci și al unei generații care a avut ținte mari.

„Primul lucru pe care ni-l propunem, mai spunea Mircea Cărtărescu în pomenita anchetă, este să contribuim la progresul poeziei de azi, să ne facem înțeleși de publicul de azi, să detectăm și să reprezentăm elementele originale cu care epoca noastră contribuie la definirea generalului-uman”.

Poate că unii se vor bucura de neîmplinirea poetică a lui Cărtărescu, vor jubila după ce „vârful de lance” al unei generații s-a dovedit bont, poticnit. Îi putem acuza chiar că,

mâncați de invidii, orgolii, asitând la măreția literară a unui autor român, savurează acum cu satisfacție căderea.

Nu e decât o carte ratată, nu-i pot fi retrase toate scrisorile de acreditare pe care le-a primit până acum Mircea Cărtărescu.

Personal, mă întreb însă ce-l mâna pe autor în această luptă poetică, știind cât de mari sunt așteptările în privința sa și nesuspectându-l o clipă de incapacitatea judecății critice.

Să fie oare succesul de casă cel pe care a mizat? „Sunt surprins și foarte mișcat, scrie Cărtărescu pe pagina sa de Facebook, în 11 octombrie 2020, de mesajele primite de la cititorii cărții mele de versuri, ca și de vânzările neobișnuite ale ei: deși a apărut pe 20 septembrie, „nu striga niciodată ajutor” a fost pe primul loc în vânzările din librăriile Humanitas în luna trecută, înaintea romanelor românești și străine și a tuturor celorlalte cărți. Nu e deloc o garanție de valoare, dar cred că e un semn că oamenii au așteptat o asemenea carte, că au găsit ceva în ea, că i-a interesat într-un fel.”

Știm cu toții că există tot felul de strategii de marketing, dar văd că varianta contestării vehemente, a „scandalului” prinde, poate să-i ducă pe la librărie și pe cei care vor să-și confirme/infirme singuri, pe propria piele, pe propria lectură, așteptările.

Nu-mi voi permite să judec poezia din ultima carte a lui Mircea Cărtărescu, fiindcă nu am citit decât cronici la ea, nu am propria lectură, integrală, pe îndelete. Citatele pot ușor manipula, deturna, ca orice scoatere din context, putându-se demonstra orice.

Până atunci, să-i dăm crezare poetului: „Nu știu dacă frumusețea va salva lumea, dar poeziile astea m-au salvat pe mine”. (facebook, 11 septembrie 2020)

NICOLAE BĂCIUȚ

ILEANA MĂLĂNCIOIU

S-a născut la 23 ianuarie 1940, în comuna Godeni, județul Argeș. Studiile liceale, absolvite în anul 1957, le-a urmat la Câmpulung Muscel, iar licența în Filosofie a obținut-o în 1968, la Universitatea București. În 1975, își susține un strălucit doctorat, „tragicul” constituind subiectul tezei sale. A debutat în vremea studenției, în revista *Luceafărul*, iar după absolvirea facultății a intrat și la modul propriu în lumea literară, lucrând la televiziune și în redacțiile unor prestigioase publicații literare sau edituri: Litera, Argeș, *Viața Românească*. De altfel, la fosta revistă ieșeană avea să ajungă, după decembrie 1989, chiar redactor-șef-adjunct. Editorial, distinsa doamnă a Poeziei române debutează în anul 1967, la Editura pentru Literatură, cu volumul *Pasărea tăiată*. Cum proverbiala-i modestie o împiedică să vorbească despre sine, repertoriem doar câteva din prestigioasele premii ce i-au încununat activitatea: Premiul „Mihai Eminescu” al Academiei Române (decernat pentru volumul *Crini pentru domnișoara mireasă* - 1973), Premiul de Poezie al Uniunii Scriitorilor din România (pe care-l primește în două rânduri), Premiul Asociației Scriitorilor din București și Marele Premiu Național „Mihai Eminescu” (Botoșani, 1996), acesta fiind, în opinia noastră, cel mai valoros și mai râvnit premiu literar care se acordă în România. Este tradusă și publicată (adesea în ediții bilingve) în Suedia, Elveția, Italia, Egipt, Franța, Austria, Irlanda, S.U.A. etc.

Iată și câteva din titlurile publicate până în prezent de inconfundabila poetă Ileana Mălăncioiu: *Pasărea tăiată*, București, E.P.L., 1967, *Către Ieronim*, București, Editura Eminescu, 1970, *Inima reginei*, București, Editura Eminescu, 1971, *Poezii*, București, Editura Cartea Românească, 1973, *Crini pentru domnișoara mireasă*, București, Editura Cartea Românească, 1973 (Premiul „Mihai Eminescu” al Academiei Române); *Ardere de tot*, București, Editura Cartea Românească, 1976, *Peste zona interzisă*, București, Editura Cartea Românească, 1979 (Premiul de Poezie al Uniunii Scriitorilor din România), *Sora mea de dincolo*,

București, Editura Cartea Românească, 1980, *Poeme*, București, Editura Albatros, 1980 (ediție antologică, inclusă în colecția „Cele mai frumoase poezii”), *Linia vieții*, București, Editura Cartea Românească, 1982 (Premiul Asociației Scriitorilor din București), *Urcarea muntelui*, 1985 (Premiul de Poezie al Uniunii Scriitorilor din România), *Urcarea muntelui*, ediția a doua necenzurată și adăugită, București, Editura Litera, 1992, *Ardere de tot*, antologie, București, Editura Eminescu, 1992, *Sora mea de dincolo*, antologie, București, Editura Litera, 1992. Volumul de publicistică *Crimă și moralitate* (1993) a fost, de asemenea, încununat cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România. (V.S.)

*

Ileana Mălăncioiu a participat la prima ediție a Festivalului Internațional „Europoezia”, ajuns în 2020 la ediția a V-a, proiect al scriitorilor Valeriu Stanciu și Stere Bucovăla, găzduit, la Dunăre, de Brăila, Galați, Tulcea. Continuăm să prezentăm grupaje ale poezilor participanți la acest Festival. (Red.)

Coșmar

Întreg orașul era plin de morți
Ieșiseră pe strada principală
Așa-mbrăcați în hainele de gală
Pe care cât ești viu nu prea le porți.

Treceau rîzînd și nu-i puteam opri
Păreau că nu mai înțeleg deloc
Că sunt prea mulți și nu mai este loc
Și pentru cei care mai suntem vii.

Ne-nfricoșa grozav fantasticul delir
Dar stam și ne uitam uimiți ca la paradă,
Căci fiecare-aveam pe cineva pe stradă
Și n-am fi vrut să fie închis în cimitir.

Am început să aștept

Am început să aștept, se apropie,
În vis sufletul face exerciții de ieșire
Din trupul care stă nemișcat,
Întunericul pare în afară de fire

Și de timp și de orice iluzie,
Încăperea mea este un ținut pustiu
Prin care se rotește căutînd ceva
Și bucuros că e încă viu

Face în taină salturi ireale
Împrejurul meu și în sus și în jos
Să afle cum va fi desprins de trup
Și să se-ntoarcă iarăși în cutia de os

Făcută anume pe măsura lui
În care îi era cald și bine
Și în care de trei ori pe zi i se îngăduia
Să se apropie de tine.

Ca o pasăre albă

Ca o pasăre albă sufletul lui îmi șade
în palmă,
ce sămîntă să-i caut și ce cîntec să-i cer,
ce foc l-a oprit, doamne, în liniștea aceasta
din drumul lui către cer?

A venit cu aripile lăsate în jos,
cu frică și-ntristare m-am oprit lîngă el,
părea să aibă ochi pe tot trupul,
semăna cu heruvimii tăi cînd s-au arătat lui Ezechiel.

Împrejur vedeam norul în care-a venit
și cele patru fețe nevăzute ale lui
și cele patru roți de hrisolit
care-l duceau acolo unde le spui.

El i-a poruncit să stea în palmele mele,
mi-am zis,
în roata lui e duhul care l-a adus,
Doamne, nu-i pedepsi pe cei ce prind sufletele ca păsările,
cînd ai să-l chemi are să fie sus.

Ci iarăși țin în palmă sufletul tău

Ci iarăși țin în palmă sufletul tău și iarăși mă tem
pentru drumul lui pe întinsul ceresc
o dacă sufletele ar putea să zboare cum zboară cocorii
și să își schimbe locul atunci cînd obosesc

dac-am putea să știm bine unde ajung

În zborul uniform obositor
și dacă s-ar putea să fie însemnate
ca niște păsări cu inel la picior

dacă ea ar putea să-ntîlnească sufletul
tău
din nou pentru o clipă ca-ntr-un ținut
de vis
și dacă ar putea citi însemnul meu
și-ar înțelege că eu l-am trimis

să facă o dată drumul între mine și ea
călcînd pe obiceiuri și pe lege
și să se-ntoarcă pînă la hotar
să-mi dea un semn că ai putut alege

Cîntec de primăvară

A venit primăvara, speranțele din
iarnă s-au dus,
Acum se duc speranțele de primăvară,
Dar o să fie bine la toamnă,
Dar o să fie bine la sfîrșit.

Dar o să fie bine după aceea,
Cînd nu vom mai ști nimic,
Dacă nu vom mai ști nimic,
Dar cine știe.

Oricum o să fie bine,
Vine o vreme cînd totul e bine,
Dar eu mă încapățînez să cred
Că încă nu e vreme.

A venit primăvara, speranțele din
iarnă s-au dus,
Acum se duc speranțele de primăvară,
Am plecat la munte să mai uit o
vreme
Și-am început din nou să urc muntele.

Crini pentru domnișoara mireasă

Crini pentru domnișoara mireasă,
Crini albi și cărnoși, cum n-am mai
văzut,
Ca și cum nunta veșnică acum a fost
descoperită
De un mire tînăr și neprefăcut.

Ce purtați, domnule mire, în buchetul
cu trei fire,
În buchetul cu trei fețe dumnezeiești
Ca trei flori de crin aduse de foarte
departe
Pentru nunta din povești.

Domnul mire nu poate să răspundă,
Domnul mire zboară peste nori,
În tăcere, domnișoara mireasă
Sărută cele trei flori

Ca și cum n-ar fi flori de crin,

Ci fețe sfinte cu adevărat.
Ce purtați, domnule mire, în buchetul
cu trei fire
Care trupul miresei l-au înviat.

De spaima unei clipe

de spaima unei clipe mai senine
ce-n taină-mi pregătește o spaimă și
mai mare
mă-ntorc peste prăpastia pe care
cu spaimă am trecut-o către tine

un gol imens mă ține tăcut deasupra
lui
și mută munții către care vin
simt marginea prăpastiei pierind
asemeni unui orizont divin

fă un hotar mai sigur între mine
și între țărnul tău care s-a dus
vreau să m-apropii fără să te văd
mi-e frică și merg ca privită de sus

Dormeam lîngă-acel munte

Dormeam lîngă-acel munte ce nu mai
e urcat
Și toți visam deodată același vis urît
În care cineva ne-a coborît
Tocmai acolo unde eram cu-adevărat.

Ne bucuram că încă mai suntem
atîrnați
De stîncile albastre și preamăream
supuși
Frînghiile în care eram puși
Să așteptăm pînă vom fi salvați.

Numai cînd ne rodeau pînă la os
Ne cățaram pe ele încet încă o dată,
Dar ori se adîncea prăpastia căscată,

Vasile Mic.

Ori cineva de sus ne tot lăsa în jos

Dormeam lîngă-acel munte ca lîngă-
un paradis
Pierdut, în care lumea aceasta
vinovată
Nu mai putea s-ajungă pe jos ca
altădată
Și încerca să urce pe sforile din vis.

După Învierea lui Lazăr

Despre morți numai de bine, despre
cei înviați
Cu atît mai mult, dar eu nu pot să nu
mă întreb
Ce mai e Lazăr, cel de după Învierea
lui Lazăr
Căruia i s-a pierdut urma de parcă
Nu ar fi existat niciodată și ce mai
sunt eu
După ce m-ai scos din liniștea mea
soră cu moartea.
Pentru cîtă vreme, pentru cine și
pentru ce
M-ai înviat. Pe pămîntul acesta nu se
află nimic
Pe care să mă pot sprijini cu adevărat,
În cer nu se zărește nimic. După ce
S-a dat lespede la o parte și m-ai
strîgat
Pînă cînd am ieșit din groapa mea
cenușie,
Deși îmi erau legate mîinile și
picioarele,
Ca să nu mi se piardă cu totul urma
Pe drumul pe care l-am străbătut
odată
Pînă la capăt, cu puterea ta
nemărginită
Asupra mea, pe mine morții mele
redă-mă.

Iar mă-ndepărtez de tine

Iar mă-ndepărtez de tine dinadins ca
să te văd
Nerobită de puterea sufletului tău cel
dus
Înapoi spre altă lume care-i pare mai
a lui
Decît lumea-n care parcă din greșeală
a fost pus.

Dar te văd tot mai aproape ca și cum
eu însămi sunt
Despărțită doar de ochiul care mă
privește rece
Undeva pe însăși calea nimănui
dezvăluită
Unde sufletul tău parcă șade pregătit
să plece. →

E desprins de trup și este mai frumos
ca niciodată
L-aș desface din adâncuri să-l alin și
să-l păzesc
Dar cum pot păzi eu, Doamne,
răsufierea ta cea sfântă
Care însuși ai desprins-o de pe ochiul
său domnesc.

Mă rog deci să se întoarcă fără ură
către tine
Dar când va să vin și eu să mă lași să-i
dau ocol
Dacă nu ca o femeie ca un suflet care
vine
La alt suflet ce-l așteaptă în tăcere
trist și gol.

Ochi de pisică

Văzusem doi ochi galbeni în
întunericul desăvârșit
și pornisem încet spre lumina caldă a
lor
și recunoscusem pisica noastră
moartă acum doi ani
torcînd în liniște pe cuptor.

Am mîngîiat-o-ncet pe șira spinării
și pe mustața arsă și pe bot
și mă miram că nu-ntoarce capul spre
mine
și-mi părea rău că nu pot

s-o fac să-nchidă ochii rămași
deschiși
sau să coboare iarăși în poala mea
de pe cuptor-ncins peste măsură
pe care dormea.

Apoi am vrut să mă-ntorc dar nu-mi
aminteam
de unde venisem în locul acela
amăgitor
și stam lîngă pisica noastră și știam că
e moartă
și-o auzeam cum toarce pe imensul
cuptor.

În drumul furnicilor

Întreg pămîntul era un mușuroi
furnicile ieșiseră la soare
și fierbeau în țărîna încinsă
înainte de ploaia răcoritoare.

Adormisem undeva în drumul
furnicilor
și visam că voi fi ocolită
cînd deodată au început să treacă
peste mine
cu pasul lin de cale nesfîrșită.

Noi, furnicile, spunea regina

furnicilor,
ne știm bine drumul prin mușuroi
iar eu cu spaimă răspundeam încet :
și noi, regină, și noi.

Atunci m-a luat în spate ca pe-un sac
și aș fi vrut să fie cineva viu
să-mi spună dacă ea creștea atît de
înfricoșător
sau eu mă micșoram fără să știu.

Rugă

Piciorul tău pus pe-o tipsie de aur
patru roabe îl duceau împărătesei
și ea încerca să vadă dacă nu-ți merge
vestitul pantof al Cenușăresei.

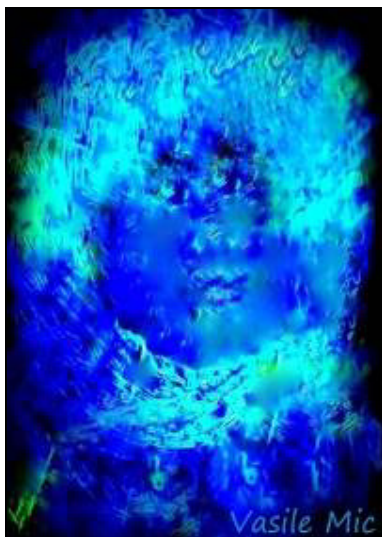
Nu i-o luați în nume de rău, mă
rugam,
asta este, nu-i mai merge nici măcar
un papuc
ea însăși n-ar fi vrut să fie desculță
tocmai acum cînd roabele o duc

în fața domniei voastre, dar ce să
facem
nimic nu i se mai potrivește
așa mă rugam cînd deodată am văzut
cum piciorul tău sîng descrește

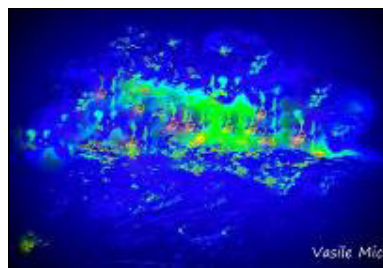
pînă cînd intră în pantoful acela de
aur
puțin tocit în bot
pînă cînd intră în luciul tipsei
împărătești
cu pantoful de aur cu tot.

În creierul meu

În creierul meu sta muntele spre care
priveam,
Răsturnat, chirchit, îngropat,

Vasile Mic

Vasile Mic

Să aibă loc tot, să-l iau cu mine,
În ziua în care-am plecat.

Ce e în creierul tău, am fost întrebată,
Un munte, am răspuns cu seninătate,
Și m-au luat și m-au dus cu munte cu
tot
Și mă sprijineam în tăcere de stîncile
luminate.

Dar ei au scos tot muntele piatră cu
piatră
Și s-au mai uitat o vreme în capul
meu proaspăt tuns
Ca într-un ou foarte limpede
Și li s-a părut și mai de nepătruns.

Urci încet purtat de roata

Urci încet purtat de roata care duhul
tău îl ține
În rotundul ei pe care trupul sfînt a
fost lăsat,
Ca un fulger îmi apare fața ta de leu
din dreapta
Feței tale de bărbat.

Într-o singură vedere ce se face prin
tot trupul
Tău acoperit de ochi și prin ochii de
pe roată
Stau cuprinsă de-ntristare că nu-i
strigăt să se-audă
Cînd urechea însăși este ochi deschis
spre lumea toată.

Vezi-mă atît de bine ca și cum mi-ai
auzi
Sufletul care te strigă în a sufletelor
limbă
Cînd pe zarea străbătută de adevăratu-
i chip
Aripile tale sfinte sunt acelea care-l
plimbă.

Vezi-mă cu ochiul lui ce din ochii tăi
se-adună
Și din ochii roatei tale născocite să îl
poarte
Și ai roatelor de peste roate-n care
șade
Duhul lumii vii și-al celei moarte.

ILEANA MALANCIOIU

Vatra veche dialog

Aura Christi

„Nectarul vrăjit al unor
incursiuni în abisalitatea
umană e numit poezie”

(II)

Liliana Popa: Intrând în Ostrovul Învierii, volum lansat în urmă cu două luni, pășești ca în povești, pe platoul care dintotdeauna îți aparține, afirmația e cuprinsă în poemul Ca în povești, totul e posibil...

Aura Christi: Cele două romane în versuri, scrise răstimp de un an, Liliana dragă, *Geniul inimii* și *Ostrovul Învierii*, sunt o poveste. O poveste de dragoste. Povestea de dragoste a tuturor poveștilor de dragoste, e adevărat, de o frumusețe, bucurie și seninătate, care mă reduc la tăcere. Și mă fac să constat pentru a câta oară că sunt un om fericit, sunt un om împlinit, am avut și am în continuare o viață frumoasă. Am scris și am publicat peste 8 500 de pagini. Cele două romane în versuri scrise pe parcursul unui an cuprind aproximativ exact atâta poezie câtă am scris în peste trei decenii. La cincizeci de ani să îți se facă un asemenea dar? E un miracol pentru care nu încetez să mulțumesc și voi mulțumi tot restul vieții. Pentru că e vorba de un dar la care nu îndrăzneam să sper. Un dar care a depășit visele, așteptările sau, ca să folosesc un cuvânt la modă acum, proiectele mele. Firea mea. Da, un dar peste fire. Pur și simplu, lucrând la ele, am ars de tot, cum a remarcat un prieten apropiat, am ars de tot de câteva ori și am renăscut, regăsindu-mă bucuroasă, fericită, împlinită, împăcată cu mine însămi, binecuvântând totul, totul, totul. Cred că e un noroc enorm darul de a

privi și de a vedea totul cu ochi de îndrăgostit. Când spun totul, mă refer la viață, moarte, lume, cărți, prieteni, neprieteni, oameni, animale, câmpii, mări, oceane, ceruri, munți, ape, arbori, corcodușe, delfini, Templul lui Apollo, Mormântul Sfânt, Turnul lui David, coastele de un gri intens topit într-un grenă incredibil ale Acoperișului Lumii, Tibet, coamele asemănătoare până la icnet ale Parnasului și Cetății străvechi numite magic, aproape, Delphi, munții de marmoră de la Carrara, Biserica San Lorenzo sau Biserica San Marco din Florența, cu tot cu picturile-i murale create de mâna lui Fra Angelico... În sfârșit...

Scriind la cele două romane în versuri, ceva, cineva dinlăuntrul meu nu se mai oprea din cântat... Scriam zi de zi, aproape... Credeam că, pur și simplu, o luasem razna. Și, culme a culmilor toate, aveam dreptate! Ce m-a salvat? Fiind în inima arzând a acelei tornade de grație, mi-am propus, brusc, să mă adun și să-mi fac, pur și simplu, meseria: să descriu tot ce mi se întâmplă. M-a ținut Domnul în palmă: am reușit, deși au fost momente în care simțeam că mi se dizlocă plămâni; răstimp de nici trei luni slăbisem cu circa opt kilograme. Nu e o invenție gratuită, menită să stârnească un anume efect. Sunt departe de a fi genul de om care să se lanseze în vânători de senzații tari ș.a.m.d. Sunt departe de un Rimbaud, de pildă, care imagina, în siajul lui Charles Baudelaire, teorii alături de alte teorii menite să provoace acea vitală pentru acest mare poet *clătinare a simțurilor* etc., despre care perora doct profesoara mea de franceză de la Liceul teoretic român-francez „Gh. Asachi”, Silvia Olșanski, o mare Doamnă, care ne-a mijlocit apropierea de una dintre cele mai mari culturi ale lumii. Sunt unul dintre cei mai echilibrați și liniștiți oameni cunoscuți de mine vreodată. Hm, în aceste clipite mârâi interior: și tocmai mie să mi se întâmple una ca asta, adică să nu mă pot opri din cântat și, respectiv, din scris! Da, am fost vizitată de una dintre cele câteva tipuri de nebunii platoniciene – sunt patru în total, descrie inspirat de acest gânditor – și anume: nebunia dată de zei. Și pentru acest dar mulțumesc.

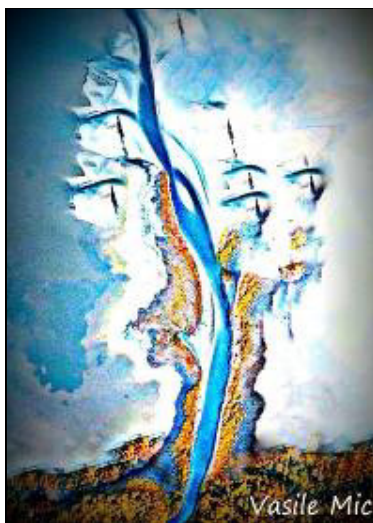
Darul darurilor e viața! Mulțumesc pentru că, ascultându-mi-se rugăciunile acum mai bine de două decenii, una dintre acestea n-a fost transformată în realitate. Tatăl meu, Semion, era grav bolnav. Iar eu nu mă împăcam cu boala lui. Speram să scriu și să-i citesc poeme atât de frumoase, încât și boala și moartea, despre care ne-au vorbit medicii, se vor răzgândi și îl vor ocoli. Am scris o serie de poeme în limba rusă, i le-am citit și, totuși, părintele meu a plecat la îngerii. Simțeam cum se năruiește o coloană în templul dintre coastele mele. Eram foarte legați. În adolescență și o parte a primei tinereți, adică exact în perioada în care se formează un om, am stat împreună, părinții mei, Liubov (în slavă înseamnă *iubire*) și Semion – doi oameni mari, în fața cărora fac și acum, în timp ce scriu aceste rânduri, o adâncă plecăciune – fiind separați. Atunci, crezând că Dumnezeu nu-mi aude rugăciunile, am avut o reacție stranie. Am vrut să mă călugăresc, dar n-am găsit forța de a face acest pas, pentru că îmi plăcea și îmi place enorm viața, cu bucuriile ei, căderile, urcușurile... Și asta spune un om care atunci când e mai puțin decât el însuși nu dă doi bani pe viață! În sfârșit... Într-un acces de disperare, i-am propus Tatălui din Cer un fel de contract. I-am promis solemn că voi dăru *toată frumusețea așezată în mine* așa cum mă pricep eu mai bine, scriind. Dar am și eu o rugămintă, îi spuneam atunci, copleșită, depășită de tot: să mă ia la El înainte să împlinesc cincizeci de ani, când voi fi tânără și frumoasă încă. Trecea timpul. Scriam, publicam ritmic, mă bucuram de totul. Evident că uitasem ce am cerut la acea răscruce destinală de o gravitate extremă; când un vitalist pursânge se clatină, e foarte grav, căci riscul e să se prăbușească și să nu-și mai revină. Au trecut anii ca în vis. Mă apropiam de cincizeci de ani. Scriam la *Geniul inimii*. Și... în ziua de 10 august 2016 am fost la câțiva pași de moarte. De două ori. Experiența o descriu în *Geniul inimii*. Un noroc dat la naștere cu carul m-a salvat. Un călugăr tânăr, frumos, care mi-a salvat viața, mi-a spus răspicat *să nu mai fac niciodată ceea ce am făcut*. Nu știam la ce →

LILIANA POPA

se referă! Dar urma să aflu; mi-era clar un singur lucru și anume că în trecutul meu greșisem. Peste câteva luni..., gândindu-mă obsesiv la acele experiențe, mi-am amintit ce a cerut acum circa două decenii cea care eram atunci!! Ce poate fi în capul unei tinere doamne! Expri-mând incapacitatea de a mă resemna, de a accepta moartea Tatălui meu, Semion, cererea mea o vedeam în pragul vârstei de cincizeci de ani ca pe un act lipsit de măsură, ca pe o expresie a trufiei. Ca pe o nebunie curată! Cum să pui o limită tu, tocmai tu, grației divine? De unde știi că *toată frumusețea așezată în tine* – o realitate imposibil, evident, de cuantificat de o minte umană, cu o capacitate de a înțelege redusă, scandalos de redusă! – poate fi dăruită până la o vârstă anume?! Cererea mea a fost o formă de auto-pedepsire, pe de o parte, iar pe de alta, o formă a aroganței. Pedepseam incapacitatea mea de a mă resemna cu stingerea din viață a părintelui meu, incapacitatea de a mă călugări (având două modele în acest sens în familie, două cazuri de retragere din lume), oferind, în schimb, frumusețe și cerând să... fiu luată la dreapta Tatălui. O, Doamne! O enormitate, urmând logica lipsită de logică a... poeziei. În sfârșit, o temă la care evit să mă mai gândesc. Pentru că, pur și simplu, m-am iertat și m-am acceptat așa cum sunt: cu toate calitățile și limitele mele. Am iertat-o și pe doamna aceea de treizeci de ani care am fost, căreia relativ recent i s-a spus că a dăruit frumusețe, deci, să nu regrete alegerea sau alegerile făcute dintr-un impuls orfic. Probabil.

Sunt vie, sunt caldă, sunt trează. Sunt aici. Mulțumesc că rugăciunea nu mi-a fost îndeplinită și mulțumesc pentru că mi s-a arătat că o minte umană, oricât de vie, șlefuită, fină ar fi, nu are cum să cunoască limitele frumuseții, care, e adevărat, poate fi și lacomă; oricât de cultivată, fină, subtilă, erudită ar fi o minte, ea niciodată nu va egala *inteligenta inimii*. Culmea e că *Geniul inimii* și *Ostrovul Învierii* mi-au fost dăruite exact pe hotarul de trecere de la vârsta de patruzeci și nouă de ani la cea de cincizeci. Cum să nu mulțumești, o, Doamne, când simți că ești ținut în palmă, da, chiar în Palmă?!

Liliana Popa: Pășești în Ostrovul Învierii printr-o albie – a

unui suris venită când soarele-și uită lumina pe criptă – e parcă un început și un sfârșit de lume.

Aura Christi: Ce observație fină, mulțumesc. Ambele romane, cu o construcție triadică, constituie sfârșitul unei lumi și începutul unei... ezit să aștern calificative aici, acum. *Geniul inimii* e subintitulat *Cartea iluminărilor mele*, iar *Ostrovul Învierii – Cântarea Cântărilor* mele. Venite în siajul unei mari tradiții începute de la Homer, Sfintele Texte și până la romanele în versuri semnate de Pușkin, lordul Byron, Mihai Eminescu, Budai Deleanu, ambele romane au un nucleu epic, personaje, dialoguri, culmi, văi, platouri, înălțimi... E un murmur continuu, extrem de viu, care urca dinlăuntrul meu și era de nestăvilit, la propriu; eu l-am transcris și atât. L-am transcris, am făcut corecturi ținând de scăpări de literă, am mulțumit și am încetat să mă întreb: de ce, de ce tocmai eu și cum? Și tot așa, în același sens. E un miracol. Mulțumesc. Mulțumesc. Mulțumesc. Ca și viața, miracolele, firesc, sunt departe de înțelegere, explicații, abstracțiuni. Ele se întâmplă. Atât. Și dacă ai inima trează, prezentă, vie, miracolele se trăiesc și se cântă. Iar dacă nu-ți lipsește Harul, se descriu. Repet, miracolele sunt și vor rămâne la planete distanță de înțelegere.

Redescopăr din alte unghiuri cele două romane în versuri ale mele în timp ce citesc rândurile, însemnările, cronicile directe sau indirecte, semnate de unii critici sau traducători. De pildă, chiar în dimineața acestei zile, când scriu aceste rânduri, am fost rugată să explic succint

cele două concepte, transformate în noduli imagistici, pe ale căror schele au fost construite volumele *Geniul inimii* și *Ostrovul Învierii: geniul inimii și subterana*, povestea subteranei. Sunt concepte despre care am scris și publicat câteva sute de pagini. *Geniul inimii* e un concept viu, complex, de o evidentă dificultate. Simplificând lucrurile, e harul de a iubi, iertând, mulțumind pentru totul, acceptând, cântând și binecuvântând totul. Persoana locuită de *geniul inimii* se apropie de lume cu ochi de îndrăgostit, tratează viața ca pe un pretext de inițiere și depășire de sine, iar suferința – oricât de monstruoasă, profundă, nedreaptă, absurdă ș.a.m.d. – ca pe un prilej fast, dorit, creat voit, de a se redescoperi din alt unghi, eșuând în recunoștință, iubire și bucuria jubilară de a avea parte de încă o șansă de a redescoperi și multiplica lumina lăuntrică, viul, ființa. Adică Viața Vie. Și mai mult: Apa Vie, despre care îi vorbește Iisus femeii samaritenă în fața fântânii, scandalizând o parte din ucenici, deoarece unele precepte religioase îi interziceau explicit, irevocabil, să abordeze o samaritană. În sfârșit, la mijloc sunt o serie de porunci – în lectura iisusiacă, de un radicalism unic, imposibil de egalat – transformate în prejudecăți. Evident că atunci când se comentează Sfintele Scripturi, se cuvine să fie cunoscut detaliat contextul istoric și cultural în care au fost create și, respectiv, urmate cu sfințenie. Da, *geniul inimii* e un concept iisusiac, creat de Friedrich Nietzsche – unul dintre extrem de puținii gânditori care a înțeles în profunzime – ca și J.W. Goethe, poate chiar pe urmele lui! – grandoarea, caracterul revoluționar și demnitatea vieții lui Iisus Christos. Geniul la romani era un Înger păzitor, un Înger însoțitor. *Subterana* vine din Dostoievski și Nietzsche, în egală măsură. Ambii uriași o vedeau altfel și explic aceasta în cartea mea monografică *Dostoievski – Nietzsche. Elogiul suferinței*. Flagrant de succint vorbind, subterana e darul de a te identifica cu Eul divin dinlăuntrul tău, lăsându-l pe El să lucreze și anihilând eul propriu, adică ego-ul. Ai o șansă să ajungi la subterană, la Eul divin, făcând exerciții spirituale în trena lui Ignatius de Loyola sau Sfântul Augustin, de pildă. În cazuri →

ultrarare, intensitatea cu care te identifici cu Eul Acela, abandonându-te, are drept consecință identificarea cu ceea ce Nietzsche (ca și alți gânditori, aflați la planete distanță de temele majore abordate de acest sihastru alb!) numește *inima lumii*, iar Fiodor Dostoievski: *inima întregului* *сердцевина целого*. Scrie mult despre aceste incursiuni inițiatice și formatoare, în egală măsură, în ultimii ani de viață, Conte Tolstoi. Însemnările tolstoiene conțin o serie de revelații care pun pe gânduri, căci trimit direct, izbitor, la unele dintre recente descoperiri din domeniul fizicii cuantice – apropo de acea dimensiune decelată în universul *maimarilor minții* între *maimarii minții*. Mă refer la *geniul profesiei*. Tolstoi a înțeles un adevăr esențial: când faci ceva anume, livrează-te cu totul, abandonează-te, uitând cu totul de tine, de ego-ul tău. Și totul va curge cu de la sine putere.

De altfel, sunt conștientă de faptul că adevărurile consemnate în ultimul paragraf vor consterna, dacă nu vor scandaliza nu puțini teologi, preoți, filosofi, cunoscători ai operei celor doi creatori majori: Dostoievski și Nietzsche. Unii dintre aceștia, prieteni vechi sau prieteni recent, se arată nu o dată exasperați de unghiul acesta extrem de..., cum să spun?... neobișnuit de a vedea lucrurile, adevărurile și problemele ultimative. *Important e să știi să citești*, cum mi s-a spus. Cărturarii erudiți Ștefan Borbély și Mircea Braga se află în posesia acestei arte care e o *rara avis*. Avizați cu opera nietzscheană și cea dostoievskiană din interior, ei nu vor fi nici exasperați, nici consternați citind rândurile de mai sus.

Liliana Popa: *Liniștile, neli-niștile, iubirile, gândurile dar, mai ales, cuvintele s-au adunat în Ostrovul Învierii... sunt cuvinte din spatele cuvintelor, cuvinte ce se rostogolesc într-un abis sau irump într-un fluviu catifelat. Luxurianta curgere aduce emoția, din taine ascunse, din surse găsite de mîntea celui care le-a scris...*

Aura Christi: Cred că aceste cărți – poezia care poartă numele meu literar – s-au scris prin mine. Eu nu sunt decât instrumentul. Restul? Tot Poezie e.

Liliana Popa: *Sunteți și jurnalist. Cum respiră poetul în cotidianul începutului de mileniu al*

III-lea într-o Românie existând între crize și speranța umanității din timpul nostru?

Aura Christi: Mă simt ca peștele în apă. Sunt acasă. Oriunde scriu, în fața colii albe format A 4, mă simt acasă. Sau în fața unui geam deschis, prin care am privilegiul de a vedea felul în care răsare soarele. România există între crize și speranțe? Dacă aruncăm o privire scurtă și rece spre trecut – pentru o fracțiune de secundă, altfel riscăm să ne dispăm inutil energiile! – primul verdict izbitor prin simplitate cred că ar fi următorul: de când e, omenirea are parte de crize succesive. Țara noastră nu face excepție, e departe de a fi mai bună sau mai puțin bună în comparație cu altele, cu mai puține sau mai multe crize decât țările vecine sau mai puțin vecine. Conducând o revistă – la *Contemporanul* mă refer, pe care îl conduc alături de Nicolae Breban, unul dintre cei mai mari romancieri europeni ai secolelor XX și XXI – și o Editură – Ideea Europeană ajunsă la centenarul său (1919-2019) –, evident, că mă informez zi de zi, aproape. Când sunt în greva televizorului, mă informez direct de pe internet, din publicațiile on line. Cu toate rezervele, campaniile de denigrare, cu noiunile de legende negre, gri etc., cu valurile de calomnii, cu toate văile destinale, România a rezistat unor cuceriri succesive, desfășurate de-a lungul veacurilor; e vorba de invaziile romane, turce, tătare, austromaghiare, ruse, sovietice. România e o țară foarte puternică, aflată între câteva uriașe imperii sau – cum i s-a mai spus – e o insulă de latinătate într-o mare slavă (Nicolae Iorga), singurul ostrov creștin ortodox de

extracție latină aflat în centrul unor teritorii slave. România e bine acolo unde e și exact așa cum e. România e văzută în lume exact cum o vedem fiecare dintre noi dinlăuntru. Adică țara noastră are exact ce imagine a noastră proiectăm în afară. Eu o văd ca pe o țară cu unul dintre cele mai frumoase suflete din lume. O țară frumoasă, bogată, cu o poziție geostrategică admirabilă, care va fi pusă în lumina pe care o merită; și asta în ciuda confortului, în ciuda neomarxismului și a neoliberalismului, precum și a altor *isme*, toate laolaltă de o brutalitate care frizează barbaria în stare pură, ca să spun așa. E o lumină văzută, visată, descrisă de marile spirite ale veacurilor trecute care, urmând voia Domnului, au lucrat la construcția unui miracol cu numele România Mare. Anul 1918 rămâne a fi un miracol. Un miracol de care nu încetăm să ne bucurăm, făcându-ne fiecare datoria la locul lui de muncă: chirurgul – la masa de operat, inginerul de construcții – pe șantier, cărturarul – în bibliotecă, savantul – în laboratoarele de cercetare, scriitorul – la masa de scris. Cred că avem toate datele să vorbim despre „România ideală” – cum își numea țara lui și a noastră un cărturar de anvergura lui Mihail Kogălniceanu – ca despre România reală. Când anume? Aici și acum. Când uităm să iubim, să ne rugăm să fim învățați să iubim. Cum? Pentru început să ne aducem aminte că Papa Ioan Paul al II-lea a numit România „Grădina a Maicii Domnului”. Apoi, să ascultăm cum vorbesc despre România cărturarii străini care au învățat limba română pentru a avea acces direct la cultura română – una dintre cele mai mari culturi ale lumii. Să ascultăm, așadar, cum vorbesc cărturarii străini despre cultura română – clădită pe una dintre cele mai vechi civilizații ale lumii, civilizație de mai bine de cinci milenii –, despre sufletul ei unic și incredibil de frumos, despre oamenii ei frumoși și despre strămoșii ei, care au avut puterea de a crede, de a spera, de a iubi în respectul față de acest pământ sfânt, scaldat în sânge, și față de oamenii ei întorși cu sufletul tot spre Cer dimineața, la răsăritul soarelui, la prânz și seara. Adică tot timpul. Aproape.

8 Aprilie 2019

Vasile Mic

„O poetă care ignoră moda poetică”.
(Alex Ștefănescu)

Les Amoureux du Levant

Petru : „*Nous sommes des amoureux en passant
Nous sommes un rêve comme un vent
qui souffle d'un pays du Levant
Nous sommes des amoureux en passant
comme un astre, ou comme une piece de
cinquante*”

Ne mișcam din nou printre sfere ;
îndrăgostiți, cuibăriți în nacela unei planete efemere,
ne rostogoleam așa, prin univers, în căutarea unui oaze,
pline de adevăruri pure, oxygen, aur și lumină,
în care să fim bine primiți
ca și cum ne-am fi reîntrupat în pântecul mamei
rămânând prizonieri în interioarele cărnii maternă;
un loc în care să putem întemeia, eventual, un mic
regat al iubirii
în care să ne întindem rufele la uscat,
coexistând printre ființe divine, cărturari, artiști și
genii,
undeva, pe lângă un morman de cărți, un șevalet, o
paletă,
capodopere monumentale și piramide de înțelepciune,
pretinzând c-am fi vrut să ne inițiem în tehnica marilor
maestri,
în virtuțile perspectivei dar, mai ales, într-ale clar-
obscurului.

Numai noi doi în bătaia lunii,
ca niște soli, coborând printre oameni,
în puterea acaparatoare a forței gravitaționale,
deposedați acum de însușirile lor originale,
de instinctul de-a se iubi în văzul lumii,
deprinderea de-a-și citi unul altuia aura, dintr-o privire
îngreuiată acum de materie, ca de-o boală
strecurându-li-se tiptil în vine,
densificându-i ca pe niște saci de cartofi,
făcându-i să se coaguleze,
plini de oase și carne, după o nouă morfologie,
replicați ca un leit motiv, în perpetuitate,
controlați de demnitari complet străini de imponderabil
și secretari corupți ai stărilor de spirit !

Pe acest tărâm zborul fusese interzis ;
el nu se mai putea practica decât în subconștient,
sau în vis și atunci, numai din întâmplare,
rămânând cu toții în puterea forței gravitaționale.
*Noi, care nu eram decât acei îndrăgostiți en passant
purtați de-un vânt adiind parfumat, din Levant...
Noi care nu eram decât niște îndrăgostiți exilați
dintr-un vis en passant,
ca un astru, ori o monedă de cincizeci de bani...*

Eșuasem temporar lângă Marele Dragon Cosmogonic
Devoratorul de Cărți, răpus de-o indigestie convulsivă,
decăzut dintr-o angoasă livrescă într-un somn agitat
contemplându-și progeniturile, arătând ca niște
mutanți,
mistuind tot ce-a mai rămas din cultura modernă,
ceea ce ne provoca și nouă indigestii, deveneam
retrograzi,
închipuindu-ne că suntem niște parafraze iluzorii
a tot ceea ce priveam circumspecți de la oarecare
înălțime.

Ne trezeam gândind alegoric, contemplând un butoi
și-un personaj amintind de Diogene,
ca și cum cineva contagiât de retorica lui
se pregătea să ne zădărnicească desfătările cărnii,
ardoarea poftelor trupești, împătımirea beției sau
uitarea de sine.

Căutam un transfer de energie, o încântătoare
transfuzie de viață
un împrumut de substanță, în acea atmosferă
colcăitoare
atrași în dilema unor ipostaze nemaivăzute
recompunând realitatea din toate acele amestecuri
optice de culoare
desi, în cele din urmă, noi, nu eram decât niște amorezi
en passant
exilați pe-o planetă efemeră, revendicându-ne din
neant,
irezistibili, ca niște zei exaltați, sustrași
dintr-o mitologie abandonată la întâmplare, printre
reziduuri de materie.

CORA BOTEZATU

Mai altfel, despre **Veronica Micle** (XVI)

Anul următor, 1880, va începe sub auspiciul ceva mai bune: Veronica este vizitată de Harieta (Henrieta), sora lui Eminescu, în ziua de 17 ianuarie, cu care nu a fost niciodată în relații foarte afectuoase, și chiar îi oferă drept cadou un medalion cu diamant și o pereche de cercei. Revenită la o mai blândă linie de plutare prin viață, Veronica îi scrie lui Eminescu, rugându-l să o viziteze la Iași, însă, din lipsă de bani, poetul o va refuza, lăsând-o să intre la unele bănuiele privitoare la relația lor, ba chiar îl acuză, drept că discret, de lipsă de sinceritate, dar și de părăsire, sentiment pe care îl resimte tot mai dureros... Dar acestea toate se finalizează cu o răcire rezultată chiar din titlul unei scrisori din a doua jumătate a lunii ianuarie 1880 (17 ianuarie), când ea i se adresează cu un semioficial *Domnul Eminescu*. Vestea bună a venit de la București, la începutul lunii februarie: Veronicăi i se comunică în scris decretul conform căruia urma să primească lunar 216 lei, adică mai puțin decât jumătate salariul profesorului, ceea ce nu avea cum să acopere toate cheltuielile familiei. În această ordine de idei, *Veronica se vede obligată să se ocupe de lucru manual, astfel ea țese, împletește, coase albituri etc., produse pe care le comercializează prin unele magazine ieșene, pentru care primește câțiva lei. În paranteză aș menționa că, aflată fiind într-o asemenea situație, e greu de crezut că Veronicăi îi mai ardea de aventuri ocazionale, de care a fost acuzată de către unii comentatori și chiar istorici literari*. Să recunoaștem că situația nu era deloc roză, nici măcar dacă am încerca o trimitere spre un mariaj Veronica-Eminescu, și doar pentru ca, prin unirea celor două... venituri, să se fi putut acoperi cheltuielile familiei. Iar dacă mai avem în vedere, și nu putem altfel, evoluția spre „răceală” și chiar a ruperii legăturii dintre Veronica și Eminescu, o posibilă căsătorie cade. Una peste alta, mai apare o problemă: intervenția lui I. L. Caragiale în relația celor doi, chiar dacă, cel puțin teoretic, avea un rol de... mediator. Ne aflăm în prima parte a lunii martie a anului 1880, respectiv 14 martie... Și

ironia sorții: Eminescu îl vede pe amicul său de la *Junimea* un posibil „pretendent” la mâna Veronicăi! Acest lucru se petrecea în condițiile în care, o lună mai târziu, la 28 aprilie 1880, relațiile dintre Veronica și Eminescu erau... rupte, adevăr care este întărit și de o scrisoare în care Eminescu folosește pentru Veronica apelativul *Doamnă*, în același timp comunicându-i înapoierea scrisorilor și declarând, cam dur, că este „*liberă de orice legătură*”...

Așadar, lovitură după lovitură, aici adăugând și faptul că, la întâi iunie 1880, pensia promisă prin decretul pomenit mai sus încă nu venise. Într-o asemenea situație, aproape de disperare, Veronica se vede nevoită, ca un fel de... ultimă instanță, să înceapă vânzarea puținelor sale bijuterii și o parte din mobila din casă, inclusiv biblioteca și unele hârtii rămase după moartea lui Ștefan Micle. Dar continuă și efectuarea de lucruri de mână pe care le comercializează prin magazinul *Bogdan* din Iași, pentru ca astfel, mai adăugând și micile venituri ale mamei sale, Ana Câmpeanu, să facă față tuturor cheltuielilor gospodărești. Parcă aceste amănunte anulează cu certitudine ideea că Veronica ar mai fi, că ar mai avea porniri sentimentale-erotice care să o califice drept „femeie ușuratică”. În zilele noastre, când știm ce rol a avut Veronica în viața și creația lui Eminescu, și făcând abstracție de *prozaismele* și duritățile vieții acesteia după moartea lui Ștefan Micle, ni se pare o poveste greu credibilă, cum aminteam și mai înainte... Din păcate, toate informațiile pe care le am acum la îndemână, atestă adevărul infailibil că Veronica, imediat după moartea soțului său, a devenit o femeie oarecare, o văduvă tânără, frumoasă e drept, și gata pentru noi și noi aventuri amoroase – latură a sa care a generat nesfârșite bârfe, ca să nu aruncăm situația spre zona

existențială a unei categorii sociale de o condiție care ne apropie de lumea mahalalelor. După cât se cunoaște, nici sănătatea, nici mulțimea de greutate materiale și familiale nu-i permiteau acest lucru, deși, trebuie să fim corecți și să reconsiderăm situația unei femei tinere... Însă, cealaltă latură a vieții Veronicăi din perioada în cauză, și care e cu mult mai realist-umană, pentru că, permițându-mi să decupez din prima latură partea cu: femeie frumoasă, văduvă tânără, în vârstă de nici treizeci de ani, suficient de inteligentă și cu un comportament corespunzător, ar fi cumva anormal să iubească și să fie iubită? Din orice punct de vedere am privi lucrurile, ar fi total greșit să acuzăm fără să analizăm omeneste, să fim cinștiți și obiectivi, pentru că nu doar mintea, ci și trupul își cere drepturile, adevăruri pentru care Veronica trebuie condamnată? Desigur, eu comentez o situație ipotetică, deși, din punct de vedere bârfolegic, adevărul cam acesta ar fi... Ea a fost nevoită să suporte nu doar greutatele întreținerii unei gospodării, ci trebuie să avem în vedere, poate înainte de toate, situația ei materială, dublată de cea socială...

Și-atunci, cu obiectivitate, realism și omeneste vorbind, luând cunoștință de situația Veronicăi, morală, materială, cetățenească și de orice fel, o înțelegem și-i suntem alături atunci când, în 27 iunie 1880, ajunsă la capătul răbdării și puterii psihice, măcinată de mari probleme social-existențiale, îl anunță pe bucureșteanul Eminescu: „*scrisorile Dumitale vor fi distruse*”. Nu cred că a fost vorba de un simplu capriciu sau de o atitudine datorată noului ei statut, de văduvă participantă la diverse ocazii cu caracter mai mult sau mai puțin monden, deși, ca mamă, ca „șefă” de familie, plus cele două fiice, acum domnișoare, îi creau obligații greu de rezolvat. În acest context, mai apăruse și ruptura cu Eminescu, un fapt care a atârnat greu într-o existență parcă din ce în ce mai încărcată de probleme de viață proprie și de familie... Nu cred să-i fi fost ușor, nu cred că s-a ținut de... *destrăbălări*, cum, cu grijă, a fost acuzată, în mare parte pe nedrept. Și spun aceasta gândindu-mă că, totuși, era os de ardeleană, respectiv cu spirit practic, realistă și cu spirit organizatoric, demonstrat mai ales după venirea în Iași...

DUMITRU HURUBĂ

Să ne mai (re)amintim de...

LIVIU REBREANU

27 noiembrie 1885 –

1 septembrie 1944

(VI)

Dar în anul 1939, scriitorul Liviu Rebreanu este ales **Membbru al Academiei Române**, iar **Laudă țaranului român** a fost *Discursul său de recepție*, rostit la 29 mai 1940, la sediința Academiei, București, (1940)...

Însă, aș vrea să urmăim, pe scurt, drumul parcurs de scriitorul Liviu Rebreanu, drum jalonat de realizări literare care, în final, au constituit elemente esențiale în ascensiune și în acordarea unor distincții de nivel național, fără a uita că primele sale încercări literare au fost în limba maghiară... Se știe acum că Liviu Rebreanu a fost unul dintre pușinii autori români care s-a bucurat de succes de librărie, ba chiar a avut o situație material-financiară stabilă, bucurându-se atât de onoruri publice, cât și de recunoașterea valorii sale ca om de litere, nu doar din partea publicului-cititor, ci și a criticii literare, încă din timpul vieții. Dar și postum... La rotunjirea zestrei sale intelectuale a contribuit, inclusiv și masiv, faptul că, încă din luna decembrie 1906, el a început să aștearnă pe hârtie o seamă de amintiri din copilărie, la început în limba maghiară, abia mai târziu traduse tot de el în românește. A ținut chiar un jurnal de lecturi cuprinzând: maxime, cugetări și conșpekte din autori precum: *Shakespeare, O. Wilde, Schiller, Tolstoi, Victor Hugo...* Oarecum interesant rămâne și faptul că însemnările de cultură generală au fost scrise în limbile: germană, maghiară, franceză, dar și în limba română, desigur, limbi în care nu numai că citea cursiv, dar și scria în mod curent.

...Așadar, la 55 de ani, Liviu Rebreanu, venit la București de peste munți, din Ardeal, devenise, unul dintre cei mai importanți scriitori români în viață. Drumul a fost greu, cu meandre, cu sinuozități, cu sușuri anevoioase și unele căderi dureroase... În această ordine de idei, să ne amintim: în 1920, Liviu Rebreanu publică romanul **Ion**, care, pe lângă valoarea sa intrinsecă, este

recunoscut ca fiind cel care a revoluționat în literatura română respectivul gen literar – câteva amănunte am comentat ceva mai înainte, așa că nu voi mai reveni... Mai interesant este de știut că, în timp ce despre creația sa în proză se știu multe, s-au făcut și se fac multe analize și comentarii, despre el, ca dramaturg, mai puține lucruri se cunosc, creații materializate, în principal, în cele trei piese de teatru: **Cadriul** (1919), **Plicul** (1923) și **Apostolii** (1926), poate mai importantă fiind contribuția sa la comentarii despre teatru, având n vedere că el este considerat un fel de întemeietor al cronicii de teatru... Însă el a rămas în istoria literaturii române ca unul dintre marii noștri scriitori, respectiv al unor scrieri precum: **Pădurea spânzuraților**, a cărei primă versiune, integrală, autorul a terminat-o la 27 iunie 1922, între 5 iulie - 17 noiembrie 1922 el transcriind textul pentru dat la tipar, apoi romanul va fi reeditat în anii: 1922, 1925, 1926, 1928, 1929, 1932, 1940... Romanului i se va acorda „Marele premiu al romanului”... Liviu Rebreanu a început prima versiune a romanului **Adam și Eva** pe data de 2 iulie 1924, pe care o termină la 14 ianuarie 1925, iar în luna mai apare romanul. Un an mai târziu, e reeditat volumul **Golanii**... În ceea ce privește miniromanul **Ciuleandra**, cred că prezintă importanță câteva amănunte și anume: spre finele lui 1926, se hotărăște să transforme nuvela **Nebunul** într-o creație de mai mare întindere pe care, mai apoi, o va numi **Ciuleandra**, un miniroman a cărei primă versiune o va scrie între 2 - 10 martie 1927; cea de-a doua versiune fiind pusă pe hârtie între 9 iulie – 8 august, după apariție, scrierea a fost reeditată în anii: 1927, 1928, 1934, 1941, 1942. Într-o ținută ceva mai deosebită, în colecția „Manuscriptum”, Rebreanu publică volumul **Cântecul lebedei** cuprinzând două părți: **Cântecul lebedei** și **Cuibul visurilor**, cuprinzând, ca introducere, o minibiografie a autorului urmată de un portret al acestuia semnat de J.Al.Steriadi. În 1928, luna august, Liviu Rebreanu începe scrierea romanului **Crăișorul**, care va și apare în anul următor, reeditat în anii: 1930, 1940, 1942, 1944). Urmează scrierea primei variante a romanului **Răscoală**

(12 august/28 septembrie 1932, variantă abandonată, însă reluată între 8 mai - 11 decembrie, ca versiune definitivă și apărută către sfârșitul următorului an (1933), în luna decembrie el publicând nuvela inedită intitulată **Umbre**. Cu o putere de muncă într-adevăr impresionantă, Liviu Rebreanu scrie un nou roman, versiune pentru tipar, între **Jar** 22 ianuarie – 30 aprilie 1934. Este vorba despre romanul **Jar**, care va și apărea la Editura „Adevărul” până la sfârșitul anului respectiv și cu reeditări în anii 1939, 1941, 1942, 1944. Apoi, urmând aceeași linie de forță în ceea ce însemna puterea de muncă și imaginația, Liviu Rebreanu a lăsat posterității și zestrei literare naționale volumele: în **Nuvela inedite**, culegere de proze ale scriitorilor contemporani, Rebreanu apare cu povestirea **Dincolo** (reluată în volumul **Amalgam** (1943), Editura **Adevărul** (1935); în anul următor, este publicat volumul **Calea sufletului**, în care sunt incluse trei povestiri și fragmente din romanul **Adam și Eva** (1936); dar și: Colecția „Cartea Satului” publică în nr. 14 culegerea binecunoscutei nuvele **Oameni de pe Someș**, Editura „Fundațiilor Regale”, din sumarul căreia notăm: **Dumnezeu; Cerșetorul; Proștii; Răfuiala; Nevasta; Pozna; Dintele; Hora morții; Cuibul visurilor**. În prima parte a anului 1937, scriitorul scrie prima versiune a viitorului roman **Gorila** (1 martie – 11 iulie 1937), versiune abandonată însă până 18 iulie, roman căruia, după ce i se dă forma finală, este publicat în iunie 1938, la Editura **Universala Alcalay**...

Ca să păstrăm o cronologie a faptelor – atât cât se poate – după mai multe amânări, la propunerea lui Mihail Sadoveanu, scriitorul nășăudean este ales membru al Academiei Române (26 mai 1939), iar un an mai târziu, la Editura „Socec&Co, fi→

DUMITRU HURUBĂ

apare romanul *Amândoi* (martie, 1940), și în 1943 volumul de articole, conferințe, cronică dramatice etc., intitulat *Amalgam*, în care este inclusă și nuvela *Dincolo*...

...Notorietatea rebreniană este pusă în valoare și de faptul că, în luna ianuarie 1942, a luat parte la un turneu de conferințe despre cultura românească la Berlin, München, Stuttgart, Leipzig, Dresda, Görlitz, Breslau, Viena. În luna martie, a călătorit la Zagreb și Weimar, călătorii prilejuite de constituirea societății culturale pan-europene. Aici a susținut că *nu vrem niciun fel de politică, ci numai literatură*.

Și să mai menționez că la 27 ianuarie 1942 Liviu Rebreanu a fost decorat cu *Ordinul „Coroana României” în gradul de Mare Cruce*.

Din păcate, în anul 1943, apar semne ale bolii care până la urmă se va dovedi incurabilă. Boala evoluează în rău, iar în data de 4 aprilie 1944, Rebreanu părăsește Bucureștiul, în care nu se va mai întoarce, stabilindu-se în satul Valea Mare, din județul Argeș. În acest sens, de notat că încă din luna ianuarie 1944, la un test radiologic, se descoperă „opacitate suspectă la plămânul drept.”, însuși Rebreanu scriind la 7 iulie în *Jurnal*: „*Perspective puține de salvare, dată fiind vârsta mea, chistul din plămânul drept, emfizemul vechi și bronșita cronică.*” Aproape 2 luni mai târziu, la 1 septembrie 1944, scriitorul a încetat din viață fiind înmormântat la Valea Mare, când încă nu împlinise 59 de ani... Ceva mai târziu – după câteva luni – a fost deshumat și reinhumat la Cimitirul Bellu din București... Aceasta este varianta oficială, însă, alte detalii asupra morții lui Liviu Rebreanu aflăm din cartea semnată de **Ivor Forsyth Porter**, fost un ambasador și autor britanic (12 noiembrie 1913 - 29 mai 2012), intitulată *Operațiunea „Antonimus”*, și apărută la Editura *Humanitas* (1991), la pagina 263... Astfel ni se sugerează că Liviu Rebreanu s-ar fi aflat în seara de 23 august 1944 într-o mașină alături de generalul Manolescu și Rică Georgescu fiind împușcat de un soldat care asigură un baraj... Detaliile: unii și nu puțini, au susținut inclusiv că scriitorul ar fi fost asasinat, aceasta e și ipoteza lansată de I. Porter, agent al forțelor speciale britanice. Citând-o Lygia Georgescu, nepoata generalului Manolescu, autorul

reproduce afirmațiile acesteia: „*Pe la miezul nopții, susține ea, acesta, generalul, a venit la închisoare să-l ia pe Rică Georgescu la un dineu. La marginea Bucureștilor, lângă drumul care cotește spre Golf Club, au dat de un baraj românesc și Manolescu, care conducea în viteză și cu farurile stinse, nu a putut frâna în timp și un soldat l-a împușcat pe directorul Teatrului Național, care se afla pe scaunul de lângă el. În loc de petrecere au stat aproape toată noaptea la spital, unde prietenul lor a decedat; Rică s-a întors îndurerat la închisoare*”...

La urma urmei, din nefericire, marele scriitor, personalitate de netăgăduit a culturii noastre naționale, a părăsit această lume la o vârstă care a întristat lumea iubitoare de literatură, lăsând posterității opera vastă a unui creator de geniu...

OPERA: *Framântări*, Orăștie (1912); *Golanii*, București, (1916) (reedități: II-IV, între 1920-1928 și postume (1984, 1985); *Mărturisire*, București, 1916 (editată postum în 1986); *Calvarul*, București (1919); *Cadrilul*, București (1919); *Răscoala moșilor*, București (1919); *Răfuiala*, București (1919) (editări postume (1961); Cluj-Napoca (19813); *Ion, I-II*, București (1920) (reditări: *II-XII*, tipărite într-un singur volum, între 1921-1943); editări postume: 1945; 1947; 1955; 1959; 1963 (două volume), 1966; 1967 (două volume); 1968 (două volume); 1970; 1974; 1977; 1979; 1980; 1983; 1984; 1985; 1995; 1997 (două ediții), Timișoara (1988); *Catastrofa*, București, 1921 (ediția a II-a (1924); *Norocul*, București (1921); *Nuvele și schițe*. București (1921); *Pădurea spânzuraților*, București (1922) (ediții: II-XII, 1926-1943); 1944, o ediție nenumărată; ediții postume: 1946; 1956; 1959; 1963; 1964; 1966; 1969; 1972; 1974; 1978; 1980; 1983; 1984; 1989; 1992; 1996; 1997; Cluj-Napoca (1985); Iași (1992); Galați (1993);

Vasile Mic

Craiova (1995); Chișinău (1996); *Plicul*, București (1923); *Trei nuvele*, București (1924); *Adam și Eva*, București (1925) (edițiile II-VI (1926-1943; ediții postume (1946; 1970; 1974; 1982; 1986), ediții în limba engleză (1989, 1995; Iași (1985); Craiova (1995); *Apostolii*, București (1926), ediția a II-a (1926); *Cântecul lebedei*. București (1927); *Ciuleandra*, București (1927); *Ciuleandra*, București (1927), edițiile II-VI, între 1928 și 1944; ediții postume (1946, 1965, 1967, 1970, 1976; *Ciuleandra. Jar. Amândoi*, Cluj-Napoca (1990); Craiova (1995); Chișinău (1996); *Cântecul iubirii*, București (1928) ediție postumă (1960); *Crăișorul*, București (1929) ediția a II-a (1929), edițiile III-V, cu titlul *Crăișorul Horia* (1940-1944); ediții postume: *Crăișorul Horia* (1983); *Crăișorul Horia. Ciuleandra* (1985); *Crăișorul Horia*, Cluj, 1998); *Metro-pole*, București, 1931; *Ițic Ștrul, dezertor*. București (1932); *Răscoala*, I-II, București (1932) (ed. II-V, între 1932-1942; ediții postume: București (1945; 1954; 1957; 1959; 1960 [2 voi.]; 1962 [3 ediții]; 1963; 1964 [2 volume]; 1966; 1967 [2 voi.]; 1977; 1979; 1981; 1983; 1984; 1997); Cluj (1971); Timișoara (1987); *Jar*, București (1934) (edițiile II-VIII, între 1934-1944; ediții postume: 1995; Cluj-Napoca (1999); *Jar. Amândoi* (1985); *Oameni de pe Someș*, București (1936); *Calea sufletului. Trei povestiri*, București (1936); *Gorila, I-II*, București (1938) (edițiile II-IV, între 1938-1942; ediții postume: (1985; 1991); *Amândoi*, București (1940) (edițiile II-III, între 1942-1944); edițiile postume (1946; 1971); Cluj-Napoca (1999); *Laudă țaranului român*. Discurs de recepție, rostit la 29 mai 1940, la ședința Academiei Române, București, (1940); *Amalgam*, București (1943) (ediție postumă: Cluj-Napoca (1976); *Nuvele*, București (1954); ediții (1956; 1978; 1991; 1999); Galați (1993); *Opere alese, I-IV*, București (1959-1962); *Hora morții*. București (1966); *Opere, I-XVIII*, ediție îngrijită de N. Gheran, București (1968-1998); *Proștii, nuvele și povestiri*, București (1971); *Caiete, I*, prezentate de N. Gheran, Cluj (1974 *La lumina lămpii*, București (1981); *Jurnal, I-II*, București (1984); *Teatru*, București (1985); *Romane, I- III*, București (1986); *Opere, I-II*, Chișinău (1994)...

In memoriam

SCEPTICUL NEMÂNTUIT EMIL CIORAN – 25 de ani de la trecerea în neființă

În dimineața zilei de miercuri, 21 iunie 1995, publicul francez - și nu numai – lua cunoștință, prin intermediul presei, de zguduitoarea veste a morții lui Emil Cioran. Fără excepție, ziarele pariziene anunțau prin știri-clîșeu și fotografii îndoliate, pe prima pagină, că marele scriitor și filosof de origine română, Emil Mihai Cioran, s-a stins din viață, într-un spital din Paris, la vârsta de 84 de ani. Ample spații, chiar pagini întregi, din presa zilei prezentau viața și opera marelui dispărut, mărturiile, adesea contradictorii, conturând dimensiunea marii personalități a lui Emil Cioran.

Trei sunt aspectele pe care știrile, comentariile și imaginile publicate de cotidienele pariziene le-au adus în prim-plan cititorilor: amploarea și profunzimea personalității marelui Cioran, spațiile mai mult decât generoase acordate tristului eveniment și, poate ceea ce ne-a emoționat cel mai mult, faptul că toate publicațiile consemnau originea română a lui Emil Cioran. Câteva exemplificări sunt, credem, semnificative.

Ziarul LE PARISIEN reia o mărturisire a lui Cioran privind geneza și menirea unei opere, în general, a creațiilor sale în special: „Deoarece cărțile pe care le-am scris – spunea Cioran - s-au născut din neliniștile mele, ca să nu spun din suferințele mele, tocmai aceasta trebuie să transmită ele cititorului. O carte trebuie să răstoarne totul, să pună totul în discuție”.

Dintr-unul din articolele publicate de LIBERATION aflăm că, în tinerețe, Cioran frecventa cercurile intelectuale bucureștene, prilej cu care s-a apropiat de Constantin Noica și Mircea Eliade. În anul 1937, a plecat la Paris, ca bursier al Institutului Francez, unde, până la vârsta de 40 de ani, traversând Franța pe bicicletă pentru a-și combate insomniile, frecventa întrunirile tineretului, fiind și un client al restaurantelor universitare. În anul 1947 îl traduce pe Mallarmé în limba română și ia hotărârea de a nu mai scrie decât în limba franceză.

În ciuda răsunetului primelor cărți (*Pe culmile disperării* și *Lacrimi și sfîinți*), comentează Alexander von

Humboldt Hans, într-un fragment din cartea sa dedicată vieții și operei lui Cioran, și publicat în LIBERATION, mai târziu Cioran va avea doar o audiență confidențială, continuând să trăiască departe de viața mondenă a Parisului, cultivând doar prietenia câtorva scriitori (ex. Michaux și Beckett). În jurul anului 1970 – continua LIBERATION – dezvoltarea cărții de buzunar a făcut mai accesibilă opera sa publicului larg, confirmând parcă prezicerile lui Roger Nimier, care îi îndemna pe tineri: „Să-l descoperim (pe Cioran – n.n.), să-l citim pe acest elev din ultima bancă, așezat în locul cel mai întunecat al clasei și care scrie narațiuni atât de frumoase despre subiectele cele mai adevărate”. Alte semnificative mărturii publică INFORMATION: „Cioran era un om deosebit de amabil”, dar „de o exigență puțin obișnuită”, scrie Louis Nucera, în vreme ce Gabriel Matzneff îl descrie ca pe „un om care în viață iubea chipurile feminine, vinul bun și prietenia și care, atât cât a putut să se bucure de existență, el, disperatul, a vrut să profite de ea”. L'HUMANITE publică, alături de o fișă a vieții și prodigioasei opere a lui Emil Cioran, un amplu articol despre acest „filosof al disperării, al paradoxului și al aforismului”, considerând că opera sa se prezintă ca „o meditație asupra a tot ce poate fi mai rău”.

Pentru LE FIGARO, Emil Cioran este „filosoful și scriitorul dintr-un mic sat din Carpați”, care, venind în Franța în anul 1937, „a trăit până la sfârșitul vieții într-un mic apartament din cartierul Odéon” și care „a lăsat în urma sa o operă de moralist de recunoaștere universală, îndelungată

și dureroasă meditație asupra dezavantajului de a te fi născut”. Într-un grupaj de trei articole-mărturie, Jean d'Omerson îl plasează pe Cioran la confluența dintre moralismul francez și pesimismul refractar al timpului nostru, Hervé de Saint-Hilaire, vorbind despre „viața de boem a unui disperat incurabil”, consideră că din opera lui Cioran răzbate „nostalgia unui paradis pierdut, Rășinariii nașterii sale din Carpați”, în vreme ce Constantin Tacou apreciază că „scrierile în limba română i-au înlesnit lui Cioran folosirea unui registru mai complex, deoarece a putut astfel exploata toate posibilitățile pe care le oferă limba română, a cărei bogăție permite aproape totul”. Moartea lui Cioran, titrează LE QUOTIDIEN DE PARIS, înseamnă „despărțirea de un maestru al lucidității”, care va rămâne însă „unul dintre cei mai mari scriitori ai acestui secol”.

Fiind la Paris, împreună cu alți patru colegi, la Centrul Internațional de Studii Pedagogice, la un stagiu de perfecționare în domeniul managementului sistemelor de învățământ, formării permanente, documentării și informării personalului didactic din învățământul preuniversitar, nu puteam rata posibilitatea de a fi martor ocular la un moment, este drept trist, dar de intensă trăire românească: participarea la funeraliile marelui ambasador al spiritualității românești.

Din păcate, presa n-a publicat ziua, ora și locul slujbei mortuare și ale înmormântării. Ca urmare, în seara zilei de miercuri, 21 iunie, în jurul orei 21.00, am mers la ambasada noastră din Paris, unde, fără a afla prea multe detalii, am fost îndrumați către biserica ortodoxă română „Sfinții Mihail și Gavril”. Era ora 22.00 când am ajuns în fața bisericii, pe care am găsit-o însă închisă. Deci n-am avut de unde lua informații. Am revenit telefonic la ambasadă, de unde ni s-a comunicat informația certă că slujba de înmormântare va avea loc a doua zi, joi, la ora 14.30, la biserica ortodoxă română. Am reușit, nu fără dificultăți, să obținem o mică derogare în programul de pregătire din ziua de joi, pentru a putea fi la ora stabilită la slujba de înmormântare a marelui nostru compatriot. Am ajuns la biserică la ora 14.10. Biserica era plină de francezi și români. Atmosfera era sobră, dar apăsătoare, oamenii vorbeau în →

Prof. GHITĂ NAZARE

șoaptă, parcă în semn de respect pentru marele dispărut. Lume și mai multă în fața bisericii. Erau prezente numeroase personalități ale vieții culturale franceze, ziariști, fotoreporteri. A participat la ceremonia funerară și doamna Ionesco, soția marelui român care a fost Eugen Ionesco. La ora 14.15 au sosit ambasadorul României la Paris, Caius Traian Dragomir, împreună cu academicianul Eugen Simion, poetul Marin Sorescu și cunoscutul om de cultură Dan Hăulică, care au rămas pe caldarâm, în așteptarea sicriului cu trupul neînsuflețit al lui Emil Cioran. Cu doar câteva minute înainte de ora 14.30 a sosit și mașina cu sicriul. Sicriul, închis, a fost scos din mașină și purtat pe umeri de patru bărbați și introdus în biserică.

În aceste momente, mica noastră delegație oficială a fost confruntată, la intrarea în biserică, cu un moment delicat. S-a pretextat de către cineva dintre organizatorii ceremoniei mortuare, o persoană de origine română, inoportunitatea depunerii lângă sicriu a unor coroane de flori din partea autorităților românești. Ca român, venit cu sufletul deschis la evenimentul respectiv, trebuie să spun că gestul m-a mâhnit și m-a revoltat profund. După câteva minute de „negocieri”, incidentul s-a aplanat, dar coroanele de flori au fost plasate doar la intrarea în biserică și nu lângă sicriu.

Slujba de înmormântare s-a desfășurat, firesc, în limba română, de către preotul paroh al bisericii ortodoxe române „Sfinții Mihail și Gavril”, Radu Apostolescu, împreună cu alți câțiva preoți. După slujbă, sicriul cu corpul neînsuflețit al lui Emil Cioran a fost transportat cu aceeași mașină cu care a fost adus la biserică, la cimitirul MONT-PARNASSE și înhumat în vecinătatea altor corifei ai spiritualității românești, Constantin Brâncuși și Eugen Ionesco. Pe placa de marmură care acoperă mormântul este aplicată inscripția: „Emil Cioran, 1911-1995”. Am fost a doua zi și am păstrat un moment de reculegere la mormântul marelui dispărut.

Semnificativă pentru esența gândirii lui Emil Cioran, pentru universalitatea personalității sale e, credem, consemnarea pe care LE QUOTIDIEN DE PARIS o face apreciind că moartea lui Emil Cioran înseamnă „despărțirea de un maestru al lucidității”, care „a rămas ca unul dintre cei mai mari scriitori ai acestui secol” (sec. al XX-lea).

Voluptatea morții nendurătoare...

Motto: „Nu credeam sa-nvăț a muri vreodată”¹. (Mihai Eminescu)

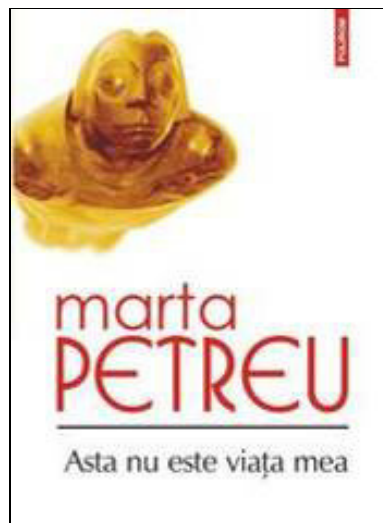
Rezumat: Două voci sonore ale poeziei românești din perioada postbelică discută despre vulnerabilitatea ființei umane în fața morții, despre alunecarea pe nesimțite dintr-o lume în alta. Deși împărtășesc aceeași preferință tematică, propun viziuni artistice și stiluri diferite. Dacă scenariul poetic se așază limpede și lucid în cazul Martei Petreu, atunci în lumea Ilenei Mălăncioiu tronează confuzia.

Cuvinte-cheie: poetă, sensibilitate, viață, moarte

Două linii, două lumi, două aventuri; linia vieții se prelungește și, dincolo de ea, se află linia infinită a morții. Un desen geometric abstract, o perspectivă misterioasă și îndepărtată. Pentru artiști, o temă de meditație și de creație, pentru savanți, un proiect de cercetare și un prilej de documentare. Pentru două voci poetice puternice ale perioadei postbelice, Marta Petreu și Ileana Mălăncioiu, viața și moartea devin surse de inspirație și de îngrijorare, de fior fizic și metafizic. Pe scurt, așteptare și abandon.

Ileana Mălăncioiu strânge, în 1982, *Linia vieții* a cărei valoare antologică rămâne de referință, iar Marta Petreu, surprinsă, declară în 2014 că *Asta nu este viața mea*. Două momente diferite, două poete, însă o temă comună: a fi sau a nu fi. Apoi, aceeași viziune despre lume și viață ca o continuă așteptare a morții înfiripate pe neașteptate... Se compune un scenariu pe cât de comic în aparență, pe atât de absurd sau de tragic, în esență.

Fără rețineri, Marta Petreu dezvăluie precaritatea condiției umane, indicând în detaliu „topografia apocaliptică și traseul problematizant”² al întâlnirii cu *Musafirul*. În calitatea lui de *restaurator mundi*, de autoritate universal (re)cunoscută, vizitatorul „picat pe nepusă masă la cină”³, pe care „nu-l anunță mare lucru”, pare o

figură de neînțeles. Deși se află în imperiul emoției sfâșietoare, autoarea îi alcătuiește atent portretul celui care invită ființa la neființă: încrâncenat și înfometat („străin/ și lacom ca lupii iarna/ gata să se hrănească”), peste măsură de temut („la trecerea lui se oprește și vântul”), deosebit de intuitiv („El simte de la o poștă putoarea fricii”), cu un aspect exotic, evocând parfumul straniu al depărtărilor („încălțat în sandalele lui scumpe roșii/ din altă țară”), metodic în acțiunea sa devastatoare („el vrea să mă îmbrace într-o cămașă a lui”). „Înveninat de haina-i”, așa pare că se definește omul în clipa fatală. Ca atare, în acest film gotic al evenimentelor, făptura viz(it)ată joacă rolul victimei rămase fără explicații „nu e drept să vină din nou și – de ce iarăși la mine”. „Mistuit mă vaiet”, așa se face auzit eul poetic „strigând nu” în fața aleatorului promovat de străinul venit din sfere insondabile, talentat regizor pentru „marea trecere”! De asemenea, din perspectivă umană se face simțit „un tremur pe dinăuntru”, un curent continuu, progresiv ca intensitate, culminând într-o disperare fără margini, reflectată de o conduită opusă celei fatalist-mioritice „iar eu mă pomenesc deodată c-o iau pe dealuri”. Prin urmare, ființa poetică vulnerabilă nu-și primește „musafirul” nici cu sufletul, nici cu brațele deschise; dimpotrivă, încearcă să se sustragă din fața lui și să joace – în ecou argehezian – de-a v-ași ascuns. Iată cum „un sentiment al urgenței și al iremediabilului trece prin aceste versuri chinuite, hotărâte să cuprindă răul din existență și să exprime, totodată, →

TEODORA ROȘCA

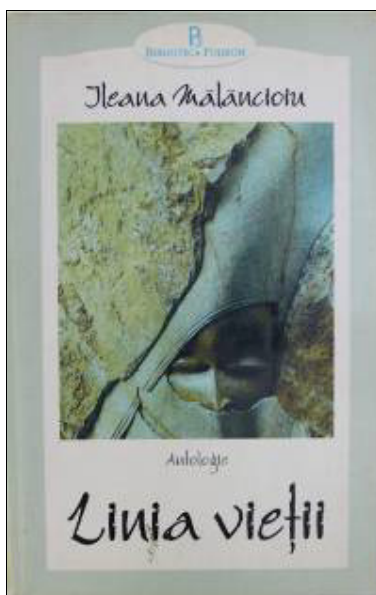
¹ Mihai Eminescu, *Opera poetică*, editura Semne, București, 2006, p. 696

² Marin Mincu, *O panoramă critică a poeziei românești din secolul al XX-lea*, ed. Pontica, Constanța, 2007, p.967

³ Marta Petreu, *Asta nu este viața mea*, Editura Polirom, Iași, 2014, p. 10

stările conștiinței care judecă acest rău...”⁴ Este de la sine înțeles de ce, în acest context al presentimentului dramatic, al apusului solar și spiritual, „e numai liniște afară...” o liniște grea, mormântală. Cine este, așadar, musafirul anonim? Nimeni altul decât Îngerul Morții, purtător al misterului suprem.

Potrivit pentru tematică și pentru expresia poetică se dovedește poemul Ilenei Mălăncioiu, *Îngerul Morții*. Ca și versurile Martei Petreu, cele ale Ilenei Mălăncioiu „produc un efect de palimpsest, în măsura în care dedesubtul trăirilor proprii, dedesubtul figurației imaginarului propriu se ghicesc alcătuirile mundane, obiectele și siluetele de fiecare zi”.⁵ Cu aceeași teamă și uimire, este (între)văzut „printre gene” mesagerul pe care eul poetic îl socotește „cel mai slăvit dintre îngerii Domnului”. Dacă viziunea Martei Petreu se concentrează pe imaginea noului-venit, pe o prezență singulară, privirea Ilenei Mălăncioiu se fixează pe dualitatea angelică sub semnul căreia stă, de la naștere, ființa umană: Îngerul de Pază și Îngerul Morții; unul patronează și promovează viața, celălalt o înlătură, unul în-ființează, altul des-ființează. Să urmărim scenariul liric cu note de halucinație: „L-am văzut printre gene pe Îngerul Morții./ Cel mai slăvit dintre îngerii Domnului./ S-a uitat pe furiș la mine și m-a lăsat/ În voia somnului. // Ceilalți îngeri își vedeau de-ale lor./ Fiecare păzea pe cineva./ Numai Îngerul meu de Pază/ Nu știu pe unde umbla./ Mi-era mai frică decât orișicând./ vroiam mai mult ca orișicând să exist/ Și tocmai atunci s-a arătat Îngerul meu de Pază/ Îmbrăcat în haine de polițist.” Ușor amuzant ca apariție, Îngerul de Pază are, printre atribuții, păstrarea ordinii... interioare. Gardianul vieții a căruia „armă lucea prin întuneric” se întâlnește cu mesagerul tanatic, căci „viața și moartea par să nu mai fie realități atât de ireconciliabile, dimpotrivă, spațiile pe care le ocupă se întrepătrund.”⁶ Nici acest poem nu exclude premoniția, gândirea subtil-anticipativă care racordează omul la ritmurile cosmice. „Obsedată de

suferință, boală și agonie”⁷, după cum susține criticul Nicolae Manolescu, poeta desfășoară o viziune presupus onirică, adică la granița dintre starea de veghe și cea de somn: „Și m-am trezit strigând înfricoșată:/ Nu l-ați văzut cumva pe Îngerul Morții?” Neclar, adânc himeric, imaginarul artistic traduce – în termeni eminescieni – o stare „dureros de dulce”. În altă ordine de idei, se observă că numai sub adierea morții, dragostea de viață devine violentă, de „un expresionism îngroșat”⁸ nu doar ca simțire, ci și ca redare. În felul său, poeta face dovada unui „expresionism dens ce va fi sublimat într-o rostire elegiacă”⁹. Tonalitatea piesei transpune tensiunea unui coșmar sau a unui delir funest; se observă coarda prea întinsă a conștiinței neîmpăcate. Asemenea unui pendul dereglat, mișcându-se inegal între două lumi, ființa poetică se zbate între culme și abis, așa-zicând între plăcerea de a trăi și spaima de a muri. Surprinzând și analizând vibrația indusă de disperare, Marin Mincu ajunge la concluzia că „Ileana Mălăncioiu scrie o poezie traumatizantă, ca emanație funebră a unei apăsări metafizice permanente”¹⁰.

La exercițiul suprapunerii celor două texte poetice, rezolvarea presupune fixarea câtorva accente:

⁷ Ileana Mălăncioiu, *Linia vieții. Antologie* (cu o prefață de Nicolae Manolescu), ed. Polirom, Iași, 1999, p. 11,

⁸ Marin Mincu, *op.cit.*, p.731

⁹ *Idem*

¹⁰ *Idem*

vizual, momentul înserării și al întunericului apăsător; auditiv, liniștea stranie străpunsă de strigăte de refuz; tactil, fiorul infuzat de spaima de necunoscut și de starea agonică. De asemenea, pentru Marta Petreu și Ileana Mălăncioiu, fenomenul tanatic se cere investigat dintr-o triplă perspectivă: cognitivă, în virtutea seducătoarei doze de mister; afectivă, prin trăirea tensionată, prin suferința atroce. Nu în ultimul rând, comportamental, în măsura în care fuga spontană din *Musafirul* exprimă „luciditatea în suferință”¹¹ a Martei Petreu, iar visul coșmaresc al Ilenei Mălăncioiu din *Îngerul Morții* merge „în direcția Bacovia și, mai departe, spre confluența simbolismului cu romantismul [...], iar modul personal de a amesteca semnele realului cu semnele imaginarului indică un spirit liric obsedat de marile simboluri”¹². În acest cadru artistic se îngroașă linia dominantei tematice, trasate de cele două poete în stiluri și cu instrumente diferite. Mai exact, Marta Petreu se ancorează în real pentru a (își) impune astfel limpezimea viziunii, în vreme ce Ileana Mălăncioiu se dedă fantasmelor personale sau celor din mitologia populară, concepând o scenografie în tonuri cenușii.

Strângând firele acestei discuții despre sensibilitatea enormă a omului în fața morții, se impune concluzia că la vederea aripilor negre ale Îngerului Morții sau la auzul pașilor repezi ai unui musafir necunoscut, apare inevitabil un frison, urmat de o întrebare: „Pot să mai renviu luminos din el ca/ Pasărea Phoenix?”

Bibliografie:

Volum de versuri:

Eminescu, Mihai, *Opera poetică*, editura Semne, București, 2006;

Mălăncioiu, Ileana, *Linia vieții. Antologie*, editura Polirom, Iași, 1999;

Petreu, Marta, *Asta nu e viața mea*, editura Polirom, Iași, 2014.

Volum de critică literară:

Boldea, Iulian, *Poezia neomodernistă*, editura Aula, Brașov, 2005;

Mincu, Marin, *O panoramă a poeziei românești din secolul al XX-lea*, editura Pontica, Constanța, 2007;

Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, editura Cartea românească, București, 1989.

⁴ Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, ed. Cartea românească, București, 1989, p. 572

⁵ Iulian Boldea, *Poezia neomodernistă*, ed. Aula, Brașov, 2005, p.257

⁶ *Ibidem*, p.258

¹¹ Eugen Simion, *op.cit.*, p. 573

¹² *ibidem*, pp. 376-377

Coroană de la Dimitrie Stelaru

(XXXIII)

București, [7 ianuarie 1964]

„Contemporanul”.

Săptăminal politic – social – cultural

București, Piața Scînteii nr. 1

tel. 17 60 10, 17 60 20

„Tovarășe,

„Contemporanul”, fiind o publicație politică socială și culturală, și nu una strict literară, poate rezerva foarte puțin spațiu pentru publicarea versurilor. Sarcina noastră este de a îndruma literatura în genere: îndrumarea noastră se exercită prin cronici și articole care discută literatura publicată.

Din aceste considerente, am desființat și rubrica „Poșta redacției” (vezi în acest sens precizarea făcută în nr. 4 din 21 ianuarie 1961).

Adresați-vă unei publicații literare (*Gazeta literară, Viața Românească, Steaua, Iașul literar, Scrisul Bănățean, Luceafărul*).

SECȚIA SCRISORI

Semnătură: indescifrabil”

Note

1. Pe scrisoare, Stelaru a adăugat, cu creionul: *De la “Contemporanul”, 7 ianuarie 1964, după ce le-am trimis două poeme, sub directoratul lui George Ivașcu*”.

2. Pe versoul adresei primite, Stelaru a adăugat, cu cerneală, o mică scrisoare, *Dragul meu poet [n.n.: probabil, lui Miron Radu Paraschivescu sau lui Ben Corlaci*:

„*Dragul meu poet,*

Îți trimiț mostra asta de răspuns la o colaborare de epocă anti-„contemporană”. Am aflat bătăutele astea rînduri sub ruinele Troiei, cu plic ștampilat în regulă (ca azi) pe adresa subsemnatului. Oi-boi, oi fi trăind și pe-atunci? Dacă zic da, îl capăt dușman pe Homer și pe nesătutul de versuri caustice, Ion Henter, actor gras al „naționalului”.

Toată dragostea lui Stelaru.

Str. Furnica 65, Sinaia.

[PS: „*Ai dracului sînt munții!*”].

3. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea profesorului universitar Al. Husar, trimisă din Iași (str. V. Babeș 8), la 29 aprilie 1964 (data poștei: 2 mai 1964), lui Dimitrie Stelaru la

Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35, data poștei: 05.05.1964).

Iași, 29 aprilie 1964

“Dimitrie Stelaru

Strada 1 Mai, nr. 35,

Localitatea Turnu Măgurele

Regiunea București

Dragă Stelaru,

După „două decenii” de cînd viața a așternut între noi spații nedeschise, mă bucur să aflu despre unul dintre cei mai arzători oameni pe care i-am întîlnit în viață, despre poetul generației mele, pierdut între neguri, niciodată uitat, că a rămas între „oameni și flăcări”, și versurile sale țintesc încă spre un cer al desăvîrșirii dorit de noi toți noi aproape de zarea zilelor noastre.

Îți mulțumesc și te laud, Stelaru, îți urez din tot sufletul - într-un nor de lumină a primăverii din Iașul în care am aflat un liman al vieții, fie și o trecătoare etapă a unei vieți dăscălești - împlinirea destinului de mare poet al vârstei celor de o seamă cu tine, noi succese în urcușul tău spre senina lumină a unei stele de sus.

Fie ca anii, spre care ducem făclia iubirii, să ne întîmpine în cale cu ofrandă împlinirii tuturor roadelor acelorași inimi în care am crezut și am nădăjduit.

Cu nădejdea că vom avea un prilej al revederii în viață, în numele acelorași superbe iluzii, te îmbrățișează cu o veche și vie afecțiune...

Al tău,

Al. Husar

Aș vrea să știu ce faci, unde mai ești. Scrie-mi cîndva.

Al. H. [Al. Husar]”.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea lui Dimitrie Stelaru, trimisă în 3 iunie 1964 din Sinaia (Str. Furnica, nr. 65) lui Mihai Gafița*, (la redacția Editurii pentru Literatură, București).

Sinaia, 3 iunie [1]1964

[redactor-șef al Editurii pentru Literatură, București]

„**Tovarășe stimat Gafița,**

Îmi permit să vă supăr câteva clipe cu rîndurile mele – cer iertare. Cînd am fost la editură, ultima dată,

Portret de Ion Vlad (1953)

mi s-a promis de către tov[arăș]a Donoiu** că în cincisprezece zile îmi va da un rezultat cu privire la volumașul meu de proză.

Mai înainte, Liviu Călin***, îmi vorbise de o „fizionomie” a volumului – adică de o sffrșenie. Ciudat, de cel puțin douăzeci de ori am făcut drumul spre București, special pentru asta, și de tot atîtea ori am plecat de-acolo zdrențuit sufletește. E un procedeu?

Sînt destul de sărac pe lume ca să-mi permit o cheltuială umflată cu trenurile.

Mi s-au exclus cîteva schițe. Liviu Călin nu mi-a spus pentru ce. Tov[arăș]a Donoiu îmi tot spune că singură n-are nici un cuvînt. Aș vrea, zău, să termin într-un fel. Sînt demoralizat. Au trecut atîtea anotimpuri de cînd zace acolo. Dacă sînt un prost scriitor să mi se spună verde în față de cel mai puternic în privința asta.

Vă rog din inimă, știindu-vă integru, decideți într-un fel. Nici măcar la scrisorile mele repetate n-am primit răspuns. Dacă aș fi un debutant, tot mi s-ar spune prin poșta redacției ceva înviorător.

Bunăvoința matală o aștept zi de zi.

Dimitrie Stelaru

[Sinaia, Str[ada] Furnica, nr. 65]”.

Note

1.*Istoricul și criticul literar, Mihai Gafița (ns. în 21 octombrie 1923, la Baia, în județul Suceava – m. la cutremurul din 4 martie 1977 la București) era în 1964 redactorul-șef al Editurii pentru Literatură.

2.**Redactora Elisabeta Donoiu, atunci la Editura pentru Literatură. În 1977, era redactor la Editura Eminescu (înfiițată în 1969), de unde se pensionează în 1984, →

GHEORGHE SARĂU

în locul său venind Ioana Cracă.

3.**Poetul, eseistul și prozatorul Liviu Călin (ns. în 10 septembrie 1930, la Craiova – m. în 17 martie 1994, la București) era atunci redactor la Editura pentru Literatură, după care a fost redactor-șef la Editura Eminescu (1970-1974).

4. Scrisoarea de mai sus, ca manuscris cu nr. 35.480, se află în colecțiile speciale ale Bibliotecii Naționale a României, după cum ne informează profesorul Nicolae Scurtu, în articolul său (*Întregiri la biografia lui Dimitrie Stelaru*, în „România literară”, nr. 26/ 1 iul. 2011, p. 14), din cuprinsul căruia a fost excerptat textul scrisorii în discuție și inserat aici, nu și notele 1-3.

*

Scrisoarea lui Al. Husar, trimisă din Iași (str. V. Babeș 8), la 26 iunie 1964 (data poștei: 28 iunie 1964), lui Dimitrie Stelaru, la Sinaia (str. Furnica, 65; data poștei: 30.06.1964).

Iași, 26 iunie 1964

„Dimitrie Stelaru
Strada Furnica, nr. 65, Sinaia

Dragă Stelaru,

Îți mulțumesc, viu mișcat de vibrantele rânduri ce m-au întors în urmă cu un sfert de veac lângă un prieten și om, slujitor al altarelor cărora mă închin de aproape o viață.

Mă bucur intens că te-am regăsit, că pot să-mi dau seama că din adolescența noastră febrilă ceva a rămas nestins în tine, ca să nu zic în noi...

Mă bucur că pot de aici, de departe, spera – într-un fel – că, scriindu-ți, te asigur de un nou vechi cititor, care așteaptă cu emoții orice rând scris de tine și-ți urează fierbinte, din inimă, spor.

Cînd ai timp, dacă-ți faci vînt pînă la Bușteni, ți-aș da o adresă. Am acolo un prieten, un coleg foarte bun, care se ocupă de critică: Simion Bărbulescu; soția lui scrie și ea poezii și cred că o să-ți placă. Ar fi fericiți să te poată primi cîndva în casa lor. Dacă ai cîndva drum prin Iași, ce ar fi să dai o fugă, să zicem, în toamnă, te-aș duce cu drag în mijlocul studenților și am petrece o seară lângă un vin de butuc...?

Dragă Stelaru, nu-ți scriu mai multe despre mine - la drept vorbind – nici n-am ce-ți scrie, de ațția ani singur și „profesor” ... Mi-a apărut, e

drept, cartea aceea, de care amintea, ceva despre ruinele pămîntului țării – aș mai scrie, dar munca la catedră mă absoarbe, mă distruge ca om.

Îți strîng cu drag mîna și te îmbrățișez cu vechea mea stimă și afecțiune, cu o prietenie de adolescent, al „matală”.

Husar

[Al. Husar, Iași, Strada V. Babeș, nr. 8, Iași].

Note

1. Fiul poetului, Vlad Eunor Petrescu Stelaru, notează pe o pagină ce însoțea această scrisoare: „Despre acest Al. Husar se spune că l-ar fi cunoscut pe D. Stelaru „în facultate”. Personal, bănuiesc (din lectura scrisorii unui student din Iași [n.n.: Lucian Teodosiu]) că acesta era profesor la Facultatea de Litere din Iași. Important cu privire la controversa: a fost sau nu Stelaru student la „Litere”?”.

2. Anghelina (Angela) Stelaru și Eunor i-au dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Scrisoarea lui N. Mărgeanu, trimisă din București (str. Popa Nan, 137 A, ap. 6, sector 4; la: Marghitici Bazilia), la 2 iulie 1964 (data poștei: 4 iulie 1964), lui Dimitrie Stelaru, la Sinaia (Str. Furnica, nr. 65, data poștei: 5 iulie 1964).

București, 2 iulie 1964

“Dimitrie Stelaru
Strada Furnica, nr. 65, Sinaia

Iubite domn' Mitea,

Îți trimit un patetic și cam înghețat (avînd în vedere că aici temperatura a scăzut aproape de 0 grade ...) salut din Cetatea lui Bucur și a lui Barbu Gruia*, sperînd că mica mea epistolă să te găsească în cele mai fericite momente ale vieții, *c'est - à - dire* îndată după sosirea *en-voie*-ului Fondului... *À propos* – de fapt, ce să ne ascundem după deget, țelul final al rîndurilor de față așa e! – aștept cu maximă nerăbdare posibilă mandatul d-tale cu cei una sută cinci zeci de franci, aflîndu-mă eu și întreaga familie într-o neagră ananghie ... Cred că pe luni, cel mai tîrziu, îl voi primi, nu? Inutil să insist.

Dacă îl vezi pe Gigel Buzoianu**, ceea ce bănuiesc că se întîmplă frecvent, transmite-i salutările mele fraterne, precum și regretul pentru

disparația sa în momentul plecării mele din Sinaia.

Doamnei Stelaru, omagiile mele respectuoase. Iar matală, urarea de a scrie în cel mai scurt timp, cel mai fantastic și mai de succes roman ... Sper să te văd curînd și să ciocnim un pahar cît mai plin.

Al matală,

N. Mărgeanu

Repet adresa: Marghitici Bazilia, Strada Popa Nan, nr. 137.A, ap. 6, București”.

Note

1.*v. în „Monitorul Oficial al României, Decretul Consiliul de Stat al Republicii Populare Romîne nr. 175/1964 pentru conferirea ordinului „Steaua Republicii Populare Romîne - clasa a III-a” tovarășului Barbu Gruia pentru merite deosebite în muncă: Consiliul de Stat al Republicii Populare Romîne decretează: „Articol unic. Se conferă ordinul *Steaua Republicii Populare Romîne* - clasa a III-a tovarășului Barbu Gruia, director la Uniunea Scriitorilor din Republica Populară Romînă. Președintele Consiliului de Stat, Gheorghe Gheorghiu-Dej”, 27 aprilie 1964”.

2.**scriitorul de romane polițiste, Gheorghe Buzoianu (ns. 17 iulie 1932, la Sinaia - m. în 1999)

3. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Cartea poștală trimisă de la Eforie Sud de către familia Cantoreanu*, în 9 iulie 1964, familie Stelaru rămasă la Sinaia (Str. Furnica, nr. 65, data poștei: 10 iulie 1964).

Eforie Sud, 9 iulie 1964

„Fam. Dumitru Petrescu – Stelaru
str. Furnica, nr. 65, Sinaia

Salutări de la mare!

Am ajuns cu bine, dar... nu avem timp bun. S-ar putea să ne întoarcem mai repede. Ce fac florile și păsările? Vă dorim numai bine!

Familia Cantoreanu”.

Note

1.*Familia Cantoreanu era proprietara imobilului din strada Furnica, nr. 65 din Sinaia, în care locuia Familia Stelaru.

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

Ocean întors

IUBIRILE LUI NICHITA STĂNESCU

(VII)

În ultimă instanță, mai toți prietenii și amicii din acel moment începuseră să revină la sentimente mai bune. Se simțea bătrân, adică înțelept, pentru că nu credea că va învăța să moară vreodată. Din nou asistăm la jocul între pesimism și optimism: *Singuratic se duce bătrânul [...]* *Se duce să fie ce-a fost. // Inimă pe de rost, / oștire de oase, / de O și de A / de tu / și de dumneavoastră...* (*Pieire de bătrân*). Lui Aurelian Titu Dumitrescu i s-a adresat cu o dorință: *Când o să mor, o să fiu curios să văd ce simt și vreau să spun asta*. Curiozitatea era mai mare decât moartea și, când a ajuns în pragul prăpastiei între cel viu și cel mort, a rostit: *Verde rece!*

Să ne întoarcem la bucuria pe care ne-o dă existența! Înțeleptul Nichita, care și-a trăit viața ca pe o aventură, imortalizându-se prin cuvinte, a scris cu sine însuși, despre o lume a lui, extraordinară, pe care apoi a dăruit-o oamenilor. A fost etern îndrăgostit de univers, de cer și de pământ, de lună și de soare, de cântec și de tăcere, de tot ce era frumos.

Nichita avea nevoie de sentimente pornite din trăiri mult mai puternice, care să-i redea încrederea în corpul și în mintea lui. A iubit pătimaș, a înșelat, a suferit și a murit în brațele unei femei cu 23 de ani mai tânără decât el – comenta criticul Alex. Ștefănescu. *Și-a frânt singur inima!* S-a convins că nu putea să-și întemeieze o familie reală din excesul de poetizare a ideii de femeie pe care o iubea. La aceasta Nichita a depus un amendament: *Dragostea este de nașterea pe care femeia o poate îndura*¹³ – din nou amintirea mamei și poate a copilului pe care și-l dorea. Nichita nu părea desuet când declara, uneori patetic, altă dată liniștit, că iubea, că se vrea iubit, că se simțea singur sau suferea de dorul cuiva. *Din nou ni se face dor de ceva / sau de cineva, / din nou vom tăcea numai din spaima aceea / că ar putea un liliac să zboare peste litera A (Intimidare)*, A fiind începutul.

Pentru Nichita femeia era mai curând un *obiect estetic*, decât unul

sexual – a declarat unul dintre prietenii lui. Iubita era când un înger înconjurat de un univers material, când *Muierea* cu virtuți angelice, dar și senzuale. Ea nu se naștea din spuma mării ca Venus, ci din bucuriile spiritului poetului, din singurătățile și disperările lui. Iubita, ca și iubirea, era un miracol învăluit într-un contur imprecis. Dar Nichita a evitat mereu să dezvăluie momentele de intimitate mai puțin romantice. El a preferat, cu pudoare, să redea ambiguitățile relației în doi. De altfel, esența poeziei erotice este căutarea miracolului erotic și pătımirea (trăirea) lui¹⁴. *Ah, ce-am mai putut să iubesc și eu cu dragoste în viața mea!* (*Vietate – Către Titu*). Da, a iubit cu toată ființa sa și cu tandrețe, cu toate riscurile, fără prejudecăți sau calcule.

Chiar dacă, de câte ori apărea în preajma lui o femeie frumoasă și poetul devenea *strălucitor ca un foc de artificii* care nu se mai sfârșea, puține femei rezistându-i, el nu mai avea acea jubație juvenilă și nici melancolia luminoasă de altă dată. Poemele lui vorbeau despre spaimile și destrămările existenței. Avea ezitări, îndoieli, răzvrătiri și speranțe, cu interludii ironice între ele. *Mi-a spus cineva, dar nu mai știu cine, / Că vremea va sta și apoi va fi bine* (*Prevestire*).

Undeva, în umbră, aștepta întâmplarea. *Din moment ce tot m-am născut, mesajul meu este să încurajez viața, și, din moment ce m-am născut om, lucrarea mea este să încurajez unanimitatea. Ce dracului, mi-am zis, să nu pot eu să iubesc? Ce dracului, mi-am zis, să imit dragostea fără s-o fi trăit? Ce dracului, mi-am zis, să fiu eu tocmai acela nemuritor și rece?* (*Antimetafizica*)

Nichita s-a simțit din nou tânăr, adolescent, deși se apropia de 50 de ani. *Nici o diferență nu este / între inima mea și inima ta / nici o*

diferență nu este / între ochiul meu și ochiul tău. // Nu-i așa că la mine e toamnă / și că la tine e primăvară? Explicația părea a fi simplă: nu era nicio distincție între cel care moare și cel care se naște, doar durerea trebuia schimbată cu mirarea¹⁵.

Cerea faustic timp pentru încă o mare iubire, întrucât era un adevărat cerșetor al clipelor. Dar ce era timpul? Ce chip avea? Era format din sunete, mirosuri, pipăit, gust, vedere, lucruri, cuvinte, gânduri, era inima lui care *bătea în timp? Timpul era însuși Dumnezeu?* (*Întrebări*). Și cum dragostea, probabil, este *mâna care mângâie vremea*, atunci, posibil că, dragostea *leneș i se schimbă în iubire*, iar iubirea, încă și mai lenș, *i se schimbă în amor* (*Vietate*). Îi era un dor disperat de a nu mai fi singur, de a mai scrie pentru o femeie frumoasă.

Pe Dora a cunoscut-o când a fost vizitat de un grup de studenți, în special de la Litere, din care mai făceau parte Florin Iaru, Traian T. Coșovei și Ion Stratan. Tudora (Dora) Tărăță era studentă la Filologie, secția engleză – franceză și era recunoscută ca o bună jucătoare de badminton, fiind campioană universitară. Traian T. Coșovei, înfrânt mereu în concursuri, a reușit să obțină de la Nichita acceptarea unei vizite în Piața Amzei și astfel se salva din situația de inferioritate în care se afla. Să-l lăsăm pe Nichita, cu șarmul deosebit ce-l caracteriza, să povestească întâmplarea. *Era în toamna lui noiembrie 1979, când [...] văzând-o pe Tudora, care-mi bătuse la ușă laolaltă cu alți tineri și tinere, ce mă căutau acasă fără să mă cunoască și stârnit de curiozitate că există unul Ioachim* (se adresase șugubăț chiar lui cu acest apelativ) *la care te duci oricând și îl găsești acolo, [...] când făcând o glumă oarecare cu Tudora, se înroși la chip și se ascunde sub masă, m-am îndrăgostit de ea*¹⁶.

I-a spus atunci că-i va fi nevastă și a invitat-o la el peste câteva zile. A fost dragoste la prima vedere. S-a îndrăgostit tulburător de misterioasa tristețe din ochii de icoană ai Dorei.

EMILIA LUCHIAN

¹³ Idem, *Testament, A fi! A fi! A fi!*, *Pagini regăsite*, în *Amintiri din prezent*, pp. 371, 379.

¹⁴Eugen Simion, *Prefață la Nichita Stănescu. Poeme de dragoste. Fals jurnal intim*, Ed. Academiei Române, 2008.

¹⁵Nichita Stănescu, *Către tânără generație*, în *Album Memorial Nichita Stănescu*, 1984, p. 170.

¹⁶Idem, *Amintiri din prezent, Capitolul I*, p. 381.

Asterisc

George Enescu - mai aproape de bulgari

Una dintre lucrările despre George Enescu, a apărut, la 65 de ani de la moartea sa, în bulgară.

Volumul monografic „George Enescu, un mare muzician”, semnată de Viorel Cosma a fost tradusă în bulgară de Ognean Stamboliev și a fost publicat la Sofia.

Prezentarea cărții a fost făcută pentru publicul bulgar, unul din harnicii traducători care fac mai bine cunoscută cultura română în Bușgaria. (Red.)

*

Întrebat cât timp a fost necesar să se învețe să interpreteze la vioară, într-un interviu acordat unui ziar bucureștean (în 1939, când s-a întors din turneul său triumfător la Paris și Statele Unite), George Enescu a răspuns: „Cred că este prea devreme să mă întrebați asta. Nu mi-am finalizat încă pregătirea, pe care am început-o la vârsta de cinci ani. Învăț să cânt la acest instrument al naibii de dificil de 53 de ani ...”

George Enescu a început să învețe vioara când avea 4 ani. La vârsta de 5 ani, putea interpreta o piesă pentru prima dată fără greșală. S-a născut la 7 august 1881, la Liveni, Moldova, în familia unui violonist amator. În 1892, a fost declarat copil minune. În acel moment, studia la Conservatorul din Viena și a avut primul său mare concert. În presa austriacă a apărut un articol profetic: „George Enescu – un copil genial din România, care în curând va uimi Europa și lumea”.

Autorul clarifică: „Programul a inclus piese destul de dificile pentru vioară, scrise de interpretul însuși. Micul român și-a încercat mâna și ca compozitor. Cred că va fi unul dintre geniile muzicale ale timpului nostru...”

În memoriile sale, Enescu scrie următoarele despre primul lui concert: „Încă din acea seară memorabilă, mi s-a părut că pe fondul zgomotului monoton al aplauzelor, am auzit o voce ca un refren: Vei deveni un virtuoz, vei deveni un virtuoz ... un virtuoz ... un virtuoz ... Și vă puteți imagina cum trăiește un

virtuoz? Acești oameni sunt atât de iubiți și de urâți. Prizonieri fără libertate, fără viață personală. Doar muncă sclavă, călătorii și concerte interminabile. Si nimic altceva!”

Enescu a devenit într-adevăr un virtuoz – unul dintre marii virtuozii ai timpului nostru. Cântă la vioară, la pian și cântă la fel de bine. Franța l-a adoptat în curând ca propriul său fiu și, până la sfârșitul zilelor sale, la fel ca alți mari români: Eugene Ionesco, Mircea Eliade, Constantin Brâncuși, Emil Cioran, va fi legat prin sânge de capitala culturală a Europei și a lumii. Desigur, el va face multe pentru țara sa – va ridica nivelul de invidiat al vieții muzicale nu numai în Capitală, ci și în marile centre culturale ale țării, vor fi mulți adepți. Personalitatea sa strălucitoare și însoțită va atrage nu numai muzicieni și alte figuri culturale, ci și întregul public. Autoritatea lui va fi imensă. Dar după război va fi obligat să emigreze în Statele Unite (autoritățile vor naționaliza proprietatea soției sale – prințesa Cantacuzino și familia va rămâne fără bani chiar și pentru mâncare!).

În memoriile sale, George Enescu a scris: „Când vorbesc despre mine în Europa, se referă la mine ca violonist și dirijor, iar în America – ca și compozitor. Dar mă consider mai presus de toate un compozitor. Este adevărat, ador vioara, dar când mă ascult nu pe mine, ci pe ceilalți interpreți, de exemplu Jacques Thibault ...”

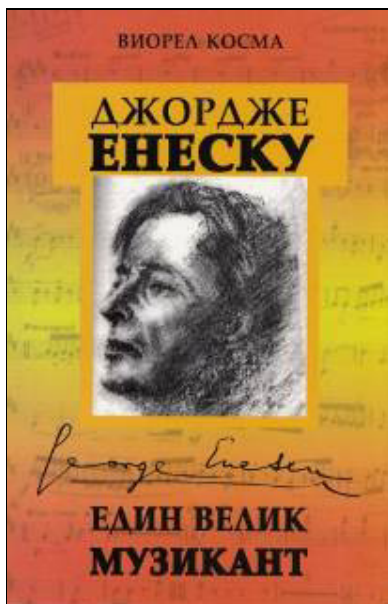

Enescu ne-a lăsat înregistrări de neprețuit ca violonist și dirijor, prin care generațiile viitoare vor putea să-i judece incredibilul talent interpretativ. Dar el va fi amintit în istoria muzicii, în primul rând, ca un compozitor care a lăsat în urmă o întreagă școală, alegând sinteza Est-Vest drept cale. Cele 120 de opusuri ale sale din toate genurile artistice (operă, simfonie, cameră, coră, muzică solo) au întruchipat această sinteză ingenioasă între muzica națională românească (una dintre cele mai pline de viață și frumoase din Europa) și cea mai bună cultură profesională a simfoniei și operei occidentale. El se află printre primii compozitori ai timpului său – Debussy, Ravel, Bartok, Stravinsky, Britten, Prokofiev, Shostakovich ...

Muzica clasicului românesc este cunoscută și iubită de mult la noi în Bulgaria. Este o parte integrantă a repertoriului celor mai importante orchestre și muzicieni bulgari. Este adesea auzită la Festivalul „Zilele muzicii din martie”, „Varna vară” și „Săptămânile muzicale din Sofia”. Recent, Radio Sofia a înregistrat minunatele sale „Șapte cântece”, după versuri de Clement Maro interpretate de Violeta Shahanova-Stambolieva, soprană.

Din vasta literatură despre marele muzician român, am ales această carte a unuia dintre celebrii săi biografi și cercetători de neuitat prof. Viorel Cosma (1923-2017), datorită conciziei și clarității expoziției, datorită imaginii complete a lui Enescu și a aparatului său de referință extrem de bogat (opusuri, înregistrări, publicații, concerte, literatură etc.), care, sper, vor fi utile atât pentru profesioniști, cât și pentru iubitorii de muzică.

OGNIAN STAMBOLIEV,
PEN – Bulgaria

Blocnotes
Memorialistică
Marian Nazat, „Jurnalul banalității”

Avocat, scriitor și admirabil publicist, Marian Nazat este calificat laconic de către fostul său dascăl din studenție, prof. univ. dr. Alexandru Athanasiu, ca fiind „credincios opțiunilor din tinerețe, laborios în desăvârșirea talentelor cu care a fost genetic înzestrat și scrupulos în chivernisirea unor reguli morale convertite în principii etice”. Traseul vieții este marcat de împrejurarea, benefică pentru jurnalismul românesc, de a-și schimba rolul de procuror în cel de avocat: „...în 1997, am părăsit intempestiv parchetul, descoperind brusc dezamăgit că nu ne mai potrivim...”. Referitor la acest moment, Ion Cristoiu consemnează pe blogul său: „Publicistica noastră a avut norocul ca Marian Nazat să iasă din Procuratură. Dacă ar fi rămas, Parchetul general s-ar fi putut mândri cu anchete penale strălucite. Plecând, Marian Nazat a avut timp să facă publicistică. Și astfel, Publicistica română se poate mândri cu câteva cărți de excepție”.

Una dintre cărțile într-adevăr „de excepție” este „Jurnalul banalității”, o poveste fascinantă care urmărește realitatea calendaristică a anului 2014, perioadă de timp care debuta cu venirea pe lume a nepoatei sale Aria și se încheia cu începutul sfârșitului mamei sale, Floarea. Indubitabil cartea este una autobiografică relevând trăirile autorului ca avocat, soț, tată și bunic, dar și competente comentarii privind lumea politică. Un farmec aparte îl reprezintă includerea unor proverbe și maxime din înțelepciunea chineză, alăturate fiecărei zile, trădând propria sa concepție despre lume și viață.

Fragmente: • „Jurnalul acesta în care scriu zilnic e aidoma unei grădini. Pui răsaduri, le uzi, le copilești, treci și le priveghezi creșterea, îndepărtezi vestejeala... Sau arunci semințe în brazda afânată și aștepti să răsară ceva. Primenești răzorul, îl ari, îl pivești, devii captivul bucății de pământ, ce mai tura-vura. Așa și cu o carte pe care te căznești s-o scrii, mai tai o literă, un cuvânt, te întorci la un paragraf care nu sună armonios și-l scoți din rădăcina de tuș... Mereu și mereu o iei de la capăt, înfrigorat că o

buruiună a crescut printre fraze și le usucă... Scriitorul, asemenea grădinarului, nu are clipe de răgaz, sapă și sădește, pigulește în înflorire și se roagă să-l plouă cerul mănos, să fie spornic în recoltă”.

• Nu demult, un client de-al meu, inspector pe undeva, a fost arestat pentru luare de mită. Insul era tânăr, nu împlinise 30 de ani. Soția născuse chiar în ziua în care procurorul l-a reținut, așa că nefericitul nu apucase să-și vadă pruncul. După o lună, îmi zice că vrea să facă o *pâră*, că și colega sa, aflată în detenție, a *dat în primire* și, sigur, o s-o pună în libertate. Și pe cine vrei să denunți ? L-am întrebat, curios să-i măsoar lipsa de caracter. „Nu știu, pe cineva de la serviciu, care mi-o veni în minte, trebuie să ies de aici !” L-am auzit. L-am fixat cu o scârbă greu de reprimat, ticăloșia i se citea pe față. „Vreau să vă spun ceva, când m-ați angajat erați doar un șpăgar mărunț, nu un delator nenorocit. Sunteți liber să procedați cum vă dictează conștiința, nimeni nu e în stare să vă condamne gestul, în recluziune totul e permis. De un lucru trebuie să fiți sigur, în clipa în care veți iscăli denunțul, eu voi rezilia contractul de asistență juridică. Gândiți-vă că, într-o zi, mai târziu, va trebui să-i dați socoteală omului pe care vreți să-l vârați acum în malaxorul judiciar fără să aveți probe. Doar ca să *cumpărați* bunăvoința anchetatorului”, am perorat indignat. Clientul a tăcut rușinat – sfoiagul penitenciar nu-i stricase încă sufletul – și, fâstâcit, și-a scuzat slăbiciunea. Îl biruise pe demonul ce-l iscodea să-și bage în laț un semen.

Mi-a mulțumit că îl întorsesem din drumul pierderii de sine și s-a pocăit.

• Din Germania a venit un avocat să pledeze alături de mine. Tipul este tânăr și fremătător, dă impresia că nu a dormit toată noaptea pentru a impresiona instanța de judecată. Vrea să invoce jurisprudența comunitară. Râd pe înfundate. Doar știu reacția judecătorilor noștri când le fluturi pe sub nas hotărârile *Curții Europene a Drepturilor Omului*. Îmi termin rolul, însă colegul meu neamț nu se grăbește la microfon, așa că președintele completului dă cuvântul procurorului. La sfârșit, cer

pretoriului să-i permit *musafirului* dreptul la replică, măcar, să nu plece de aici cu impresia că suntem în vremea Inchiziției. Sunt refuzat, să depună concluzii scrise, mi se spune din înaltul cerului judiciar.

Herr Rechtsanwalt se îmbufnează ca un copil andru, bombăne în limba lui, incapabil să priceapă *obiceiurile locului*. Nu vreau să aflu ce va povesti acasă la el, la întoarcerea din catacombele justiției valahe. Din aceste întâmplări mărunte se construiește imaginea unei țări...

• „Liniște, aici eu sunt Dumnezeu !” a răcnit un judecător de pe aici, abia ieșit de pe băncile Institutului Național de Magistratură. Nu înțelesese mai nimic din excepțiile ridicate de avocați și, în lipsa argumentelor, și-a revendicat originea suprapământeană.

Păi asta le-au vârat în tărăcuță *formatorii* de la școala de *dumnezei* în robă. Demiurgi cu ciocanul în mână, cocoțați deasupra unei lumi de păcate pe care e cu neputință să o priceapă. Unde și când?, fiindcă sunt prea cruzi, și la vârstă și la fire. Și de la cine ?, căci dascălii nu-s nici ei mai răsăriți, același aluat. Institutul cu pricina ar trebui reformat, deși termenul îmi displace profund. Prea a fost folosit în exces, prea e politizat de propagandiștii de partid. Mă sperie gândul că Dumnezeu a decăzut într-atât încât a îmbrăcat veștmântul judecătorului și a coborât între noi ca să citească texte din codul de procedură penală și să împartă pedepse. Ieșirea schizoidă a puberului magistrat nu este deloc izolată, sistemul l-a dresat astfel."

DORIN NADRAU
(S. U. A.)

PISANII ȘI ESCHIVE (SONETE)
AVANPREMIERĂ EDITORIALĂ

I.

...καίρὸς devine faptă retrogradă –
tubercul accentuat, emul kaliyugan;
Proteu și Frământeu ieșind în nadă,
Baudelaire și scribul său, Ioniță
Caloian.

Învederat în moaște, transvederat eon
și calchiat în pură, safie diftongare,
trec mușchii și lichenii-n Pantheon
să i se-ntorcă lui ca târfe-n lapidare
(brocartul lor spre-a-l ofensa precis
și apăsat exact, chitit până la soare),
iar cruda oră, ca un frunct pieziș,
stoarsă de sinele multstătătoare –
: numai pământul pe pământ cruciș
ajunge castru orfic în împământare.

II.

Iederă măhnită, iederă măhnită,
tufă de iertacol și de trandafir –
πέδιλα e-ntre geam și o stea părăsită
epifanii pe care îngheață cașmir.
Vademecum, vig de planetă puerilă,
ecorșeu eclectic de azimut ciudat,
toate se deșiră peștriș înspre argilă
ca un bumerang subtil, neanunțat:
...o clătire vine galbenă în rafale
și provoacă firea înmironosind
că tu – iederă – ești dintre goale
și că nudu-i nud numai murind,
forma pură are mereu-mereu *n* foale –
țărăncă geometria, cercuri cheltuind...

III.

...De oaspe și ospelnic am uitat cu toții,
iritând (истерic) blana de răs în foc,
să rădă-n partea lipsă, cealaltă a roții
cu osii îngăimate de inversat tarot...
E viața noastră mică...Nu-nghesuie-un
sonet,
ci numai vreascuri de smirnă și de
ceață.
...Ajunși la Athos, am luat-o mai încet;
acum, că ne-am oprit, un pardos ne
dezvăță:
grea grota sa de hrană-n paos
prefăcută,
el ne îndrumă pașii vegheați risipitor
și ne intimidează cu o za, stea zăcută –
„să fi-ascuțit acolo cuțitul iertător? ...”
E pardosul acesta probabil Marea
Lavră
și lama sa e clară, cucernic de bolnavă.

IV.

...Ai noștri tineri, de prin Europa,

în stelele lor false tronând vitruvian,
în gol își pedalează dubiul, stofa,
tuși de un marxism dominican.
...Te uiți la ei și toți au uniformă
și-au lacrima din os de rinocer...
Ar tot scurma cu ea la ei în vomă
(și ea fiind de-un mimetism
stingher)...

Visează-o lume etică și falsă,
dreptatea o confundă cu un drept –
în cerebelul lor, noaptea-i o gioarsă
...și ce rebel e prostul cel deștept!
Încât, din Merry Xmas, într-o farsă,
Sfântul Andrei i-ar privi înțelept.

V.

Ninsoarea, ca și lupii, cu farurile-n
ochi
se sperie și fuge țintă spre lizieră – ...
Prin țipătul acela, ca-n cartea lui
Enoh,
lîtotă se întoarce sufletul și speră
că s-a creat condens oval-aval în cer
de la atâta abur și de anestezie,
iar soarele *acela* (prin târtița de fler)
seninu-și izbucnește-n entropie.
Cu farurile-n ochi, cu farurile-n oase
e panica fecioară și e atacul ei,
ea-l naște pe Iisus din bietul 6-6,
ningând retroactiv pe macabei...
Căci, uneori, spectralele apoase
umori sunt de la sine, vrei-nu vrei.

VI.

Tu vii de când erau plasturii cu tabac,
eu vin de când plasturii-s cu răbdare –
stavropighie lipită pe umăr, când tac,
și toacă bătând contra Stresului Mare.
...Dar cine este stareț peste Stres?
Cine agită toate într-o necredință?
Din pungi de-aurolac tragem eres
și ferecăm în aur și-argint o neputință:
cartea de fler, mereu a vieții școală,

pătratul lui Boețiu, celula de răbdat –
un plasture pe umăr, cu vulturul de
boală
care-ți așteaptă moartea cu nasul
coroat...

...Tu l-ai adus, să-i fii de cheltuială –,
timbru precis spre ce-ai de imitat.

VII.

Azi-noapte am visat drone cerșind,
...la colțul caselor, să-ntindă mâna.
Din oameni, mila iese șiroid,
amorsăm *Noli me tangere* numa',
împingem lebăda – anevoios –
și o cerșim să ne-o aducă valul.
În ochi ni se pun bani când, jos,
retina varsă pentru morți pocalu
ca să trimită surle și umori.
Că dronele nu put, nu ne e silă –
le dăm un ban și zboară peste nori,
iar noi teleghidăm propria milă
ca să ne strângem Empireu de flori,
crini demni, cu metafizica virilă.

VIII.

Înaintăm încet, *moonwalk* prin lapsus,
cu lapsus pre lapsus Apis călcând –.
Uitarea ne ține-n pronaos și Crassus
nu poate cheltui cât putem noi rugând
panica grea, mezina, solda de diafan –
Argintul ca o troacă de fatice pocale
din care ni se cere-n nesaț să bem în
van
fierea Tomii, toată – suc de portocale:
exotic filaut ce umblă printre febre
și chtonic își palpită (tuns fugar)
bezmeticul rateu al Romei ce începe
o vită mistică – ... silex ceasornicar
în cuta moale, capitonând cu ghebe,
...a timpului. Priapic marșarier amar...

IX.

...Pentru când va să bem o apă
origami
din luciul ei ascuns, împăturit curat,
am pregătit, dictando, țipari stranii
să scriem ce-am trăit și-am îndurat.
Totemul dintre stări de agregare
ca asanare, - izvoditor de limb,
ne-mparte viața în piper și sare,
iar embrionul este gri – în schimb.
...Clătirea se clătește conflictuală,
textura e Niobe-n polemică de ort,
schilodul setei în limba lui se școală,
trei zile umblă, sieși contrafort,
...cetate devenind, pe mal de boală;
cărțile-n cărți se scurg, spălând un
mort...

DARIE DUCAN

Pană de găscă sălbatică

Mă rog prin pașii lăsați
Pe nisipul spulberat de grijile
altora.
Totul se clatină sub crucea
Drumului ce nici nu mai
contează.
Întruparea-i în echilibru precar,
Acoperind paharul în care
Lovesc alte generații de scoici
perisabile.
Distanța dintre noi toți
Este ca o eșarfă prinsă
În nodul din gât
Câte emoții cheltuim
Călători fiind prin lacustrul
deșert!
Nu pot să uit și să iert că poftesc
la mai mult
Decât mi s-a dat
De la naștere.
Pedeapsa-i a greșiților greșiților
noștri,
Moarte-i iluzorie, zborul
Unei găște sălbatică.
Povești netrăite se destramă
În oceanul de aer.
Peste orașul împotmolit în
năvoade și
Peștii ce ar putea hrăni o
mulțime de oameni,
Trece arca lui Noe sub catarg
fără steag.
Sunt scribul de serviciu.
Fac inventar la rația de apă și
aer,
Măsluiesc în jurnal.

Înaltă cât casa

Nu vei citi niciodată ziarul cu
știrea
Despre nunta-mi din
Rai,
Despre cum
De bună voie
Mă înfometez, mă-nsetez
Lângă pâinea și vinul de pe masa
botezului tău.
Am pielea tatuată cu peisaje
ruarale
Și înaltă cât casa îmi este
Umbra personajului ideal.
Se sedimentează noaptea peste
garderoba cu
Veșmintele pe care
Nu le port de milenii.
Până și trupul meu s-a subțiat,
stă gata
Să intre prin urechile acului
înfipt
În cocoașa cămillei.

Sunt cea ce sunt,
Insignifiantă amintire a viitorului
spre care trec
Fără valiză în mână.
De undeva îmi cântă cântecul
Chitaristul nici nu mai are nevoie
De degete.
Auzul și văzul se pierd printre
ierburi de leac.
Înaltă cât casa și goală
Este oglinda în care privesc,
Îi zâmbesc
Străineci ce nu mă recunoaște,
Ori nici nu vrea să mă vadă.

Pietrele nezdite

Sunt strivită între două puncte
abia născute.
Semnele de bine
Nu se vor mai întâlni niciodată
în construcția asta.
Impactul cu zidul lăuntric
Îmi spulberă fulgii din aripi de
înger.
Alunec, merg târâș,
Mă strecor și mă cern printre
degetele
Meșterului de mănăstiri.
Sunt altă Ană întemnițată în
tumultul orașului.
Timpul meu neconsumat
ruginește
Ca medalia eroului din război.
Am venit pentru voi din alt veac.
Sunt personajul imaginar ce
scuipă pe degete,
Răsfoiește febril și fără de rost
Schitelor arhitecților.
Colilii și fragili îmi sunt anii și
zilele.
Printre atâtea pietre zidite

Vasile Mic

Vasile Mic

imperfect

Mă prefac că trăiesc,
Mimez destinul unui melc
Ce lasă umbra Căii Lactee în
urmă.

Joc de societate

Vreau să fac un bine în lume
Prin bietele-mi cuvinte.
Mimez că-s sănătoasă la trup și
la mine,
Că sunt au înflorit chiparoasele
din hârtie cerată.
Șed în jilțul rigid și foarte rece,
cu spinarea dreaptă,
Și niciun mușchi nu mi se zbate
în față.
Așa, ca într-un joc de societate.
Aștept norocul.
Și el, norocul, vine...
Îmi intră și-mi iese din amintire.
Am mizat pe bani, sănătate și
prieteni de beție.
În lumea largă e ceață
Și veștile bune întârzie.
Ce e cu noi toți?
Ce mi se întâmplă mie?
Dumnezeu întârzie prea mult la
întâlnire.
Calc strâmb pe felii de aer.
Pășesc doar în somn pe vârful
pietrelor albe.
Am pavat cu bune intenții
Partea mea din drumul spre
Rai.
Noi suntem pietrele,
Forma drumului peste care
Ploaia păcătoasă și incurabilă
Se aruncă, sinucigașă, cu ochii
închiși,
Cu capul în jos.

MELANIA CUC

(Din volumul în lucru
„Destinatarul nu a fost găsit”)

Raftul din față

O panoramă a literaturii române din Voievodina

Virginia POPOVICI (n. 8 iunie 1975, Seleuș-Voievodina, Serbia) este cadru didactic la Facultatea de Filosofie a Universității din Novi Sad, Departamentul de Limba și Literatura Română, unde, ca asistent (2003) și apoi lector (2012), a ținut ore de seminar la cursurile *Literatura română, Introducere în românistică, Metodica predării limbii și literaturii române*. După un masterat cu o temă despre „Naturalismul în literatura română”, și-a susținut doctoratul cu teza „Poesis și mathesis în poezia lui Ion Barbu”, lucrare publicată în 2013 și inclusă în baza de date a Centrului Internațional de Cercetări și Studii Transdisciplinare/ CIREC din Paris (coordonator: Basarab Nicolescu). În 2012, în colaborare cu conf. univ. dr. Carmen Dărăbuș, editează la Novi Sad lucrarea „Literatura de limbă română din Serbia și antropologia culturală”, apoi în 2013 coordonează volumul „Inovații în metodica predării limbii române”, apărut în editura facultății, și semnează lucrarea de critică literară „Opinii și reflecții. Lirica românească din Voievodina” (I, 2013), căreia îi urmează, în 2016, vol. II, *Proza românească din Voievodina*. În 2015, îi apare la Editura Universității „Vasile Goldiș” din Arad monografia „Cultura (a)română din Serbia în context european”. Este membră în diferite consilii științifice ale unor reviste, asociații, societăți și universități, profesor visiting la Universitatea din Alba Iulia, traducător, cooptată în Grupul de Cercetări Multidisciplinare de Istoria Științei din cadrul Academiei Române (2014) și unul din coordonatorii secțiunii rezervată literaturii române din Voievodina a „Enciclopediei Banatului”, editată de Academia Română – Filiala Timișoara.

Pentru prodigioasa sa activitate pusă în slujba păstrării și promovării limbii și literaturii române, a patrimoniului cultural și identitar din Banatul Sârbesc a fost răsplătită cu diplome și premii atât de autorități din Voievodina cât și din România, între care amintim Premiul „Eminescu” pentru critică literară la Festivalul Internațional de Literatură „Mihai Eminescu” (2017), președintele juriului fiind acad. Mihai Cimpoi.

Lucrarea dlui Florian Copcea, „VIRGINIA POPOVICI sau «paralaxele» criticii românești din Serbia” (Editura Grafix, Craiova, 2019, 190 p.) este rezultatul legăturilor mai vechi pe care autorul le are cu scriitorii români din Serbia, mai exact din Banatul de dincolo de Dunăre, unde s-a dezvoltat și consolidat un fenomen cultural demn de interes, evoluând de-a lungul timpurilor de la forme tradiționale și clasice la deceniile postmodernismului de până în zilele noastre, în care au apărut valori literare incontestabile.

„Cartea lui Florian Copcea – menționează în *Prefață* prof. univ. dr. Carmen Dărăbuș – extrem de generoasă privind preocupările critice asupra literaturii de limbă română din Voievodina, analizează și sintetizează activitatea Virginiei Popovici, cadru didactic universitar la Universitatea din Novi Sad, critic literar interesat mai ales de fenomenul literar voievodinean de limbă română (dar și sârbă), cu preocupări proteice în domeniul activităților culturale.”

Autorul identifică acea particularitate a demersului hermeneutic prin care Virginia Popovici sondează „miezul textului”, lumea interioară a operei, pentru a plasa apoi fenomenul literar respectiv într-un „context” mai larg, paradigma de referință a comentatoarei fiind aceea dintre „estetic” și „cultural”.

Este vorba de literatura unei comunități „minoritare”, purtătoare deopotrivă atât a unor valori istorice dar și estetice. Literatura din Voievodina,

relativ tânără, a cunoscut o evoluție destul de interesantă, recuperând rapid anumite etape și înfățișându-se azi prin „realizări de vârf”, dimensiuni valorice ce-i dau dreptul de a intra în dialog confratern nu numai cu literatura așa-zis matricială, din România de azi, dar și cu „experimentele literaturii universale”.

„Paralel cu latura creativă, – menționează prof. Carmen Dărăbuș – s-a creat și una de receptare, o latură critică cu rol de seismograf, de susținere, dar și de decelare a valorilor.” Așadar, de la faza de pionierat heliadică „scrieți, băieți, numai scrieți!”, pe care a cunoscut-o și literatura română în epoca pașoptistă, s-a trecut la acea etapă a maturității și conștiinței de sine, când evaluarea critică vine să discearnă valorile, să valideze anumite reușite, să igienizeze climatul cultural într-o dezvoltare cât mai normală a vieții literare, parte a fenomenului cultural centrată pe dimensiunea axiologică.

În acest sens, personalitatea Virginiei Popovici, atât de prezentă în peisajul cultural-artistic și filologic, este o garanție a recuperării, în sens critic, „a literaturii de limbă română din Banatul de dincolo de Dunăre, rol deloc ușor, arată prefațatoarea, pe care ea și-l asumă cu mult curaj”, exersând „un demers disciplinat și constant, fără pretenția de a stabili ierarhii, ci fiind mai curând, preocupată de a stabili direcția literară, mișcările și curentele literare în care se înscriu operele abordate.”

Florian Copcea arată tranșant că, urmând programul de „decanizare a culturii” (culturaliștilor, n.n.), Virginia Popovici „pune în mișcare un proces de înlocuire a iluziilor și improvizațiilor cu valori intelectuale veritabile, împrejurare care solicită o evaluare realistă a operelor literare.”

Metoda critică a tinerei exegete e nu una rigid-structuralistă, ci aceea a impresionismului critic călinescian, de mai larg orizont cultural-artistic, foarte potrivită nu numai „contextului cultural-artistic” dar și „naturii doamnei Virginia Popovici.” Bună cunoșcătoare a fenomenului cultural din Voievodina, d-sa poate decripta din interior „arheologia multiculturală a mediului”, „mecanismele acestor multiple fațete și influențe”, în care scriitorii s-au ivit, au evoluat și s-au afirmat, fiecare cu viziunea și stilul→

ZENOVIE CÂRLUGEA

său propriu, ca o varietate de „voci” într-un ansamblu cultural identitar asigurând atât concurența valorilor cât și mai largă lor promovare în spațiul românesc și universal.

„Exponent al criticii românești din Serbia”, Virginia Popovici este, în viziunea autorului Florian Copcea, un spirit echilibrat, înzestrat cu intuiție și un acut simț al percepției, cu o viziune estetică „axată pe echilibru, și cu o logică axiomatică a postmodernismului”, ilustrând acea „vocație europeană” de care vorbea A. Marino și vizând noiciianul „model cultural european”... Căutând, asemenea lui Roland Barthes, „libertățile și plăcerile textului”, dar înarmată cu „un sistem de concepte moderne”, aceasta ne-ar propune o analiză „anatomică” a literaturii române din Voievodina, descifrând prin analize aplicate „particularitățile fundamentale ale scrisului românesc voivodean.” E, într-un fel, o hașurare destul de consistentă a unei istorii a literaturii spațiului minoritar românesc din Serbia de Vest, aptă „să rivalizeze” cu cea european-românească, înlăturând astfel *mutatis mutandis* acea grea anatamă cioraniană de „neant valah” pentru cultura românească din Carpați și de la Dunărea de Jos.

Lucrarea „distinge profesoare” trebuie privită din perspectiva confruntării „culturalului” cu „esteticul”, adjuccându-și riscul „de a aprofunda sensul literarității textului în defavoarea unei căi epistemice de justificare a «morții autorului», propovăduită de același Roland Barthes”. În viziunea autoarei, „critica literară este totuna cu judecata de valoare”. De aceea, în operele comentate ea caută „semnificații și coduri”, dintr-un „pluriperspectivism” cu mai largi tâlcuri și deschideri. Textele cercetate dețin acea „pluralitate” care îl includ și pe autor, opera – supusă unui sistem lectural funcțional - rămânând totuși „autonomă”, într-un „sens existențial” mai larg. „Literatura însăși – scria exegeta în teza de doctorat – este un joc al timpului și al spațiului, al mișcării epice semnificative, al epocilor și al modelelor.”

Dincolo de orice intenție de „ierarhizare”, cercetătoarea fenomenului cultural-artistic din Voievodina sesizează unele aspecte de antropologie culturală referitoare la acesta, propunând o „disertație” asupra modernismului și postmodernismului

literar din acest areal bănățean transdanubian, cu raportări la modelele estetice impuse, într-un spirit critic ce amintește de „incomodul” Radu Flora (1922-1989), inițiatorul unor dialoguri critice cu operele literare ale congenerilor săi, considerat „primul promotor al criticii literare românești în Voievodina”. Este vorba de o acțiune curajoasă de „detabuizare”, de denunțarea a unor idoli falși, impunându-se un sistem critic validat axiologic, abilitatea cercetătoarei venind destul de argumentat și dinspre psihologie și semantică. Lucrările Virginiei Popovici constituie, din acest punct al „revizuirilor” axiologice prin cumpănare rațională și echilibru critic, o veritabilă „monografie” a literaturii românești din Voievodina (*Canon și autoritate în critica literară practică de Virginia Popovici*).

În legătură cu „paradoxurile” resuscitării actului critic la cercetătoarea din Voievodina, dl Florian Copcea vorbește de o „sinusoidă logică a dinamismului actului critic”, autoarea fiind interesată „de arheologia textului, nelăsându-se pradă aproximărilor”. „Excesul său interpretativ” susținut de simțul axiologic ar ordona „haosul” literar ale cărui margini, pascalian vorbind, „sunt pretutindeni, iar centrul nicăieri”! Altfel zis, cercetătoarea „recunoaște normele de valoare ale poeziei românești din Serbia, integrată într-un sistem normativ-estetic vitalizant pentru literatură”.

„Ceea ce a făcut Virginia Popovici în acest domeniu – scrie Florian Copcea – este un posibil răspuns la o criză a criticii în Voievodina literară,

Vasile Mic

devenită *strictosensu* neîndoielnic model de literatură (...) V. P. reface, ca din piese de domino, o panoramă a valorilor literare românești, aflate mereu în dialog intercultural și multicultural cu literatura universală (...) Cu alte cuvinte, V. P. îi este proprie o deschidere a literaturii române din Voievodina, către lume, aceasta producându-se ca o reflexie a demersului deja sugerat”, acela de a „deprovincializa” literatura română din Serbia...

Căci, în pofida tuturor constrăngerilor și mai ales a „ostilului proces de asimilare”, cultura românească din Voievodina s-a impus „în rândul culturii est-europene de rezistență și a reușit să creeze un drum unic, fără conformisme și alte -isme, aparținând modelelor preluate din Occident, în multe cazuri fracturate de ceea ce exegeta numește „tradiție”.

Dar, dincolo de plăcerea „taxonomică” a lecturii și investigarea textelor în afara autorilor, există și un impediment de ordin „oficial” despre care Virginia Popovici scrie destul de clar: „*Poziția intelectualului, mai precis a poetului voivodean în societate, poate ridica dificultăți oricărei încercări de analiză nepărtinitoare, cu atât mai mult cu cât identitatea socială a acestui personaj se configurează prin raportare la «celălalt», ipostaziat în forma puterii oficiale și a sistemului de valori promovate de acesta.*” („*Paradoxurile*” resuscitării actului critic la Virginia Popovici).

Considerând critica românească din Serbia „dincolo de mit și arhetip”, dl Florian Copcea observă că diagnozele critice ale Virginiei Popovici sunt „suficient motivate”, exegeta, rezumându-l pe Bloom, „urmează *canonul occidental* și propune o corectă viziune de limbaj asupra «principiului revizuirii».”

De la „dulcele stil clasic” al romantismului la noua paradigmă literară marcată odată cu publicarea la Vârșeț, în 1947, a volumul de poezii „*Drum prin noapte și prin zi*”, al lui Radu Flora, este un întreg itinerariu, care trece prin modernismul interbelic, marcând sincronizarea cu lumea modernă, pregătind astfel apariția după război a „modelului poetic al neomodernismului”, cu observația că „literatura postbelică din Voievodina a evoluat pe cont propriu”, într-o „izolare” dictată de condițiile istorice ale provinciei, ruptă din Banatul românesc. Renașterea spiritului→

voivodinean avea să se producă în timpul „reciclării valorilor sacre și a regăsirii sacrului” de către Vasko Popa, limbajul său profetic marcând „o ruptură de avangardă”. În jurul lui Vasko Popa („deschizător de drumuri”) aveau să ucenicească „mai toți poeții (chiar și cei de azi) de expresie românească din Serbia, a căror misiune asumată a devenit reinventarea poeziei și valorizarea, preluând insurgența avangardistă, dinamismul unui experimentalism semantic și stilistic depărtat de curentele clasice.” Profilul acestui „poet rebel” ar fi meritat, observă dl Copcea, o detaliere ilustrativă, căci acum are loc adevărata renaștere a conștiinței poetice la poeții care i-au urmat în Serbia.

Sustras canonului identitar, poetul neomodernist este cel care a inițiat o nouă „mitologie” a poeziei române din ex-Yugoslavia, numele lui Slavco Almăjan fiind legat și el de ideea „unui nou început în literatura română din Voievodina”, prin limbajul „abstract, perifrastic, aluziv care descoperă cele mai obscure zone ale realului”, demers poetic „întors spre postmodernism”, cum apreciază exegeta. Din seria „spărgătorilor de tipare” mai fac parte: Eugenia Bălțeanu, Mărioara Baba, Olimpiu Baloș, Petru Cârdu ș.a. (*Critica literară românească din Serbia dincolo de mit și arhetip*).

Ultimul capitol/ secțiune, intitulat/ă „*Stil și expresivitate în literatura românească din Serbia*”, pune în evidență faptul că, în ciuda unui spațiu „minoritar” și al unei limbi „de circulație redusă”, poeții, totuși, au reușit „să se impună prin versul lor”, devenind „voci lirice” inconfundabile.

Începând cu anii optzeci ai secolului trecut, poezia din Voievodina „trece printr-o transformare substanțială, fenomenul poetic început de optzeciști descoperind noi modificări la nivelul frazei și aducând o nouă viață limbii și literaturii române din Voievodina”.

Fenomenul postmodernist din Serbia a avut „apartenență” la mișcarea de idei *paratactică* și *deconstrucționistă* (Ihab Hassan) de (re)ontologizare a discursului poetic.

O poezie „sincronizată la postmodernism” ar scrie Ioan Baba, Vasa Barbu, Pavel Gătăianțu, Nicu Ciobanu și Valentin Mic, un peisaj

poetic „deja saturat estetic de poezie” ca la Ioan Baba, de pildă, în opera căruia „imaginile se opun haosului cotidian prin imaginar, neliniște și halucinații”, o poezie „depoetizantă” a imagisticii, sugerând „ritmul rapid al existenței, dinamismul vieții cotidiene”: „Tendința poetului este de a reproduce natura în mod descriptiv, cu numeroase detalii, opusă atât stilizării, cât și idealismului sau simbolismului, având influențe asupra unor curente moderniste.”

Reținem și această observație de mare actualitate a dlui Copcea pe marginea celor afirmate de exegetă privind poezia din Voievodina: „În creația «douămiștilor» se identifică o unitate holistică, de mare efect poetic, lucru care ne face să ne gândim că nichitastănescismul încă va mai fi un magnet pentru viitoarele generații.” Acel Nichita Stănescu fascinant, mirobolant și transfrontalier atât de iubit de mișcarea „clocotristă” în frunte cu Adam Puslojić, Srba Ignjatović ș.a.

În genere, poezia din Voievodina, începând cu optzeciștii, își schimbă mersul, încercând să țină drumul paralel „cu ce se întâmplă în poezia din România, dar, pe cât e posibil, să rămână, totuși, legată de literatura popoarelor iugoslave.”

În acest fel, având influențe din două părți, poezia românească din Voievodina ține pasul cu literatura europeană.” (Prof. univ. dr. Carmen Dărăbuș, Postfață la vol. „*Opinii și reflecții*”).

Următoarea sută de pagini constituie un *fragmentarium* extras din volumul amintit, cu referințe la poezia lui Nicu Ciobanu, Ioan Baba, Ioan Flora, Pavel Gătăianțu, Petru Cârdu, Slavco Almăjan și Vasko Popa.

Plus articolul „Postmodernismul românesc din Voievodina”...

Nu putem uita contribuția revistei de literatură, artă și cultură transfrontalieră, „LUMINA” de la Novi Sad, inițiată de Vasco Popa și păstorită azi de valorosul poet Ioan Baba, la promovarea literaturii române din acest areal bănățean, atât în spațiul Serbiei cât și în străinătate, „postmodernismul voivodan a devenit cunoscut și citit de un șir lung de iubitori de carte, oferindu-li-se astfel lecturi multiple” (Virginia Popovici, *Postmodernismul românesc în Voievodina*)

Vasile Mic
Vasile Mic

În încheierea comentariului nostru, sugerăm dlui Florian Copcea să completeze această frumoasă încercare monografică și cu abordarea volumului al II-lea dedicat PROZEI de către aceeași vrednică cercetătoare a fenomenului literar românesc din Voievodina.

Să recunoaștem că de astfel de cărți avem mare nevoie, azi (câți scriitori din Banatul sârbesc nu sunt îndreptățiți!) pentru o mai bună cunoaștere a literaturii și culturii făcute de frații noștri de dincolo de Dunăre (dar și din Republica Moldova și Ucraina), ceea ce ar trebui să constituie prioritate în activitatea ICR-ului, care cheltuiește foarte mulți bani aiurea, pe alte meridiane, fără rezonanță, fără impact și într-o veselie păguboasă de „mari înfăptuiri” propagandistice!

Valorificarea fenomenelor culturale-literare transfrontaliere menționate este un imperativ național, nu un moft „provincial”, de „enclavă”, de unde și necesitatea (imperioasă și inevitabilă) de a recupera și întregime acel *Tablou național de valori*, prin care România se recomandă lumii, universalității creatoare, printr-o specificitate integrală și diferențiere organicistă...

Târgu-Jiu, 14 iulie 2020

Vitrina

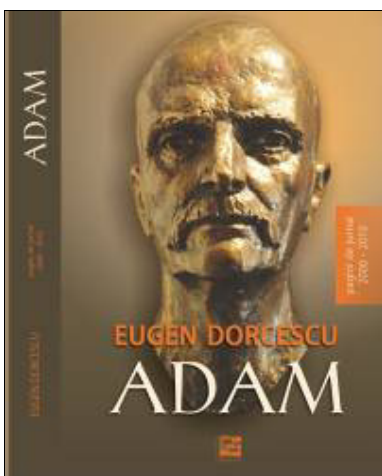
SINGURĂTATEA LUI ADAM

Către sfârșitul anului 2020, pe când se întetea cel de-al doilea val al pandemiei de Covid 19, am citit, în retragerea mea de la Lugoj, cea de-a doua parte a *Jurnalului* publicat de Eugen Dorcescu, intitulată *Adam (Pagini de Jurnal – 2000-2010)*, Editura Mirton, Timișoara, 2020, o excelentă ediție critică, realizată de Mirela-Ioana Dorcescu, soția poetului). Primul volum, cel al perioadei 1990-1998, apărut sub titlul *Îngerul Adâncului* și în editarea aceleiași Doamne Mirela-Ioana Dorcescu, îl primisem, ca dar, în zilele Sfințelor Paști. Odată cu încheierea sa, se terminase și viața de angajat public, în lumea editurilor, a poetului și omului de cultură spirituală Dorcescu, cu care Timișoara de azi se mândrește. Dar nu se încheiasă și opera sa. Așa că am urmărit, cu nerăbdare, textul, care acoperă o perioadă – anii 2000-2010 – în care s-au zămislit multe dintre capodoperele sale, precum *Poemele Bătrânului*, *Moartea tatălui*, *Drumul spre Tenerife*, *Elegiile de la Bad Hofgastein* etc.

Nu sunt un novice în universul Jurnalului – având și eu încercări în acest gen – astfel încât știu nenumăratele direcții în care notațiile zilnice te pot purta: spre Jurnalul de lectură, de idei, de călătorii, de afaceri, de autoanaliză, de consemnare a vieții publice, a gândurilor intime, spre Jurnalul metafizic (*Jurnal filosofic*, cum își intitulase Noica un opus în 1940) etc. Autorul este conștient de multiplele valențe ale Jurnalului ca gen literar, inclusiv de aceea de a aborda realitatea dintr-o anumită perspectivă, definită; sau, de a fi un fel de *catharsis*, ori de mesaj pentru posteritate etc. În fapt, *Jurnalul* lui Eugen Dorcescu se deschide, de la început, pe două mari coordonate: 1. comentarii asupra unor teme existențiale; și 2.: o cronică a vieții cotidiene, pe diverse nivele.

Astfel, din primele rânduri, scrise la începutul anului 2000, se impun gândurile unui om ce se simte plasat pe orbita unui sumbru și inexorabil destin: „Niciodată nu va mai fi trecerea de la 1999 la 2000... Secolul pe care tocmai l-am început e cel în care voi muri... Arată funest secolul în care voi părăsi această lume... Mă alung încet din ambianță și din mine însumi... Acesta e veacul în care mă voi muta la Domnul...”

Iar, nu peste multe pagini, asistăm, la Mănăstirea din Șag, la întâlnirea cu un sfânt călugăr de peste 80 de ani, ca-

re spune soților Dorcescu:

„Omul e cea mai tragică ființă din lume, din univers (sau: Nu există ființă mai tragică decât omul în univers). Fiindcă Îl are pe Dumnezeu în el... dar trăiește în Infern” (ultima parte a aserțiunii poetul o află a doua zi).

Astfel de gânduri și observații vor reveni constant pe parcursul *Jurnalului*, conturându-i profilul de *meditație asupra condiției umane*; cu precădere, asupra suferinței, melancoliei, angoasei, izolării... Dar textul propriu-zis, cel care curge pagină după pagină, consemnează înaintarea firească a zilelor, marcate de micile întâmplări ale vieții cotidiene: în mijlocul familiei, al rudelor, al prietenilor, al cunoștințelor, al colegilor. Lumea în care autorul se mișcă e cea a literaturii, artelor, culturii, marcată de varii evenimente exterioare și interioare: începutul și finalizarea unor scrieri, pregătirea textelor pentru tipar, aparițiile, lansările de carte, luările de cuvânt întru comentarea operelor altora, manifestări culturale-religioase, întâlniri cu personalități, participarea la înmormântări, telefoane, corespondență etc. etc. Ansamblul acestor notații, scrise cu o spontană naturaleză, conturează o frescă a vieții culturale din Timișoara vremii, persoanele fiind nominalizate explicit; astfel încât o primă impresie e cea a unei cronici de epocă. Pentru cei ce au făcut parte din această lume sau i-au fost apropiați, lectura *Jurnalului* se însoțește de nostalgia reamintirilor. Pentru cei care nu au cunoscut-o, multitudinea de personaje ar putea fi puțin apăsătoare. Dar lectura merită continuată, căci, pe lângă această mărturie privitoare la viața culturală a Timișoarei, alături de observațiile general antropologice, textul se țese treptat, odată cu invocarea relațiilor mai intime, *ca un roman cehovian*, încărcat de o crescătoare tensiune.

În urzeala vieții de zi cu zi se insi-

nuează, inevitabil, și fragilitatea maladivă a omului. Autorul se frământă aproape în permanență în marginea suferințelor trupesti ale soției sale de atunci, Oli. Iar peregrinările prin lumea medicală – o bună parte dintre medici fiind deja cunoștințe apropiate sau prieteni – e aproape nelipsită din paginile cărții; împreună cu tragismul suferinței fizice și al morții. De fapt, toate acestea, precum și melancolia, angoasa sau sentimentul solitudinii fac parte din destin – pare a spune autorul. La fel ca și îndepărtarea celor apropiați, părinți și copii. Părinții, ajunși octogenari, trăiesc în Oltenia, la Stroiești, în casa familială, unde autorul a crescut; în spațiul rustic, pe care poetul îl va transfigura în arhetipurile ce jalonează opera sa târzie. Copiii, tânăra generație, se află în Timișoara, dar și în Germania, la München. Dar legăturile se mențin. La fel ca și vizitele reciproce. Mare parte din substanța *Jurnalului* se agregă în jurul acestor relatări și drumuri. Iar, din menționata ambianță, se încheagă treptat profilul unor personaje, al unor intrigi și tensiuni afective... Pe scurt, o schemă narativă.

Autorul, prin definiție poet, meditează, totuși, pe parcursul *Jurnalului*, asupra narativității prozastice, chiar a valențelor terapeutice ale acesteia. El își notează: „Va fi necesar, mă gândesc, să mă eliberez (prin mijlocirea prozei) de otrava ce-mi întunecă sufletul”... Sau: „Trebuie să scriu. O proză propriu-zisă...”

(Poate nu e inutil, în acest punct, de a reaminti cele ce și le-a notat, în scurta sa autobiografie – *Înainte de plecare* - întunecatului scriitor Ernesto Sabato, după întâlnirea de la Paris cu un alt frământat existențial, cvasi-eseistul Cioran. Anume: opinia că acesta nu poate scăpa de chinurile sale, pentru că nu exersează literatura narativă).

... Dar poetul nu revine asupra intențiilor sale prozastice. În schimb, *Jurnalul* se complexifică treptat prin adăvurate portretizări. Un fel de propensiune caracterologică e permanent prezentă; așa că îți vin în minte moraliștii francezi. Profilul ce se degajă, progresiv, prin invocarea și prezența în *Jurnal* a tatălui, a fratelui și, mai ales, a mamei, conduce spre sedimentarea unor tablouri pregnante. Și, la fel, problemele existențiale ce sunt consemnate, marcate de tensiuni, încordări, detensionări, se înnoadă în scenarii și teme de tip romanesc. Pe scurt, sunt convins că oricine parcurge până la capăt întreaga lucrare nu poate să nu aibă→

Prof. univ. dr.
MIRCEA LĂZĂRESCU

sentimentul că a citit **un adevărat roman, excelent scris**. Un roman în stilul lui Cehov, desigur, țesut din micile evenimente și probleme ale vieții cotidiene, marcate de sincere evaluări..., de meditații asupra condiției umane... ale unui autor ce se transformă, până la final, și el, în personaj..., aflat în solitudine ultimă... în fața Divinității. Această temă, a metamorfozei unui Jurnal într-o operă de tip romanesc – din care Cărtărescu a făcut recent sloganul ultimului său roman, *Solenoid* – pare aici a se materializa efectiv (prin contrast chiar cu atmosfera suprarealistă și de *science fiction* evocată de mai sus menționatul autor).

Excelenta narațiune literară pe care o împlineste – involuntar poate – *Jurnalul*, e cu atât mai originală, cu cât ea deschide un orizont sub care putem percepe acel teritoriu, acel fundal existențial, din care s-au înălțat capodoperele poetice create de Eugen Dorcescu în această perioadă. Adică, evidența că marea poezie rezultă dintr-o transfigurare existențială, dintr-o sublimare a existenței înseși în substanța de aur alchimic a operei create. Lectorul poate deveni, astfel, mai sensibil la diferența pe care o introduce în universul nostru cultural-spiritual POEZIA. Extrem de edificatoare sunt, din acest punct de vedere, poemele privitoare la moartea tatălui și a mamei; ambele semnând sensul profund al surprinzătoarei idei poetice dorcesciene – „prezența absenței”:

„Absența-i o prezență negativă,
E-un gol, o așteptare, o latență.

.....

Absența-i o prezență mult mai cruntă,
Mai greu de îndurat decât prezența”.

Cel de-al doilea volum al *Jurnalului* lui Eugen Dorcescu se intitulează, așadar, *Adam*, cu referință la o poezie, postată în fruntea textului; și care aduce în discuție **un mod particular de singurătate**, ce implică raportarea la Divinitate. Căci singurătatea nu e – se clarifică în acest volum – o problemă exterioară, psihosocială; ci una ce implică transcendența.

În paginile *Jurnalului*, tema existențială a singurătății revine frecvent, alături de trăiri ca melancolia, angoasa și altele similare. Dispoziții ce sunt consubstanțiale înseși existenței poetului, ele fiind menționate ca năpădindu-l din copilărie.

Aparent, trimiterea spre solitudine ar putea părea bizară, în contextul multitudinii de interacțiuni umane notate; și al angajării constante în manifestări publice cultural-spirituale.

Dar tocmai notațiile de *Jurnal* permit transfigurarea inclusiv a acestui sentiment de singurătate. Sentiment ce transgresează viața cotidiană, repliind subiectul spre reflecții abisale:

„Cine sunt eu? Ce sunt? Un suflet solitar în singurătatea infinită. Nu mai am pe nimeni... indiferent ce ai face, ești și rămâi singur... E teribilă singurătatea în care trăiesc, în care trăim cu toții”.

Dar în alt loc notează:

„Ești singur, părăsit și fără nădejde, doar dacă – prin proprie vinovăție (și nesăbuiță) – te îndepărtezi de Dumnezeu”.

Avem deci de a face cu **o specie aparte de singurătate**. Aceasta e distinctă de cea care zdrobește omul ce se trezește lipsit de o totală deschidere spre transcendență (cum se chinuia, de exemplu, Bacovia: „Singur, singur, singur./ Într-un han, departe –/Doarme și hangiul./Străzile-s deșarte./Singur, singur, singur...”). Dar e diferită și de cazul, mult mai complex antropologic, al „singurătății cosmice”, pe care o invocă Cioran, în orizontul său metafizic; în care – în tradiție gnostică și bogomilică – privea doar spre Demiurgul cel rău, ce creează o jalnică lume imperfectă. Demiurg împotriva căruia se revoltă cu disperare... fără a putea ajunge până la hipertranscendența Deității celei bune, prea îndepărtată pentru el...

Poziționarea Poetului în *Jurnal* e alta. El are acces la instanța transcendenței divine, chiar dacă se simte deseori singur... Singur și trăind în iad – cum spunea călugărul cel sfânt de la Șag... Desigur, această opțiune nu-l scutește nici de melancolie, nici, uneori, de angoasă... Și nici de revolta împotriva mizeriei din jur... Dar exilul lumesc nu e un exil absolut, precum acela al gnosticului... Din când în când, sunt posibile și iluminări:

„Zi importantă, azi, în existența mea. A fost o iluminare. Asemenea iluminări nu mai existat. Și au avut un rol decisiv în felul în care mi s-a derulat viața...”

Și urmează referința la alte patru situații cu trăiri speciale.

Viața cotidiană pe care ne-o înfățișează cel de-al doilea volum al *Jurnalului* e marcată și de o serie de călătorii, efectuate, de fapt, doar în două direcții mundane. Pe de o parte, la Stroiești, la casa părinților. Pe de altă parte, la München, unde se află tânăra generație. De fiecare dată când se întoarce din Germania, poetul se simte stresat de atmosfera de acasă, fiind nemulțumit de a trăi în dezordine,

improvizația și haosul de la noi. De lipsa de „normalitate” de aici... De vulgaritatea comportamentului public..., de mizeriile lumii politice..., de absența unei agora intelectuale, a unui posibil topos de întâlnire constantă și civilizată cu alți oameni de cultură..., așa cum ar fi un club sau o cafenea literară. Desigur, și în timpul șederilor în Germania, apar nemulțumiri, tensiuni, gândul de a nu mai reveni acolo. Nesimțindu-se „acasă” în viața zilnică, autorul imaginează expatrieri în spații ideale și neutre..., în chilii de călugări..., în Tibet...

Dar anii trec... cu succese literare, cu aprecierea altora... chiar dacă fără un orizont luminos... Și totuși, de la un moment dat, pare a interveni ceva... După vizita unor scriitori spanioli în Timișoara, relația cu aceștia se dezvoltă... Apare oportunitatea traducerii unor poezii. Urmează corespondența... lărgirea familiarizării cu limba și cultura hispanică... proiectul unei călătorii în Tenerife... Apoi, trecând prin Germania, o vacanță petrecută, cu soția sa de atunci, în această insulă vulcanică, liniștită și curată. De unde, reîntoarcerea în vacarmul românesc e, desigur, resimțită dureros. Corespondența cu oamenii de cultură din Spania se menține și chiar se amplifică... Și, culmea, aceștia continuă să se intereseze de România, de viața culturală de la noi:

„Am primit încă un e-mail de la Coriolano. Îmi scrie că Fulgencio Martinez, care a fost, recent, la Timișoara, e fascinat de România. Coriolano mă întreabă care este secretul magiei acesteia, pe care o exercită țara mea. Pare a o spune cu convingere, nu din gentilețe. Eu știu că, atunci când ești oaspete sau turist, vezi altfel lucrurile. Mă întreb dacă nu cumva un scriitor vede dincolo de aparențe (de fapt, nu mă întreb, știu că este așa). Ca urmare, acești poeți spanioli (Rosa, Coriolano, Fulgencio) simt, intuitiv România profundă, tainică, adevărată, cea stabilă și durabilă, situată dincolo de anecdotică suprafeței. Îmi zic – mă încurajez astfel – că tabloul oferit de ei e cel adevărat. Așa cum, sper, Tenerife e Insula văzută de mine, nu – eu știu? – cea cunoscută de un locuitor prea familiarizat cu ceea ce se întâmplă în cotidianitatea ei. România eternă – eterna Tenerife. Eugen Dorcescu – Coriolano González Montañez. El tânjește după România, eu tânjesc după Tenerife. Peste tot e la fel. *Todo es vanidad y correr tras el viento*”.

Și viața din Timișoara se deapănă în continuare..., cu toate detaliile ei obișnuite..., inclusiv cu puzderia→

mizeriilor deja notate... Dar și cu – parcă – deschiderea unui nou orizont. Drumul la Tenerife e transpus într-un poem..., ce se traduce în limba spaniolă..., poem bine primit pretutindeni... Autorul simte că se petrece și o schimbare interioară...

Vineri, 6 februarie 2009. Autorul menționează că a mers la Universitate pentru a lua, de la editor, cartea deja tipărită, **Drumul spre Tenerife**. Iar în continuare notează:

„Poate, odată cu acest volum, bibliografia mea s-a încheiat. Poate, odată cu el, s-a încheiat și biografia mea, nu neapărat cea empirică. Oricum, după ce voi trece marele prag, nu voi mai reveni *niciodată* în lumea aceasta. De ce m-ar mai interesa acum, când sunt aproape de *ziua aceea*, *Jurnalul*, opera, lumea aceasta, în ansamblul ei? Mai degrabă, îmi iau rămas bun și mă pregătesc pentru cealaltă. Și mă bucur, senin, de ce-a mai rămas”.

La capătul *Jurnalului*, dincolo de consemnarea acestei mutații existențiale (de tip metanoia), mai sunt două scurte grupaje de notații. Unul consemnează moartea mamei, în 26 octombrie 2009, și desfășurarea înmormântării ei la Stroiești... Iar ultima mențiune, cea din 13 septembrie 2010, punctează începerea scrierii, în Austria, la Bad Hofgastein, Hotel Germania, apartamentul 404, a ciclului de **Elegii**... care îi sunt dedicate mamei.

Dacă *Jurnalul* astfel se încheie, nu mai rămâne decât să integrăm universul său în cele ce le mai știm despre Poet. Și anume, faptul că, intrând în deceniul al doilea al secolului XXI, el a scris și a publicat și alte creații de mare valoare. Că a suferit întâmplări nefericite – precum moartea soției Oli; dar și reazășări, într-o nouă ordine de viață, lângă soția sa de acum, Mirela-Ioana. Că împlinirea sa, a monumentului său artistic, progresa spre conturul unei **Opere Totale**.

Iar, în măsura în care mai invocăm, pentru o ultimă dată, paginile *Jurnalului - Adam*, ne putem gândi că acest om-singur a avut totuși parte de o singurătate specială.

În preajma unei ființe din înalțuri. Ființa pe care a lăudat-o în felurite chipuri, precum:

„Lăudat să fii, Doamne,
pentru lumină și soare,
lăudat pentru alba ninsoare,
lăudat pentru ploii, pentru grâne,
.....

Lăudat pentru înmiresmatele ierburi.
Pentru frunze și flori.

„Lăudat că-n final
mă omori....”

Între tragism și profetism

O capodoperă la Dunărea de Jos

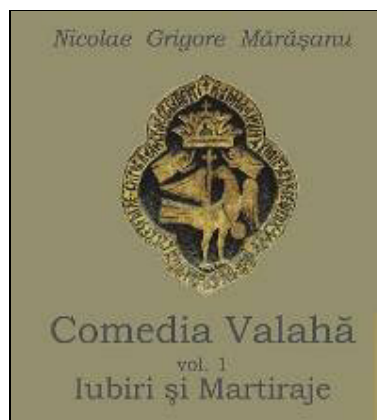
(*Nicolae Grigore Mărășanu, Trilogia Comedia Valahă (Iubiri și Martiraje, vol. I, Baladele din Țara Crucii, vol. II și Eudaimonia, memoria pierdută, vol. III), Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, 2018*).

Între textele care îmbrățișează Marea Baladă Valahă (magnifica prefață atotcuprinzătoare a lui Viorel Coman și Mărturisirea autorului Nicolae Grigore Mărășanu, ambele în prima carte a trilogiei), cu străie de „comedie” dantescă (dar nu a Lumii de Apoi), recunoscându-se și alte modele majore (Homer, Vergiliu, Hesiod, ca să dăm doar nume ale Descălecatului literar european; în ceea ce privește balada ca specie literară, Viorel Coman aducându-ne aminte, încă de la prima pagină, de Eminescu, Alecsandri, Coșbuc, Ion Barbu, Eliade, Ștefan Augustin Doinaș și Radu Stanca), cititorul poate alege să se „piardă” pur și simplu în Frumuseșea Logosului care l-a înrobât ca într-o alt fel de baladă chiar pe scriitor; înrobire de iubire, între Om și Cuvânt, Verb, așa cum i se mai spune în carte...

Oricine s-a îndrăgostit de tainele literaturii prin Iliada, Odiseea, vechile balade și legende ale lumii, se va întoarce la paradisiacele vremuri ale copilăriei (și adolescenței) literare, când eternitatea se joacă și ea cu ființa, iar nu devine încă piatră de templu ori de mausoleu...

Eroii și eroinele pe care ni le propune Nicolae Grigore Mărășanu, ca inevitabile modele, chiar și anti-modele (înțelese ca anti-eroi, ci nu ca personaje negative!), sub semnul tragismului existenței și condiției umane aflate *sub vremi* sunt, bineînțeles, dintr-un spațiu... mioritic valah care, prin extrapolare, este al tuturor românilor, existând texte care trimit, prin problematică și meditație, la destinul întregului neam românesc sau stat românesc (vezi poeme din „Vise și Vămi”, III, 116-117; „Cain sau noi între două fronturi”, II, 17-18 sau „Balada crinului antitetic”, II, 22: „Noi n-am luat parte la împărțirea lumii, la Yalta, ori Malta!”), la raporturile dintre Putere și omul simplu sau deloc simplu ș.a.m.d.

În primul volum avem *muzele* ca eroine: Călțuna, Chira Chiralina, Elvira, Pena Corcodușă (da, cea din *Craii de Curtea Veche!*), preoteasa Tahuchi, oarecum enigmatică armeană, enigmatică ca și *Dansatoarea hiperboree*,

Domnița Bălașa Brâncoveanu; în al doilea avem *Capul lui Mihai Vodă Viteazul*, victimele regimului comunist, în special din Balta Brăilei, anti-eroii interlopi sau marginali de alt gen, Terente însuși, un simbolic corcodel, bostănari, pescari, marinari ș.a.m.d.; Maica Mare, un ziarist chrișian, un isihast și un... șarpe, cai împușcați, finalul fiind al tatălui real... Enumerarea nu este deloc completă, dă semn doar despre complexitatea și bogăția cuprinsului propriu-zis care, în ultimă instanță, în substanța sa, este despre Ființa Logosului, Limbajului, Verbului, spuneți-i cum vreți, despre nebulnia limbii (scrie Constantin Noica în *Cuvânt împreună despre rostirea românească*: „Într-un ceas al ei, o limbă trebuie să fie ca un om tânăr, ceva nestrunit și gata de toate riscurile, ba chiar de câteva sminteli.” și Nicolae Grigore Mărășanu folosește aceste cuvinte ca motto la începutul volumului al treilea, poate sinteza unei dialectici poate unice în limba și literatura română!), dar și despre rostul ei, de unde și rostirea (alte motto-uri sunt din Eliot și Heidegger: „Limba este locul de adăpost al ființei. În adăpostul ei locuiește omul. Cei ce gândesc și făuritorii de vers sunt veghetorii acestui adăpost”, la început de volum II. Iar din Eliot, la începutul Marii Balade a Comediei înțelese, aparent paradoxal, ca tragedie-epopee: „Cum țel ne-a fost rostirea și ne-mpinse un sens mai pur să dăm vorbirii ginte și minții-imbolde de-a ști ce-a fost și fi-va, am să-ți dezvălui zestrea bătrâneții ca truda ta de-o viață s-o-ncunune.”

Între nebulnia (Mărășanu folosește la un moment dat forma de „Smin-teală”) și rost, este sete de mit (și de Sacru, de confirmare a lui): „De-ori întreba la iarnă, / dacă mai ești în viață, // le voi răspunde, tată, / că tai largi copci în gheață, //(...)// Iar dacă vânătorii // vor întreba de tine, // Le-oi →

A.G. SECARĂ

spune că aluneci / pe ghețuri, cu patine // Din oase lungi-albastre / de tânăr armăsar, // Să prinzi la copcă vidre / ce scheaună și sar / Din sloi în sloi. Și astfel, / te voi împinge-n mit. // Iar ei vor crede, tată, / că încă n-ai murit!” (II, p.230). Este vânare de mit această trilogie, și era necesar să fie și solemnitate, și ceremonial (când este vorba de Sacru, este sete și purificare și un mesaj al Verbului sună cam așa: „Voi coborî în grădină și voi aprinde focul, / sufletul, / cărare să găsească, / să poarte la cer mesajul Verbului. // Și voi așeza în jurul focului / cele șapte scaune ale singurătății. // Și voi aștepta cele șapte spirite să coboare, / cu bucurie să ardem toată noaptea, / purificându-ne / într-un nou început!” (II, p.244); dar era necesar și umor și răs, adică elemente strâns legate de ludic! Aceasta apropo și de un crez poetic (III, p.25), apărut în disputa c-un fel de Jumătate-de-om-călare-pe jumătate-de-iepure, Tiriplic („...ar putea avea rude printre spiriduși, fauni, birlici, tricolici, entități ale Naturii, care de regulă simbolizează venirea primăverii și a verii în *credințele precreștine* (subl.a.s.).

În poemul „Reverii în meandru Tiriplic, din Eudaimonia, Tiriplic este un spiriduș, bufon, un personaj care îl șicanează și provoacă pe convivul său, actantul poetic, printr-un fel de eratism, să cedeze inițiativa scriiturii înseși, să recurgă la diverse categorii de limbaje: argou, cântec de leagăn, descântec, blestem și a induce *călătoria* (subl.a.s.) spre un logos al subconștientului, retras în zgura mentalului, pentru a-l scoate din uitare, într-o sonoritate armonică, amplificată până la extază. “Pe Tiriplic îl țin la ușa mea ca paj, șiret, blajin, nițel tontuț, dar meșter în tot felul de șotii.” – III, 13), crezul „Actantului” fiind, într-un fel, de Prospero îmbogățit, necentrat pe răzbuinare, Tiriplic devenind și un soi de Caliban, dar nu prea de folos, ci doar sâcâitor, efortul fiind să scape de el: „Am un vechi nărav: / răsând, / rostesc tare / ce-am în gând; // Manasia, Enisala, Eulalia, ori Lala, muze, toate-mi cad în poale / c-un tezur de vocale.// De ce?// Că din veac mi-i crezul / să scot din vocală, / miezul; // Muzici, ritmuri, voci cristale / dau magiei rotocoale /când se-ngână îndeele. // Răs, mazurci de logostele /clopoțind ciucuri în poale / de vlădici / și de vestale. // Când isonul / grav învie / morții sub arhanghelie. // Și când / Domnu-mi cere mie / să scriu psalmi în isichie.” (III, 25-26).

Așadar, trilogia este și o călătorie (în spațiu, și în timp, chiar și în timpul

istoriei!), Brăila-Ibrailul fiind un centru al lumii, împreună cu Balta ei, dar ajungându-se și la București, toate trecându-se în mit, efortul scriitorului este colosal pentru a îmblânzi materiile, se vrea și inventare sau re-inventare, întoarcere la un Cantemir, la o limbă înrudită, o „turcă-brăilă” (III, 30), o limbă paralelă, ghepardă, leopardă, dropiană, se vrea magie, retrăire, actantul s-ar vrea un erou al Logosului, care aduce revelație: „Dau de știre / cu un dești lipăit de tâmplă, / de valaha fericire, // Care-n limbă / se petrece.” (III, 158)...

Toți avem nevoie de eroi, de eroi tragici, dacă înțelegem Tragicul în sens clasic. Poate că Marele merit al Comediei Valahe este acela de a ne (re)dărui astfel de eroi în aceste vremuri de veșnică tranziție care au început tot cu „o viclenie a Istoriei”.

Viorel Coman subliniază ideea de comedie ca și epopee (uneori, rareori, de cele mai multe ori fiind același sobru analist pe care îl știm, realizează și el poemul critic, parafrazând pe Villon: „Unde-i Călțuna? Unde-i Elvira? Unde-i Chira?”, cele de altădată, evident!), analizează și Tragicul, eu parcă aș miza pe dramaturgicul tragic, deși probabil sunt proporții egale, dar să nu uităm că și la noi s-au născut suprealismul și absurdul, Literatura Absurdului fiind o fiică a Tragicalului îndrăgostit de Comedie! Sau Noimei care rămâne grea cu „țapoia”...Scrie Viorel Coman (I, XLIX): „*Noima* – în sensul dicționarilor, „înțelesul” – rămâne grea cu „țapoia” văzută pe *cerul* din cafea. *Țapoia* poate fi un simbol, element fecundator, echivalentul poetic al *aburului verde* din *Ritmuri pentru nunțile necesare* sau al *galbenului icusar* din *Oul dogmatic* al lui Ion Barbu. *Vocala sfântă* e ca un duh al logosului. Datorită ei «în Cuvânt se face nuntă». Este, probabil, versul esențial al volumului. Tema nuntirii devine marea temă a *Comediei Valahe*. Astfel «tărâmul apocrif» capătă legitimitate.

Acum nunta este necesară. Marele eveniment de înaltă spiritualitate e sinonim cu facerea poeziei. Nunta nu mai e pământescă, ci e altceva, mult mai înalt și mult mai adânc, înseamnă nuntirea vocalelor și consoanelor, compunerea Logosului, ca instrument poetic.

Pe cale de consecință, facerea poeziei este temeiul *fericirii valahe*. Aceasta este *cheia și lăcata* volumului. În „Iubiri și martiraje” toate marile povești de iubire sunt tragice; oricâtă iubire pământescă ar fi, toate sfârșesc

în moarte. (...) Nunta nu e posibilă decât în cuvânt. Scenariul nunții este identic cu cel din ciclul *Uvedenrode* de Ion Barbu, dar cu alte resurse. Nunta aceasta rezumă Nașterea Ibrailului sub semnul identitar al Poeziei, omologat cu fericirea valahă. Între Ibrail și Logos se produce o hierogamie care este povestea intrării Ibrailului în Poezie.” Ibrailul ca Isarlák, nu întâmplător la „porțile Vavilonului”!

Nicolae Grigore Mărășanu, „fachirul de poet” (I, 156), fachir pe idei, ne readuce aminte că suntem, ca europeni, fii ai Iliadei și ai Odiseei, ai Eneidei (un personaj al lui Dumitru Radu Popa jura pe „Iliada”), ai Vechiului și Noului Testament, copii ai Cărților Sfinte și orice epopee are nevoie de o Apă magică, aici fiind Dunărea! Orice epopee are nevoie și de bardul cu aceeași putere creatoare ca a unui Homer sau Goethe, ultimul fiind la fel de creativ ca și „omul nostru din Mărașu”, un fel de La Mancha valahă, la o frumoasă vârstă! De unde și o anume religiozitate, raportare la religios, care nu e deloc simplă, deși „martirajele” sunt aluzii destul de clare, iar „Țara Crucii” este evident legată de creștinism sau mai exact de creștinătate. Dar se prea poate să spunem că este un religios al tragicului, care însușește și creștinătatea din om, rezultând și un anume sincretism al Locului, cu trimitere la păgânism, la „credințele precreștine”, dacă amintim de Zamolxe, II, 210, fiind de ajuns. „Fantasma cuplului etern” intră și ea în cadre, dionisiacului, erotismului fără perdea acordându-se ceea ce este al Cezarului acestei lumi. Deși: „Perplexat nițel / (că-s pudic) / mă dau îndărăt ca racul.” (III, 59). Bref, pudic cât îi șade bine scriitorului, Mărășanu este un mare vitalist, un brebanian, dar un brebanian anti-nietzschean (II, 216) care a arătat că Viața este dincolo de categorii estetice, deși poate fi înrobătă Dionisiacului, Demonicului (în sens de diavolesc, de slugă a Răului) sau Apolliniciului... Dar nu poate fi decât prin limbă, despre care spune, ca limbă a neamului este o fericire perpetuă. Ferice de cei care pot simți, dincolo de estetică, bucuria de a trăi limba, de a fi trăiți de limbă!

În aproape altă ordine de idei, scriitorul este între tragismul condiției și mizerabilității umane și profetismul sentimentului valaho-brăilean al ființei (dacă tot este amintit Constantin Noica!), fiind înșelat, cum spuneam și mai sus, și de puritatea originilor: „Din când în când, însă, pe poet, *făuritor de vers* și *veghetor de limbă*, îl apucă dorul→

de cuvântul *dus*, de-a limbii vremii *duse* și atunci plonjează în *adâncul păstrător*, ca pe un alt tărâm, ca într-o fântână unde stă în adormire o prețioasă comoară și de unde aduce la lumină, potențate, vechi expresii ale limbii. Ține de o nostalgie a logosului să dăm cuvintelor sensul de început, încărcătura semantică primordială, când cuvântul avea chip de nou-născut, grație de fecioară și sunet de aripă de heruvim în zbor.” (III, 6).

Pe drumul, plonjat sau nu, către recuperarea arheologică a memoriei pierdute, poetul poate schița chiar un sistem quasi-filosofic (și al culturii) al logosurilor primare: logosemnele chipului, cele pastorale, geometrice, sacre și ludice – „toate aceste *logosemne* și *logografii* (enumerare la paginile 9-10 din volumul III) sunt *limbaje* ale unui univers uman complicat, greu de cuprins cu gândul, poate cel mai complicat univers din Marele Univers. Sunt geometrii și simboluri pline de semnificație care uneori complică sau optimizează viața oamenilor. Ele devin și descriu forme de recunoaștere ale altor existențe de lângă noi, așa cum *mitosemnele* le-am putea defini ca fiind *forme de manifestare ale viului la vibrația cosmosului*.” Ș.a.m.d.

Revenind la Ibrail, el este înțeles și ca logos („Ibrailul / logos mare, / iese din ascunzătoare / și învață cum să zboare...”, p.67, III), ca fel de duh întrupat, pentru care trebuie ilic: „Cu joben și cu cravată, / Ibrailul se arată / și, sprintuț din cale afară, / sare, / și deochiul crapă!” (III, 70-71). Sunt versete, deloc satanice, din poemul „Ibrailul intră în poezie”, care se termină așa: „Ibrailul, / ce menire, / prin de-sine împlinire! // Îmboldit, / parcă de Iambo, / preoteasa legendară, / scrie-un vers, / așa-ntr-o doară, / și-i crește o aripioară. // Scrie-o strofă, / încă una. // Plânge-râde, / scrie-ntruna! // Înflorește... // Zice: cerul, / scrie: Luna! // Îl binecuvântă *Muma*, / *zicerea* i-a încolțit. // Iaca, / s-a înțeleptit! // Și din cuibul din meninge, / râsu-plânsu’ se prelinge / prin monade, / mici cârlige, / în vocala ce împunge, // Devenind Fiară Impară! // Bruscu, / începe să cuvânte, / înțelept. // Face Poezie! // Și ne fascinează! *Magul*, / cu *Verbul*. // Logologie!” (III, p.72-73)

Deloc ca o concluzie, una concludentă necesitând un spațiu mult mai generos, poate este potrivit să încheiem c-un poem din „Vise și Vămi”, unde aflăm că, de fapt, trebuie să ne bucurăm de... lumina Logosului, Ființei și în-ființării, ca într-o rugăciune

infinită, unde imaginarului, via Jung, i se dă ceea ce este al lui: „Ce-am deprins, / întrebi, / din carte? // Cum săntâmpin o lumină! // Să străpung prin purgatorii, / prin meandrica *Grădină*, / cu Alb / Albă-ca-Zăpada, / cu pitici și cu birlici. // Cu vâlve, buhe / și iele! // Cu bufoni / și tricolici. // Și călărind can-basme / un cal de jar, / curând, / să-mi spâl de spaime, // crezul, / să le răpun pe rând. // Astfel, spălat de frică, / într-un final s-ajung, / să mă aștepte-n Pampas / trei prooroci, / și Jung / să-mi talmăcească visul / ce-nalte l-am visat - // Un bold, / o pălărie cu bor de fetru, / lat, / cum stă poetul astăzi / în cel mai fain tablou. // triumfător, / că verbul a ciripit în ou! // Că omul în cvadrigă / aspiră la delicii. // Vrea-n urma lui o dără, / pe cât dau licuricii, / lumină, / să alunge temuta înnoptare. // Hiperion, din slavă, / ar vrea fiorul care ni-l lasă o iubire, / pe brațe, când ne moare! // Că-n cer, / precum în pravili, / aflăm aceeași voie - // Pe cai îi ții de fală, / pe boi- / doar de nevoie.” (III, p.152-154).

Constructivism, deconstructivism, raportându-se și la avangardă (“Cu fiori în trup, / spre școală, / pășeam somnoros, / ursuz - // Aveam temă la *română*, / *avangarda* / și / *Urmuz*” (p.102, III), dar nu numai, precum Cărtărescu în „Levantul”, dar alt fel, Nicolae Grigore Mărășanu „trece, supune” (prin) toată literatura română, prin toată istoria ei, cu accent pe un anume spațiu căruia un Băncilă îi este reper, ca un mag, având speranța seducerii cititorului, născând „altă armonie”: „Leg cuvântul cu noi fibre, / să fac țândări, / Gog, / plictisul / și să nasc dezechilibre. // Și, în urmă, / prin magie, / să montez jocul la loc. // Să-mi asculte cititorul / plânsul mării din ghioc.” (p. 156)

„Valaha Fericire” îi este martoră, prietenă, ființă, ne poate fi și nouă, în această nouă filă de istorie literară!

Vasile Mic

Rostirile ființei

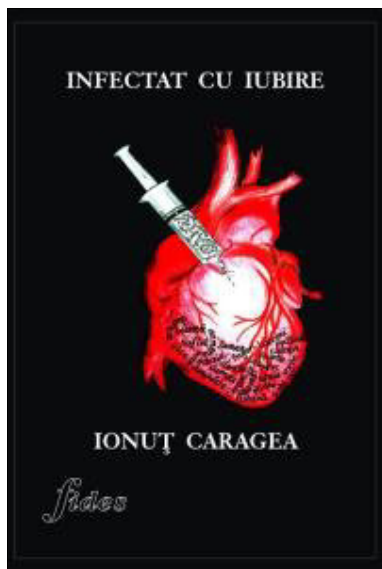
Un volum compozit (poeme, citate, aforisme), intitulat **Infectat cu iubire** (Editura Fides, Iași, 2020), semnează astăzi (în epoca microbului roșu de la Wuhan), deja cunoscutul, prodigiosul, aș spune, vârf al promoției 2000, Ionuț Caragea. Scriitorul nu e, așadar, la prima izbitură de acest fel, numărătoarea e, în caz, totuși riscantă, ar fi probabil în inventar 50 de titluri, omul e va să zică prolific și performant: deși tânăr, a obținut aplauze deopotrivă în sport (rugby) – unde urnirea și străpungerea de praguri ferme și ispititoare cer nu doar incitație, ci și socoteală, temeritate și forță - dar și în lucrarea de finețuri ale gândului și vorbeii: în literatură deci, Ionuț Caragea, cum aflui, adunând și aci lauri de pretutindeni – în țară și pe meridiane, fiind prins încă de pe acum în dicționare selecte și în florilegii prestigioase.

Aforismul (ca să ne oprim mai întâi la această parte a cărții) e, amintindu-ne de un vers celebru al lui Lucian Blaga, ca o retragere spre schiță, adică spre esențe ale cunoașterii („acolo unde toate lucrurile se desăvârșesc/făcând un pas și încă unul/ înapoi spre schiță,„), fiind, cu alte cuvinte, o înțelepciune deschizătoare de drum și orizonturi. Aforismul are în literatura română o frumoasă, bine meritată tradiție. Au fost în scrisul românesc (mai sunt încă, precum în lucrarea literară a lui Ionuț Caragea) momente privilegiate când apoftegmatice împlinesc o cumițenie, o filosofare, o sapiență, cum ar spune latinizantul de demult; poate chiar o filosofie –, ori numai va fi deschis acesteia alte spornice zări, căi noi (se va fi întrezărit acum, cu aforismul, ca dintr-un cristal scăpărător – aci partea cuprinzând întregul –, un orizont de așteptare; un orizont însă ce ține gândirea și construirea la un loc, ca să ascultăm gândul heideggerian). Așa, ca să dau un exemplu (pentru că puțină istorie nu strică), chiar la Lucian Blaga. Marele filosof și poet, autor al mai multor volume de maxime (nu e defel întâmplător că aforismele se numesc și în chipul acestuia), de la **Pietre pentru templul meu**, la **Discobolul** ori la **Elanul insulei**, va simți la un moment dat (ca și Fr. Nietzsche) nevoia de a explicita→

A.I.BRUMARU

lucrarea întru spirit a aforismului, a sentenței, fiind convins (deodată cu renescentistul Pico della Mirandola) că „numai în acest domeniu este cazul să se vorbească despre tot ce se poate ști și despre alte câteva lucruri”. Apropiindu-se de încheierea sistemului său filozofic (unul dintre cele mai întemeiate în românește, însă cu deschidere, ne încredințează Mircea Eliade, în universal) sau doar bănuind că-l va încheia într-un fel, Lucian Blaga își îngăduie să profite de aforisme (așa cum făcuse și la debut, în **Pietre pentru templul meu**) spre a vesti unele înfățișări ale gândului ce n-ar fi încăput (ori la începutul auctorial nu erau încă dovedite) în casetele severe ale sistemului constituit; își lua în felul acesta libertatea de a-l reface, de a-l relua pe alte linii. Încă în **Discobolul**, o plachetă în care Blaga așează maxime în forma definițiilor (o regulă pe care Ionuț Caragea și-a apropiat-o fără de reținere), prin urmare în sensul etimologic al termenului (*aphorismos* însemnând în greaca veche tocmai definiție), filosoful ar caracteriza aforismul drept o structură scriiturală suficientă sieși, neiertătoare cu adaosurile. El scrie: „Când formulezi un aforism trebuie să-l aduci în situația de a refuza orice adaos. Un aforism trebuie să fie ceva organic, încheiat, ca Biblia”.

Cum stă în fața acestei exigențe fundamentale aforismul lui Ionuț Caragea? Undeva el așterne această definiție – în duhul tehnologic al secolului, al mentalului să-i zicem (vezi A. Lesenciuc, Th. Codreanu) transmodern: „Aforismul – selfie fără mască”, mai departe el schimbând însă registrul la o chemare lirică, iscodind deja, ca să zic așa, iscusirile limbii: „Dacă vrei să miroși floarea din spatele pânzei ai două soluții. Să distrugi pânza sau să-ți strângi aripile. Majoritatea o vor alege pe prima”. Nu lipsește, iată, nota polemică, ironia fină, aproape inaudibilă, intertextualitatea, acestea neabsentând nici mai departe, de pildă în sentențele pe care i le inspiră scriitorului epoca I.T., pe care noi o locuim astăzi nesiliți de nimeni: „Selfie. Măreția omului eclipsând istoria din spatele lui”; „Biblia noilor internați: La început era Giff-ul și Giff-ul era la Internaut și Internautul era Giff-ul”; „Să nu te-nchini la chip cioplit. Vino pe facebook! Chipurile sunt prelucrate mai soft”. (Inspirat de o altă demonie a veacu-

lui, de unde și titlul volumului, e vorba de molima chinezească, de, cum spuneam mai sus, infecția pandemică, scriitorul îi va dedica aceleia nu puține meditații, una dintre ele, ca să anticipăm, referindu-se și la răvășeala măsurilor de prevenție; una, discutabilă, ar fi, de pildă, inițiativa suedeză, ce poate fi, ne încredințează într-o notă contondentă poetul nostru, extinsă la atitudinea și elaborarea civilizației contemporane: „Înțelepții trebuie să se adapteze noilor vremuri. Ca să scape de prostia lumii, mai întâi trebuie să treacă prin imunizarea de turmă”.

Multe dintre aforismele din carte ale lui Ionuț Caragea, făcând trecerea (deși nu sunt în linia întâi) spre poemele cuprinzătoare și fabuloase ale volumului, au înfățișarea unor fermecătoare *haiku*-uri. Francezul Roland Barthes, autorul **Discursului amoros**, numea *haiku*-ul, această rostire sibilinică și grațioasă, invenție probabil a doamnelor din înalta curte niponă sau a gheișelor, aceste hierodule misterioase, fără însă de truculența putanelor cunoscute, „o viziune fără comentariu”. Ca să glosăm pe marginea acestei spuse, lapidarele poeme de ceremonial sunt aidoma unor creștături efemere pe lumina de lună, bucle ușoare și mătăsoase ce se înfășoară pe o emoție, pe câte un frison tandru și despovărat, precum fluturile ieșit, încă nesbicit, din roua dimineții. Iată, despăturind cartea lui Caragea, această împachetare metaforică: „Lacrima, o cărare pe câmpul cu flori ofilite”. Și tot așa, această superbă rostire: „Tristețea, o salcie care

plânge pe malul sângelui. Din ramurile ei, poetul își împletește cununa”. Veritabile poeme, aforismele lui Ionuț Caragea sunt metafore fulgurante: „Scânteia din care cuvântul se naște va arde cândva toate poemele. Va rămâne doar sentimentul, ca un vânt călătorind printre stele”. Unele dintre ele ar fi, fără exagerare, în spiritul lui Emil Cioran, magistrul imbatabil în contemporaneitate al speciei: „O lacrimă îngropată în inimă. Un cuvânt ce renaște când înfloresc stelele”; „Râul poartă și lacrima pietrei,.. Și mai ales: „Dumnezeu, ambasadorul lacrimii mele pe lângă inima ta”; „Învierea, un zbor ce trece peste toate căderile, prefăcându-se în lumină și-n cântec”; „Luciditatea, autosadism fără visul fericirii”. Și acestea, cu mesaj thanatic, însă fără de disperare: „Viața, o ceață ce se destramă la ivirea nesfârșitului vis”; „Sunt un cheag de cuvinte pe rana supremei absențe”; „Continuitate. Oasele mă vor povesti unui alt trup”.

Unele aforisme sunt veritabile poeme, seducătoare prin rafinament: „Când vorbesc cu marea, e suficientă o lacrimă./Când vorbesc cu pământul, e suficientă o atingere./Când vorbesc cu cerul, e suficientă o respirație./ Când vorbesc cu tine, e suficient că te privesc” și: „Poezia, lacrimă înflorită la marginea uitării”. Metafore subțiri, stilate, aceste *haiku*-uri infidele, aforisme într-un cristal metaforic, ocupă în marile poeme din volumul lui Ionuț Caragea stihul, strofa așa-zicând tradiționale, contingente manualului, închipuind în schimb discrete, tandre spectacole – ca să le numesc cumva – ideatico-lirice. Ca în poema **Pot fi**: „Pot fi un gând ascuns/de umbrelă sub ploaie//pot fi un nor alergând/după un soare speriat/de propria-i vârstă//pot fi o umbră expatriată/de întuneric//pot fi o fisură în marea minciună//pot fi un nimic /înfrumusețat de speranță//pot fi o crimă/de dragul unei atingeri/răvășitoare//pot fi o mușcătură adâncă// în nevinovata inimă/.../pot fi în starea de grație/a neprihănirii/pot fi semnătura/pe certificatul iubirii//și tu, și tu, și tu/nu vei ști niciodată”.

Ispita tratării în regim ideistic a aspectului cotidian, o plimbare amoroasă pe țărături, cu marea îngânând povești la ureche, de pildă, da câte unui poem (ca **Val după val**, de exemplu) o notă rezonând metafizic:→

„se scaldă cuvântul în eternitate/pun cochilia timpului la ureche/și ascult glasul/valorilor//fără grabă/în numele tuturor/ așteptărilor/ între zorii speranței/ și ultima lacrimă/ascult glasul valorilor//și simt/cum dragostea mea/se scaldă/în muzica nenăscută/a sângelui/și pleacă un mare val/de cuvinte către lume”. În **Uroborus** (simbologia îl recunoaște – *Uroboros, Ouroboros* – ca șarpele ce-și mănâncă singur coada, imaginând astfel unitatea lumilor, necentenirea temporală, deodată cu imortalitatea suflet-spiritului), Ionuț Caragea reface cvasiepic – pentru că și aci predomină imaginea abstrusă - simbolul, izbutind, iată, fără o retorică fastidioasă, un succint, însă sugestiv tablou al unei cosmogonii interioare: „Ca Moise/trec prin amintirile mele/căutând începutul// tinerete/copilărie/ primul strigăt/nașterea, exilul într-o lume/pentru care nu am fost pregătit/mama mea, pământul promis/prima bătaie de inimă/zigot, ovul, spermatozoid/o înlănțuire de trupuri/dorindu-mă/chemându-mă/ de undeva de foarte departe//aș vrea să știu mai mult de atât/închid ochii/respir profund/apoi, liniștit/călătoresc pe aripi de gând//văd cerul, planete, sori/galaxii, găuri negre/o mare explozie// Singularitate//un punct/sub pixul unui poet/ce scrie această poezie//nu se poate!//nu, nu, nu se poate!//nu vreau să uit!//despre ce era vorba?//Ca Moise/trec prin amintirile mele/căutând începutul”.

Dedicat lui Nichita Stănescu – semn că promoția de după anul 2000, măcar prin singularul Ionuț Caragea, s-a desprins de radicalii (lansați de optzecism) ce se întreceau în repudierea necinstită a marelui poet – poemul **Prometeu dezlănțuit** poate fi citit, de aceea, ca un omagiu, dar și mai mult, ca drama scriitorului; tiparul e, iată, subtil nichitastănescian: „într-un vis/le-am furat zeilor poezia/da, le-am furat zeilor poezia!//când am deschis ochii/mâna mea a început să scrie singură/când m-am privit în oglindă/din vechiul meu lanț/purtam doar o brățară//eram tânăr, frumos/și dezlănțuit/un înger blond/cu ochi albaștri/coborât de undeva dintre/aștri//și totuși remușcarea/îmi rodea sufletul/așa cum necuvintele/rod întunicul//să fi fost dragoste?/să fi fost clemență?/totul se plătește, nu?/de ce am rămas nepedepsit?//și-n timp ce

mâna dreaptă tot scria/mâna stângă îmi turna apă de foc/în pahar//ia și bea!//ia și bea!//scriam și beam//și apa de foc/intra în mine/ca un vultur/devorându-mi ficatul// lumea nu înțelegea /dar era mai corect așa/era mai corect”.

Destinul scriitorului, lucrarea acestuia de facere și refacere, ori numai de trezire din latențe, cu cuvântul acela inițial, a lumilor, e o temă recurentă a mai tuturor pieselor din cuprinsul cărții de față.

Precum în poema indimenticabilă **La scaldat**, unde gândirea, să-i zic abstractă, e feminin învăluită, nu lipsesc deci nota lunecos senzuală, umiditatea sentimentului erotic, erosul absorbant din care nu absentează lăcrimarea: „Cuvintele sunt femei/de care mă îndrăgostesc/atunci când sufletul plânge/de singurătate/femei care vor să se scalde/în lacrima mea/.../cuvintele sunt femei/pe care nu le pot uita/bucuria venirii lor/mă trezește la viață/gândul că vor pleca/mă înfioară//ce pot face, ce pot face/să rămân cu aceste cuvinte?//.../lacrimă, te rog întoarce-te/din ochiul din care ai curs/și lasă cuvintele să fie/stăpânele destinului lor”.

Existența cotidiană – ca să revenim – care la optzeciști, de pildă, e potențată frecvent în locul comun al mizofiliilor (vezi **Budila-Express**), în aspectele stăruitor mecanice e, la poetul nostru, scoasă deîndată din clișeu; ponciful e reciclat, i se redeschide cursul, distanțele, absența, se îmblânzesc, se hominizează; limbajul sublimat personalizat – ideatizat, aș spune, la tot pasul – oferind poemului (oricăruia din cuprinsul cărții) originalitate, autenticitate.

Iată **Infectat cu iubire** (titlul însuși indicând că întreg volumul, botezat aidoma, a fost redactat sub semnul urgenței, al realității împrejmuitoare într-o necontenită, tragică sfâșiere): „Un om, alți oameni/și umbrele lor/ vorbind prin semne/despre distanțele/ ce ne separă/desăvârșind absența//o durere, alte dureri/și piroanele-nfipte/ în inima împietrită de spaimă/pe care sufletul se cațără/pentru a ajunge la Dumnezeu// o moarte, alte morți/și toate lacrimile/scurgându-se tăcute/ sub o mie și una/de măști părăsite/de speranțe și vise//o floare, alte flori/și

amintirile cu petale de foc/sperând să mai fie/măcar o dată privite/prin ferestre/oarbe ale cărni/pentru a resuscita/poezia din noi//o lume, alte lumi/și stelele lor căzătoare/făcându-ne cu ochiul/ înainte de dispariția lor/în spitalul obscurității/universale// o pâine, alte pâini/și trupurile aburinde/cu care întâmpinăm/ îngerul foamei/fără de sfârșit// o tăcere, alte tăceri/și umbra care continuă/să-mi fie alături/ca un câine care nu-și mai trădează stăpânul/ îndemnându-mă/să scriu, să scriu...//un cuvânt, alte cuvinte/și pixul meu care lasă/urme albastre pe hârtie/de parcă cerul ar pași/pe zăpada uitării//o zi, alte zile/și poemul acesta/limpede ca o lacrimă/prin care mă privește/moartea cu masca pe față/neîndrăgind să mă atingă// fiindcă/sunt infectat/cu iubire”.

Cenușă vie, din partea a doua a volumului, trimite, simbolic vorbind, la pteroid, la *Pasărea Phoenix*, adică la *renaștere* (aci, cum vom vedea îndată într-un remarcabil poem, o renaștere prin anamneză și visare, prin scris; mai precis prin poveste). *Pasărea*, cu alte cuvinte, zborul, apare (după G. Durand) în microcosmul alchimic. Ar fi acum *incoronarea operei* și Ionuț Caragea pare a fi avut în vedere această recomandare. Phoenixul ce se ivește din cenușile combustiei ultime este o reînviere, va fi fiind oare o *finalizare transcendentă a capodoperei*? Urcarea din cenușă, volatilitatea, zborul sunt o invitație la declararea virtuților creatoare (*poietice*, dacă mergem la etimologia), cu alte cuvinte, la *elevația spirituală*. Să citim în încheiere, **Zbor înalt**: „Îmi înarpez cuvintele/le mulțumesc stelelor/ pentru darul lor/neprețuit//zburăți, zburăți/fiți zâmbetele care se-ntorc/la colțul gurilor/luminoase//povestiți-le viața/ îmbrățișarea, sărutul/ sufletul cântător/inima truditore/ochii de vultur/rugăciunile/din templele viselor// povestiți-le gândul/ce dospește-n tăceri/strigătul suspendat/într-o lacrimă/ războiul dintre/a fi și a nu fi/a ști și-a uita//zburăți, zburăți/precum amintirile/ ce-și caută cuibul/copilăriei// povestiți-le moartea/renașterea din albul hârtiei/muzele ca lalelele negre/zidite în flăcări/pierderea, disperarea/ abandonul și drumul/ regăsirii de sine// conștiința valorii/într-o lume nepăsătoare/ strălucirea crescută ca ghiocelul/prin zăpada alienării// zburăți, zburăți/ povestiți-le, povestiți-le”.

O POVESTE ÎNTRĂ REALITATE ȘI ARTĂ

Într-un joc stănescian de cuvinte am spune că, din punctul de vedere al poeziei, **Răzvan Ducan** este o metaforă în expansiune, un perpetuum mobile de idei, gânduri, emoții, de poncife și lucruri foarte serioase, o linie ce se curbează continuu înspre sine și în afara sinelui. Aproape suprarealistă, în contextul dat de pandemie, convertit în temă și țintă a discursului poetic, poezia devine, în volumul **Saga unui vârful de cui**, apărut la Editura „Vatra Veche”, din **Târgu-Mureș**, în **2020**, o formă de revoltă mascată de lirismul care coboară în stradă, printre farmacii, televiziuni, măști și polițiști, declarații pe proprie răspundere. Poetul se confruntă cu o realitate pe care mai întâi o descoperă cu surprindere, apoi o cunoaște și mai apoi tinde să o cucerească, explorând domenii aparent ireconciliabile, fapt ce conduce la un firav armistițiu, cartea devenind, astfel, o adevărată aventură a cuvântului, translatată ca o uvertură la spectacolul grotesc, în care omul e, deopotrivă, actor și spectator.

Lumea lui Răzvan Ducan este una pe dos, „linia dreaptă va fi obligatoriu frântă”, iar „linia frântă va fi statuată ca dreaptă”, o lume din care normalitatea a fugit, îngrozită. Omenirea e surprinsă în absolutul ei derizoriu, îndobitocită, cu comportament de turmă, cu trimitere explicită la imaginea capului de bour de pe timbre: „Au acum pretext/ Foaia să o schimbe/ Ca să ne paștem singuri/ Chipul de pe timbre” (29 aprilie 2020).

Elocvent mi se pare poemul 16 aprilie 2020, scris într-o succesiune de imperative și conjunctive cu valoare ultimativă, cu un eu liric zdrobit de propria-i neputință. Salvarea devine o iluzorie dorință limitată și limitativă de a depăși spațiul recluzionar, coșmaresc. Lumea se rescrie sub imperiul noilor trăiri și sub pana artistului, într-un profund proces de aneantizare a ființei. Această lume dezintegratoare e construită, în mod firesc, tot cu unelte estetice, mânuite cu abilitate. În lupta cu realitatea, poetul se înarmează cu un șir de întrebări fruste, sub forma unui joc aparent naiv, ca o provocare: „Păsările la firimituri./ Peștii trag la rămă/ Șoarecii la cașcaval./ Dar Covidul ăsta/La ce dracu trage?” Și tot el, poetul, știe să dezamorseze situația, dintr-o mare nevoie de salvare, fie ea și sub forma unui joc copilăresc, drept pentru care își îndreaptă atenția înspre hătrul Creangă, găsind în ceaslov arma

reduțabilă de a pune la punct dușmanul invizibil: „Dacă ar fi muscă./ L-aș putea prinde / Precum prindea Ion Creangă/ Musca-n ceaslov.” Având o mare putere de fabulație, își permite să inițieze jocuri paradoxale, punând în antiteză diversele ipostaze ale virusului, trecând de la muscă, ordin inferior, de efemeridă, la muză: „Sau să-l iau ca muză/ Pentru acest volum/ Ca apoi să-l las./ Sedus și abandonat...?”

Umorul se îngroașă, spre grotesc, în momentul în care poetul are revelația tristă pe „4 mai 2020” că „Oricât de mult ne-ar plăcea, sau ne-ar deranja./ Cu Covid-19 ne tragem din aceeași maimuță surrogat.”

Textul poetic curge lent, fără rigurile prozodice și de versificație, imaginând o lume deopotrivă hidoasă și comică, prin absurdul ei. Ceea ce dă valoare volumului este un permanent joc între tragic și comic, vizând dureroasa și forțata adaptare a individului la noile reguli ce mimează „libertatea luată-n arendă”. Acest ping-pong permanent dintre cele două extreme include și monologul dialogat, sau dialogul imaginar: „Domnule polițist./ am mască și mănuși/ și-s regulamentar/ în teatrul ăsta de păpuși”. Tragicul derivă din limitarea conștiinței, iar comicul, din incongruența dintre așteptări și rezultate, sau din epocala descoperire că atât omul, cât și virusul, au origini și devenire comune: „Amândoi am fost vânători și pescari/ și locuiam în peșteri”, „Amândoi am fost născuți/ din același templu al insuficienței primordiale”. (4 mai 2020).

În stratul ei profund, dincolo de platoșa jovialului și a comicului burlesc, poezia este una protestatară, chiar când eul oscilează între a fi abulic, sau exasperat, resemnat, sau revoltat. Insurecția lui este una lingvistică, cea mai frumoasă manifestare sensibilă a insubordonării, cu rol cathartic. Limbajul artistic este un conglomerat sui-generis de registre diverse, în care cel tehnic are rolul său bine definit - și nici nu se putea altfel, este deja o tradiție în poezia lui Răzvan Ducan - și în care depoetizarea este doar aparentă,

Vasile Mic

pentru că, dincolo de cuvântul fără o încărcătură special metaforică, se ascund mari energii estetice. De remarcat asociațiile insolite de cuvinte scrise negru pe alb, cu nerv și aplomb, cu indignare cântărită matematic, dar și cu suverană densitate și exactitate cronologică.

Volumul se prezintă sub forma unui jurnal liric, autentificat de mărcile de specialitate, urmărind pas cu pas realitatea la zi, în care se proiectează stări de spirit și evenimențiale, din care răsar măști caricatice, cu aspect carnavalesc.

Șarjele dau impresia unei supra-realități demonologice, personificate și transfigurate ludic. Eul nu mai contemplă spectacolul lumii, ci se identifică cu el, cu ironie amară, dar și interogativ-disprețuitor, creând până la saturație impresia unei imposibile ieșiri din determinism, a unei prăbușiri interioare iminente. Salvarea eului creator vine, paradoxal, chiar din boala de care se declară plăcut subjugat, „boala dulce de a fi poet” și ne îndeamnă și pe noi, actori și spectatori tăcuți, să ne potrivim ceasul „după ora exactă / a scăpării totale de coșmar”. Spectacolul se încheie triumfalist, în spiritul lozincilor pre-decembriste, cu laitmotivul „trăiască!”: „Trăiască /ziua eliberării patriei noastre /de sub jugul iluzionist” (15 mai 2020) și cu îndemnul imperativ „Așa că trăiți, trăiți, până nu e prea târziu!”

Așadar, *Saga unui vârful de cui* este o carte scrisă fără prejudecăți, în care răsul și plânsul, deopotrivă individuale și planetare, sunt un minunat exercițiu de estetică, ce depășește sfera lirismului, deși păstrează mărcile lui și decupează, secvențial, fragmente epice, ca flashurile dintr-un vis. Un vis urât, din care ne salvează arta.

LILIANA TOMA

Diminețile sfinților

Maria Ieva: o mierlă de Neam rar în dimineți

Dumnezeu mi-a trimis într-o zi o carte.

Titlul ei, unul cu parfum de Veșnicie, se numea: „Diminețile Sfinților”.

Ceea ce ar fi să însemne că sfinții viețuiesc într-o dimineață eternă, într-o zi fără de sfârșit, fără de amurg, fără de noapte.

O zi constituită numai din dimineți!

Autoarea cărții este Maria Ieva, în numele și prenumele căreia parcă am regăsi-o și pe Eva (Ieva) și pe Maria, pe ambele maici ale sufletului nostru, păcătos și nemuritor!

Am intrat în această carte așa ca și cum ai pași într-un codru necunoscut, ca să-ți dai seama din chiar primele pagini că toate îți sunt cunoscute de multă vreme, poate chiar dinaintea nașterii tale sau și mai de demult.

„Pe Golgota se naște nemurirea/ Și tu pe tine poți să te învingi!”, zice Maria, iar versul ei vine să te întărească în drumul ce-l ai de parcurs până la capătul... Cărții.

Recunoaștem că suntem sortiți să fim pradă unei noi căderi, dar Maria ne ajută să ne ridicăm, spunându-ne dintr-odată așa: „Iubirea pentru tine nu-i doar o năzuință./Făcut-am pași prin viață ca dalta pe o piatră/Și ți-am zidit în mine o nouă locuință/Când umbra umbrei mele a devenit albastră”.

Primind în dar „Iubirea ca Leac”, unul valabil pentru toate bolile pământești, Iubire „donată nouă prin Testament”, înaintăm, călcând peste scorpii și peste șerpi, psalmic vorbind, ca să avem dreptul “a simți în moarte că suntem vii”.

Datorită unor mâini, pe care le simțim, poposite pe umeri: „Aceste mâini ce-au îndrăznit să plângă/Că n-au putut să-ți fie mângâiere./Din patru zări au început să strângă/Lumină vie pentru Înviere”.

O Înviere ca o dimineață a sfinților, care „se naște din cupele de crini”, când „Veșnicia pare că-ncepe să vorbească”, iar Maria „să înflorească din Poezia eternă!”.

Iată o carte ca o ședere în Paradis!

O carte din care curg peste noi imagini nemaîntâlnite, o carte ca un zid de fresce, din care țâșnesc izvoare orbitoare de Lumină!

Iată doar una dintre ele: „Copacul prins sub glie n-a devenit o cruce./La rădăcina vremii el a rămas zăpadă./Dar mugurii de gheață au început s-abdice/Și s-au aprins în palma ce-a început să vadă!”.

De fapt, aceste cuvinte, care sunt ele însele un unic și mare Poem, ar trebuie ortografiate toate cu majuscule: „PALMA CE-A ÎNCEPUT SĂ VADĂ!”.

Acum cred c-ați înțeles de ce am notat în titlul acestui lințoliu de sinceritate că Maria Ieva este o mierlă de Neam rar.

O mierlă-Poetă cum rar se mai nasc acum.

Ca să scrie: „Atâtea râuri s-au întors în stâncă./Atâtea visuri s-au urcat la cer./Că nu mai știu de viața e poruncă/Sau moștenirea clipelor ce pier”.

O mierlă-Poetă cum demult nu am mai văzut, care zice: „Cu brațele întinse, marea/Așteaptă clipa s-o boteze./Să se dărme închisoarea/Zidită doar din ipoteze...”.

Apoi tot ea, pe o ramură a inimii noastre, continuă: „Nuferi de zăpadă curg din lună plină./Ne-am țesut veșminte doar din pădăii./Dar purtăm în inimi fluturi de lumină/Și pășim pe astre, către veșnicii!”.

Iată un mare Poem de dragoste, parcă venit din alte secole, când acest sentiment ținea de inimă și nu de

Vasile Mic

carналul dezveșmântat al acestui mileniu!

Mierla-Poetă cade pe gânduri, apoi, nu fără îngrijorare, exclamă: „Dar ce-a plecat, plecat va fi pe veci,/ În altă formă vîntu-și face casă./ Semințele s-au încuiat în teci/Și nu mai vor din lacrimi să-nflorească!”.

Unde este Eugen Barbu să triumfe la citirea acestui madrigal al Iubirii pierdute??? Unde este Adrian Păunescu să dărâme Templul indiferenței lumii cu strigătul lui de exaltare divină???

Și ce mai rămîne în urma acestei pierzării de suflete?

Tot mierla-Poetă vine să ne răspundă la întrebare: „Rămâne clipa atârnată-n cui/Și-o altă clipă-așteaptă grațiere./Din nuferi de lumină s-o descui/Când va veni a doua Înviere!”.

Adică tot ce pare a fi pierdut irevocabil pe pământ rămâne a renaște definitiv la Judecată?!

Confirmarea de final nu putea fi decît a Mariei, care trluie, și aici, nemaipomenit de frumos și adevărat: „Din apele Genezei doar un strop/Sub pleoapele mirării să rămână./Când se aprind luminile-n Prislop,/În pieptul meu să te gălesc, Fântână!”.

Triumfă inima mea, adevărită fiind de o mierlă că din numai un strop de taină Dumnezeu poate face în diminețile sfinților Lui o Fântână.

Una de alese mirări, una izbucnind din pieptul Mariei, una în stare să potolească toți îndrăgostiții de Poezie cu marele Har!

TRAIAN VASILCĂU

Chișinău, 15 octombrie 2020

Setea Învingătorilor

Any Drăgoianu -
Incertitudinea de eu și amăgirea de tu

Începutul ființei nu e neapărat despre naștere sau renaștere, ori alte obișnuințe de genul acesta, ci, mai degrabă, poate fi o respirație subtilă posibil și subversivă, izbucnită dintr-o șoaptă de iarbă, cine știe dacă nu dintr-o exclamație de piatră pe unde se gudură iarba.

Iar foarte pare-se a nu exista aievea sau dacă e, atunci nefiind singulară.

Altfel spus, se trăiește și se moare din plin, în diverse feluri de anapodare ale substanței și formelor. Circuitele pe care se întâmplă aceste grozăvii sunt în parte de formula unu, iar în celelalte părți de formule dorite și aflate în curs de elaborare.

Eu și tu sunt motive, precum sunt și tehnici pentru modele de gândire. Mai departe, se practică fără manuale și proiecte, construcția de *eu* și aceea de *tu*.

Să nu vă zic ce junglă e aici, ecuații multiple, necunoscute cât cuprinde imaginația...

Dimensiunea de eu de multe ori se pierde în explozii de tu, în vreme ce tu merge până la a se justifica existențial prin eu.

În legătura aceasta biunivocă, poeta se exacerbează caracterial, își amplifică personalitatea și dezlănțuie forța magnetică aceea care susținea nevoia de polaritate.

Any Drăgoianu beneficiază de „**Setea învingătorilor**” (*Ed. SITECH, 2019*), ca de un drog din câte se vede prelușit ales, dar abia acum experimentat.

Setea se manifestă asupra efluviilor surprinse în situații de descătușare energetică, atunci când se decantează trăirile frenetice.

În locul unui strigăt de luptă sau, da, de neapărată învingere, este preferată recunoașterea metamorfică și analiza efectelor, cât de imprevizibile ar fi acestea.

Stările, de fapt, sunt adeseori halucigene, implicând arealul existent sau încă neinventat: „respirația tot mai agitată/ mă trimite la marginea lumii/ acolo unde gurile însetate/ așteaptă picătura de adevăr/ vine o vreme/ când suntem aruncați cu forța/ din propria viață/ și ne

încurcăm/ în fericiri prea mari/ de unde atâta curaj/ când Don Quijote și-a singularizat nebunia/ sau poate că nu/ a trecut prin fiecare dintre noi/ cum trec trenurile/ prin găurile însemnate/ pe harta obligatorie// întrebări sticloase/ ajung în destinul meu/ fie-mi tăcerea de folos” (**Întrebări sticloase acoperă văzduhul**).

Aceste întrebări, care par periculoase, probabil nu au dat încă piept cu răspunsurile de-a dreptul paradoxale sau, oricum, ciudat prevestitoare... „**În acest poem nu moare nimeni!**”: „nici timpul pe care îl hulim ca nebunii/ și nici păsările mai bătrâne cu un anotimp/ aici ne vom potoli setea și foamea/ în timp ce eu curăț cuvintele/ de sângele încheat/ la marginea lumii/ tu te descoperi uimitor și/ aproape că degetele îți iau foc/ văzându-mi chipul desenat pe podea/ în acest poem nu mai trăiește nimeni/ e plin de iluzii peste tot/ imagini trucate ni se așază pe suflet/ dar găsim puterea să întrebăm/ cum se fac întoarcerile/ și până unde e dispus Dumnezeu/ să ne lase în libertate”.

Putem specula că, efuziunea fiind obligatorie, confruntarea este una indusă și, mai mult, voit subliminală, pentru că nu-i așa, ceva trebuie să se întâmple pentru a exista învingători, aceasta din nevoia de asociere a setei cu un eveniment notabil.

Astfel încât este bine, avem învingători, dar nu avem învinși. *Eu, tu* – în cele din urmă inseparabili și posibil armonizând.

DANIEL MARIAN

VOCATIE ȘI DESTIN

Iuliu Ionaș este, înainte de toate, un personaj, unul care ar putea oricând alimenta setea epică a unui constructor de destine.

Lumea în care a trăit Iuliu Ionaș, profesional vorbind (la renumitele Sere Codlea, azi în ruină), nu a fost cu nimic mai puțin fascinantă decât lumea literaturii. Avantajul lui Iuliu Ionaș a fost că s-a regăsit în amândouă și s-a salvat prin amândouă, într-un echilibru temporal, deși scrisului i-a dedicat doar două decenii, cele din urmă, din cei peste 84 de ani de viață.

Fără complexe – a trăit detașat de viața literară, fără a se dedulci din ofertele ei, rezistând la tentațiile, la módele ei, horticultorul Iuliu Ionaș a înțeles logica frumosului (Liviu Rusu) trăind în mirajul frumuseții naturale, dar simțind, deopotrivă, și virtuțile frumuseții artistice.

E adevărat, tentative de a scrie poezie a avut, încă de la 15 ani, ca apoi, adolescentul Iuliu Ionaș să îndrăznească, în plin stalinism, să conceapă un demers epic în flagrantă contradicție cu mesul ideologic al vremurilor, ceea ce i-a adus respingeri ferme, ba chiar, mai târziu, și avertizări că ar fi mai bine să-și țină ascunse paginile de proză, viitorul roman *Cosmeștii*, altfel s-ar putea să aibă probleme.

Nici încercările lirice cu tentă erotică, de tinerețe, cu puține excepții, n-au avut mai multă trecere, chiar dacă au fost semnate cu pseudonim.

Cu răbdare, migală, stăruință, după decembrie 1989, nu doar că și-a finalizat proiectele din anii de tăcere, ba chiar a căpătat încredere în propriile resurse și energii creatoare.

În ultimele două decenii, a scris și publicat febril – nouă volume de versuri și opt romane – parcă vrând să recupereze timpul pe care nu l-a alocat scrisului – conturând o biografie de scriitor substanțială, susținută cu generozitate și exigență mai ales de A.I. Brumar, care s-a retras și el la Codlea.

Iuliu Ionaș a trăit intens prin scris, în ultima perioadă, după ce și-a pus înainte merinde sufletească îndestulătoare pentru drum lung.

A pus în ecuația demersurilor sale literare călătoriile interioare, atunci când nu se putea altfel (când lumea propriilor căutări a exploatat/explorat doar labirinturile bibliotecii), cu periplusurile de-a lungul și de-a latul →

NICOLAE BĂCIUȚ

Europei, dornic de cunoaștere, de a descoperi lumea dincolo de orice fel de granițe, atunci când acest lucru a fost posibil.

O bună parte din aceste acumulări le-a valorificat în cărțile sale, poezie și proză.

Dacă poeziei i-a fost mai aproape dimensiunea metafizică, prozei i-a rezervat fascinanta realitate, din care și-a extras subiectele romanelor sale.

Exerciții de largă respirație, prozele lui Iuliu Ionaș au mizat pe realitatea proximală, cunoscută, trăită. Prozelor sale li se potrivește o etichetă răstălmăcită: „Orice asemănare cu realitatea *nu* este întâmplătoare”!

Nu doar că și acum Iuliu Ionaș e în plină febră creatoare, dar a considerat ca necesară readucerea în actualitate, într-un nou orizont de întâlnire, a unor cărți anterioare, în timp ce o carte în pregătire (romanul *Flavia*) își rotunjește cuprinsul.

În astfel de circumstanțe biografice, apare o nouă ediție a romanului *Împotriva destinului*, cărui îi resimte pulsul, actualitatea. O reeditare care ar putea vorbi despre opțiunea personală în privința reprezentativității cărților sale.

Viața ne-a intersectat preocupările – scriitorul și-a găsit până la urmă în mine editorul apropiat, după ce a făcut un slalom editorial, în căutarea variantei care, dezlegată de interese financiare, să se axeze exclusiv pe afinități electiv.

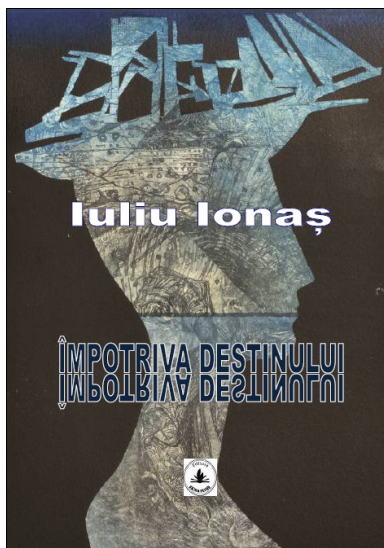
Octogenarul Iuliu Ionaș a spus în ultimii ani, la fiecare nouă apariție editorială, că e ultima și, de fiecare dată, l-am îndemnat să nu abandoneze scrisul, care rămâne un supliment terapeutic la toate suferințele vârstei și ale timpului.

Romanul *Împotriva destinului* a apărut în urmă cu doisprezece ani și a avut parte și de o critică favorabilă, dar și de cititori împătimiti.

Această nouă ediție nu aduce nimic... nou în conținutul romanului, ci doar în arhitectura cărții, redimensionată cu lecturile critice prefațatoare ale criticilor A.I. Brumar și Gheorghe Cutieru, și ale editorului Nicolae Băciuț.

Romanul, dacă luăm în calcul și perioada în care a fost scris, e o radiografie a aproape două decenii postdecembriste, puse în balanță cu mai bine de trei decenii din anii anteriori, intersectând lipsa libertății cu democrația sălbatică și libertatea prost înțeleasă.

Dacă ar fi să-l etichetăm schematic, *Împotriva destinului* e și

roman social și roman de dragoste, dar judecat detașat, acesta e mai mult decât atât în panoramarea făcută unei jumătăți de veac românesc.

Autorul detectează, pe de o parte, reperele care au definit o epocă, circumscrie celor două destine la „tinerețe”, Pavel Uilecan și Nora (Eleonora Luncan), protagoniștii romanului, și elementele în jurul cărora evoluează aceste destine, „la maturitate”, dar și într-un context istoric radical diferit.

Învins în destinul său prima dată prin naștere, fiind „copil din flori”, Pavel e îngenuncheat a doua oară, decisiv, rufuzându-i-se accesul la studii superioare tehnice militare, din rațiuni „superioare” de stat, pentru că tatăl său natural, pe care nu-l cunoștea, fugise cu familia în Occident.

Nici măcar iubirile lui, idealizate, mama și Nora, nu îl pot opri din revolta sa și din decizia de a fugi și el din țară, ba chiar, ca să le protejeze pe acestea de eventuale probleme cu Securitatea, nici măcar lor nu le spune nimic despre planul său.

Traumele acestei despărțiri brutale o marchează profund pe Nora, care își reface cu greu echilibrul, își înfruntă destinul, punând temelie unui alt drum, însă tocmai când se simțea învingătoare, soțul ei, Todor, moare, accidental și stupid, la revoluție, lăsând-o văduvă, cu un copil și fără niciun orizont.

„Transfugul” Pavel Uilecan, trece prin experiența lagărelor pentru cei fugiți din țările Europei de est – mărturisirile lui demitizează imaginea Occidentului pentru exilați.

Destinul îi surâde însă și reușește

prin eforturi supraomenești, dar și prin datul natural, să se împlinească profesional și să-și consolideze un statut financiar consistent.

Rămânând însă legat prin fire tainice de cele două iubiri abandonate în țară, se decide să se întoarcă și să reclădească ceea ce a năruit: visul iubirii din adolescență.

Cu abilitate, prozatorul Iuliu Ionaș adună în bulgărele rostogolit al narațiunii sale, personaje ale „epocii de aur”, dramele comunismului, frustrările și deznădejdiile acelor vremuri, în economia cărora cumulează suficiente date despre cei de a căror destin a depins devenirea celor două personaje cheie, Dora și Pavel.

Și perioadei postdecembriste îi sunt scoase în evidență tarele, derapajele în plan politic și social, corupția, hoția, jaful, degradarea morală, birocrația.

Iuliu Ionaș încarcă emoțional gradual regăsirea celor doi, Nora și Pavel, proiecția unui cuplu care ar putea fi o rețetă de succes sentimental și social,... împotriva destinului.

E adevărat, e dusă mereu o luptă împotriva destinului, ale cărui date inițiale puteau să ducă la un cu totul alt parcurs.

Spune chiar Pavel Uilecan, „Eu, <copilul din flori>, dorit și așteptat de mamă cu imensă nerăbdare și fericire, recunoscut de către tată, numai de facto, nu și de jure, și având neșansa de-a mă naște într-o societate bolnavă și criminală, ei bine, eu, copilul acela, împotriva destinului, prin mintea și tenacitatea mea, am ajuns unde-am ajuns: pe-o treaptă socială onorabilă, la o stare materială prosperă și m-am căsătorit cu femeia visurilor mele, unica și marea mea iubire!”. (p. 202)

Portretele celor doi actanți sunt bine conturate, autorul punând în calea împlinirii lor, pentru a le puncta mai bine trăsăturile, obstacole dramatice, încercări, duse până aproape de un final tragic, după accidentul de avion al lui Pavel și după operația de transplant de cornee, în care acesta riscase pierderea vederii.

Narațiunea are cursivitate, ritm, suspans, imprevizibil. Nu-i lipsesc nici lirismul, inserturile livrești, pe măsura profilului intelectual al personajelor.

Ceea ce și-au asumat acestea nu e, până la urmă, împotriva destinului, ci e chiar sensul destinului lor. Împlinirea unor destine.

Care-l vizează și pe autorul cărții, el însuși, împotriva destinului, fiind un învingător.

Calea lui Nastratin

Privit din partea celor care au crescut cu snoavele lui Nastratin Hoge, a celor care aparțin lumii turce și tătare din Asia, Konya sau Dobrogea, studiul monografic *Calea lui Nastratin* ed. Napoca Star, 2020, semnat de Iulian Dămăcuș, dezvăluie tipul răzvrătitului plin de umor. Împotriva cui se poate „ridica” hoge cel deștept?

El, Hoge Nastratin, nu admite ignoranța, corupția, izolarea, imoralitatea, necredința, lipsa iubirii omului pentru om...

Nastratin merge spre direcția aleasă de măgarul lui, nu pentru a-și bucura măgarul, ci pentru a înțelege lumea! Așa pedepsește el o lume ignorantă și necinstită. La întrebarea „unde s-a născut Nastratin, răspunsul este unul singur: el s-a născut peste tot... acolo unde societatea a trebuit „curățată”. Când s-a născut? Atunci când societatea n-a mai suportat. Locul și legenda afirmă sau infirmă un Nastratin *bun* sau *rău*. Depinde! Naivitatea lumii devine armă pentru Nastratin, iar autorul consideră că: „Nu trebuie să uităm însă că, în spatele acestui Nastratin, se află mulți „eroi” care, într-un fel sau altul, și-au pus amprenta pe caracterul/ portretul, istoria (cu atât mai bogată / diversă/ universală a acestuia” op.cit. p.15) (...)

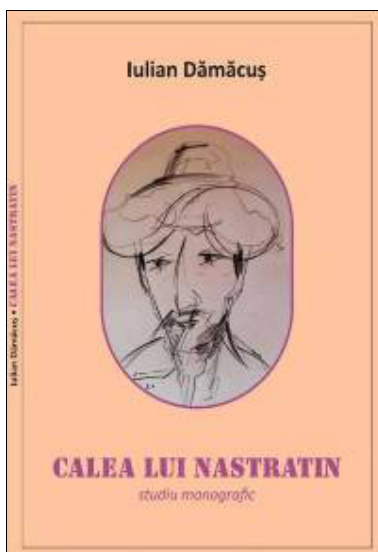
Datele referitoare la viața lui Nastratin îl integrează în colectivitatea pe care o va reprezenta la modul absolut, citez: „Mai multe cercetări atestă că întâmplările cu Nastratin, oriunde au fost identificate, arată că ele se încadrează în tradiția populară a spațiilor respective, fapt care demonstrează existența și continuitatea motivului comic la popoarele orientale.” (op.cit.p.21)

Interesante sunt datele despre „*Moștenirea lăsată de Nastratin*” care atestă prezența năzdrăvanului hoge cu snoavele sale în Kazahstan, în Azerbaygean, în Balcani, în Europa...

Rememorând întâmplările de tot felul, îți pui întrebarea: cum poate omul să supraviețuiască într-o lume atât de complicată și de ostilă uneori?

Ca un răspuns, autorul studiului citează, foarte inspirat, pe Anton Pann, cu povestea „Lupul, capra și varza” la p. 29.

Citind capitolul „*Nastratin Hoge și sufismul*” mi-am amintit ceea ce concluzionasem în urma unei experiențe personale, cu câțiva ani înainte: „nimic nu este întâmplător!” și anume, în anul 2018 când mi s-a tipărit

la Ankara cartea „*Hoge Ahmet Yesevi*” (1093- 1166) în care am tradus poezii ce țin de doctrina filosofică sufită! În acest context, *tătarii crimeeni* din Dobrogea au simplificat teoria filosofică cu termenul „*supi*”, care înseamnă sfânt, prooroc, demn de venerație. Voi scrie aici câteva versuri din poemele de acum 800 de ani ale uzbekului Yesevi:

„*Pe unde vei vedea un om cu inima frântă/Fii prietenul lui, mergi cu el pe calea dreaptă./În ziua Apocalipsei rămâi aproape de ai tăi./ Bine e să te îndepărtezi de oamenii mândri și răi./ Hei, robele Ahmed, roagă-te zi și noapte pentru credința ta /Nu spune că viața ta e lungă, nu știi care este soarta ta.*” (*Hoge Ahmet Yesevi*, trad. Güner Akmolla, p. 59; cartea a fost tipărită la universitatea care îi poartă numele).

Astfel, ilustrând dialogul poetic peste timp, citez un fragment din opinia scriitorului clujean despre Nastratin: „Ai impresia că uneori pentru Nastratin nu există o limită netă între vis și realitate, ceea ce explică și unele acțiuni ale sale, toate fiind tentative de a ști ce este posibil / imposibil pentru om în general, până unde poate merge cu gândul și cu fapta; de obicei gândul este cu un pas înaintea faptei, posibilul se desparte de imposibilul care nu-l împiedică pe Nastratin să-l încerce... Pentru a înțelege, pentru a-și depăși condiția umană a veacului în care trăia. Se întâmplă că (chiar dacă nu face exces de zel în ceea ce privește igiena personală) din când în când familia Hogii să spele haine... *să vrea să le spele, deoarece lucrul respectiv este aducător de ploaie, de unde reacția lui Nastratin atunci când’cerul s-a luminat și un fulger a brăzdat tot cerul: „Doamne, am greșit. Nu trebuie să faci*

atâta gălăgie și atâta scandal./” (op.cit.p.37). Sunt binevenite citatele din Ion Barbu, Saadi, Idries Shah, și menționarea lui V. Lovinescu și M. Vâlsan, doi români care au primit inițierea sufită pe linie alawită (cf. p. 43). Capitolele „*Spectacolul comic*”, „*Personajele specifice*” definesc universalizarea orientalului Nastratin Hoge prin evocarea confrăților, precum Giufă, Cadet Cruchon, Ivan, Păcală sau Till Eulenspiegel ...

Portretul de familie realizat „fără a abandona filosofarea” aduce în prim plan peripețiile eroilor, viața interesantă a nevestelor cu „rapidul” născut la 3 luni, cu batista cu noduri pierdută la târg, cu oglinda „ochi străin”, cu mitul lui Narcis, până la nevasta fără nume!..

Odată cu experiența lui J.C. Carrière despre bunele relații cu soția, citez prin autor pe Saadi: „Orbirea de la natură poate salva o căsnicie” Golestan, p. 190 - „soțul unei slute e mai bine orb să fie, fără de lumină” (op.cit.p.79).

Subtil filosof, înțelept absolut, Nastratin Hoge domină lumea, domină doctrine și poeme, snoave și anecdote, pentru că el este savantul: „O variantă interesantă a întâmplării (dintre doi înțelepți) este întâlnirea între Nastratin și Păcală și se găsește în „Vorbe prin semne”, „Păcală și Tândală” ed. Litera 2011, în care Nastratin e savantul, iar Păcală omul care înțelege semnele mai simplu: când Hoge a i-ar arătat un deget, Păcală a-nțeles că acesta are intenția să-i scoată un ochi, dar arătându-i două degete, a vrut să-i spună Hogii că-i va scoate amândoi ochii etc... de unde și veselia Sultanului: „-Bre, bre! Zise Sultanul, leșinând de râs pe scaun. Nu se știe nici până azi, care dintre cei doi isteți a fost răsplătit cu lucruri și mulți bani”. (op. cit. p. 95)

Urmașii lui Nastratin sunt celebri, de ex. I.L. Caragiale (nu în zadar am tradus eu în 2019, anul centenarului „*O scrisoare pierdută / Cöytülğan Mektup*” și am trimis cartea la biblioteca universității „Ahmet Yesevi” din Ankara), Ledonid Soloviev, scriitor din gulagul sovietic, și alții, care prin cuvânt, ori prin pagina scrisă, prin umor și inteligență au acționat în căutarea binelui, adevărului și a dreptății. Problemele oamenilor nu se repetă la fel ca istoria? Atunci, epoca lui Nastratin nu poate fi eternă?... Visul lui este și al nostru, iar studiul prezentat aici este și numai atractiv prin informație și scriitură, dar și de actualitate.

GÜNER AKMOLLA

DE CE NU DISPARE TEATRUL ?

Arta dramatică între dislocare și consolidare

Puțin obișnuit ca un titlu de carte să fie o întrebare („De ce nu dispăre teatrul? Arta dramatică între dislocare și consolidare”, Editura EIKON, București, 2017), mai mult decât interesantă, să incite în egală măsură cititorul și iubitorul de artă teatrală, cu scopul bine definit de a pătrunde sensul și, deopotrivă, esența în exercițiul, să zicem, cognoscibilității, din însăși această nuanțare de metatext pe care autorul, Eugen Păsăreanu, o dezvoltă cu ardența unei introspecții nu numai senzoriale, privind limita dintre dislocare și consolidare în arta dramatică, ci, am putea spune, identificarea polilor, pe de o parte, iar pe de alta recunoașterea pilonilor care susțin arta dramatică „în sine”.

Eugen Păsăreanu, doctor în teatru și artele spectacolului, cu merite laudabile în Teatologie, program de masterat, „Drama in Education” la Trinity College Dublin (Irlanda), proiecte europene împreună cu Centro Diego Fabbri (Italia), University of Wolverhampton (Marea Britanie), CajaGranada Fundación (Spania), Academia de Teatru și Film din Budapesta (Ungaria), asumat și asumându-și menirea profesională, azi, lector la Universitatea de Arte din Târgu-Mureș, deschide „cortina” cunoașterii cu un motto sugestiv, semnat de marele maestru Eugene Ionesco: „Mi se spune că adulții au renunțat la "de ce". Adică la întrebarea fundamentală. Ei spun că un adult nu pune o astfel de întrebare, că e o întrebare puerilă. [...] Și asta, fără îndoială, pentru că nu se poate da un răspuns. [...] Dacă ar fi existat un răspuns sau niște răspunsuri, le-am avea și nu ne-am mai pune întrebările. (Prezent trecut, prezent prezent, 2002)” Pentru cei abilitați în arta teatrală, fără îndoială că viziunea autorului privind complexitatea subiectului abordat este primitivă și conștientizată la nivelul complexității de percepție avizată, începând cu *delimitări conceptuale, centrifuga dislocării artei dramatice*, pentru a atinge un nivel de interes în *teatrul educațional ca aplicație a dislocării monolitului dramatic, uneltele teatrale în alte spații de manifestare a ființei* și, nu în

ultimul rând, la *modalitatea de acționare prin forța centripetă de răspuns, consolidarea prezentului și a utopiei, echilibrare dinamică a fenomenului teatral*.

Dr. Sorin Crișan, profesorul universitar care semnează prefața volumului, cu un discurs auctorial în profunzimea consubstanțială a artei teatrale, consideră că autorul, Eugen Păsăreanu, este preocupat „încă din faza de început a cercetării, de modalitatea prin care creația artistică (eliberată de constrângeri) și metodică predării sau acțiunii comunitare (predispusă la reguli, norme sau agende ordonatoare) pot coabita, în interesul *consumatorilor* de bunuri culturale, dar și al celor care se consacră artei teatrului prin profesie și vocație.”

Neîndoielnic, „mitologia teatrală” rămâne o temă de interes și în conștiința colectivă (aici, ne exprimăm dintr-o metahirisire a celui interesat de spectacolul în sine ca și creație apriori). Credem că din „*illo tempore*” influența artei dramatice asupra omului a fost pe măsura percepției „sacralului în profan”, a ritualului teatral („conform unei pleiade de studii privind istoria teatrului – de la Brockett și Hildy (2007) care își păstrează, totuși, anumite rezerve, până la Pandolfi (1971), Zamfirescu (2001), Drîmba (2005)...”, p. 87) ca atare, dar și a rolului „actorului” care caută să înțeleagă și să pătrundă actul creației astfel încât „arta spectacolului” să fie la un nivel nu numai informațional, ci

și unul al utopiei, cu reflexii „în oglindă” a socialului și societății.

Eugen Păsăreanu argumentează în cartea sa („De ce nu dispăre teatrul? Arta dramatică între dislocare și consolidare”) că „teatrului i se dislocă instrumentul creației pentru a fi folosit în pedagogie, psihologie, manifestări comunitare, dar rămâne, în același timp, un fenomen privit cu un anume grad de reverență, un fenomen căruia i se acordă credit în aria culturii și care se consolidează printr-un trecut sacral, un prezent activ din punct de vedere social și un continuu utopic al măreției”.

Ca actant, Eugen Păsăreanu își exprimă deslușit crezul în rolul artei ca „instrument modelator” al individului pentru „a putea fi personajul”, drept pentru care dezvrăjit de transcendentul teatral, tinde la preluarea instrumentelor prin care actorul devine mai mult decât sine, contribuind la coagularea forței centrifuge” (p. 108).

Aserțiunea istoricului literar Matei Călinescu (*Cinci fețe ale modernității...*, 1995) pe care autorul o reiterează, este cât se poate de veridică, raportată la „individ” („auto sceptic și totuși curios, neîncrăzător și totuși, căutător, binevoitor și totuși ironic”, p. 135), atâta vreme cât individul are forța de a disloca, dar și a spori potențialul „uneltelei teatrale” în folosul „manifestării ființei”. Până la urmă, omul, în exprimarea dualului „a fi”, deloc discret, activează latura mitică a subconștientului și atinge „un dincolo al numirii” (Liceanu, *Despre limită*, 1994).

La o lectură mai profundă a cărții de față, identificăm un echilibru relațional așezat între educație și ficțiune, între psihodramă și teatrul aplicat, un „creuzet semantic” între forța de răspuns și revendicarea schimbării sociale, prin elementele artei teatrale; astfel că, în acest volum, se împacă, oarecum, estetica teatrului educațional și fluiditatea teatrului aplicat, după cum autorul exprimă cu claritate: „fluiditatea teatrului aplicat și granița subtilă dintre instrument și scop ar trebui să îndrume atât creatorii, cât și cercetătorii la folosirea cu grijă a etichetelor și direcționărilor.” (p. 72); se mai poate spune că lingvistul și teatrologul sunt împreună „vectori” (dacă ne este permisă sintagma) →

CRISTINA SAVA

în „expandarea semantico-fenomenologică” a fenomenului teatral.

Ca lectori ai volumului „De ce nu dispare teatrul?”, desigur, am căutat, dincolo de „plăcerea” textului și înțelegerea unui „prea-plin” al artei scenice, justificarea titlului, ales de Eugen Păsăreanu.

Din punctul de vedere al grupurilor pasiv-participative, „formele de artă pe care le legitimează, spectatorii își sporesc stima de sine. (...) În relația cu teatrul și actorul, individul pe de-o parte descompune „uneltele” teatrale pentru a putea fi mai mult det el însuși în rețelele din care face parte, dar și consolidează mitologia teatrului prin asocierea cu o artă care prin istoria sa, prin relevanța pentru prezent și prin recunoașterea exponenților ei cei mai de preț poate fi privită cu reverență.” (p. 111)

Cine își amintește de Thomas Morus (*Utopia*, 2001) își reactualizează lumea ideilor, dar Eugen Păsăreanu vine, la un moment dat, cu o subtilă întrebare „cine oprește utopia să se materializeze?” și răspunsul este dat de autor - *ea însăși*; noi, însă, ne întrebăm, ce s-ar întâmpla „în cetate” fără puterea utopiei, acea „himeră” pe care arta teatrală o construiește cu toate impulsurile ce se propagă prin arta spectacolului; și aici finețea discursului auctorial aduce la rampă, deopotrivă, realitatea și ficțiunea prin natura conflictuală pe care lumea ideilor o produce ca pe o „mise-en-scène”.

Despre „limite și interpretări”, gândul ne duce la Umberto Eco (*Limitele interpretării*, 2007) și eseurile sale în care semiotica, hermeneutica ne conduc din aproape în aproape spre înțelegerea artei comunicării și esența teatrului, în sine, folosind exprimarea autorului, prin vocea criticului de artă teatrală - „așa ar trebui să fie teatrul” pentru ca proiecția artei scenice în memoria individului/ spectatorului să atingă valențele idealului/ „limitele unui depășit-atins”.

Și dacă tot am amintit de „memoria cetății”, George Banu, semnalat în volumul de față, cu ideea că rolul/statutul teatrului este minoritar, autorul vine și argumentează, într-un punct suficient de sensibil, tocmai pentru a descongiona „starea” de spirit a

cititorului, demonstrând ideea că „totuși, centrul cetății contemporane a devenit îndeajuns de încăpător, încât să cuprindă toate manifestările de care este interesată.” (p. 128)

Chiar dacă volumul „De ce nu dispare teatrul? Arta dramatică între dislocare și consolidare” este o carte de specialitate, vizând cu precădere actanții artei teatrale, observabil și plăcut surprins este și filologul care se reîntâlnește cu nume sonore, personalități marcante, din domeniul poeziei, literaturii, istoriei, filozofiei, retoricii, criticii, psihologiei, începând cu Aristotel, Gayle Austin, L. F. Barrett, Lucian Boia, Gavin Bolton, Jerome Bruner, Erving Goffman, Lizbeth Goodman, Franz Kafka, Immanuel Kant și, bineînțeles, cu vasta bibliografie de specialitate teatrală.

Considerăm că Eugen Păsăreanu aduce un „plus valoare” teoriei istoriei teatrului și aprecierea noastră este, oarecum, în spiritul lui P. Feyerabend: „modul de judecată al omului de știință este primit cu aceeași reverență cu care era primit cel al episcopului sau cardinalului [...]” Autorul ne convinge că „cercetarea în teatru ar putea părea speculație elitistă dacă triada creator - spectacol - spectator nu ar continua să existe și în afara evenimentului scenic. Dacă vorbim despre teatru după terminarea spectacolului înseamnă că fenomenul încă reverberază în ungherele memoriei.” (p. 129) „De ce nu dispare teatrul?” Forțele sale „fie dezmembrate, fie consolidante” devin „pilonii” care susțin întregul „edificiu” al artei teatrale în mijlocul „cetății”, prin „abordări pretențioase, politicoase și poetice”, astfel încât nebănuitele „povestiri” ale lui „homo vagans”, cu „rădăcini mitice”, să se înscrie în „istorii complicate”, în „perfectul teatral ce a fost sau va să vină”, cu „sporirea potențialului, preluarea instrumentelor și asemănarea funcțională cu actorul de scenă.” (p. 129)

O lingvistică bine articulată academic, astfel încât din „pădurea de gânduri”, în manieră voiculesciană, ajungi, ca cititor, la „plăcerea textului” (Roland Barthes) printr-o relectură, și mai mult, metaforic exprimând, poți să-i „examinezi cerneala” (Sainte - Beuve), înțelegând *de ce nu dispare teatrul*.

Măști

Cum nu m-aș bucura de tine, soare,
Când umbra te îngână prin ferestre,
Dar, de o vreme, pe pământ, se moare,
Și-s frânte bucuriile terestre.

Se duc poeții într-o altă țară,
Pe rând, pe rând, se mută-n lumi mai bune,
Oprește trenu-n fiecare gară,
Pe unde află că vreo stea apune.

Ce seceriș nedrept, ce nebulie,
Cum legi la snopi, de parcă, nu-ți mai pasă,
Că azi se sting o sută, mâine-o mie,
Pleiada de poeți o chemi acasă,

Ne lași săraci fără de ei, o, Doamne,
Se mută tot ce-i bun, de pe planetă,
Se duc, ca niște frunze fără toamne,
Ca niște lungi jelanii de trompetă.

Ne pleacă tubadurii și actorii,
Se stinge cerul lumii-a adormire
Și nu de boli se duc nemuritori,
Ci, de tristețe, silă, umilire.

Îmbotnițați, n-au cum să mai respire,
Cuvintele rămân fără de crezuri,
Nu mai avem mireasă și nici mire,
Nici parastase, praznice, botezuri,

Iar de tăcere lungă-i mut pământul,
Bătrânii mor ne-mbrățișați și singuri,
Pe băncile din parc se-așază gândul,
Romanticii nu mai valsează-n ringuri.

Planează peste viața noastră frica,
Între iubiți s-au ridicat cutume,
Se vinde demnitatea pe nimica,
Și-n loc de oameni, circulă costume.

EMILIA AMARIEI

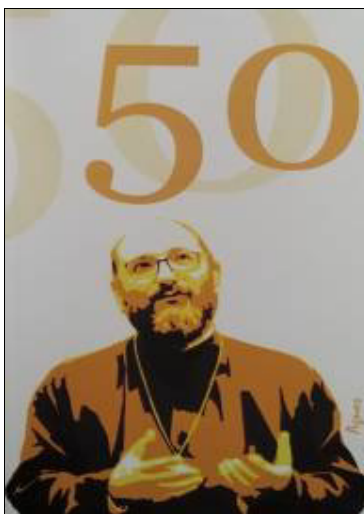

O carte despre Părintele **Constantin Necula**

De curând, a văzut lumina tiparului, la Editura Agnos din Sibiu, o carte deosebită, o lucrare de suflet, dedicată unui om remarcabil, o personalitate emblematică a teologiei românești contemporane. Este vorba de cartea **50 Volum omagial dedicat Părintelui Constantin Necula**, mare teolog și distins dascăl de teologie al vremurilor contemporane. În paginile acestui volum, au așternut articole, eseuri, mesaje, cuvinte de suflet, o serie de oameni apropiați ai sfinției sale, cu prilejul binecuvântat al împlinirii frumoasei vârste de 50 de ani de viață de către ilustrul preot sibian. Cartea a apărut cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Dr. Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului. Bucuria este mare pentru semnatarul acestor rânduri, pentru că apare în paginile acestei cărți, prin prisma legăturii apropiate avute de mult timp cu cel omagiat.

Acum aproximativ 25 de ani am pășit cu emoție pragul Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, unde am avut marea bucurie și onoare să-l cunosc pe distinsul Părinte Constantin Necula. L-am admirat dintotdeauna, lucru care e valabil și în prezent. Anii studenției la Teologia sibiană au fost marcați, cu siguranță, de bunele învățăminte pe care le-am primit de la sfinția sa.

Aducerea în centrul atenției a unui mare om al Bisericii este un lucru frumos. Mai ales când este vorba de o personalitate de excepție a ecleziologiei românești contemporane, cum este Părintele profesor Constantin Necula, care iată, împlinește frumoasa vârstă de 50 de ani de viață. Aducem în actualitate figura distinsului teolog Constantin Necula cu convingerea deplină că opera sa teologică de excepție, cea de până acum și cu ajutorul bunului Dumnezeu și cea care va urma, trebuie să fie cunoscută cât mai mult, nu numai de cei de azi, ci mai ales de generațiile care vor veni după noi, căci, după cuvântul episcopului-cronicar Macarie al Romanului (secolul XVI), avem datoria morală ca „lucrurile întâmplare în vremile și

domniile trecute” să nu fie „acoperite de mormântul uitării”.

Într-adevăr, o viață de neîncetate strădanii, desfășurate pe parcursul anilor, nu poate să fie uitată, ci trebuie să fie „pusă în sfeșnic”, ca „să lumineze” celor de azi și de mâine.

Părintele Constantin Necula este un fiu distins al neamului nostru românesc, neam care a dat de-a lungul secolelor atâția cărturari luminați, care și-au avut rostul lor în ridicarea culturală a poporului român. Un luminător pentru poporul său este și Părintele Constantin Necula.

Privind asupra vieții bogate în fapte și realizări a distinsului cleric și mare dascăl de teologie Constantin Necula, putem constata cu ușurință că aceasta este o viață de dăruire continuă pentru credincioși, pentru studenții săi, pentru instituțiile în care își desfășoară activitatea cu cinste, omenie și demnitate.

Părintele profesor Constantin Necula trăiește în sufletele noastre, ale tuturor celor care îl cunoaștem, îl iubim, îl cinștim și îl apreciem la adevărata sa valoare, ca o icoană curată și înseninătoare, care ne aduce permanent aminte de chipul său blând. Cu siguranță, sfinția sa are deja un loc de cinste în panteonul marilor teologi ai neamului nostru românesc.

În tot ceea ce înseamnă învățământul teologic din Transilvania și nu numai, sfinția sa este o figură reprezentativă, întruchipează întru totul trăsăturile profesorului apostol.

FLORIN BENGAN

Sonet sub clar de lună

Poetului Ioan Alexandru

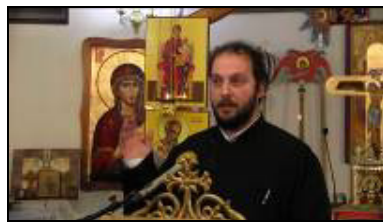
Să-mi ții tu, lună, candela aprinsă,
Să nu-mi lovesc piciorul de vreun
înger,
Să-mi stea lumina în priviri ne-nvinsă,
Să-mi curgă mir de printre răni când
sânger.

Când blândă te arăți de printre nouri
Ca o fecioară vălul dezvelindu-și,
Te-aș coborî-n răpire din tablouri
Și te-aș ascunde-n sufletul meu însuși.

Să nu te mai găsească-acolo Cerul,
De fecioria ta să se lipsească –
Doar are-n mijlocul său colierul:
Fecioara Domnului cea omenească.

S-avem și noi, cu-acest pământ impur,
Lumină peste cântecul cel pur!

12 octombrie 2020

Sonetul isihast

Părintelui Rafail Noica

De suferința lumii-mpovărată
Ți-e inima mistuitor Sinai¹⁷,
Prin gaura din coasta-nsulțată
Privesc ca-ntr-o fereastră către Rai.

Cu mâinile desprinse din piroane
Îmbrățișezi păstorul dintre oi¹⁸,
Aureola blândă din icoane
A stins încet și moartea dintre noi.

Miroși a veșnicie, drag părinte,
Când cu Manole-n ziduri te jertfești,
Prin flacăra din pieptul tău fierbinte
O lume înnoită răspândești¹⁹.

Când coși cu îngeri catapeteasma
ruptă²⁰
Chiar Dumnezeu din trupul tău se-
nfruptă²¹!

13 octombrie 2020

Pr. Dr. CĂTĂLIN VARGA

¹⁷ Ieșirea 19, 18.

¹⁸ Fapte 20, 36-38.

¹⁹ 2Petru 3, 13.

²⁰ Matei 27, 51.

²¹ Galateni 2, 20.

Poeme pentru Arcă

Peisajul

Va exista un peisaj miraculos care te va atrage, vei înainta spre el, convins că dincolo de orizont este orașul în care te-ai născut.

Vei înainta spre străzile lui având sentimentul că ești alesul, nu vei afla pentru ce anume, doar fraze vechi într-o limbă uitată și vei realiza că prima dată trebuie să-ți faci

o fotografie potrivită pentru cartea de identitate.

Vei avea sânge pe piept, pe mâini, te vei zbate să scapi din plasa unei gravitații pentru care au votat cei mai mulți.

Celulele prezentului sunt susținute de arbori, de turlile bisericilor, de banalele ciori care stau la taclale cu sperietorile de paie, și, iată, sperietorile mai poartă aceleași pălării vechi ca-n secolul trecut și au în buzunarele adânci lucruri uzuale de pe vasul Titanic...

Singurătatea scribului

El nu mai aparține patriei, aparține absenței, are iluzia că Dumnezeu trăiește într-o garsonieră cu patru pereți, plus tavanul și pardoseala simplă, suficient spațiu pentru a pune lumea în abisul nimicului...

Moartea este totdeauna o soluție pentru cei care visează, la fel de valabilă precum nașterea. În fond, putem discuta despre orice, din moment ce femeia care-l vizitează a străbătut marea, pielea ei are gust de sare și infinit, vorbește o limbă străină în care cuvintele au greutatea golului albastru, străbătut de florile abisului...

Noe nu vine la oră exactă

Noe nu a venit la ora exactă, ploua peste tranșeele săpate cu șase sute de ani înainte, ploua peste animalele sălbatice până s-au îmblânzit, cădea apa peste soldații flămânzi

care păzeau fântânile cerului și lemnul de gofer.

Noe nu a sosit cu primul vapor de linie, în viitor nu vom ști ce vom face.

Așteptăm un semn: femeia în durerile facerii uită de tranșee, eu dau vina pe meteorolog, e mai comod, el nu știe să citească norii.

Nu am finalul povestirii, marginile de lemn ale arcei se auto-aprind peste valurile anonime. Noe vrea să cânte în ploaie, lipsește regizorul, oricum într-o altă zi se va juca potopul în reluare, cu toți actorii uzi până la piele, în hainele lor de firmă, cu măștile pe față și ochelari pentru soarele din ziua de ieri...

Pilde și viespi

Un nume uitat revine pe buzele formatorului de opinie ca o viespe pe fructul strivit și lumea tace elegant, încearcă să înțeleagă limitele și sensul în istorie. O ultimă vină înaintea judecății, moartea le acoperă pe toate precum zăpezile iarna, zăpezi negre din care nu evadează vocalele.

Nimic nu este mai curat decât un clopot în așteptarea Învierii, nimic mai pur decât o vocală presupusă, fără semn, în vechi manuscrise.

Ce a fost va mai fi, ce va fi a mai fost: Animalul de jertfă privește prin urechea acului spre lumea de apoi...

CONSTANTIN STANCU

Frumos, să fie fără

Pandemie!
Iar am ieșit pe fereastră
nu aveți și voi niște gratii acolo?
niște paranteze, sau obstacole pentru
inorogi nărăvași...
așa dispăre poetul
e aruncat undeva
înainte de a-și cunoaște steaua,
galaxia,
pământul, albastru, nisipul, incendiul.
vocalizele, sincopel, flagioletul viorii mele
se poate imagina
mașina cuvintelor.
câte un nepot este internat...pur și
simlu un femur rupt
operația i-a adăugat o carcasă de
titaniu, numai 4 luni sau 6.
are doar 14 ani și e ținut în scaun cu
rotile
să dansez... să rup cărțile să arunc
totul pe fereastră?
ești selecționat, îndosariat în
dosare veșnice bolnave,
opus muzical
funcție de traficul nociv al fumului de
țigară
cântând literele laptopului asudat de
pandemie pe
un dans irlandez. asta nu e vis, e
nepoetic..
unde-i metafora cea calmă cu frunze
împrăștiate pe caldarâm
„a venit toamna
acopere-mi inima cu ceva”

ȘEZUSEM ȘI PLÂNSEM

precum Nichita și T.S.Eliot, David

Aceasta ne e țara unde cactusul
înflorește,
torente de nisip neucid copiii și
amintirile românești,
nu poți să te bucuri pentru că un alt
mâine falsifică
răspunderile guvernului,
ruga noastră fierbinte e legată la ochi
și vorbele cusute cu ață albă
șezusem și plânsem pentru Insula
Israel
cuvinte nerostite mi se ascund în
inima care așteaptă să explodeze
până și vântul își caută vrăjmașii
care-i stau în cale, (doar marea mă
calmează),
și răstoarnă tot, florile din glastră și
tot ce-i răsădit cu migață în balconul
pandemie.

BIANCA MARCOVICI

(XL)

Dabija Vodă nu are, chiar și pentru mulți specialiști, altă rezonanță în istorie decât întâmplarea prin care Miron Costin și-a sfârșit odată cu domnia acestuia faimosul Letopiseț (adică la 1661), început acolo unde îl lăsase vornicul Grigore Ureche, adică la Aron Vodă (1595). Altminteri, nu a rămas pomenit prin vreo faptă semnificativă. Eminescu însă îl arată „sus, în cetate la Suceava”, printre „ziduri negre” și „icoane numai pete” sau hălăduind pe la Cotnari, Soroca, Vrancea și Tîgheci, luptând în oastea Moldovei acolo unde a fost nevoie (la Beci = Viena, cu „hantatarii”, mai puțin cu leșii și ungurii, lăsați, pe bună dreptate, să se lupte între ei!), dar strigând mereu că îi era sete. Vodă, mutat acum în rai, își retrăiește viața sa pământească, clătînându-și capul plin cu licoare, și are mereu nostalgia vinului Moldovei, de care era lipsit acum de Sf. Petru, păstrător strict al canonului. Amintirile însă sunt teribile și cuprind două planuri, unul individual, al domnului iubitor de vin, și celălalt al oștenilor și prietenilor, iubitori și ei tot de vin: „Când de mănua lungii săbii/ Mă rezimam să nu mă clatin./ Cântau cu toți pe Basarabii./ Pe domnii neamului Mușatin./ Pân' ce-ncheiau în gura mare/ Cu Ștefan, Ștefan domnul sfânt./ Ce nici în ceruri samăn n-are./ Cum n-are samăn pe pământ!”.

Moldova și Țara Românească se unesc cumva ante litteram, prin pasiunea tuturor pentru vin, în sens uman și liturgic deopotrivă. La un moment dat, planurile interferă, încât toți bărbații țării petrec în frunte cu vodă, secondați de toți domnii trecuți, din ambele dinastii ale Basarabilor și Mușatinilor, cu binecuvântarea acestora: „Moldova cu stejari și cetini/ Ascunde inimi mari de domn./ Să bem cu toți, să bem, prietini./ Să le vărsăm și lor în somn./ Pân' la al zilei blând luceafăr/ Să bem ca buni și vechi tovarăși;/ Și toți cu chef, nici unul teafăr./ Și cum sfârșim să-ncepem iarăși.” Tot secretul existenței glorioase a țării se bazează pe vin: „Căci are-n sân Moldova noastră/ Viteze inimi de creștin;/ Tineri, în

veselia voastră./ Stropiți-le duios cu vin!”.

„Stropirea cu vin”, dar nu una smucită, ci una „duioasă”, pare a fi cheia victoriilor obținute deopotrivă în numele țării și al credinței. Este un elogiu înverșunat adus vinului și băutorilor de vin, în stilul reușit cândva, încă în Evul Mediu, de François Villon.

În ciuda tonului ironic, când vine vorba despre Ștefan cel Mare, chiar și „clătinatul” vodă Dabija ajunge serios (sobru), fiind vorba nu despre oricine, ci despre „domnul sfânt”.

În vreme ce în proză principele preferat este Alexandru cel Bun (scriitorul afirmă că își poate dovedi până la acest domn ascendența!), în lirica eminesciană, deopotrivă în cea de sorginte populară și în cea de factură cultă, Ștefan cel Mare este de departe monarhul dominant. De la vagi memorări sau pomeniri doar de nume până la adevărate portrete, voievodul tutelar se bucură de o atenție constantă. „Când Ștefan se suie călare pe cal/ Răspunde Suceava din urmă...” („Ștefan cel Mare. Schițe de imn”) (30), încât marele luptător în numele Țării și al Crucii se confundă cu națiunea sa și cu lumea dreptății, pentru care s-a căznit atât de mult în viața pământească. Altminteri, domnul apare veghind din ceruri la soarta Moldovei și a României întregi. În fața nimicniciei vremurilor de ocupație a provinciilor istorice, de către austrieci, de către unguri și de către ruși, adică de către „străinii” cei răi, mântuirea (în poezia „Doina”) nu poate veni decât de la Ștefan cel Mare: „Ștefane, Măria Ta./ Tu la Putna nu mai sta./ Las' Arhimandritului/ Toată grija schitului./ Lasă grija sfinților/ În seama părinților...” (31).

Voievodul, dotat cu atributul divin al învierii, aidoma Mântuitorului lumii, este singurul capabil să salveze Țara.

Fie și numai la sunetul cornului voievodal, „Toți dușmanii or să piară/ Din hotară în hotară” (32). După patru secole de la fondarea Putnei, „fiii României” se roagă înaintea Domnului lor, ca înaintea Domnului din ceruri: „Dar printre fum și lupte în cercul de lumină/ Se văd cerești casteluri de-a lui Hristos țării./ Și între ele-i Putna, în care-adânc se-nchină/ Lui Ștefan-vodă astăzi ai României fii”. Și în alte poezii de

sorginte populară, tot Ștefan cel Mare domină scena, așa cum se întâmplă în „Mușatin și codrul”: „Ștefan-vodă, tinerel./ Trece puntea singurel./ Cu pieptarul de oțel./ Cu cușma neagră de miel, /Drag i-e codrului de el” („Închinare lui Ștefan Vodă”) (33).

Domnii români ai lui Eminescu stăpânesc, organizează și oblăduiesc țara în mod natural, ocrotind națiunea.

S-a spus, pe bună dreptate, că Evul Mediu este văzut de poet ca o primăvară etnică, o vreme de formare a naționalităților și chiar de înflorire a lor, sub semnul „tineretii etnologice”, cum însuși protagonistul nostru scrie (34). „Vârsta de aur” a „vârstei de aur” medievale românești – derulate pe circa un mileniu, cum s-a văzut – este, conform lui Eminescu, secolul al XV-lea. „Suta a cincisprezecea” este „avanscena teatrului Universului ocupată de români”, cu personalități precum Ioan (Iancu de Hunedoara) și Matei (Matia) Corvin în Transilvania, Banat și Ungaria, precum Mircea cel Bătrân și Vlad Dracul (Drăgulea) în Țara Românească, precum Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare în Moldova; cu astfel de conducători vrednici, românii au ajuns – spune iarăși scriitorul – nu numai unul dintre cele dintâi popoare militare și războinice ale Europei, apărătoare ale Creștinătății, dar și unul dintre cele mai culte ale aceluia ev de mijloc (35).

Acad. IOAN AUREL POP

30. Ibidem, p. 800-801.

31. Ibidem, p. 173.

32. Ibidem.

33. Ibidem, p. 885-893.

34. M. Cimpoi, op. cit., p. 26.

35. Ibidem, p. 7-8.

I. Moștenirea lui Bănuț

Aurel Pavel Bănuț este unul dintre reprezentanții importanți ai așa-numitei „Generații a Unirii” din literatura brașoveană. Este cunoscut în special pentru înființarea în 1902 a revistei literare *Luceafărul* la Budapesta, dar activitatea lui literară este complexă și importantă și, prin urmare, este firească readucerea vieții și operei lui în dezbatere. Inclusiv gestul publicării *Luceafărului* este unul care vorbește despre anvergura viziunii lui A.P. Bănuț, cum vorbește, de altfel, și despre generozitatea lui, pentru că, în ciuda faptului că Societatea Studențească „Petru Maior” din Budapesta intenționa publicarea unei reviste proprii, acest lucru n-a putut fi posibil o bună bucată de vreme din lipsa fondurilor.

Societatea studențească, numărând circa o sută de membri, majoritatea studenți români ardeleni, își propusese înființarea unei publicații pentru a coagula o viziune.

La începutul anului 1902 A.P. Bănuț era student la Cluj, dar obținând o moștenire a scos banii din bancă și a plecat la Budapesta pentru înființarea revistei societății „Petru Maior”, pe care a numit-o *Luceafărul*. Prin urmare, la 1 iulie, apărea primul număr al revistei care își propusese să apară o dată la două săptămâni și a cărei redacție de pe strada Vörösmarty 60a era alcătuită din Alexandru Ciura – redactor-șef, Aurel P. Bănuț - editor și redactor responsabil, respectiv Octavian Goga, Ion Lupăș, Ion Montani, Dionisie Stoica, Ion Lapedatu, Vasile E. Moldovan, Sebastian Stanca și George Zaria – membri în comitetul reacțional. Așadar, un nucleu de români transilvăneni, majoritatea formați în liceul românesc din Brașov (actualul Colegiu Național „Andrei Șaguna”), la acea dată, studenți la Budapesta, puneau bazele unei publicații românești care avea să facă istorie.

A.P. Bănuț s-a născut la 28 octombrie 1881 în Cohalm (actualmente Rupea), din părinți proveniți din Cuciulata lui Aron Pumnul. De altfel, cunoscuta lucrare publicată în 1939 la Editura Tipografiei „Dacia Traiană”, S.A. din Sibiu, *Oameni de ispravă*²², începe

²² A.P. Bănuț. (1939). *Oameni de ispravă*. Sibiu: Editura Tipografiei „Dacia Traiană”, S.A. 208p. Editura „Dacia traiană”, diferită de tipografie, este cunoscută pentru tipărirea

cu cele șapte scrisori ale profesorului lui Mihai Eminescu de la gimnaziul cernăuțean către tatăl său, Paul Bănuț(u) – scrisori publicate în 1902 în *Luceafărul* budapestan –, iar legătura în spirit între marile nume ale literaturii și culturii române care au pregătit unirea devine astfel vizibilă. Aron Pumnul e cel căruia familia Bănuț îi datorează enorm prin grija pe care profesorul și lingvistul brașovean stabilit în Bucovina a avut-o față de Paul Bănuț prin obținerea unei stipendii pentru studiile acestuia la Sibiu, asimilându-l ca „rumân bucovinean neunit”. Iată, într-una dintre scrisorile trimise, cea din 18 august 1864 („În ziua schimbării la față a Domnului nostru Is. Crist. și în ziua nașterii Împăratului nostru Francisc Iosif I”), prezentând întreaga situație a stipendiilor pentru studii acordate „pentru tineri rumâni bucovineni neuniți”: Ministerul din București hotărî în consiliul de la 10 Iunie 1863, No.17.525, ca acele trei stipendii să treacă în buget pentru todeauna, și pe anul școlastic 1863/4 să se dea

lui Paul Bănuț, jurist în Sibiu
lui Ion Vereha, gimnazist în Cernăuți
lui Leon Pădure, gimnazist în Cernăuți.

Însă lui Leul Pădure nu i-s-a putut

„Operei dramatice” în două volume a lui Lucian Blaga, a dramei „Avram Iancu” și a volumului de filosofie „Religie și spirit” ale aceluiași autor. Printre lucrările tipărite pe spezele editurii se numără și această lucrare, *Oameni de ispravă*, amintită și în elogiul adus de Olimpiu Boițoș „întreprinderii de arte grafice” din Sibiu: „Înainte cu doi ani a editat „Oameni de ispravă” a d-lui Aurel P. Bănuțiu, o carte prea puțin băgată în seamă de critica noastră, și mai tinerilor cugetători Al. Dima și Emil Cioran de asemenea le-a editat câte o lucrare” în nr.7-8/1942 al revistei *Luceafărul*, mutate la Sibiu (p.306).

da, fiindcă el părăsise școala și se apucase de economie.

De aceea stipendiul menit pentru el s'a dat în semestrul I lui *Codrat Grigoroviciu*, iar în semestrul II lui Ilie Luță²³. Despre acestea s'a făcut raportul cuviincios către Ministeriul din București, și s'a propus ca pe viitorul 1864/5 să se dea acele stipendii:

lui Paul Bănuț, jurist în Sibiu

lui Ilie Luță, gimnazist în Cernăuți

lui Ion Vereha, gimnazist în Cernăuți.

Și acum se așteaptă răspunsul dela Ministeriu. După ce va veni și-l voi împărtăși îndată, ca să știi. (pp.20-21).

Paul Bănuț și-a putut astfel continua studiile – chiar dacă în anii următori nu a mai putut apela la acest ajutor, deoarece, spune Pumnul într-o scrisoare din 23 iunie 1865, „blăstămații de Bucovineni au aflat nu știu de unde dracul, că eu îți dau ție stipendiu, care este menit pentru Bucovineni, nu pentru Ardeleni, și a trimes până la Minister, și așa m'a adus în mare încurcătură” (p.27) – și a primit, odată cu sprijinul financiar din Cernăuți și îndrumările și recomandările necesare pentru propria propășire, dar și îndatoririle, sarcinile de îndeplinit pentru propășirea neamului românesc. Aceste stipendii constituiau, în acele vremuri, „sprijinul cuviincios pentru conservarea naționalității române”, și se acordau cu scopul menținerii în Bucovina a inteligenței românești din provincia de nord: „pentru că ei au făcut acele stipendii pentru tinerii rumâni bucovineni cu acel scop, ca tinerii ce se vor să împărtăși de ele după absolvirea și mântuirea studiilor, să rămâie acasă în patria sa și să așeze drepturile națiunii sale” (p.33). Prin urmare, și lui Paul Bănuț îi revenea obligația de a rămâne pe teritoriul locuit de români pentru a sluji, pentru banii investiți în el de ministerul din Principate, națiunii române: „ci caută să te așezi acolo unde vezi că te cheamă provedința, îl îndeamnă Aron Pumnul, să lucri pentru naintarea binelui public al națiunii, iar nu numai al tău” (p.34). Acestei dorințe explicite a marelui patriot Pumnul i s-a răspuns pe măsură, căci, notează →

ADRIAN LESENCIUC

²³ Pe Ilie Luță (n.1845), fostul gimnazist din Cernăuți, îl găsim mai târziu, în 1870-1871 la Viena, iar din martie 1871 în societatea „România Jună” al cărui prim secretar a fost, implicat în organizarea Serbării de la Putna din 15 august 1871, în comitetul director care îi mai cuprindea pe Vasile Morariu, Grobovschi, Cocinschi, Eminescu, Șt.Ciurcu, Slavici, T.V. Ștefanelli și Pamfil Dan.

SUB CRUSTA CLIPEI

Sub crusta clipei se frământă jarul,
Scârba și ura colcăie și sfarmă.
Un glonț uitat în ruginită armă
Sloboade foc, să-mi biruie hotarul.

Sub zid adânc e mult prea multă
larmă.

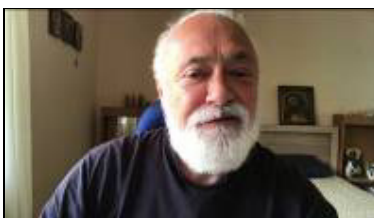
Gonește aprig, furtunos, ogarul,
S-aprindă-n sânge vlăguit amnarul
Și-n gongul spart să bată de alarmă.

Gonesc sub pleoape neatînse mreie
Și vipera mâniei s-a zbatut,
Mușcând din carnea ațipită-n lene.

Dar otrăvind sfiala-n nevăzut,
Pe drumul umbrei răscolind prin vene
Se-njgheabă lumi de care n-am știut.

DEGEABA FUGI

Degeaba fugi, o Daphne cu păr
moale,

Din trist alai, scrutând un cerb prin
spații!

Povara mea o voi feri de Grații
Chiar de-ar dori să-mi dea păgân
târcoale.

Doar pentru tine vor veghea bărbații
Rămași etern înmărmuriți la poale,
Căci sunt Apollon. Ți-o-i dura ocoale
Până când Marte va pieri-n rotații.

Te urmăresc prin jariște, fierbinte,
Când înserarea stinge-o altă zi.
Roiesc în preajmă zodii, să te-alinte.

În ochii calzi de-a pururi te-oi privi,
Să văd cum zeul fluviului, părinte,
Te va preface-n laur, pe vecii.

SĂGEATA CAZNEI

Săgeata caznei mi-a intrat sub
pleoape
Și stavilă-n rărunchi îmi e-ndoiala
Că nu va fi să dorm senin în poala
Cu-arome vii și tainele aproape.

În șubrede celule curge smoala
Ce-a tăvălit puțința prin hârtoape,
Tânjind cu patimi aspre să se-
adape.
În gând înalt s-a furișat spoiala.

Ce poftă dulce pe coapse să te-
alinte,
Câte uimiri în cuget să ridici?
Rămâne caldă ruga din cuvinte

Și gata sunt la voia-ți să abdic.
Fără de tine-alături și în minte
Am tot ce-n trup zidesc și n-am
nimic.

ADRIAN MUNTEANU

A.P. Bănuț în subsolul cărții *Oameni de ispravă*, „Tatăl meu l-a ascultat pe binefăcătorul său, devenind magistrat în târgușorul său natal și apărând cu energie drepturile Românilor, încălcate mereu de Sași și Unguri” (p.34). Dar magistratului Paul Bănuț nu i-a revenit această singură sarcină. Aron Pumnul l-a îndemnat pe cel ce se trăgea de la poalele Perșanilor să nu uite ajutorul primit și să-l întoarcă, atunci când va fi posibil, în spiritul dreptății: „Să nu uiți nici odată că te-ai ajutat la școală cu un stipendiu merit unui rumân Bucovinean, și de aceea când vei fi oarecândva în stare pentru aceea să ajuți și tu pe un tânăr rumân Bucovinean la școală: așa cere dreptatea!” (p.21). Paul Bănuț, sau cum era cunoscut în Cohalm drept Pavelu lu Coman din Deal, nu a avut șansa de a întoarce acest ajutor, căci în 1883, stins de boală, păreasa această lume, lăsând nemângâiată văduva de 29 de ani și copilul de numai doi ani, cel ce avea să devină scriitorul A.P. Bănuț. Mai mult, copilul Aurel Pavel a rămas orfan și de mamă la șase ani, urmând să-și petreacă anii copilăriei în casa bunicului matern, părintele Comșa din Copăcel, apoi în cea a tutorelui său, unchiul după mamă Valeriu Popa Comșa. Cu toate acestea, odată descoperită corespondența dintre tatăl său și marele profesor stabilit în Bucovina, A.P. Bănuț își

însușește și moștenirea sarcinii primite de la Pumnul:

„Dacă boala, scurttimea vieții și neajunsurile ei, au împiedicat pe tatăl-meu să execute întocmai porunca binefăcătorului său, – am încercat să-mi fac eu datoria, prin smerite jertfe aduse pentru neam, din tinerețe până azi” (p.21).

Astfel, îl găsim pe tânărul student la drept în Cluj, mutat ulterior la Budapesta, scoțând banii obținuți din moștenire spre a îl da pentru înființarea *Luceafărului*. Gestul său, despre care vorbește Octavian C. Tăslăuanu în *Amintiri de la Luceafărul*²⁴, este descris în 1942 de Grigore Popa astfel²⁵:

Unul dintre ei [n.a.: dintre studenții care au întemeiat publicația], A. P. Bănuț, pusese mâna pe o mică moștenire, pe care în loc să o risipească, după obiceiul pământului, în petreceri sau călătorii, a constituit-o ca fond de editură al noii reviste. A. P. Bănuț a fost primul editor al revistei „Luceafărul”, pusă sub conducerea unui tânăr profesor din Blaj, a lui Alexandru Ciura, un moț din Munții Apuseni, crescut în tradiția lui Avram Iancu (p.245).

²⁴ Octavian C. Tăslăuanu. (1936). *Amintiri dela Luceafărul*. București: Tipografia „Bucovina” S.A. Torouțiu. 212p.

²⁵ Grigore Popa. (1942). Drumul „Luceafărului” – drumul biruinței. *Luceafărul*, anul II. Nr.7-8/ iulie-august. 242-249.

Așadar, tânărul student de 21 de ani neîmplinit, aflat în anul III al Facultății de Drept de la Cluj, „purtând pedant îngrijită mustăcioara „sistem Wilhelm II”” (după cum însuși declara într-un articol din *Luceafărul* din 1942²⁶, p.273), se mută în 10 februarie 1902 la facultatea similară din Budapesta și decide să întoarcă binefacerea lui Aron Pumnul asupra literaturii române și să ofere mica moștenire drept fond de editură pentru publicarea prestigioasei reviste *Luceafărul*.

Prin urmare, moștenirea de suflet, adevărata moștenire, cea a datoriei față de națiune, este preluată de tânărul Bănuț, care, într-un portret de peste 3 ani se descrie simplu, ca un om deja împlinit:

„aveam 24 de ani; întemeiasem la 1902 revista literară „Luceafărul”; făcusem dreptul la Cluj și Budapesta; gustasem din literatură și gazetărie; străbătusem într-un voiaj de trei luni Europa, răzbind până în America” (*Oameni de ispravă*, p.193).

Cât despre moștenirea în bani, aceasta a rodit însutit. Cum a rodit, de altfel, și stipendia obținută de Aron Pumnul pentru Bănuț-tatăl.

²⁶ A.P. Bănuț. (1942). „Luceafărul”... în 1902 (poveste mai lungă împărțită în capitole). *Luceafărul*, anul II. Nr.7-8/ iulie-august. 271-276.

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Hristos nu cerșește aur și argint, ci Hristos cerșește sufletele noastre.”

Luminița Cornea:
Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, ne-ați oferit de mai multe ori învățături având în vedere o cunoscută pericopă evanghelică: minunea înfățișată de Sfântul Evanghelist Matei, *Umblarea pe mare – Potolirea furtunii* (14, 22-34). Vă rog să vă mai opriți sau să mai detaliați înțelesuri ale minunii consemnate de Sfântul Apostol Matei.

Îps. Ioan: Sfântul Apostol și Evanghelist Matei ne relatează această minune petrecută pe undele Mării Tiberiadei, a Galileii. Unde l-a chemat Hristos pe Petru? *Să vină la El! Vino!* Așa a scris și a consemnat pentru noi Sfântul Evanghelist Matei, însă Hristos l-a chemat pe Petru în Cer.

Drumul nostru și al sufletului spre Cer transcende legile fizicii și ale gravitației pământului. Minunea nu constă în faptul că Hristos umbla pe mare. Aceasta nu e o minune, pentru că El este Dumnezeu, creatorul acestei lumi. Minunea esta alta. Este faptul că Petru – *Chefa* înseamnă în aramaică „piatră” – deci Hristos cheamă o *piatră* să umble pe mare. Ați văzut vreodată vreo piatră pusă pe apă și să stea deasupra ei? Se scufundă imediat. Aceasta este minunea, că-l chema pe Petru – *piatră* pe numele lui, să umble pe mare, arătând că puterile lui Hristos transcendent legile geografiei.

Când a văzut Petru că vântul este puternic și valurile sunt mari, s-a îndoit de oferta pe care i-a făcut-o Hristos, să vină la El în Cer, și a început să se scufunde. Către cine a strigat atunci Apostolul Petru? În corabie, se aflau fratele său Andrei și ceilalți apostoli. N-a strigat: *Frate, Andrei!* Cum să nu-ți sară în ajutor fratele tău, când ar vedea că te îneci?! N-a strigat, nu și-a întors capul înapoi către cei din corabie: *Fraților, veniți de mă salvați! Salvați-mă!* Ci a strigat către Hristos, deși la început a crezut că e o nălucă, de aceea, în viața aceasta și noi, orice ispită și neazuri vom avea, să nu ne pierdem încrederea în Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, putem să ne punem întrebarea: ce s-ar fi întâmplat dacă Hristos nu i-ar fi întins mâna.

Îps. Ioan: Ce s-ar fi întâmplat dacă, o clipă, ar fi ezitat Hristos să-i întindă mâna? S-ar fi scufundat în adâncul mării, fiindu-i trupul hrană peștilor și viețuitoarelor din adâncuri. Deci, atunci când strigăm din adâncul inimii: *Doamne, scapă-mă!*, dar să strigăm cu inima, să știți că Hristos are deja mâna întinsă către noi. ÎNCĂ, mâna lui Hristos este întinsă. Ce face Hristos, astăzi, cu mâna întinsă? *Cerșește*. Auziți, Hristos cerșește!

Nu cerșește dinari, nu cerșește aur și argint, ci *Hristos cerșește sufletele noastre*. Să le punem în mâna Lui cea dumnezeiască. Ne cerșește pe noi. Scoateți-vă din piept inima curată și puneți-o în mâna Cerșetorului dumnezeiesc Hristos! N-o dați altcuiva! Hristos nu cerșește decât inimi curate și binecuvântate și sfințite.

Apostolul Petru a căzut în apă și, întinzându-i mâna, Hristos l-a salvat. Iată, Hristos este salvatorul lumii întregi și stă cu mâna întinsă. Cei care vă mai aduceți aminte, în clasele VI-VII se studiază geografia lumii, și acolo învățăm despre toate țările de pe pământ. Însă nu mi-a spus nimeni, în vremea aceea, că există și o țară care se numește El Salvador, având capitala San Salvador, care s-ar traduce în limba română Sfântul Salvador, Sfântul Mântuitor. Auziți, o țară din America Centrală (Latină), unde poporul acela și-a pus numele

țării și capitalei San Salvador, Sfântul Salvador, Sfântul Mântuitor.

L.C.: Foarte interesant, Înaltpreasfințite Părinte, nu știam. Am auzit de această țară, dar nu m-am gândit niciodată la semnificația numelui, nu am făcut legătura cu traducerea lui.

Îps. Ioan: Doamne, binecuvintează și salvează a noastră țară! Și toate țările de pe pământ. Petru a căzut în apă și i-a întins mâna Hristos și l-a ridicat. Pe Petru l-a chemat Hristos să umble pe apă, pe mine și pe tine ne cheamă Hristos să-L *umblăm* în Cer. Cum nu l-a iubit Hristos pe Petru? Pe el îl cheamă să umble pe apă, iar pe mine, păcătosul, și pe tine, ne cheamă să umblăm nu pe ape, ci în Cer. Îndrăzniți! Îndrăzniți și pășiți în Cer! De astăzi, nu mai umblați pe cărările rătăcite ale lumii acesteia, ci luați cărarea Cerului, căci Hristos ne cheamă după patima, moartea și învierea Sa, să nu mai umblăm pe Marea Tiberiadei, ci să umblăm prin Cer și în Cer.

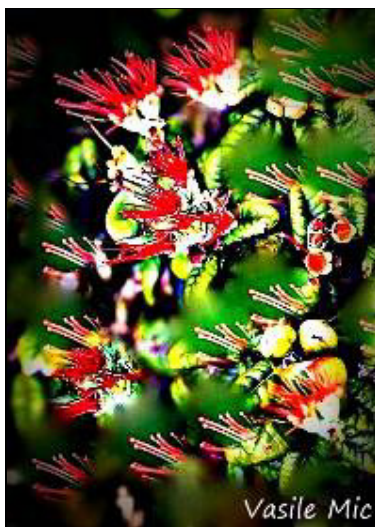
Petru a căzut în apă și Hristos i-a întins mâna. Îngerii (o ceată de îngeri, cea de a doua) au căzut din Cer pe pământ, în lume și în univers, iar Hristos nu le-a întins mâna acelor îngeri. Ce taină o fi aceasta? Cum de l-a iubit Hristos mai mult pe Petru decât pe o ceată de îngeri?!

Îngerilor nu le-a întins mâna, când au căzut, dar lui Petru, i-a întins-o și de atunci întinsă-i mâna Lui, chiar dacă noi i-am întins-o pe cruce.... a rămas însângărată, dar a întins-o către mine și către tine. Dumnezeu să-și întindă brațul mângâierii Sale peste toți cei care sunt acum în suferință, pe la spitale și pe la casele lor, nu numai în țara noastră, ci peste tot în lume, unde sunt oameni în suferință. Doamne, mai ține încă mâna întinsă, mâna mângâierii și a iubirii Tale!

Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți și a noastră țară românească!

A consemnat

LUMINIȚA CORNEA

Vasile Mic

Amvon

Bogatul nemilostiv și săracul Lazăr

Duminica a XXII-a după Rusalii

De câte ori auzim istoria despre bogatul nemilostiv și săracul Lazăr, parcă simțim o oarecare neliniște. Istorisirea e simplă și, chiar dacă ne spune lucruri de dincolo, e logică și deci ușor de înțeles. De unde dar această neliniște? Neliniștea vine poate din faptul că intuim că s-a făcut dreptate: „Fiule – i-a spus Părintele Avraam bogatului – adu-ți aminte că ai primit cele bune ale tale în viața ta, și Lazăr, asemenea, pe cele rele; iar acum aici el se mângâie, iar tu te chinuiești” (Lc 16, 25). Ne neliniștește poate și gândul că Dumnezeu va face într-o zi și cu noi dreptate.

Dar, să nu ne lăsăm furați de gânduri, și să vedem ce ne spune Mântuitorul cu adevărat, că parabola aceasta, unica parabolă de acest gen și care este amintită de sfântul Luca, pentru contemporanii Lui, dar mai ales pentru noi cei de azi, ca să cunoaștem și noi ce ne așteaptă dincolo. Evanghelia ne aduce în fața ochilor o mare dramă. Un om bogat, care toată viața lui a petrecut, ajunge în lumea cealaltă, să se chinuiască în iad. Iar un sărac, pe nume Lazăr, care a petrecut în lipsuri, râvnind la fărâmiturile ce cădeau de la masa bogatului, a ajuns în „sânul lui Avraam”. Drama este cu atât mai mare cu cât, din focul iadului, bogatul vede pe Lazăr petrecând cu patriarhul Avraam. Și, avem cu toții neplăcuta surpriză să vedem că bogatul, care a învățat între timp să se și roage, el care știa doar să mănânce, să bea și, eventual, să disprețuiască pe săracul Lazăr de la poartă, adresează două rugăminți lui Avraam și niciuna din acestea nu-i este ascultată. „Părinte Avraame, fie-ți milă de mine și trimite pe Lazăr să-și ude vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba, căci mă chinuiesc în această văpaie”. Ce i-a răspuns Avraam? : „Fiule, adu-ți aminte că ai primit cele bune ale tale în viața ta și Lazăr, asemenea, pe cele rele; iar acum el aici se mângâie, iar tu te chinuiești. Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că atât pedeapsa cât și fericirea din viața viitoare sunt veșnice și definitive, căci e cu neputință să se mai treacă de

la una la alta. A doua rugămintă a bogatului este: „Rogu-Te, dar, părinte, să-l trimiți în casa tatălui meu, căci am cinci frați, să le spună și lor acestea, ca să nu vină și ei în acest loc de chin!” Dreptul Avraam, însă, respinge și această rugămintă: „Dacă nu ascultă de Moise și de proroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva din morți și s-ar duce să le spună.”

Iată de ce spun că evanghelia de astăzi este o mare dramă! Se poate ajunge din fericirea aceasta pământească, în iad. Și tragedia este că starea de dincolo va fi definitivă și veșnică. Până la Judecata Universală, rugăciunile Bisericii pentru cei morți încă mai pot ajuta celor care au luptat câtuși de puțin pentru mântuire, dar nu mai pot schimba starea celor care s-au dus cu totul nepregătiți. Dumnezeu n-a glumit cu noi, spunându-ne: „Vedeți că există iad veșnic!”, pentru ca în viața de dincolo să zică: „Știți ce, de fapt nu este iad, dar v-am păcălit ca să vă străduiți mai mult”. Nu! Ne-ar fi plăcut ca Dumnezeu să nu-și țină cuvântul, să fi glumit sau să fi procedat cu noi pedagogic! Dar Dumnezeu nu minte și nici nu glumește, iar evanghelia de azi ne dovedește că viața de dincolo este veșnică, fie iad, fie rai. Și ne mai dovedește ceva: nimeni nu va putea să facă nimic pentru noi, atâta vreme cât nu înțelegem noi să facem tot ce trebuie și tot ce ține de noi ca să ajungem în sânul lui Avraam, iar nu în locul de chinuri al bogatului.

*

Povestea un preot că avea un prieten ce trăia într-o splendidă situație materială. Locuia într-un palat înconjurat de o grădină ca un adevărat paradis. Am încercat, zicea preotul, să vorbesc prietenului meu despre Dumnezeu și despre cele sufletești, dar acesta mă întrepruse cu alte cuvinte, grăindu-mi

cu sfidare: „Dragul meu, mie în zadar îmi vorbești despre aceste lucruri, căci raiul meu iată-l, acesta este! Și-mi arăta casa și grădina cea frumoasă. Peste câțiva ani, l-am vizitat din nou pe prietenul meu, dar vai, ce schimbări grozave! Grădina era uscată, prăpădită, casele ruinate, iar prietenul meu zăcea bolnav de aproape patru ani. Un copil îi murise înecat, fata eșuase în căsătoria ei, iar tatăl se îmbolnăvise de supărare. Mai avea o fată pe care am auzit-o întrebându-și părintele bolnav: „Tată, eu merg până în oraș, ce-ai dori să-ți aduc de acolo?” Chinuit de boală, bătrânul răspunse: „Un ștreang să-mi aduci, un ștreang, să-mi termin zilele, căci nu mai pot!”

*

Dragi prieteni, s-ar părea, de multe ori, că viața aceasta pământească nu are nicio prelungire dincolo. Trăim aici, până la cimitir, ne îngroapă, ne pun o cruce pe mormânt și urmează uitarea. Dar nu e așa, fraților! Evanghelia de azi ne pregătește sufletele, ne îndreaptă mintea spre lucruri serioase, spre lucrurile de pe urmă: moartea, judecata, cerul, iadul. A murit Avraam, a murit bogatul, a murit Lazăr, au murit cei cinci frați ai bogatului, vom muri și noi cu toții; nu ne facem iluzii, oricât ni s-ar părea moartea de departe. Iadul este o realitate înspăimântătoare. Și vă spun că iadul există nu pentru că așa vrea Dumnezeu, ori pentru că Dumnezeu este bun doar până la un punct, iar după aceea se mânia pe noi și zice: „Gata! Nu pot să vă mai sufăr, mergeți în iad!”. O să vă spun de ce există iad și, mai ales, că există iad nu pentru că îl vrea Dumnezeu, ci din vina noastră și pentru că noi îl alegem, atunci când refuzăm să lucrăm binele și săvârșim în chip voit răul. Noi înșine ni-l pregătim, prin faptul că nu înțelegem să ducem o viață bineplăcută Lui prin săvârșirea cu bună știință a păcatelor. Nu știu dacă v-ați pus vreodată întrebări asupra păcatelor pe care le facem cu bună știință. Astăzi vă propun să vorbim ceva despre păcatul pentru care bogatul din evanghelia a pierdut Raiul. E păcatul nesimțirii. Îl vedem la tot pasul, la oricine, afișat cu aroganță, devenit blazon al supraviețuirii. Eu însumi, cu siguranță, îl voi fi făcut, fără. →

**Pr. Dr. GHEORGHE
NICOLAE ȘINCAN**

Eu vin de la Desești

Eu vin dintr-un paradis ce-i doar al meu,
de unde Muntele Gutâi își dăruiește umbra,
dintr-un tărâm de vis pe unde curge râul Mara
ce trece grăbit, ca învârtitele iarna și horile primăvara.
Vin din satul în care vara se mai simte încă mirosul
de iarbă abia mirosită și de busuioc
ce fetele-l mai pun sub pernă ca ursitul să și-l afle,
de unde se mai aud colinde și strigături la joc.
Din satul în care sătenii mai cinstesc îmbrăcămintea țărănească
pe care continuă să o creeze, să o poarte și să o iubească.
Eu vin de unde stelele destinul oamenilor de mii de ani veghează

și un tablou mirific încă noaptea mai creează.
Dintr-un loc vin în care rugăciuni se aud pe la orice colț de poteci,
și oamenii-s învăluiți în gânduri bune,
în care rugăciunile-s încrustate chiar în căpriorii caselor de lemn
și-n magice porți monument.
Vin de unde se mai aude încă sunetul pașilor lui Nichita
și-al altor poeți minunați
imprimat în pietrele pe care le-au atins odată,
pe care alți mulți poeți în fiecare an continuă să-l caute,
și magice poezii descântece să dăruie.
Eu vin de unde oamenii știu povești să adune,
să facă tezaur din ele și din zilele bune.
Vin de unde bisericile urcate până-n cer
scară ne sunt către cealaltă lume,

de unde morții și viii continuă să trăiască împreună.
Vin de-acolo de unde oamenii iubesc florile și sărbătorile,
de unde-s sătenii ce știu munca să cinstească,
viața și moartea mândru să-și trăiască.

LUCIA ILEANA POP

BOGATUL MILOSTIV...

→să-mi dea prin cap să-l spovedesc
Poate de aceea, pledez pentru iertarea lui. Dar numai după conștientizare...
Oricine poate observa că bogatul din evanghelie trecea nesimțitor pe lângă Lazăr cel lipsit, ca și cum ar fi trecut pe lângă un gard. Cum să înțeleagă el suferința săracului, dacă el nu cunoștea lipsa? Cum să înțeleagă prețul banului, când el a avut întotdeauna de prisos? Cum să aibă el simțul cumpătării, când foarte adesea risipea banii pe nimicuri? O să vă mai spun ceva despre acest păcat, că este foarte frecvent în zilele noastre și lupta împotriva lui nu este deloc ușoară. Căci el face casă bună cu averile obținute prin fraudă, cu mândria și egoismul, cu bețiile și desfrânarea, cu lenea și, implicit, cu disprețul față de munca cinstită, cu insensibilitatea față de semenii aflați în suferință etc. Așa se face că mai la tot pasul ne lovim de purtători ai păcatului nesimțirii: funcționarul care, plătit fiind să fie servibil, ne tratează cu aroganță și dispreț; vânzătorul, căruia-i cumpărăm marfa cu bani câștigați foarte greu, face orice ca să ne înșele; muncitorul (tâmplar, instalator, zidar ș.a.), pe care-l angajăm și-l plătim ca atare, ba îi mai dăm și mâncare și băutură, face lucru de mântuială; șeful, indiferent de treapta șefiei lui, caută să fie simțitor, de față, desigur, numai cu

cei superiori în funcție, iar cu subalternii se poartă fără pic de omenie; subalternul, care, profitând de bunătatea și îngăduința noastră, face totul numai de „ochii șefului“, fără nicio participare sufletească; politicianul, care se arată simțitor doar în campaniile electorale, în rest fiind surd și orb la cei cărora le-a promis să-i servească; vecinul, pentru care ești vecin doar când are nevoie de tine; rudenia, care te recunoaște de rudă atâta timp cât ai o funcție sau bani și poate profita. Omul de pe stradă, care atunci când are un chiștoc de aruncat nu caută un coș de gunoi, ci-l aruncă unde se nimereste... Exemplele ar putea mult să continue, dar nu vreau să exagerăm și nici să generalizăm, căci există, din fericire, și mulți semeni cu bun simț.

Și încă un lucru pe care, aș dori să vi-l pun la suflet. Dacă ar veni cineva din lumea cealaltă și ne-ar spune ce se petrece acolo, nu ne-am schimba și nu ne-am pocăi? Nu!... Nu s-ar întâmpla nimic!... Sau poate că, pe moment am fi impresionați și câteva zile am merge la biserică și am bate metanii și n-am mai lipsi de la rugăciune, luându-ne în serios viața de creștini. Știți pentru câte zile, însă? Poporul spune că „orice minune ține trei zile“. Ia gândiți-vă! Are loc un cutremur... Toată lumea devine dintr-odată „credincioasă“. Toți își fac cruce. Merg la biserică a doua zi, a treia

zi și, gata...Ni se spune: s-a întâmplat ceva în interiorul pământului, plăcile acelea tectonice. Vin imediat oamenii de știință, ne explică ce s-a întâmplat și uităm că suntem muritori, că soarta noastră este în mâinile lui Dumnezeu și ne întoarcem din nou la aceeași viață de mai înainte. Minunile țin, așadar, trei zile! Și ia auziți ce mai zice Avraam: dacă nu vor asculta pe Moise și pe prooroci, poate să meargă oricine să le spună, pentru că nu-l vor asculta. De ce? Ține de voință dragii mei. Nu e nevoie să ne „cicălească“ cineva. Am auzit. Știm. E plină lumea de credincioși care au auzit prea bine de iad și rai, și nu le pasă. Nu trebuie să vină cineva să ne bată în fiecare zi la ușă și să ne-o spună de fiecare dată. Nu! O știm noi prea bine! Nu predica ne lipsește. E plină lumea de predicatori! Ce folos însă? Nu de „informații“ avem nevoie, ci de voință și conștiință că eu, tu, Vasile, Gheorghe, sau cine oi fi, în ziua când se va întrerupe firul vieții, vom merge cu toții în fața lui Dumnezeu pentru a ne lua în primire „locul de veci“.

Iată problema pe care trebuie și merită să ne-o punem astăzi, chiar dacă nu ne place. Aici este lupta, iar „dincolo“ e biruința. Vom reuși, oare? Vom ajunge să petrecem în sânul lui Avraam? Oricum, Dumnezeu își va respecta cuvântul și ne va rezerva fiecăruia ceea ce merităm, potrivit pregătirii noastre din viața aceasta.

Muntele Athos din Muntele Athos

(VII)

- *Părinte Dionisie, în situația în care avem tot mai puțini părinți duhovnicești și modele tot mai puține, care să ne dea un imbold spre viața duhovnicească, cum ar putea tinerii să cunoască viața duhovnicească?*

- Toate-s bune, dar fără sfat anevoie introduci pe tânăr la adevăr. Citește, dar înțelege cum poate înțelege el. Numai cu sfat. Părinții, conducătorii bisericii trebuie să se osârduiască, să propovăduiască adevărul.

Și tineretul nu trebuie să lipsească de la biserică. Oricât ar fi el de nepăsător, harul Sfântului Duh îl luminează ca să cunoască adevărul.

Acuma preoții, cum sunteți dumneavoastră, duhovnicii, nu sunt așa bătrâni. Dar și cel tânăr, dacă-i duhovnic, după ce arhierul a pus odată mâna pe capul lui, el este duhovnic. Și are putere, prin bunătatea lui Dumnezeu, să lege și să dezlege ceea ce se întâmplă în popor. De aceea, preotul este, ca duhovnic, apostolul lui Cristos, apostolul neamului. Apostolul a toată omenirea. Ce leagă și dezleagă este de la Dumnezeu. Că n-are multă experiență, el tot se osârduiește să sfătuiască despre ceea ce este cu folos. Acuma, te-ai dus la el și te-ai spovedit. În momentul acela s-au șters toate păcatele tale. O să fie cei tineri duhovnici care sunt acuma, cu ajutorul lui Dumnezeu, să ajungă să capete experiență ca să conducă ortodoxia, așa cum au condus-o din timp în timp vechii părinți.

- *Noi, părinte, constatăm că tinerii nu mai vin ca altădată la biserică. Ce-ar trebui să facem ca să-i aducem la biserică? Ce lipsește?*

- Vedeți, cum să vină la biserică dacă mai toată noaptea stă la distracții? Cum să vină el la biserică după ce deschide televizorul și vede felurite de feluri de prostii, care e și rușine să te gândești la ele?

Căci ispititorul de mici copii îi cercetează. Sfânta Scriptură spune: „Fiți sfinți, zice Domnul, căci eu Sfânt sunt”. Copilul, când a ieșit din scaldătoarea botezului e sfânt. Dacă nu-l cresc părinții de mic copil în frică de Dumnezeu, atunci se silește Satana și seamănă sămânța celor rele în inimile nevinovate. Și-atunci copilul trage tot spre stânga, tot spre rău, cum se trage firea omului spre cele rele. Pe cei tineri, pe care-i cunoașteți, să-i pomeniți la Sfânta Liturghie și să scoateți din ei părțile bune pentru fiecare și harul Sfântului Duh o să lucreze și-o să-i înțelepțească. Să nu ne dăm lenevelii, să nu disperăm. Că dacă ajungi la disperare înseamnă că n-ai nici credință, nici nimica.

- *Ne puteți spune programul unei zile liturgice de aici, de la dumneavoastră?*

- Vara, seara, citim Vecernia la cincii. După ce se termină Vecernia, dacă nu-i luni, miercuri sau vineri, mergem la masă. În cele trei zile n-avem masă, și îndată după Vecernie, citim și Pavcernița și Mogrodișna. După aceea venim fiecare la chilii și la chilii avem program de canon. Nu facem toată noaptea canon. Când o bătut ceasul două, trebuie să te scoli să faci canonul, să faci 150 de metanii și 1200 de închinăciuni. Acestea se fac într-o oră și ceva. Acesta e tipicul în Munte la toate mănăstirile. Noi avem de la ora două, dar la unele mănăstiri sunt și alte

Ieromonahul Dionisie Ignat

ore. Apoi, bate toaca și ne adunăm cu toții la biserică. Acolo preotul dă binecuvântare, întâi se pun metanii la starețul sau la strana starețului; fără blagoslovenie nu începem, că așa avem tipicul, și-apoi dă binecuvântarea și citim Mezonoptica, pe urmă șase Psalmi. Pe urmă sunt Catehismele, după aceea canoanele la Octoih și la Minei, sau cum e timpul, că sunt și sărbătorile împărătești, care țin opt zile, după tipic. La ceasul întâi, citim acatistul Maicii Domnului, apoi la ceasul al treilea, al șaselea citim Obednița și Apostolul, dacă nu este liturghie, și Evanghelia pentru ziua respectivă. După aceea terminăm și la unu cântăm Axionul. Și ne ducem la chilii. Dacă este Sfânta liturghie atunci mai întârziem o oră și jumătate slujba.

La noi, aici la chilii, facem liturghie sâmbăta, duminica și sărbătorile. După ce ne-am dus la chilii, la ora hotărâtă, ne sculăm și facem ascultare în jurul chiliei. Unu-i grădinar, altul are altă ascultare, fiecare are câte o ascultare. Așa merge ziua, în mare, dar nicio zi nu seamănă, de aceea, cu alta.

*

Ne despărțim de părintele Dionisie cu strângere de inimă. Pentru că, Dumnezeu e mare, dar nu cred că ne vom mai putea vedea vreodată. A fost o șansă această întâlnire, pe care nu puteam s-o ratăm, dar nu știu dacă noi vom mai ajunge degrabă aici și, dacă vom ajunge, ne va mai întâmpina cu blândețea sa, cu chipul său senin părintele Dionisie?

L-am lăsat însă pe mâini bune și, atât cât va mai trăi, mai tinerii săi ucenici, veniți din țară, se vor ocupa cu grijă părintească de... părintele lor duhovnicesc.

Ne reîntorcem la Vatopedu, cu cele două mașini care ne-au adus aici, conduse de călugări.

Încet, Muntele Athos își schimbă fața, dacă luăm în calcul lucrările la drumuri. Să sperăm că nu va fi afectată și credința! →

NICOLAE BĂCIUȚ

*

Drumurile, în Sfântul Munte, sunt, pe aproape toate traseele pe care le-am urmat, în amenajare.

Sălbăticia Muntelui a fost îmblânzită de buldozere, cife de beton.

Pe lângă călugări, aici trăiesc deja destul de mulți laici, greu de imaginat ca posibil acest lucru cu ani în urmă. Printre ei și mulți români. Până și șoferul mașinii cu care am parcurs o parte din trasee, Ionică, e din Moldova noastră.

E o răzbunare a sortii. Românii pleacă din țară în căutare de lucru peste tot. Am fost întrebați și noi la vama grecească, neștiindu-se cine suntem, dacă mergem la lucru la Muntele Athos?! „Nu, noi mergem să ne rugăm!”, a fost răspunsul care i-a făcut pe vameși să ne privească altfel.

Muntele Athos ar putea deveni o țință turistică? Iată o întrebare care-i frământă pe mulți, și dinlăuntrul și dinafara Muntelui.

*

Mănăstirea Stavronichita, în drum spre Prodromul, are ceva special pentru mine – o icoană făcătoare de minuni a Sf. Nicolae, care e și patronul mănăstirii, icoană găsită de pescari plutind pe mare.

Deși, la prima vedere, nu e impunătoare, Stavronichita duce în spate o istorie de aproape cinci secole, de supraviețuirea ei învrednicindu-se și Matei Basarab, Șerban Cantacuzino, Alexandru Ghica.

Particularitatea acestei Mănăstiri o dă liniștea, totul fiind dominat de tăcere, părinții comunicând între ei mai ales prin semne, cuvântul fiind mai degrabă șoptă.

*

Înainte de a ajunge la Marea Lavră ne-am potolit setea la Aghiasma Sfântului Atanasie Athonitul. Tradiția spune că izvorul țâșnește din stâncă prin puterea Maicii Domnului, care, milostivindu-se de sărăcia călugărilor, i-a pus să lovească cu toiagul în stâncă, din care a țâșnit atunci apă.

La Mănăstirea Marea Lavră, cea dintâi mănăstire cu viață de obște de la Muntele Athos, ctitorită la 963 de Sfântul Atanasie Athonitul, ne-a așteptat parcă pustiită.

Toți călugării erau în chilii, iar biserica e închisă. Stăruința a fost atât de mare („Nu plecăm de-aici până nu ne închinăm la icoana Sf. Atanasie Athonitul” – spunea părintele Todoran), încât, până la urmă, rugăciunea ne-a fost ascultată.

Dar totul a fost scurt, ca o respirație. Gândurile noastre se îndreptau spre Prodromu.

Schitul Prodromu

În sfârșit, am ajuns acasă. E prima oară în acest pelerinaj că simt din nou că sunt român, cu tot cu pământul pe care-l calc. Chiar dacă e, administrativ vorbind, pământ grecesc, deasupra lui e duh românesc. Și biserica și curtea și trapeza, chiliile, grădina – toate respiră românește.

Am fost primiți în curtea schitului de egumenul Petroniu Tănase și alți câțiva călugări, deîndată ce au aflat de sosirea noastră. Ceilalți călugări erau fiecare la ascultarea lui.

Am intrat cu toții în biserica în care nu de mult pictura a fost restaurată. Ca toți cei care ajung la Prodromu, primul lucru pe care îl facem e să ne închinăm și să sărutăm icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului. Nu știu dacă undeva în lume există atâtea icoane făcătoare de minuni și atâtea moaște ale sfinților ca la Muntele Athos!

Am fost conduși apoi în arhondaric, unde ne-am adus puținele bagaje pe care ni le-am luat cu noi, la care se mai adaugă suvenirurile pe care n-am rezistat să nu ni le cumpărăm, de la icoane la cruciulițe, la care se adaugă plicurile primite cu Brâul Maicii Domnului. Ar trebui să ne odihnim, fiindcă urmează o noapte de priveghere, dar cine poate să-și doarmă puținul timp pe care îl avem aici? Am fost primiți, ca peste tot, cu băutura tradițională grecească, uzo, și cu rahat.

Îmi amintesc ce-mi spunea înainte de plecare părintele protopop Gheorghe Șincan: „Vei mânca atâta rahat, cât n-ai mâncat toată viața!” Nu știu de unde tradiția cu „rahatul”, dar aici el e o delicatasă.

*

Din 1984, Petroniu Tănase este și protosinghel și duhovnic și bibliotecar. Toată actuala rânduială a bibliotecii i se datorează. Poate de aceea, deși e stareț, continuă să se ocupe tot el de ea, aceasta fiind parte din viața sa, din ascultarea sa.

Părintele stareț Petroniu Tănase e ca un sfânt. Iar mănăstirea, deși nu are recunoscut acest statut, ci doar pe cel de schit, e o mănăstire în toată puterea cuvântului. Cu bună rânduială, cu 29 de viețuitori, unii călugări, alții nu, pentru că nu se dorește ca numărul călugărilor români de aici să crească, cu o viață monahală tihnită, evlavioasă, ascetică, aici, la capăt de lume, într-un peisaj mai degrabă aspru, dar nu mai puțin spectaculos, cum rare sunt la fel în întregul Munte Athos.

Mănăstirea Marea Lavră

„ÎNGERUL CU O CREANGĂ DE ROUĂ PE ARIPĂ”

Periodic, tema învinșilor revine, atât în istorie cât și în creația literară. În istorie, la sfârșitul fiecărui conflict militar, soarta învinșilor este decisă și adesea evocată cu trimitere la luptele romanilor pentru stăpânirea peninsulei. În literatură, tema este frecvent invocată la apropierea momentului confruntării individului cu dificultățile vieții. În scris, tema este exprimată de scriitorii cu har literar și curaj de ieșire la public. Ne referim la poetul Nicolae Stanciu autorul volumului *Caravana învinșilor*, Editura Premier, 2019.

Universul poetic al volumului publicat de Nicolae Stanciu este populat de variate întru chipuri ale învinșilor, nedreptății, suferințelor și nemulțumirilor vieții. Autorul nu se află între aceștia. Poezia de început a volumului ni-l arată pe autor împreună cu alți semeni, cu „noi”, rugându-se pentru ca „să nu piară lumina din lucruri, / și să nu moară cuvântul din noi”, fiind sigur, ca orice credincios, de ajutorul divinității, prezentă pretutindeni prin mesagerii săi, căci la nevoie „sosește Îngerul / Cu o creangă de rouă / Pe aripa stângă”. Observăm, imediat, că autorul nu grafiază în forma Lumină și Cuvântul, pentru a nu face trimitere directă și clară la termenii biblici, la Creator, ceea ce ne-ar dezvălui caracterul religios al creației sale în care „învinșii” sunt cei ce nu urmează Cuvântul Domnului. Poetul dă astfel creației sale un sens mai larg în care cuvântul și lumina sunt termeni comuni, cu referire generală la cunoaștere și comunicare umană.

Volumul prezintă diverse ipostaze ale învinșilor, multe dintre ele simboluri ale Omului în general. Între acestea, se află „pasărea rătăcită”, ale cărei aripi nu mai bat, deși nu și-a abandonat visele, „chipul ei tânjește spre zenit / și pereți de ceață o despart”. Un alt chip al învinșului este cel al ființei care a „rătăcit cărarea” și e urmărită de vânătorul ce „își adună / câinii hăitași ce urlă în pustiu”.

Față de situația învinșilor, autorul are atitudini ce merg de la compasiune, trecând prin solidaritate, până la identificare, ca și cum ar dori să ia asupra lui povara acestora.

Celor „dornici de țarm”, celor ce „râvnesc ținuturi celeste” și „chemarea pe creste”, poetul, chiar dacă uneori îi e

răpită „haina nădejdi”, le întreține speranța, interpretând favorabil semnele – „poarta aceasta înseamnă că vom învinge” – în timpul parcurgerii unei perioade de timp nefavorabile, prin „noaptea aceasta, veșnic bolnavă”.

Poetul vrea să-l ajute pe cel rănit de „zăpada nedreaptă”, cu inima „cumpăna erorii să îi frângă”, iar dacă nu va reuși, să-și lase „ochii să plutească / de-a pururi pe scutul celui mai demn învins”.

Supremul semn de înțelegere și solidaritate a poetului cu soarta celui învins este identificarea. Poetul se solidarizează cu cel ce așteaptă judecata de apoi, ce așteaptă „să-mi sune acum numele”, știind că nu se află în grațiile Creatorului, ci este „copil întunecat / În oglinzile tale”. El se identifică cu „fiul ce a lipsit la cină”, căruia o „pasăre (venită) din ceață” îi „așterne drum”, plătind „prețul izbânzii - / trecerii spre soare dinspre ger”. Intuim chiar, că poetul și-ar dori să fie, pentru cei învinși, „îngerul cu o creangă de rouă pe aripa stângă”, aripa inimii!

Cartea consemnează trăirile (credinței) religioase ale poetului în ordinea cronologică inversă a producerii și manifestării lor. Începe cu ciclul *Însângerarea zăpezilor*, continuă cu spiciuri din raporturile poetului cu lumea credinței și se finalizează cu ciclul *Caravana învinșilor*. Inițial, poetul se află în „ringurile” înfrunțărilor dintre credințele și ideile religioase. Chipul lui e „un clopot demult sălbătic / de sunetul ce-l poartă ca pe-un copil străin”. Momentul este acela de alegere între alternative religioase, o „întomnare a cărnii în grave răsărituri” și când „stau gata de-nnoptare păsări lăudate”.

Dilema poetului este „cui să cer o nouă așezare”? Pe albul sincerității lui, suferința alegerii, a ruperii, lasă pete de sânge, o „sângereare a zăpezilor”.

Nu doar această poezie, ci întreaga carte este scrisă în limbaj esopic, un limbaj de simboluri al căror dicționar se află în posesia poetului și ai cărui termeni ne hazardăm noi să-i „traducem” prin similitudini cu sensul general din *Dicționarul de simboluri*, deși semnificația lor e aleatorie, nu urmează totdeauna pe cea din dicționar, ci este la discreția poetului.

Sunt frecvent folosiți, dar în expresie figurată ori cu o încărcătură simbolică aleatorie, termeni precum: lumină, carte, umbră, ceață etc. Sensurile multiple ale acestor termeni, în principal laice și în subsidiar

religioase, sunt infinit nuanțate, ridicate la putere și puse în valoare prin asocierile cu alți termeni așa cum se procedează în cazul termenului „lumină”: *sufletul de lumină robit; lumina cade pe covorul nebulului; luminilor piezișe le sunt sclav; lumini de asfințit / ne-așează-n geam doar semne-ntunecate; rămâne trunchi lumina ca o povară demnă; cu degete de abur întunecat tulbură cântărețul lumina; adună-n gușă pânză de lumină; și-n veștedă lumină prin care a vâslit; ninge-mi, Doamne, cu lumini cerești; primentă în lumină nouă*. Poezia *Lied* se distinge printr-o concentrare a semnificațiilor de acest gen: *cum trec prin îndoiala luminii care-a fost; și nu ajungem fii cetății de lumină*, precedate de asocierea, *luminile ce nu se mai supun*. Iar poezia *Moartea din flori*, ne sensibilizează asupra veșnicului balans existențial între a fi și a nu fi: *Privește, se luminează cuvintele! / Ne aduc numai vești bune. / Încă un soare apare pe cer. / ... În această armonie divină. / În această stare de zori. / Ne îndeamnă un glas s-auzim / Cum răsare moartea din flori*.

O semnificație aparte în raporturile poetului cu Credința au termenii - simboluri mire, nuntă, mireasa, prezenți în expresii precum: *și nunțile-și uitară viclene-n mine voalul; ca să primesc coroana de mire mutilat; moare starea de mire; zarea e mireasa ucisă-n ziua nunții; cu car înalt de nuntă având din Soare roți*.

Se află în carte versificări aurifere estetic precum: *un câmp de pietre-și strigă veșnic ploaia; moartea însăși culorile-și colindă; ochii sunt zidiți în zăpezile tale; moare de-o vreme lumina-n fereastră; lacrima stelei lunecată pe creste; spre un pământ de raze vâslim necugetat; sângere, / sub murmurul lor toate izvoarele; iar marea-ncărunește-n trup spre zori; o, tristețea se pornește-n lucruri; pasărea cugetării mă vinde într-adins; o singură petală își mai visează fructul etc*. Asemenea împliniri poetice îmi aduc în memorie o notă din *Jurnalul* reputatului critic literar Theodor Codreanu (vezi revista *Litere*, nr 6-7 /2019, p.75): „La Galați, după mai bine de un sfert de veac, mă revăd cu fostul meu coleg de facultate, Nicolae Stanciu. Pe atunci era un adevărat copil teribil care venea în poezie”. Și mă gândesc: Nicolae Stanciu este un copil teribil care nu doar a venit ci, prin creațiile din *Caravana învinșilor* probează că rămâne, trăiește, în Poezie!

TRAIAN D. LAZĂR

Asterisc

O poveste... multiculturală

Sunt zece ani de când am avut o urgență care m-a ținut trei săptămâni în spital, din care două în secția de terapie intensivă. Viața mi-a fost salvată. Iată ce mi-am notat când am ajuns acasă.

În Canada, multiculturalismul este prezent în toate domeniile vieții, inclusiv în spitale. Dar, deși neplăcut, uneori spitalul poate oferi un divertisment chiar și în momentele tragice petrecute fie în secția de terapie intensivă, fie în salon, prin felul diferit în care asistenții medicali canadieni, dar cu origini diferite, își exercită meseria.

Personalul medical ajutător lucrează în ture de câte 12 ore, cei de zi vin la 7,30, cei de noapte la 19,30. Prezentarea în fața bolnavului e invariabilă: „Mă numesc...și voi fi cu dv. toată ziua/noaptea”.

Practic, deși activitățile personalului de îngrijire medicală sunt standardizate, în relațiile lui cu bolnavul intervine specificul cultural al ambilor.

Pacientul din secția de terapie intensivă e ținut într-un pat ultramodern, pe care îngrijitorul îl ridică sau coboară cu butoane, pat în care se întâmplă totul: dormitul (dacă nu ești trezit la fiecare oră din diverse motive), spălatul, întorsul de pe o parte pe alta, hrănitul prin tuburi, tratamentul prin perfuzii și multe altele.

În mod invariabil, zi și noapte, dormi sau ești treaz, se constată că nu ești bine poziționat pe saltea și că trebuie să fii mutat, manipulare care necesită două persoane. Și, dacă tot ești mișcat, de obicei noaptea pe la ora 2,00, ți se face și toaleta personală, ceea ce te trezește definitiv și, treaz fiind, auzi comentariile surorilor italiene despre pielea mai mult sau mai puțin fină a diverselor paciente. „Ai văzut, tu, ce piele bună are asta?” „Da, nu-i rău, e mai fină ca altele”.

Odată, o soră proaspăt coafată și cu un puternic accent „british”, în timp ce mă spăla cu gesturi elegante și calculate, îmi făcea filosofia vieții: „Cine zice că bolnavul are timp liber? Nu are: vine tot timpul cineva și ba îl spală, ba îl întoarce, ba îl

întrebă cum se simte, ba îi ia temperatura, abia apucă să doarmă!” Aceste remarci erau pe la 4,00 dimineața. Eu nu puteam răspunde, aveam tuburi și în nas și în gură. M-a întrebat: „Vreți să vă spălați pe cap?” Întrebarea era ademenitoare, dar aș fi vrut să dorm. Cum o puteam refuza? Am zâmbit vag și a ghicit: „A, înțeleg, vreți să mai dormiți, vin mai târziu”. A reapărut peste o jumătate de oră, trezindu-mă iar, și incredibilul s-a produs: am fost spălată pe cap în pat, cu o dexteritate rară! Cred că, dacă aș fi vrut, mi-ar fi pus și bigudiuri! „Nimic nu e mai important în viață decât un păr spălat!” a exclamat satisfăcută, în final. Câtă dreptate avea! N-o s-o uit niciodată!

Tehnicienii specializați în respirație, numiți RT (*Respiratory Therapist*) erau și ei foarte diverși: un japonez mi-a dat detaliile tehnice ale aparatelor (parcă am înțeles ceva?), o canadiană anglofonă mi-a recomandat eliminarea secrețiilor din laringe prin „sucțiune” (un procedeu neplăcut), o filipineză, dimpotrivă, mi-a sugerat să tușesc natural și, în fine, o asistentă miloasă, originară din Quebec, m-a sfătuit să las totul în laringe, că ajută la vorbit!

În seara din ajunul celei de a doua operații, a venit un asistent canadian englez care, cu o voce joasă și foarte serioasă mi-a spus: „Mă numesc John și sunt cu dv. la noapte. Vă rog să mă chemați la nevoie, aveți aici soneria”. S-a retras și a revenit după o oră: „Mă numesc John, uitați, aici e butonul, mă puteți chema oricând. Vă pun în perfuzie un somnifer. Noapte bună”. După altă oră, cineva mă trezește: „Mă numesc John, am venit să văd dacă

dormiți. Să știți că vă urmăresc de afară, aparatele au monitoare peste tot, nu vă faceți probleme. Sunați-mă dacă aveți nevoie, vă mai pun un somnifer”. Iar a plecat, iar a venit, de fiecare dată mă trezea și se prezenta din nou. Până la urmă, l-am întrebat (pe un bilețel, că nu puteam vorbi): „de ce îmi repetați numele de fiecare dată?” Mi-a răspuns: „Cum de ce? Ca să-l știți!”

În sfârșit, de o mare eficacitate a fost un indian. Spunând hotărât: „Patul omoară, omul e făcut să se miște, nu să stea”, m-a dezlegat de aparatele fixe, m-a atașat la unele mobile, m-a smuls din pat și m-a obligat să merg, chit că aveam pe mine uniforma bolnavilor internați, o cămașă lungă descheiată la spate. Mi-a ținut cămașa, ca să nu fiu indecentă, mi-a cărat anexele și m-a condus pe coridoare. Recunosc, a fost o spectaculoasă revenire la verticală!

Transferată de la terapia intensivă într-un salon normal, am constatat aceeași diferență culturală la surori: filipinezele te ajută intuitiv, indienele te stimulează cu umor să te îngrijești singur (pe mine m-au poreclit „Mrs. Bean”), vietnamezele sunt metodice și lucrează în ritm constant, nemțoaicele sunt organizate și punctuale.

Nu pot s-o uit pe îngrijitoarea care spăla pe jos, care m-a impresionat prin pricepera ei *la toate*. Am putut comunica direct cu ea în ultimele zile, când minunea revenirii capacității mele de a vorbi se întâmplase deja! Venită în Canada în 1996, după ce lucrase ca soră medicală 20 de ani la Belgrad și neavând bani pentru examenele de echivalare, s-a angajat ca îngrijitoare pentru a-și întreține copiii, care acum erau studenți la medicină. Se bucura pentru ei, dar suferea pentru că, deși calificată, nu avea voie să-i ajute pe bolnavi.

La despărțire, mi-a spus emoționată: „Povestea mea e tristă, dar dv. aveți acum o poveste frumoasă, despre minunea vindecării!”

Lui John, Michelle, Lucia, Shawn, Ivanka, Hellen, Tuoi, Odette, Gertrude, Selena și tuturor celorlalți, adâncile mele mulțumiri!

VERONICA PAVEL LERNER

Asterisc

Se descurcă fiecare cum poate

(II)

„Apoi, dacă așa-i America, răspunse Lena oțărâtă, apoi zău că-mi pare rău că m-am zbatut să vin, să pun atâta la bătaie. Probabil „nu se plătie”, vorba lui Geo Bogza. Sunt foarte neplăcut impresionată, că într-o țară atât de bogată se poate face caz că ai un musafir pentru un scurt timp.”

„Se face Lena, încercă Ella s-o pună la curent cu dificultățile vieții proaspătului imigrant aflat în acel limbo despre care am amintit, adică atunci când bietul imigrant nu se află nici în căruță, nici în teleguță. În primul rând, Lena, eu nu locuiesc cu o româncă, ci cu o spaniolă, adică o persoană cu o cultură cu totul diferită de a mea. Ce pretenții ai tu ca ea să te păsuiescă și tu să nu plătești de vreme ce consumi. America e o țară bogată, cum ai spus, dar nu însemnează că toți sunt bogați aici și că, așa cum cred unii dintre concetățenii noștri, aici umblă câinii cu colacii în coadă. Trebuie să înțelegi unde te afli tu când pui piciorul în această țară, să accepți regulile jocului, adică muncă pe ruptele, uniliniță cât încape, răbdare până când înveți limba, te recalifici și poți obține un job mai acătării. Până atunci, ești cum zicea bunica mea, D-zeu s-o ierte, „supus austriac”. Da, exact așa ești. Doar că s-au schimbat imperiile, dar supușenia a rămas. Dacă asta ți se pare inacceptabil, ești liberă să faci calea întorsă. Acum nu mai este ca pe vremea lui Ceaușescu, acum poți pleca înapoi tot așa cum ai venit. În ce privește exigențele spaniolei, nu trebuie să te neliniștești, doar am zis că eu suport cheltuiala.

- Dar tocmai asta mă face să mă simt tolerată, să-mi creez obligații, ceea ce eu nu doresc în ruptul capului, replică Lena, ca să aibă ea ultimul cuvânt.

- Ei Lena, trebuia să știi că odată plecată din puful moale în care te-au ținut părinții tăi acasă, te vei izbi de multe situații unele mai greu digerabile decât altele, dar fii mai smerită, lasă orgoliul tău exagerat și înghite cât poți de mult la început. Trebuie să ai stomac tare, încheie Ella discuția, asigurând-o pe Lena de

întreaga ei solitudine.

Era aproape seară. Spaniola plecă să se întâlnească undeva în Ridge-wood cu o parte a familiei ei, iar cele două românce, după cină, organizară sumar lucrurile Lenei, în așa fel încât să o incomodeze cât mai puțin pe colega de cameră a Ellei. Lena continuă totuși să dea glas frustrării ei din prima zi pe pământ american, explicându-i prietenei că simte că a făcut un duș rece după atâtea visuri pe care acum o să le alunge definitiv. Ella încercă să o îmbărbăteze, prezentându-i imaginea unui viitor care, cine știe, i-ar putea surăde. „O să-mi suradă printre multe lacrimi, conchise Lena, care suferise un adevărat șoc de aterizare în strivitoarea metropolă. Evită să-i povestească detaliat cum reușise să aranjeze descinderea ei la New York, în ciuda curiozității maxime a Ellei, care întâmpinase ca orice român pe atunci, serioase obstacole la ambasada americană. Acum, oficilitățile românești te lăsau să te duci unde îi vedea cu ochii, dar ambasadele străine numai că nu scoteau ciomegele să se apere de noi ca de-o haită, măcar că eram oameni pașnici și, mai ales, oameni necăjiți, puși pe fugă de pierderea joburilor, spectrul sărăciei, al destructurării societății românești, care ne dădea sentimentul că suntem ai nimănu. Nu-i vorbă că, odată ajunși în America am fost pentru o lungă perioadă ai nimănu. Nu vreau să dramatizez, dar de atâtea ori mi-am amintit în gând vorba moșilor că *munții noștri aur poartă, noi cerșim din poartă-n poartă*. Starea de neapartență însoțită de lipsa de drepturi elementare pe care orice cetățean al unei țări le posedă, le folosește, te apasă teribil, făcându-te să te simți indezirabil.

Cel care o ajutase pe Lena să ajungă la New York se dovedise a fi

om de încredere, care nu se debarasase de ea după primele lor întâlniri clandestine. Omul, persoană de marcă într-o congregație, având familie, griji și multiple responsabilități găsi o rezervă de energie și pentru micile, marile probleme ale Lenei. Suprafața conexiunilor lui îl ajută pe rabin să procure relativ repede o slujbă de baby-sitter pentru Lena, care se descurca rezonabil în engleză. Ușurința cu care Lena găsi o slujbă în metropola străină, unde nu prestase niciun job similar ca să câștige un dram de experiență, reclamat oriunde doreai să te angajezi, o uimi pe Ella. Dacă aterizarea Lenei pe Aeroportul Kennedy stârni curiozitatea inițială a Ellei, acest al doilea pas al Lenei executat cu atâta siguranță o șocă de-a dreptul. Încercă s-o descoasă, dar Lena se dovedi impenetrabilă. Când Lena o sună pe mama ei în România și i-o dădu la telefon pe Ella, aceasta profitând de ocazie laudă reușita Lenei, apoi cu viclenia specifică femeilor când își pun în gând să afle ceva o întrebă pe matura doamnă cine se afla în spatele acestu blitz krieg soldat în chip atât de fericit. Fie că mama Lenei era cu totul în afară de problemă, fie că păstra cu strășnicie taina plecării Lenei, Ella se dădu bătută. Nu obținuse nici cea mai vagă informație despre aranjamentul Lenei, ceea ce-i întări bănuiala că la mijloc se află ceva inavuaibil. O rodea curiozitatea și spera că într-un târziu, când evenimentele consumate se vor învechi, probabil va răsufla ceva într-un moment când s-ar fi așteptat mai puțin.

Lena simțea că nu mai putea sta pe capul celor două colege de cameră, nu dorea să întindă coarda, așa că le informă la sfârșitul săptămânii de noiembrie molcom, primăvărativ că intenționează să se mute singură într-o minusculă cameră dintr-un apartament din Queens, aflat la mică distanță de locul jobului ei. Cu o falsă amabilitate, Ella insistă să mai rămână, până se va pune în mod real pe picioare, când va reuși să își facă o brumă de economii. Acum, că avea un job, mai spuse Ella, putea și ea contribui cât de puțin, simbolic la cheltuielile locuinței lor modeste. Lena simți nota forțată din pactul propus de Ella și refuză scurt propunerea, cu siguranța celui care are deja o variantă convenabilă de supraviețuire. →

SILVIA URDEA

Ciudad, medită Ella, cât de neajutorată crezu ea că va fi Lena în perioada de început la New York și cum se răsturnase total prevederea ei. Cea pe care ea o credea vulnerabilă îi dădea lecții de curaj și fermitate în abordarea greutăților începutului. Nici vorbă de umilitatea celui neinițiat în complicata lume a marii metropole, nici vorbă de supușenie față de cei mai vechi în înfruntarea adversităților sau pur și simplu doar a atâtor obstacole mărunte din viața cotidiană, de la a ști unde se află cel mai bun magazin second hand, care e adresa serviciului de imigrări, cum te poți perfecționa în engleză, până la a te instrui în job hunting, în negocierile pentru mai mulți bani cu diferiți patroni de business.

- *Ce negocieri cu patronii, i-o tăie scurt Lena. Nu mi-ai spus chiar tu că la început trebuie să ai stomac tare?! Am aflat eu de la alții că în situația mea trebuie să învăț cum să-mi țin gura și să ascult. Nu sunt eu în poziția de-a negocia cu oricine m-ar angaja. Imigrantele atât de proaspete ca noi trebuie să-și facă rost de recomandări bune de la persoane care le cunosc și pentru care au lucrat, sau măcar să aibă recomandarea unui american de încredere.*

Ella rămase fără replică în fața „prelegerii” atotștiutoare a Lenei, care îi apărea din ce în ce mai mult așa de stăpână pe situație. Ajunsese aproape să se teamă de ea, neștiind cine se ascunde în spatele acestei fete pe care ea, Ella, crezuse că o cunoștea destul de bine de acasă, din târgușorul unde își petrecuseră o parte a vieții lor tinere și șturlubaticice. Se convingea acum că fusese doar o iluzie. Își întărea ideea că paleta surprizelor oferite până și de cei mai apropiați din anturajul nostru e ineputizabilă. Îndemându-se la prudență, Ella încheie în coadă de pește conversația lor:

- *Lena, mă uimești cât de multe lucruri ai aflat deja despre stilul de viață american, fără să-l fi trăit pe viu. Într-adevăr, nu prea mai am ce mai adăuga la „compendiul” pe care mi l-ai prezentat aici. Ha, haaaa!, și Ella renunță să mai avanseze dialogul lor, temându-se de un posibil conflict nedorit între ele. Era nedorit, mai ales din cauza trecutului relației lor. Ella beneficiase de ajutorul aceluși șef de cadre la o uzină importantă, care era tatăl Lenei, acum retras în penumbra ca să scape de ciorovăieli*

cu noul regim. Pe multe dintre rudele și cunoștințele ei apropiate le băgase în serviciu datorită intervenției acestui om important la vremea respectivă, nu doar prin funcția lui, ci mai ales, prin rețeaua bogată de relații pe care o deținea. „Acum, în acest moment, dialoga Ella cu sine, ar fi atât de inoportun să continui cu investigarea aranjamentului Lenei. Dumnezeu cu mila. A venit cum a venit, s-a strecurat într-un job cum s-a strecurat, care e problema mea, își imputa ea lipsa ei de diplomație în a o descoase pe prietena ei de odinioară, schimbată la față în prezent până la nerecunoaștere. Nu mai rămăsese nici urmă de confidențialitate din relația lor trecută. Odată cu descinderea la New York, Lena parcă devenise alt om. Secretoasă și cumva poruncitoare. Cu siguranță stăpână pe poziție, cum se spune. N-am altceva de făcut decât să mă retrag în cochilia mea”, încheie Lena partitura ei introvertită.

Continuă să se mai frământa o vreme, dar nu pe obsesia reușitei neașteptate a Lenei la New York, ci pe aceea a efemerității prieteniei lor. Ce-i drept, fusese o relație impură, bazată pe împletirea interesului cu nevoia de destăinuire a micilor biruințe în dragoste, a ilegalității unor legături, care, pe cât de ascunse erau, pe atât de pline de satisfacții, mai ales când personajele prinse în mreje erau tovarăși cu funcții înalte, plictisiți demult de nevestele lor ambițioase. Parcă se rupsesse filmul, Lena devenise un univers de nepătruns, iar Ella, de când auzise de posibila venire a Lenei, își pusese mari speranțe că va avea pe cineva al ei, de suflet în marea de străinătate. „Parcă-i pălește pe toți amnezia când vin de acasă în spațiul acesta tensionat, unde nici somnul nu mai este somn, nici mâncarea nu mai este mâncare, viața în continuă alergare după dolar. În această alergare, oamenii devin uituci, ignorând partea cea mai bună a ființei lor”, gândi cu tristețe Ella. În curând, Lena își luă zborul din cămăruța închiriată de spaniolă și Ella, ca să se mute într-un mic studio situat undeva în Flushing. „Dar cine va plăti pentru el?”, nu putu Ella să-și reprime mirarea la culme, date fiind salariile mici ale babysitter-elor și chiria exorbitantă la New York. „Nu te îngrijora, mă descurl eu, doar lucrez pe dolari la fel ca orice ameri-

TOAMNĂ FĂRĂ COCORI

-melancolice mele doamna Maria...-

să-ți scriu despre o toamnă ruginită, mă rogi să scriu, mă-ndemni de-un timp, mereu, și am să scriu... dar cheamă-mă-n ispită, fiindcă de-un timp – tomnatic sunt și eu.

castanii-n parcuri râd a doua oară, cu dinții foarte albi – spre veșniciei. răspunde-mi însă, doamnă-domnișoară:

tu știi s-adormi... și iarăși să re-nvii?

așa e și iubirea, scumpă doamnă. vine cu-n zâmbet fraged la rever și când cocorii fug din trista toamnă, întinde doliu albe peste cer.

și-a fost și-o toamnă foarte fistichie în care ai avut un vis ciudat, ce te-a mințit – iubita mea Marie, că prințul poeziei te-a trădat.

pe doliul trist ascuns în curcubeu țesut cu șapte note - rogvaiv, ca o corolă dintr-o orhidee cu-n zâmbet inocent și prea naiv...

recheamă-ți toți cocorii de pe zare, cu șoapte blânde cheamă-i, nu uita și nu-i lăsa să zboare-n emigrare; să nu mai fie toamnă-n viața ta.

eu, totuși, îți voi desena poemul. îmi dai condeiu-n mână Dumnezeu, și mă învață să te-nvăț refrenul: poet sălbatic... te-oi iubi - mereu!...

octombrie – 2014, la Montreal.

GEORGE FILIP

can”, răspuse Lena pe un ton ștregăresc, ușor obraznic. Ella nu-și putea crede urechilor. N-o mai recunoștea pe Lena cea de altădată din întâlnirile lor de la cofetăriile din centrul orașului de provincie, când se desfătau mărturisindu-și ultimele noutăți despre grangurii de la partid sau de la Securitate pe care farmecele lor îi aburiseră. „Nu-i nimic”, își zise Ella, *viața este în continuă schimbare și oamenii odată cu ea. Nu mai pot conta pe Lena ca pe prietena de altădată. A devenit enigmatică și pare sofisticată. Datorită căror întâmplări, numai ea știe*”, și își jură sieși să se debaraseze de orice gând iscoditor care ar privi-o pe fosta prietenă de aventuri riscante.

(Din Fragmente din Babylon)

Starea prozei

MESAJUL AJUNS ÎN SPAM

Subsemnatul, Octavian Crima, domiciliat în localitatea Izbeliștea, strada Puzderiei, nr. 13, declar pe propria-mi răspundere mea că mă aflu, începând de azi, 15.05 2020, în *Starea de Alertă*, apărută la sfârșitul *Sării de Urgență*, care apăruse, la rândul ei, după *Starea normală*, așa cum se află o țară întreagă, mai puțin cei care au senzația că ordonanțele militare pot fi contestate de oricine, oricum și oricând, și că unde-i lege-i și tocmeală, chiar dacă excepția întărește întotdeauna regula și invers. Dacă știam ce vremuri de rahat vor veni peste noi, viștitorii de azi, nu mă deschideam spre lume atât, cât m-am deschis până acum.

Azi, de dimineață, făcând pe vidanșorul yahoo-ului meu, adică ocupându-mă de curățarea coșului de gunoi al acestuia, ca să nu mă mai tot apostrofeze ăia de la Google, cum că nu mai am spațiu de stocare, că vezi doamne, „din 15 GB se utilizează 14,99 GB, adică 99 %”, și că risc să nu mai pot nici primi și nici trimite mesaje de altfel, unul dintre sutele de amenințări și alerte pe care omul nostru cel de toate zilele, adică eu, trebuie să le suporte vrând-nevrând (Adică, la prima vedere, aceasta ar fi o simplă amenințare ca toate celelalte nu puține, menite să infiltreze în noi frica, fără de care viața, la început de secol al veacului XXI, n-ar putea exista), încerc să supraviețuiesc în calitate de „împingător de vagoane” în marele concert al internetului. Într-un cuvânt, eliberând coșul de gunoi, nu de gunoaie biodegradabile, ci de mesaje nepoftite sau devenite, în timp, adevărate gozuri, mă fac conștient de participarea indirectă și la marele concert al agoniei planetare, declanșat de câțiva anișori încoace. Întâmplător deschid „sertărașul” *Oferte*, fac și acolo curățenie, mai apoi fac la fel cu *Actualizările* și, la urmă, ce-mi văd ochii? În *Spam*, bunătațe de mesaj de care, până în momentul de față, habar nu avusesem. Expediat în urmă cu exact două luni, de *Femeia văzută prin gaura cheii*, mesajul a stat bine-mersi în boxa *Spam*, fără să deranjeze destinatarul, adică pe subsemnatul. Prin urmare, citesc mesajul:

„Salut, prietene. Supsemnata, adică eu, sânt *Femeia văzută prin gaura cheii*, privită înainte de pandemie și până să sufăr des de dischinezie jubiliară, de către o jumate din totalu bărbaților orașului nostru, la domiciliu, prin gaura cheii (vezi schița cu același titlu, scrisă de nu mai știu care scriitori, și publicată în volumul *Povestind vei dobândi*, în 2018, care, inspirându-se din viața mea de zi cu zi, a comis surprinderea unor adevăruri adevărate, printre care și metoda mea originară de a găsi un bărbat cu care să mă căsătoresc pentru a mă mărita). Problema e că toți cei care a stat la coadă, la ușa mea, pentru a mă vedea prin gaura cheii unei broaște clasice și s-au bucurat că a văzut ce au văzut (fiecare cum a văzut, dacă a văzut, ce a văzut, desigur), n-au știut că eu, supsemnata, sătulă de traseism politic și nesătulă de alte cele, nu lucrez decât la domiciliu. Cum mă caracterizează prin dos, unele javre arhicunoscute, negre în cerul gurii (băgare-ar dracu în ele să se bage!), care habar n-au ce înseamnă o femeie în carne și oase și viceversa, căutam un soț, adică un bărbat, la cel mult 49 de ani și cel mult câteva luni, șaten, cântărind cel mult 72 chile (că unde să ți pe tine o greutate mai grea de 72 de chile?), cu pantofi cu scarț și cel mult numărul 42, ochi verzi și degete de ginecolog, nu de pianist cum își doresc toate înapoiatele, mohoandele și pițipoancele moderne. Într-un cuvânt, iată de ce-ți scriu, domnule Crima. Știind că pe internet suntem numai între 4 ochi, adică aproape numai în intimitatea foarte intimă a noastră, îmi permit să-ți spun că femeia din mine te dorește noapte de noapte, 25 din 24 ore de iarnă, adică ori de câte ori își abandonează hainele de zi de pe ea, spre a se îmbrăca cu cele de noapte, tot de iarnă, (precizez că eu, noapte de noapte, nu dorm cu niciun

fel de desu pe supsemnata, pe motiv că nu vreau să fiu zugrumată corporal de niciun ilastic de chiloți cum le zice pe românește la desuri, și nici să mă trezesc mâine că nu pot scăpa de dunga groasă de lată ce-i, de la subsuoara coapsei mele drepte, puțin mai jos de regiunea enginală, din cauza la nenorocitele alea de ilastice care plesnesc pielea de te doare, de-ți vine să fluieri a pagubă. Știind că și tu ai trecut pe la gaura mea de cheie de broască clasică și că ești o minune de bărbat (îmi place în general vocea de bas lucios, profund, mai mult „fund” decât „pro”) și sclipitor, ca și cum acea ar veni direct din părțile intime masculino-bărbătești și cât mai sudice a bărbatului meu preferat, că doar ce păzește camera de luat vederi supraveghetoare de pe stâlpul de telegraf din fața ușii mele cu broască clasică?, dă-mi voie să te invit la mine, la țimăr, pentru oareșce declarații de dragoste urgentă pe propria răspundere, în clipele astea de izolare distanțată la domiciliu. Dacă nu crezi ceea ce-ți spun, stimate domn, atunci poștește te rog, la ușa mea, prin a cărui gaură de cheie clasică m-ai mai văzut, și vei constata că gaura propriu-zisă e ocupată de cheia însuși, ceea ce înseamnă că n-am timp decât numai de tine. Vină, iubirea mea fidea, mâine, și nu uita să-ți aduci cu tine săpun protex, prosop flaușat, șampon păr Șulders, ungheră unghii și, evident, mască sanitară, mănuși de unică folosință, combinezon protecție pandemie transparentă, declarație pe propria răspundere ta și euro cât încape. Restul de obiecte necesare unei întâlniri de gradul zero, fi liniștit, le am eu, adică supsemnata și anume lighean de dur-aluminiu ante Covid nouășpe, veioză romantică tot ante Covid 19, ca în filmul *Pe aripile vântului*, sprai ante fânțari, banane colorate în frumoasa culoare a bananelor nerăscoapte, prezervativuri cu diverse mirosuri de fructe exotice ante Covid nouășpe, hituri intime care mai de care, tot ante Covid nouășpe, țigări elem lung, roșii și ceapă. În eventualitatea eventualului tău răspuns aici, pe yoho, te pupă dulce cu buzele ei originare și fără silicoane, ca pe vremea stării normale, *Femeia văzută prin gaura cheii*, văzută pe aceeași gaură a unei chei clasice, până și de fratele→

NICOLAE SUCIU

ÎN RITMUL INIMII PĂMÂNTULUI

Sunt

- spun întipăririi-mi cu hotărâre
palma-n nisip -
tot ceea ce am făcut
însă nisipul se înmoaie prelingându-
se
cu un chicot scurt foșnit
și îmi acoperă în următoarea clipă
urma

sunt

repet după o altă clipă de gândire
tot ceea ce nu am făcut
și ziua-și deschide uimită
larg
pupila de lumină
căutându-mă
fără a reuși să mă zărească

suunt!

le strig din adâncul ființei
nesfârșitelor zări
și din înalțuri doar chiotul
fericit al pescărușilor
răspunde fără-a mă băga în seamă

și-atunci

mă așez la malul apei tăcând
privesc unduirile de șarpe mereu tânăr
ale ierbii sub vânt
ca un copil mă de uimesc
copacii ce se întrec mereu
s-atingă cu coroanele lor cerul
văd fericirea
în goana slobodă a bidiviilor nori
și începând să respir
doar în ritmul inimii calme
a pământului încep să înțeleg ceea
ce
sunt.

TANIA NICOLESCU

Ce vremuri, ce vreme!

...Înfrunt dimineața c-un zâmbet
smuls singurătății...străbat în goană
strada ... văd chipuri fără chipuri...
demult ei nu mai scriu scrisori...nici
nu mai zâmbesc dimineața...

...Prin preaplecatură și de
anotimpuri... străbat în goană
strada... și, se-opresc deodată la
margine de drum...nu mai găsesc alt
drum....privesc în sus... păsări nu

mai trec în zbor spre un nu știu care
cuib sau zare....nici măcar în cuvânt
ei nu mai cred....ce tristă așteptare...
ce vremuri! ...ce vreme!...
...ne-aplecăm, rămânem în genunchi
pe pământ...încet...încet...și moartea
pare singura chemare...dar...eu...eu

azi vreau să beau din apa care tace.

Să mă trezesc o rugăciune,
din galbenul – lumină
să mă întorc în mine,
să nu mai plâng
cu ploaia,
să nu mai fug
cu vântul,
în frunzele de toamnă
să nu mă pierd...
În poezie

și în iubire

vreau

să rămân!

22.11.2020

LILIANA SPĂTARU

→mașter a celui care se lăuda că l-a
văzut pe Dumnezeu la televizor, într-
o sâmbătă seara, la emisiunea
teleciclopediei. Pese: Te aștept, iubi
(dă-mi voie să-ți spun așa, fiindcă
simt că numai așa mă pot deschide
încă de pe acum, la orice oră de iarnă,
în fața puterii tale masculino-
bărbătești, ca o corolă de lalea roșie,
chiar dacă nu mă vei anunța nici pe
yoho, nici pe semese, nici pe Uațap și
nici audio pe mobil. Dacă în cel mai
rău caz vei auzi că am fost luată de
Smurg, în stare gravă, din cauza la
izolare pandemică de Covid noășpe la
domniciliu, și dusă de urgență la
Urgențe, sau că am murit de moarte
aparentă, să nu crezi nici în ruptul
capului că eu nu te voi aștepta. Ba
chiar cu limba scoasă. Pa!” și
semnează indescifrabil, adică cu un
lung cârnat de Z-uri care ocupă o
jumătate de pagină A 4, *Femeia
văzută prin gaura cheii.*

*

Acum, după două luni de la
declanșarea *Stării de Urgență* și în
prima zi de *Stare de Alertă* care nu
știu cât va dura, mă gândesc ce e de
făcut. Văzând cu întârziere mesajul
din *Spam*, am senzația că i-aș
răspunde scris unei femei care ar fi
murit pe vremea Dinastiei Ramses și

care fusese cumpărată, acum 150 de
ani, ca mumie egipteană, de un
bogătaș irlandez. Am sentimentul că
orice așa face acum, ar fi în zadar și că,
odată cu acest mesaj alterat, s-ar fi
alterat însăși tinerețea mea, cu tot ce a
avut mai frumos în ea. Totuși nu șterg
mesajul. Îl salvez într-un folder din
Documentele mele (așa cum prietenul
tatălui meu, colonelul în rezervă I. C.
19, obișnuia ca, la 75 de ani, înainte
de a muri încecat cu o clătută cu
magiun, să salveze pozele celor mai
apetisante trupuri feminine găsite pe
net, ca să le aibă ca „oază de
bunătățuri” în clipe de extremă
bătrânețe), la gândul că cine știe când
mi se va năzări ideea de a scrie despre
ce clipe am trăit așteptând pe vremuri,

Vasile Mic

la ușa prin a cărei gaură de cheie
clasică, o văzusem pentru prima oară
pe *Femeia văzută prin gaura cheii*,
superproaspătă și superprosperă
atunci, șezând alături de panerul cu
banane de culoarea bananei
nerăscoapte, brumată ca o prună în
așteptarea degetelor capabile s-o
dezghioace, pentru a-i găbui gingașul
sâmbure - esența vieții. Adică despre
seara unei ierni timpurii, aterizată
obraznic pe 2 noiembrie, când, după
epuizarea unei baterii de *Dealul
Mare*, fără apă minerală și deci, fără
șpriț, și semiturmentat cum eram,
alături de prietenii mei mai mult decât
turmentați, mă trezisem ajuns lângă
gaura cheii unei uși clasice care, n-am
să uit niciodată asta, despărțea fizic,
interiorul camerei *Femeii văzută prin
gaura cheii*, de exteriorul camerei
acesteia. Mărturisesc că i-aș fi
răspuns pe loc la mesajul rămas în
Spam, deja expirat, cum toate vor
expira odată, pe lumea aceasta în curs
de expirare, dacă nu mi-ar fi stat
inima-n loc la ideea că, de ceva
vreme, omenirea nu mai băjbăie în
anormalitatea vârstei ante Covid 19 și
că e dispusă oricând să abandoneze
fosta anormalitate, jupuind-o așa cum
Iona lui Sorescu jupuiuse nesfârșitele
burți de pește, pentru a păși triumfal
pe o nouă treaptă de anormalitate.

Ocean întors

Trecerea implacabilă a timpului

Se sculase de dimineață, fiindcă ceasul biologic funcționa cu exactitate, iar statul îndelungat în pat ar fi mirosit a lene sau boală, ori ea nu era nici leneșă și nici nu acuza vreo durere într-atât de mare, încât să se facă una cu patul. Printr-o mișcare lentă, își coborî picioarele la marginea patului, se frecă ușor la ochi și privi prin sticla curată și strălucitoare a ferestrei, care se afla la 50 de centimetri de ea. Răsărise soarele de câteva minute și-și cobora razele într-o mângâiere suavă, atingând și fereastra de la etajul trei, în spatele căreia perechea de ochi albaștri se clătea în baia de lumină.

În ziua aceea de septembrie, în cea dintâi zi a toamnei, programul ei nu mai semăna cu programul anului trecut și nici cu cel de-acum 42 de ani. Era altceva, era nou, era un alt început, pe care și-l grăbise singură într-o clipă de deznădejde, într-un minut de cumpănă sentimentală, într-o oră de maximă analiză interioară. Nu regreta, ci părea doar nostalgică după un timp care expirase prea repede, atât de repede încât nu-i simțise iuțea și rapacitatea cu care-i furase tinerețea, anii, viața.

În aceeași lentoare, îndepărtă perdeaua și deschise larg fereastra. Aerul plăcut, cu iz de frunză ruginie și bănuți de tufanică, o determină să zâmbească și să respire îndelung, ca și când o clipă de insuficiență respiratorie pusese stăpânire pe dânsa. O dată... și-ncă o dată! Tresări! O lacrimă se prelinse din ochii ușor obosiți, ascunși în spatele lentilelor, căci de vreo doi ani se făcuse soră bună și cu ochelarii.

Cafeaua! Nu-i grabă! își spuse zâmbind, timp în care mâna-i fină, dar cu pielea ușor încrețită, se îndreptă spre aparatul de radio, prietenul cel vechi și statornic. Câteva secunde își privi palmele, întorcându-le când pe față, când pe dos. Erau tot ale ei, dar atât de diferite, timpul le transformase, n-o avantaja! Or fi devenit ele mai îndemânatică, dar și mai trudite! Recunoștea, nu avusese întotdeauna grijă de ele, nu și le protejase îndeajuns, căci traiul scump cerea sacrificiu ori ea nu se împotrivi niciodată muncilor domestice și nici mare ajutor nu avusese. Tot privind-le, se întrebă în

mare taină: *Oare peste câte alte mâini au poposit mâinile mele, spre a conduce stiloul sau creionul în scrierea literelor și cifrelor în cei 42 de ani?*

Și nu s-a sfiit niciodată să-și așeze mâna peste sutele de mâini mici și fragile, curate și cu unghii îngrijite ori peste cele care văzuseră mai rar apa și săpunul sau peste cele cu pielea arsă și aspră datorită muncii fizice la care fuseseră supuse, fără voia lor. *Oare ce vor fi făcând acum acele multe perechi de mâini, peste care, odinioară, mâinile mele au încercat să croiască drum?* se gândi ea.

Câți ochi n-o priviseră de-a lungul anilor, câte urechi nu-i furaseră cuvintele, câte inimi nu ticăiseră întru iubire, câte minți nu se deschiseseră sub lumina și ocrotirea ei, dar câte mâini nu fuseseră întinse spre ea și câte glasuri nu se auziseră șoptind ori strigând: *Doamna, vă rog, veniți și la mine! Doamna, nu-mi iese litera asta! Doamna, stiloul nu-mi mai scrie! vârful creionului s-a rupt! Doamna, Mircea m-a tras de codițe! Doamna, vă iubesc, dar mi-e dor de mama...*

Amintiri, amintiri, amintiri! Multe năvăliseră la ușa sufletului ei în dimineața aceea de septembrie și câte n-ar fi avut să aștearnă pe hârtie! Nu, nu venise timpul, era prea devreme, nici nu se uscaseră tușul pe noua decizie, mai avea de așteptat.

Pe furie, de parcă ar fi privit-o întreaga clasă, își șterse o pârdașnică de lacrimă. *Dispari!* își spuse cu glas ferm. De câte ori nu lăcrimase și la școală, de câte ori inima ei de mamă nu fusese frântă de durere ori de bucurie! Doamne, câte nu adunase în sufletul ei!

Acum, nimic nu mai putea fi schimbat, hotărârea rămânea definitivă. *Nu regret, nu mă jelesc, nu strig! Esenin!* șopti ea, atât cât să-și audă cuvintele ca pe-o binecuvântare, după care continuă ușor îndârjit: *Te-am*

TREBUIA ODATĂ ȘI ODATĂ

Trebuia odată și odată să se termine și acest sfârc, de aer tras în piept cu nesațiu, de pe înalt și adânc. Trebuia odată și odată să se termine și clipele uimirii, gravide de trăiri și ambalate de motoarele firii. Trebuia odată și odată să se termine și minunile pe care le-am văzut, clipite luate de pe înconjur cu împrumut. Trebuia odată și odată să se termine și badijonarea sufletului cu mângâieri, culese de pe pistolul bucuriilor, florile atâtor învieri. Trebuia odată și odată să se petreacă prin marile stingeri și vectorii de simțuri și sublime atingeri. Trebuia odată și odată să fiu prezent doar prin absență, față de care nu există nici cea mai mică clemență. Trebuia odată și odată, ca viața să îmi cadă-n vrie și doar zvon de iubire, din ceea ce am fost, să se iluzioneze-n contumacie.

RĂZVAN DUCAN

29 octombrie 2020

trăit sau te-am visat doar, viață?

*

La braț cu nostalgia, înțelegea că, pentru prima dată în viață, nimic nu o mai zorea, că acele ceasornicului se mișcau blând, iar ticăitul său nu-i precipita mișcările, ci, din contră, o acompania plăcut. În sunetul ceasului deșteptător și-al știrilor de tot felul își bău și cafeaua. Calm, stând relaxată în fotoliul din modestul său balcon, savură licoarea aromată și atât de binefăcătoare, zâmbi unui gând frumos, dădu să se ridice spre a-și verifica mapa școlară, apoi se reaseză, spunându-și: *Gata! Atât a fost! De-acum trebuie să mă grăbesc încet, căci au grijă ei, anii, să-mi grăbească trecerea! De azi, sunt pensionară!*

ANGELA BURTEA

CERUL FECIOAREI

În lumea ei era doar pur
Și aștrii ei erau de vis,
Iar cerul cu adânc de-azur
Era desprins din paradis,

Fără vreo umbră ori dureri,
Priviri în ochi, sărut furat,
Cu-n astăzi semănând cu ieri,
Cu ieri, o zi ca și-altădat'

Însă de-un timp simțea cum cresc
Și ard în trupul ei dorinți,
Voind și-un lucru omenesc
Și-o ramură de suferinți.

O mistuia un foc mocnit;
Cerșind o zi de nebunii,
Pășea către un fruct oprit,
Cu gându-n fiecare zi.

Fecioara s-a sfârșit plângând
Visând întruna la păcat,
Iar aștrii s-au topit pe rând
Și ceru-n vuiet s-a surpat.

INSAȚIABILA IUBIRE

Se prea iubeau împătimitii,
Cu nebunie viscerală
Ca-ntr-o poveste ancestrală
Scăpată din puterea minții.

Când el s-a dus pe căi albastre
Ea – virtuoașă și stăpâna –
Umplând cu trupul ei fântâna,
S-a așezat și ea-ntr-astre.

Ne-nțelegând esențialul,
Priveam apatic, în neștire,
Insațiabila iubire
Și-acum m-a pustiit finalul.
18 iulie 2005

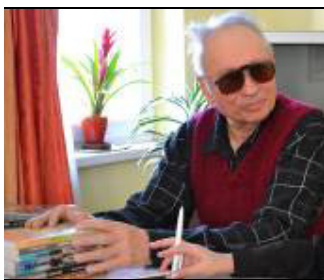
DORUL

Mă cuprinde DORUL
Fără pic de-alin,
Pur și nesfârșit,
Ca un cer senin.

Mă cuprinde DORUL
În strânsori de fier,
Cu iluminare
Și cu fruntea-n cer.

Mă cuprinde DORUL
Într-un fel discret,
Cu lumini astral,
Cu vis de poet.

Mă cuprinde DORUL

Nemaipomenit,
Să-mi vegheze viața
Până-n asfințit.

DOAR OMUL-OM

Sunt zbatere de-a pururi peste
toate
Și când dureri învălmășite vin,
Chiar dacă sui târându-mă pe
coate,
Le spulber cu o clipă de senin,

Nu-s voluptăți malefice în stare
Să-mi schimbe firea după pofta
lor,
Să-mi sece DORUL până la
izvoare
Și să-mi preschimbe soarele-ntr-
un nor.

Nu știu vreo inefabilă magie
Ca să-mi sfințească fiecare gând
Și nu-s nici curgătoarea veșnicie,
Ci omul-om cu DORUL lui
arzând,

Și nu-i vreun anotimp să mă
despoaie
De DORUL meu nestăvilnit,
etern,
Și nu-s vârtejuri care să mă-
nmoaie
Perfide, să mă-ndrepte spre
infern.

CLIPA MEA ASTRALĂ

Arde-n mine focul viu, nepotolit
Clipa mea astrală încă n-a venit,
Dar vibrează toată-n aerul din
jur,
Și-mi veghează gândul înstelat și
pur.
Somnul n-o să-mi fie bun și
liniștit,
Cât mai am atâtea trepte de suit.
Ciocăne-n timpane adevăr uscat;
-Nu ești amăgire nici izvor secăt
-
Zboară șoim, spre baltă nu te
mai uita,

C-au ajuns luceferi înaintea ta!
Stăruie îndemnul și mă văd subit
Pe cărări astrale vis nepotolit.
Viața mi se schimbă; sunt tot ce-
am putut,
Salahor în toate, pudic, neștiut.
Noua galaxie unde mă rotesc
Poate fi-nceputul, pe care-l
doresc,
Ori, poate, sfârșitul simplu și
firesc?!

SPERANȚĂ ȘI VIS

Nu vrem să ne prindă apusul,
slujind universului tern,
ne mistuie focul despotice,
sacral și fabulosul ETERN,
ne seacă un dor de lumină,
de ardere vastă și pură,
de viața prin care să trecem,
dându-ne-ntr-o măsură.

CLIPA FLĂMÂNDĂ

Privim pe furiș în oglindă,
Cu sufletul plin de speranțe,
C-am vrea ale timpului stanțe
Obrazul să nu ni-l cuprindă,

Povara-nflorită la tâmpole
Am vrea s-o ascundem vederii
Și știm că nu-i semn al puterii
Nesomnul ce ochii ni-i umple.

Se frânge plâpânda aripă
Și noi coborâm la izvoare,
Cuprinși de-o-nghetată paloare,
Când vine, flămândă, o clipă.

NU VOI MURI DE TOT

Încrezător în steaua mea
mă bălăcesc uneori
în valuri de speranțe
nădăjduind obstinant
că măcar din când în când
drumeți visători și-ndrăzneți
or să-mi calce-n urme,
pe cărările de mine croite
vor privi stele pe care
și eu le-am privit,
vor dormi la umbra copacilor
pe care eu i-am sădit,
își vor potoli setea cu apa
fântânilor de mine săpate
și s-or închina la același altar,
iar eu plecând liniștit
spre Câmpiile Elisee,
asemeni lui Horațiu, voi spune:
-Non omnis moriar!

IULIU IONAȘ

Arborii de pe Kiseleff

Toată noaptea am visat că le recitam
poezii copacilor
De pe șoseaua Kiseleff.
Teii din Piața Victoriei m-au
întâmpinat cu reverență
Cu frunzele lor nerostite
Cu scorburile doldora de răspunsuri.
Castanii își scutură tâmplele
Cu sufletele ascunse în tăcerea
castanelor.
Arborii de pe Kiseleff sunt poeți.
Din când în când, opresc timpul.
Cu crengile, cu parfumul lor,
Cu parfumul lor care păzește
Noaptea, luna și lumea.

după amiaza de ieri

în lumina după amiezei,
la întâlnirea dintre priviri
arde apropierea
și depărtarea
pe rugul verii
în scânteii
taina oprită pe buza păcatului
roșie, nedescătușată,
îmi picură în palme
tăceri locuite de mine
în cioburi de nopți ascuțite de lună.
scrumul zilei alb
linia orizontului albă,
asfințitul, surâs alb,
fuioare de fum

vălul de mireasă

nu mai răsfoi amintiri
vălul de mireasă
cântă și acum prin pădure,
când ceață, când ecou,
departe de mâna ce l-a furat.
se întristase și îngerul.
degeaba umbli cu hangerul
ascuns sub cămașă,
eu port în buzunare tot basmele
copilăriei,
logodite cu visele de acum.
sufletul meu are alte culori,
iar ție nu ți-a plăcut
nici măcar Botticelli

Flautul iernii

Între două turnuri,
flautul iernii, flacăra
pe podul înghețat,
tocmește jarul
și zilele de aur.
Între două săruturi,
mi se face dor
de ochii tăi,

de colțul buzelor tale.
flautul iernii cântă
cu buze înghețate
sprijinit de o coloană
adormită de suflarea lui.
Între două nopți,
flautul iernii cântă
printre Vârfulurile cu Dor,
ruguri mistuite în ceață

tremur de seară

aseară, drumul fără întoarcere
stătea rezemat de un copac,
cu auzul încordat.
știa când voi veni.

eu am trecut
cu tremur de seară
și nu m-am oprit

copacul acela,
jefuit de anotimpuri
între vis și somn
păstrează zâmbetul unui copil
făclie
în palmele sufletului
îmi curge timpul povestit

Ordinea sufletului

Se va însera în curând
și iar mă voi adânci în stele,
mi-au plecat prietenii
sfâșiați de îndoială
să caute o țară
în care așteptările
nu mai stau la coadă degeaba

Eu mai timp,
noaptea își toarce jarul mocnit,
veghez singurătatea din jur

mă situez în devans

Când se strică ordinea sufletului
aduni lumina ce ți-a mi rămas
Și o păstrezi în suflet
dar obligatoriu și în ochi.
căci fiecare suflet are pașii lui

cu propriul mers
de-a lungul țărnișurilor
lângă somnul mării

gânduri în gri ?
în alb și negru ?
prea multe colțuri gri
pulbere cenușie ce
biciuie pământul...
în mileniu III gândurile
sunt tot în culori
cu sau fără voia cuiva.

vor să își facă loc
într-o împărăție
unde grădinile, casele, oamenii
au o singură culoare !

Mă îndrept spre apus,
mereu spre lumină,
e nevoie de orizonturi limpezi
să pot să respir

acum trebuie să ne grăbim
toți trei.
Lumina
își apleacă fruntea
spre cealaltă parte a Pământului.

Ceasul aruncat pe fereastră

am dat timpul mai departe
cu o oră
să nu știu că știi
ce știai că știu,
basmul imoral
fuga de iad
ușa de cristal
neterminatul bal.
ceasul aruncat pe fereastră
îmi mai ticăie în piept
chiriaș pentru un timp.

În dans albastru de valuri înspumate

cheamă și azi tritonii din grotele
uitate
îl strigă nereide,
Calipso fierbe ierburi
sirenele tot cântă
doar Odiseu mai trece
de acum îngândurat
își crenelează visul
destinul a furat

De-aș fi copac
În calea ta
Degetele-mi devenite crengi
Ar înflori iarna, la apusă

LILIANA POPA

Biblioteca Babel EUROPOEZIA

Claudio Pozzani

Claudio POZZANI s-a născut la Genova, în 1961. Poet, romancier și artist, este apreciat în Italia și în străinătate pentru numeroasele sale *performanțe* poetice pe care le-a susținut la cele mai importante festivaluri literare de nivel internațional (în Europa, Asia, Africa, America de Sud și de Nord) și la cunoscute târguri de carte, cum sunt cele din Torino, Montreal, Paris, Frankfurt sau din Cuba. Poemele sale sunt traduse și publicate în zece limbi și au apărut în importante antologii și reviste de poezie internațională contemporană.

În anul 1983, a fondat Clubul Călătorilor în Timp (CVT) o asociație pe care o conduce încă și care se ocupă de arte și în mod special de poezie și literatură. Cu CVT a creat și organizat numeroase manifestări internaționale în Italia și în străinătate. Cele mai importante, dedicate poeziei, sunt :

-ITALIA: Festivalul Internațional de Poezie din Genova (din 1995, ajuns la a 21-a ediție),

- FRANȚA: Săptămâna Poetică din Paris, (din 1998, șase ediții),

- BELGIA: BruggePoésie (manifestare bienală, din 2002)

- GERMANIA: Musik&Poesie München, (din 2002, cinci ediții)

- FINLANDIA: Helsinki Runo Festival (din 2000, cinci ediții)

- JAPONIA: Euro-Japan Tokyo Poetry Festival (din 2005, o ediție)

- EUROPA: European Voices (din 2008, în diferite orașe europene).

În 2001, a creat Casa Internațională a Poeziei, situată în Palatul Ducal din Genova, care prezintă și organizează peste 150 de

evenimente gratuite pe stagione.

În 2009 a câștigat Premiul Ministerului Bunurilor și Activităților Culturale, pentru cea mai bună manifestare de poezie din Italia (Festivalul Internațional de Poezie din Genova).

În 2011, a primit Premiul Academiei Mondiale a Poeziei pentru activitățile sale culturale.

În 2012, a primit Premiul Catullo pentru promovarea poeziei.

În 2014, i-a fost conferită medalia „Il Genovino d'oro”, una dintre cele mai importante distincții ale Comunei Genova pentru merite culturale deosebite.

Pentru activitățile sale culturale și pentru performanțele artistice, marele poet și dramaturg francez de origine spaniolă Fernando Arabal l-a numit „maestru al invizibilului, provocator de vise, hoț al focului : inima lui dansează în alcovul sărbătoresc”.

*

Femeia cu lacrimi suave

Tu ești femeia cu lacrimi suave
Fiecare gest al tău este o flacără
ușoară

Tu ești umbra, motanul care fuge apoi
se întoarce

Tu ești ciocnirea trenului cu ramurile
prea lungi

Un alambic plin cu sulf și cu mercur
bulgări de noapte între sînii tăi
perfecți
Cîți alchimiști și-au pierdut plămîinii
urmînd aburii trupului tău transpirat?

Tu ești cea care dictează ritmul
anotimpurilor,
care-mi împarte așteptarea între două
bătăi ale inimii
Tu ești Venus ivită dintr-o curgere de
lavă,
Tu ești Psyche ținînd mereu aprinsă
lumina,

Tu calci în picioare pămîntul fără
măcar să observi
că sub pașii tăi o grădină se naște.
În părul tău vîntul îi mulțumește lui
Dumnezeu,
că i-a dăruit un scop în viață.

Elegie

Nu simt grădini de zarzavat
în mine
ci numai stepa și tundra

Nici un freamăt al creșterii sau al
vieții

Nici o transformare
Nici un organ de lumină
Numai urmele gri
ale vârtejului numele lor de ruletă
și trăsnete firave
ca rădăcinile unei plante carnivore
devorînd înșeri și aeroplane
deasupra norilor

Nu simt porturi
în mine
ci numai nave bombardate
Nici o forfotă de palpitantă bucurie
activă

Nici un transport sau ridicare
Nici o rotire de faruri
Ci numai hăuri și cheiuri ruinate
numai cîrlige de macarale abandonate
care dansează în vînt ca niște femei
spînzurate

Nu simt morți
în mine
ci numai schelete și tăceri
Nici o amintire stricată
ca o umbrelă în furtună

Nessuna ernia da sollevamento lapidi
Nici o piatră funerară în formă de
zmeu
Nici o șurubelniță pentru a închide
sicriele
Numai un asindet de viziuni amare
numai semafoare gri clipind
în intersecțiile pustii și orfane de
claxoane

Nu simt forturi
în mine
ci numai corturi zdrențuite
Nici o femeie care să se arate în prag
pentru a-și saluta bărbatul care pleacă
Nici o casă cu spatele din piatră
Nici o biserică purtînd cruci încă
întregi
Numai umbre gravate pe ziduri
și poduri pustii bîntuite de vînt
Și numai vîntul va putea într-o zi să
se întoarcă.

Vin să-ți aduc un poem de Neruda

Am un galop în inimă
și marea ținută în lesă
Voi frămînta vînt și nisip
din această mare fără mormînt
pentru a sculpta picioarele tale sonore
și a le auzi dansînd în ochii mei
Pentru a te regăsi mă cațăr→

Prezentare și traducere:
VALERIU STANCU

din mare pe colină
 Capul mi se redesează stea
 pentru a rechema vocile tale
 Buzele mele oboseite se întind
 în surîsuri distrase de meditație
 autumnală.
(toamnălameditativ)
 Și eu sunt acolo
 în acest autobuz care-mi scutură
 corpul
 ca un zar
 ca un covor
 tîrîndu-se pe drumuri prăfoase
 amuțite de ploaia neașteptată
 Fluturii aplaudă la trecerea mea
 bătînd din aripi
 deasupra bălților de noroi ce-l
 înghițiră pe Narcis
 Am un galop de maree
 în inima ținută în lesă.
 Du-mă acolo unde să putem uita
 acest secol care ne vede exilați,
 aceste furtuni
 care nu aduc nici o prospețime,
 aceste celebrări și aceste îmbrățișări
 care nu sunt decît inutile coroane de
 flori.
 Marea este acolo
 îndepărtată ca un proiect abandonat
 roțile lansează pietre și amintiri
 pe panta pe care casa ta se desfășoară
 în fața mea
 Sunt sculptorul de frunze de
 anghinare
 și îți ofer siluete de nouri
 Ție, pahar ciobit,
 pe care nu pot să-l sărut fără să mă
 rănesc,
 Ție,
 ureche tăiată și aruncată pe o pajiște
 pentru a asculta secretele furnicilor
 Ție, îți ofer haina mea uzată,
 rezistența mea
 și această poezie pierdută de Pablo
 Neruda.

Danzez

Danzez dansul ideilor geniale
 sperînd să-mi spui ceva nou
 Dansez dansul perdanților și al
 pierduților
 știind că pașii mei vor fi în zadar
 Dansez dansul imbecililor fericiți
 crezînd că sudoarea mea va folosi
 cuiva
 Dansez dansul profitorilor
 și voi dansa atîta vreme cît mă vei
 plăti

Și dansez, dansez, dansez
 pentru a-mi învinge aroganța
 Dansez, dansez, dansez

întrebările nu au importanță

Danzez dansul blestemaților
 pentru că spleenul îmi urcă în piept
 Dansez dansul pretențioșilor
 pentru că și tu ești unul dintre ei și
 te crezi la nivelul meu
 Dansez dansul indezirabililor
 m-am antrenat îndelung în fața ușilor
 închise
 Dansez dansul intoleranților
 poți să te dai puțin mai încolo, te rog?

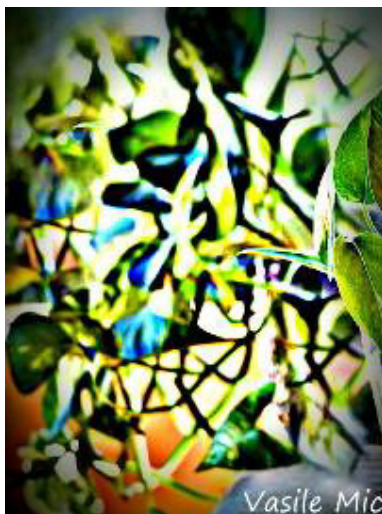
Și dansez, dansez, dansez
 atîta vreme cît rămîn în picioare
 dansez, dansez, dansez
 pentru că tu mi-o ceri

Sunt

Sunt apostolul lăsat în afara Cinei de
 Taină
 Sunt garibaldianul
 ajuns prea tîrziu la stîncă de la Quarto
 Sunt Messia unei religii în care
 nimeni nu crede
 Sunt cel exclus, outsiderul,
 blestematul care nu
 cedează

Sunt eroul care moare în prima
 pagină
 Sunt motanul chior pe care nici o
 bătrînă nu-l mîngîie
 Sunt fiara turbată care mușcă mîna
 întinsă din milă
 Sunt cel exclus, outsiderul,
 blestematul fără vîrstă

Sunt valul care se sparge,
 rostogolindu-se, și ia cu sine
 prosoapele, radiourile
 Sunt neînțelegera care seamănă

Vasile Mic

discordia
 Sunt Diavolul care s-a ferit de
 călimara lui Luther
 Sunt pelicula care se rupe chiar la
 mijlocul filmului
 Sunt cel exclus, outsiderul, un cui
 în creier

Sunt bila flipperului care cade cu un
 punct înaintea
 recordului
 Sunt auto-țelul din ultima clipă
 Sunt copilul care rînjește la palmele
 mamei sale
 Sunt teama de iarba care va fi cosită
 Sunt cel exclus, outsiderul, această
 pagină
 zdrențuită

Mersul umbrei

Plouă cu găleata
 și frigul te împresoară
 E o lume de noduri
 pe care să le desfaci în întuneric
 între un fulger și altul
 de fosfor și cretă
 E o viermuială de corzi
 refuzînd foarfecele
 E un pieptene care se înțepenește
 în plete ce nu atîrnă.

E umbra. Umbră
 și o clipire din gene

În jurul meu văd ziduri
 pînă și oglinda mea a devenit un zid
 pe sîinii tăi a crescut o piele de zid
 inima și simțurile mele reîncarnate în
 ziduri
 Și plouă fără încetare rugăciuni
 înjurături
 ce se evaporă îndată ce ating nisipul
 și se cațără fără încetare într-o tăcere
 toxică
 adverbe, adjective și cuvinte fără nici
 un sunet

E umbra. Umbră
 și o clipire din gene

Soarelui nu-i văd decît reflexul
 în bălțile iridescente ale apei de
 ploaie,
 lunii îi sesizez prezența în întuneric
 prin lătratul îndepărtat al cîinilor
 legați

Pacea mea nu este lipsa războiului
 Pacea mea este absența conceptului
 de război

Nu umbra... umbra...
 dar o clipire din gene

Biblioteca Babel

Dintre marii romantici ruși:

SERGHEI ESEININ

Dintre marii romantici ai literaturii ruse, se detașează ca fiind mai apropiatul de sufletul generației trecute de prima tinerețe, poetul Serghei Esenin. Este semnificativ faptul că, încă din anii '30, o mare parte dintre poemele sale au fost traduse la noi de către Zaharia Stancu și George Lesnea... Pornind de la acest fapt, încerc prin comentariul de față să readuc în prezent o parte infimă a biografiei marelui poet rus...

Așadar: Esenin, pe numele său întreg: Serghei Alexandrovici, s-a născut în satul Konstantinovo, acum Esinino, din regiunea Riazan (Rusia), ca fiu al familiei de țărani cu venituri modeste, Alexandr Nikitici și Tatiana Feodorovna. Se poate spune că, la venirea sa pe lume, destinul nu i-a făcut o primire prea blândă și prietenoasă, fiind pur și simplu abandonat de părinții care trăiau în permanente certuri și neînțelegeri. Acesta a fost și motivul pentru care bunicii săi dinspre mamă l-au luat la ei pentru creștere. În schimb, poate ca un fel de compensare dinspre destin, Esenin a început să scrie versuri încă de la vârsta de 9 ani, prezicându-i-se a fi un viitor mare talent al liricii rusești. Înaintând puțin pe teritoriul biografiei sale, în general s-a convenit, aproape în unanimitate, că existența sa se circumscrie într-un anume grad de spectaculozitate ținând în mare măsură de legendă. În această ordine de idei, Esenin a fost considerat un fel de „copil-minune” al poeziei lirice rusești și așezat cumva în aceeași lojă a valorii cu alt mare poet rus – Pușkin.

Fără a intra în prea multe detalii biografice, dar încercând o fixare a existenței sale în timp și spațiu, trebuie subliniat că la vârsta de 12 ani a plecat la Moscova, unde s-a angajat casier la o prăvălie, loc de muncă pe care, datorită conflictelor cu patronul, l-a părăsit, angajându-se în calitate de corector la tipografia unui oarecare Sîtin. Începuse să citească mult încă din adolescență, să scrie și chiar să publice creații proprii prin ziare precum *Izvestia*. Urmează perioada în care, ca student la Universitatea de Stat din Moscova (1913), ia legătura cu poezii Alexandr Blok, Serghei Gorodetsky, Nikolai Kliuev și Andrei Belfi, despre ultimul, Esenin spunând că acesta i-a insuflat înțelegerea formei, în timp ce Blok și Kliuev l-au învățat lirica. De notat că activitatea la tipografia „Sîtin” îl ajută

(21.09.1895 – 27.12.1925)

la o sistematică și ordonare a sa, direcționându-l spre lecturi tot mai importante și spre... creație proprie cu rezultate materializate și remarcabile în poezie. În acea vreme, lirica sa este dominată clar de specia pastelului, dar și de construcția amplă a poemelor, concret și notabil rămânând poemul *Pesni o Evpatii Kolovrate (Cântec despre Evpatii Kolovrat)*. Apoi, încă nu împlinise 20 de ani când, nemulțumit de mediul literar moscovit cam plafonat, Esenin se hotărăște să plece la Petersburg, părăsind Moscova, funcția de secretar de redacție și începutul de colaborări pe la reviste moscovite... Un an mai târziu (1914), se căsătorește cu Anna Romanovna Izriadovna, colegă de birou la Tipografia „Sîtin”, căsnicie pe care o va părăsi odată cu plecarea la Petersburg... În anul 1915, are loc debutul său literar-poetic în publicația ilustrată pentru copii: *Mirok (Lumea celor mici)* cu poezia *Berioza (Mesteacănul)*, semnând cu pseudonimul *Ariston*. În aceeași perioadă petersburgheză, Esenin colaborează asiduu la o serie de publicații mai mult sau mai puțin strict literare, în acest sens el publicând poezia *Rusi (Rusia)*, considerată de cei mai mulți comentatori ai săi un fel de credo esenian...

1915 este – părere general acceptată – anul debutului său editorial cu volumul de poezii intitulat *Radvanița*, urmat un an mai târziu de *Slujbă pentru morți*, 1916 fiind și anul de naștere (21 ianuarie) al primului său fiu, Iuri... În scurtă vreme, cele două cărți publicate, precum și colaborările la diverse publicații îi vor aduce notorietatea, devenind unul dintre cei mai cunoscuți și apreciați poeți din acel timp. După un interval de aproximativ 3 ani (1916-1918), în care a efectuat și

stagiul militar, în anul 1918, Esenin și-a înființat propria editură, purtând numele „Трудовая Артель Художников Слова”, („Compania de muncă a artiștilor cuvântului din Moscova”). Însă, ar fi incorect să merg mai departe fără a menționa că, tot pe-atunci, talentul său este materializat și ca prozator, mai ales vorbind despre povestirile *Iar și Însemnări nordice*, creații publicate în reviste din Petersburg, în 1916 tipărindu-i-se ediția a doua a cărții *Radvanița*... Urmează (1917-1921) materializarea prin creații, în special lirice, una dintre cele mai faste perioade prolifice din viața de poet a lui Esenin: scrie și publică mult, ajutat și de contactul permanent cu gruparea așa-zisă a „Sciților” („Skifi”) din care făceau parte: Alexandr Blok, Nicolai Kliuev, Valeri Briusov, Andrei Belfi, Alexei Remizov și alții. Amănunt: gruparea... *scițotă* își desfășura activitatea cumva gravitând în jurul publicației „Znamia truda” (*Drapelul muncii*), în care Esenin publică în mod frecvent. Astfel, îi sunt publicate poeme precum: *Preobrajenie* (Schimbarea la față), *Inonia*, *Seliskii Ceaslov* (Ceaslovul satelor), *Iordanskaia golubița* (Porumbița de la Iordan), *Nebesni barabanscik* (Toboșarul ceresc)... După o ieșire în lumea literelor destul de spectaculoasă, Serghei Esenin își permite o vacanță binefăcătoare în Konstantinovo, satul său natal, în timpul căreia continuă și cristalizează proiectul pentru poemul *Anna Sneghina*, la care lucrează în tot anul 1919. Concomitent, însă, scrie mult și publică prin reviste... De subliniat aici felul în care, în mai toate poemele sale, își exteriorizează imensa dragoste față de patria-mamă, Rusia, în paralel, parcă redescoperindu-și dramatismele existenței sale, și cu sentimentul unui naufragiat, el își reneagă trecutul, asemuindu-l cu un vis urât și apăsător, notând: „Vânturi, o, furtuni înzăpezite! Măturați viața mea trecută”...

În această ordine de idei, Esenin se desprinde și de gruparea din care mai făceau parte Riurik-Ivnev, Anatoli Mariengof, Vadim Șerșenevici ș.a., cu care lansaseră un curent liric nou numit, ca definiție oarecum dubioasă, *imagism* sau *imaginism*. Cumva, ca un fel de suport de nuanță teribilistă, la propunerea lui Esenin, Cafeneaua în care se adunau și purtau lungi discuții poetico-literare, este botezată *Stoilo Pegasa*, în traducere: *Ieslea lui Pegas*... De pe atunci (1920), datează poemul *Ispovedi huligana* (Spovedania unui derbedeu), considerat un fel →

DUMITRU HURUBĂ

de semnal al trecerii la o etapă nouă de interpretare a realității, poem în care poetul se autodefiniște: „*Eu înadins umblu nepieptănat și cu capul gol/ Pe umeri ca o lampă de petrol./ Toamna desfrunzită a sufletelor voastre/ Îmi place s-o luminez în amurguri albastre (...)*” (trad. George Lesnea). Scrie poemul *Pugaciiov* (1920) avertizând: „*n-o să vă sperii cu oasele scheletului,/ dar firile voastre trebuie să înțeleagă*”, și îi apare la Moscova volumul de versuri purtând titlul, oarecum teribilist, *Ispovedi huligana*, dar preluat de la poemul cu același titlu...

În orice caz, pe măsură ce înaintăm în biografia poetului, re-descoperim pas cu pas legătura indestructibilă dintre el, omul, și el, poetul, din acest punct de vedere nu se poate constata în lirica sa, decât în puține cazuri, acea detașare în care gradul de realism s' estompeze o puternică metaforizare...

Întreaga lui creație este marcată și consolidată de puternice trăiri-retrăiri sentimentale focalizându-se spre un romantism special esenian în care lepădarea de un anume realism de tip citadin este evidentă:

*Voi uita de cărți, de poeme,
Cu traista în spate voi umbla hai-hui –
Căci bețivului celui pierdut în câmpie
Vântul îi cântă mai mult ca oricui.
(.....)
Nu mai vreau nici succese, nici slavă,
Vreau doar vântul să-l pot asculta –
Fără asemenea doruri ciudate
n-are rost pe pământ nici viața mea.”*

(Seara își încruntă sprâncenele negre...)

Sau în acest catren în care poetul concentrează, parcă, profunzimea tuturor trăirilor sale:

*„Stepă-nzăpezită, lună albă, stele –
Țara te-nfășoară în lințolii grele.
Plâng mesteceni palizi prin păduri
mereu.*

Cine-i mortul? Oaren-am muritg chiar eu?” (Stepa-nzăpezită)

...Dar poate că nu e greșit să mă opresc puțin asupra părții sentimentale din viața lui Serghei Esenin: după cum se cunoaște, el a fost un bărbat frumos și, ca atare, cu mare succes la femei, ordine de idei în care, trebuie amintit că el a fost căsătorit de... cinci ori, lucru oarecum spectaculos dacă avem în vedere viața sa scurtă de numai 30 de ani... Astfel, la 18 ani (1913) se căsătorește pentru prima dată cu o colegă de la tipografia unde era angajat, Anna Izriadnova, cu care a avut un fiu, Iuri. Focul dragostei trece destul de repede, iar Esenin, regretând pasul...

căsătoriei, abandonează proaspăta viață de familist și pleacă la Moscova.

În anul 1917, se căsătorește din nou, luându-și ca parteneră de viață pe actrița Zinaida Raikh, de care divorțează un an mai târziu, aceasta având o fiică, Tatiana, și un fiu, Constantin.

Însă, cea mai interesantă și având o general-acceptată spectaculozitate, a fost căsătoria sa cu celebra dansatoare Isadora Duncan, adevărată că frumoasă, dar mai în vârstă decât Esenin cu 17 ani. El avea 21 de ani, ea... 38; partea și mai interesantă din acest mariaj este că Esenin nu cunoștea limba engleză, iar ea limba rusă, reușind să se înțeleagă în limba franceză.

Căsătoria propriu-zisă are loc în ziua de 2 mai 1922, iar după, Esenin și-a însoțit celebra soție într-un turneu prin Europa și Statele Unite (1922), unde rămân până când între cei doi, în urma unor certuri, intervine o ruptură, iar Esenin se întoarce în Europa, la Paris (februarie, 1923). Locuiește în capitala Franței până la sfârșitul lunii iulie 1923, apoi se întoarce la Moscova, pe 3 august și începe publicarea notelor de călătorie în ziarul *Izvestia*.

Între timp, însă, în viața poetului a dat semne de tot mai clară dependență de consumul de băuturi alcoolice și chiar a drogurilor, cu consecințe tot mai clare de alunecări spre crize de furie, manifestări de violență...

Adezea, aflat sub influența alcoolului sau a drogurilor, în timpul unor crize violente de furie, Esenin a distrus camere de hotel sau a provocat scandaluri în restaurante, acțiuni care au avut parte de multă publicitate în presa lumii.

După revenirea la Moscova, Esenin are o relație cu actrița Augusta Miklașevskaia și se crede că s-ar fi căsătorit cu ea printr-o ceremonie civilă deîndată ce a obținut divorțul de Isadora Duncan, dar, în urma unei relații cu poeta Nadejda Volpin, aceasta dă naștere unui băiat, Alexandr Esenin-Volpin, devenit un poet important în literatura rusă, fiu pe care Serghei Esenin nu a trăit să-l cunoască...

Într-o scurtă paranteză, trebuie să mai adaug că relația lui Esenin cu Galina Benislavkaia s-a sfârșit tragic: la un an după moartea lui, ea s-a sinucis la mormântul acestuia și că, oarecum în același context, în primăvara lui 1925, Esenin o cunoaște și se căsătorește (în luna septembrie, 1925), cu a cincea soție, Sofia Andreievna Tolstaia, o nepoată a scriitorului Lev Tolstoi. Ea a încercat să îl ajute, dar Esenin a suferit

o criză mentală și a fost spitalizat vreme de o lună.

Cu două zile înaintea externării de Crăciun, și-a tăiat venele de la mână și a scris un poem de adio, cu propriul sânge, după care s-a spânzurat de țevile de la încălzire de pe tavanul unei camere a hotelului „Anglia” din Sankt Petersburg.

O mare parte a operei eseniene, mai ales versuri, a fost tradusă și în limba română încă din anii '30, de către Zaharia Stancu și George Lesnea. Tălmăcirile lui Lesnea au rămas cunoscute ca fiind unele dintre cele mai reușite traduceri românești din lirica universală, publicate în volumele: Esenin, **POEZII**, Col. *Cele mai frumoase poezii*, Ed. Tineretului, 1961 și **POEZII ȘI POEME**, Ed. Minerva, Col. „BPT”, 1961.

Opera poetică a lui Serghei Esenin poate fi încadrată în lirica de nuanță contemplativ-romantică, însă cu ramificații de expresie modernă, caracterizată prin imagism și o mare varietate de tonuri afective, de la perceperea cosmică a naturii ruse până la evocarea miturilor vechi păgâne și creștine, de la nostalgia satului până la fronda față de formele civilizației orașului.

În volumul **POEȚI ȘI POEZIE**, EPL, 1963, A. E. Baconsky îl caracterizează pe Esenin ca fiind „*Poetul care a trecut drept un strălucit creator de metafore – aceasta a fost, în ultimă instanță, singura lui confluență cu imagismul – dispune însă de mijloace artistice mult mai pregnante, chiar dacă sunt mai puțin vizibile în structura poeziei sale.*” (p. 122).

Între altele, Serghei Esenin a publicat volumele: *Radunița* (Ziua pomenirii) (1915); *Goluben* (Seninul) (1918); *Preobrajenie* (Transfigurare) (1918); *Selskii časoslov* (Ceașlovul satelor) (1918); *Inoniia* (1918); *Nebesnii barabancsik* (Toboșarul cersc) (1918); *Kliuci Marii* (Cheile Mariei) (1919); *Ispovedi huligana* (Spovedania unui huligan) (1920); *Pugaciiov* (1921); *Moskva kabačkaia* (Moscova cârciumăreasă) (1924); *Ballada o dvadțati șest* (Balada celor douăzeci și șase) (1924); *Rus` sovetskaia* (Rusia sovietică) (1925); *Anna Sneghina* (1925).

Proza.

În anul 1992, la Societatea „Adevărul” S.A., în traducerea românească a Simonei și Laurențiu Duță, a apărut volumul: Serghei Esenin, „Văgăuna și alte scrieri în proză”...

Blocnotes

O dimensiune a alegerilor: expunerea crizei

Nimic mai adevărat decât faptul că societatea americană a fost obiectul unui *coup d'état* orchestrat de voracele corporații, începând din 1970 încoace. Partidele, elitele și guvernul sunt captivii aceleiași neastâmpărate goane după bani. Alegerile devin din ce în ce mai mult o glumă tristă. Suntem puși în postura de a alege între doi candidați care au folosit și folosesc puterea în scopuri personale, uitând de misiunea încredințată lor de vox populi. Este o amnezie de prea lungă durată.

Fiind total expus scrutinului jurnalistic, candidatul la președinție poate uneori oferi surprize cu totul cutremurătoare, dacă ne gândim la responsabilitatea lui nu doar economică, politică, socială, dar și la cea morală, ultima fiind terfelită în chip grotesc. De câțva timp, planează asupra lui Hunter Biden, fiul candidatului Joe Biden acuzația de a fi devenit „*filthy reach*” (murdar de bogat), profitând de vice-președinția tatălui său. Joe Biden, după cum se știe, a susținut toate aventurile belicoase ale lui Barack Obama și Hillary Clinton, care au destabilizat Libia, au intervenit neinvitați în Siria, au continuat dezastrele provocate în Afganistan și Irak, au aprovizionat cu arme Arabia Saudită în criminalul ei război din Yemen și au intervenit în Ucraina, de asemenea.

Din e-mailurile conținute de hardware-ul laptopurilor lăsate de Hunter Biden la un oficiu de reparație în Delaware ar rezulta că el a intrat în consiliul de administrație al companiei de gaz metan *Burisma* din Ucraina, unde a fost plătit cu suma exorbitantă de \$50.000 lunar în 2015. Mai mult decât atât, tatăl și fiul au colaborat cu o companie chinezească numită *CEFC China Energy Co.*, companie apropiată de Partidul Comunist Chinez. Într-un e-mail din august 2017, Hunter le spune chinezilor că afacerea „*had become more interesting to me and my family*”, iar în mult discutatul e-mail din 13 mai 2017 se referă *expressis verbis* la *big guy*, care nu este altul decât Joe Biden.

Media americană fiind sub influența stângii neoliberală a rămas

mută și surdă la aceste acuzații, nu le dezbate pentru a nu submina șansele candidatului preferat. Informarea corectă a publicului nu mai contează, amendamentul nr. 1 al Constituției, cel despre dreptul la libera expresie, fiind trădat continuu fără remușcări.

Probabil suporterii lui Donald Trump s-au înfioat de bucurie la descoperirea atâtor vulnerabilități în rezumeul lui Joe Biden, când deodată a explodat bomba sub scaunul prezidențial al lui Donald Trump, pusă de *New York Times* și *New York Post*, care, „*pac la războiul*” au informat opinia publică despre un cont secret al lui Donald Trump în China, căreia el i-a plătit \$188.000 în taxe. În America, doar într-un an, The Donald a plătit doar \$750 în taxe. Dar această acuzație este fără sens, deoarece Trump nu a făcut decât să se folosească de legile total injuste, care permit plutocraților să nu plătească taxe. Și mai spun că ei apără economia bazată pe free market. Este free, adică supusă tuturor legilor pe care ei le fac și ei le aplică întotdeauna în favoarea lor. Ei transferă banii în paradisuri financiare, uitând de responsabilitatea față de lucrători și față de bunul mers al patriei lor.

Dar mai au megacorporațiile o patrie? Nici vorbă. Spre deosebire de atitudinea presei așa-zis libere față de corupția familiei Biden, în cazul lui Trump s-a manifestat vehement, știut fiind că nu-l au la inimă de ani de zile. Trump „*basically tried to make his whole campaign about Joe Biden's record on China, and then it turned out Trump is the one who has a secret bank account in China*”(a

incercat în fapt să facă întreaga sa campanie despre recordul lui Joe Biden privind China și s-a descoperit că tocmai el are un cont ascuns în China - Jimmy Kimmel Tackles Trump's secret Chinese Bank Account, nytimes.com/2020/10/22). Și autorul face o glumă sinistru care evidențiază corupția scandalosă din aceste alegeri americane: „*I feel like at the end of this we're going to find out that Hunter Biden is actually Trump's son ...*” (Idem, *ibidem*).

Între timp, în seara de 22 octombrie a.c., a avut loc a doua dezbatere dintre cei doi candidați la președinție într-o atmosferă calmă nu lipsită de atacuri totuși. Joe Biden n-a binevoit să dea nicio explicație națiunii privind milioanele serioase obținute din afacerea cu compania de energie din China, pentru care există probe. Ce contează la o casă mare! Trump însă a precizat că a închis în 2015 contul pe care îl avea în China. În sfârșit ca să sporească șansele lui Joe Biden, care conduce în sondaje cu câteva puncte, senatorul Bernie Sanders a declarat că în cazul victoriei lui Joe Biden îl va presa pe acesta să îndeplinească niște deziderate ale majorității, ignorate total în alegerile precedente. Să nu zicem hop până nu trecem de ziua alegerilor care sperăm să decurgă pașnic în ciuda unor prevestiri neliniștitoare.

Fondatorii republicii americane au avertizat pe urmași despre importanța moralității ca fiind „*piatra din capul unghiului*” a construcției politice ce urma să se dezvolte: „*Remember that democracy never lasts long. It soon wastes, exhausts, and murders itself. There never was a democracy yet that did not commit suicide.*”(De amintit că democrația nu durează mult. Se consumă, obosește și se omoară singură. N-a fost nicio democrație care să nu se fi sinucis - Patrick Buchanan, *Suicide of a Superpower*, St. Martin's Press, Nw York, 2011, p. 43). Între fondatori, Patrick Henry (1736-1799) a insistat și el asupra valorii cardinale a caracterului liderilor, subliniind că republica decade în absența a trei elemente de bază: „*virtue, morality and religion*”(idem, *ibidem*). Chris Hedges (n. 1956, jurnalist, scriitor), notează că Platon, în *Republica*, a fixat același principiu al virtuții civice și al respectului→

SILVIA URDEA

pentru binele colectivității, în absența cărora comunitățile se prăbușesc. La fel Socrate a îndemnat la angajarea civică, respingând cinismul. Dar elitele în Atena antică nu au ascultat de glasul virtuții sau al sacrei răspunderi pentru afacerile cetății, ci s-au lăsat vrăjite de vanitate, luptă pentru putere, seducția munților de bani până când au împins în prăpastie o splendidă democrație precum cea ateniană. Evocarea atât de sugestivă a lui Chris Hedges a acelor vremuri de demult, care ar trebui să ne instruiască, aduce atât de mult cu spiritul prezentului: „*Collapse created a dreamworld "where men live fighting one another about elaborate shadows and quarreling for power, as if that were a great prize. Once caught up in the frenzied Danse Macabre, it became impossible to escape until, as it always does, death worked its dark magic, dooming a once vibrant civilization to extinction"* („Decăderea a creat o lume iluzorie în care indivizii trăiesc, luptându-se unul cu altul în legătură cu umbrele sofisticate” (e vorba de umbrele de pe pereții peșterii din mitul platonice) și hărțuindu-se pentru putere, ca și cum ar fi fost pentru o răsplată deosebită. Odată prins în frenezia Dansului Macabru, devine imposibil să scapi până când, așa cum se întâmplă mereu, moartea își vede de magia ei neagră, condamnând definitiv la extincție o civilizație odată atât de vibrantă.” (Chris Hedges, *America: The Farewell Tour*, Simon & Schuster, New York, 2011, p. 40).

Nici elitele americane n-au ascultat de glasul adevărului și al justiției, al luptei pentru binele comun, ci s-au lăsat amăgite de sirenele bogăției (de câtă bogăție ai nevoie ca să trăiești?!), prinși într-o sarabandă demonică, prevestitoare de vremuri tulburi, atestate de revoltele acestei veri. Cercetătorii, analiștii economici, politici, comentatorii s-au aliniat să conchidă că declinul imperiului american nu este prea departe și se datorește multor factori, în primul rând, nesăbuiinței guvernelor care au semnat tratate opuse interesului național, s-au înrolat în campanii de spoliere în interior și într-o hybridică politică intervenționistă în exterior, „*spending money like a drunken sailor*” („*cheltuind banii ca un marinar beat*”). Richard Lachmann (n. 1956, sociolog) a formulat o

concluzie pesimistă, dar zice el realistă, care ne șochează: „*it is time to move beyond the fruitless hope that there is a plausible path to reverse or even slow American decline*”. (e timpul să depășim speranța deșartă că este un drum plauzibil ca să întoarcem sau să încetăm declinul american - *First Class Passengers on a Sinking Ship*, Verso, London, New York, 2020, p. X). Numai timpul va putea confirma sau infirma pesimismul lui R. Lachmann.

Pat Buchanan (n. 1938), un istoric conservator, după o detaliată analiză a cauzelor concluzionează și el : „*One way or another the last Western empire is coming down. The signs are everywhere*”. (idem, *ibidem*, p. 375). Este chiar revoltat de politica iresponsabilă a conducătorilor: „*How long before we borrow our country into bankruptcy, so our foreign policy elites can continue to play the empire game*.” („Cât timp vom mai împrumuta, falimentând țara noastră, pentru ca elitele noastre de politică externă să continue să joace rolul imperial” - idem, *ibidem*, p. 376). Pat Buchanan aprobă soluția rațională a retragerii Americii din rolul de hegemon pentru a preveni un dezastru financiar, asigurându-ne de stabilitatea republicii: „*While we have more than enough power to secure the republic, we cannot sustain the empire*”. („În timp ce avem destulă putere să securizăm republica, nu mai putem susține imperiul” - idem, *ibidem*, p. 375).

Chris Hedges, venind dinspre stânga, descrie punctul în care a ajuns societatea americană ca fiind un impas atât de bine definitiv încât nu se va putea ieși din el decât prin

Vasile Mic

revoluție sau reforme structurale radicale, deoarece oligarhia și-a pierdut legitimitatea. „*All the promises of the „free market”, globalization and trickle-down economics have been exposed as a lie, an empty ideology used to satiate greed*” („Toate promisiunile despre piața liberă, globalizare și picuratul economic au fost expuse ca minciună, o ideologie găunoasă bună de satisfăcut lăcomia” - idem, *ibidem*, p. 308). C. Hedges punctează numeroasele aspecte ale dezagregării sociale, economice, culturale și morale. El insistă pe latura morală a crizei, îmbrățișând opinia lui Soren Kierkegaard că separația intelectului de empatie, de latura emoțională este ceea ce a condamnat Occidentul la decadentă. „*The soul has no role in a technocratic society*” („Sufletul n-are niciun rol într-o societate tehnocratică” - idem, *ibidem*, p. 309), progresul fiind definit exclusiv prin avansul tehnologic și material. Ceea ce i se pare deosebit de important lui C. Hedges este re-umanizarea societății actuale, eliberarea de alienare, de egoism și narcisism. El îndeamnă oamenii să reziste forțelor întunecate prin promovarea valorilor morale validate de tradiție: „*It is about our neighbor. It is about honoring the sacred. It is about dignity. It is about sacrifice. It is about courage. It is about freedom. It is about capacity to love.*” („E vorba despre aproapele nostru. E vorba de respectul pentru valorile sacre. Este vorba despre demnitate. Este vorba de sacrificiu. Este vorba de curaj. Este vorba de libertate. Este vorba de capacitatea de-a iubi” - idem, *ibidem*, p. 310). Nu este surprinzător accentul pus de Chris Hedges pe latura morală a crizei, venind parcă în întâmpinarea judecății tribunalului istoriei, unde s-au înregistrat enormele suferințe lăsate în urmă de hybridul militarismului american.

Vasile Mic

O româncă în Japonia:

Otilia de Cozmuță

*„Japonezii sunt artiști înnăscuți,
care împodobesc aproape
tot ce le vine în mână”²⁷*

Debut de secol, debut de drum, 7 martie 1901.

Fără emoții, Otilia Cozmuță se îmbarcă la Trieste, cu destinația Japonia. La cei 28 de ani ai ei, se încumetă să-și lase acasă soțul, fiul de 9 ani, și... soacra, care să-i îngrijească pe cei doi.

Obținând o bursă guvernamentală pentru a transmite reportaje din Japonia, pleacă, plină de speranțe și lipsită de remușcări.

Rebelă din fire, spirit liber dar și altruist, fata popii din Homorod se grăbise la măritat, la 16 ani, cu un scop precis: să-și salveze familia de la faliment. Tatăl, fost preot, dar și poet și publicist, decedase, iar sora mai mare se călugărise, în timp ce fratele devenise și el preot, iar mama... în fine, mama nu mai avea din ce se întreține. Nu stă pe gânduri să se mărite cu Cornel, dintr-o familie înstărită de prieteni, Cozmuță, salvând astfel finanțele propriei familii.

Doar că devoțiunea umanitară care condusese la căsnicie nu ține loc de dragoste, iar aspirațiile de emancipare feminină și înclinațiile artistice îi înving chiar și instinctele materne, chemând-o spre studii de pictură în Germania. Acolo, cu tabloul „Visul lui Iacob”, de inspirație biblică, obține un premiu care o scoate din anonimat. Studiază pictura extrem-orientală și, în mod surprinzător, pasionala Otilia se îndrăgostește nici mai mult nici mai puțin, decât de... Japonia, cu picturile ei simplificatoare, gen Hokusai, cu exoticu-i farmec! Hotărâtă, mână de talent evadării, pleacă într-o aventură existențială să-și întâlnească „iubirea” cea nouă și incitantă.

După un drum fascinant pe mare, cu escale la Port Said, Bombay, Colombo, Calcutta, Singapore, Hong-Kong și Shanghai, ajunge la Yokohama și apoi la Tokyo.

²⁷ „Despre arta japonezilor” – de „d-na Otilia de Cozmuță”, Revista „Luceafărul” nr. 14-16/1904, pagina 268

Impresiile din „țara crizantemelor”, cuprinse, printre altele, în două articole de memorii la care mă voi referi, publicate într-o splendidă limbă românească, în numărul 14 al revistei „Luceafărul” (1904), îi devoalează trăirile din țara unde își întâlnește propriul „luceafăr”, Japonia, descris cu pasiune și devotament. Îl visase în nopțile berlineze, și-l imaginase prin picturile lui Hokusai și Utamaro, îl prefigurase în zilele și nopțile lungi pe vapor, în căldurile tropicale.

Otilia a iubit mult, cu pasiune, toată viața, până la trecerea în veșnicie (1951), dar iubirea tinereții care a pus-o pe jar și pe drumuri, Japonia, rămâne revelatoare, unică în timp și spațiu.

Dacă senzaționala ei viață post-niponă, deși explorată pe alocuri mai ales pentru relația cu Brâncuși, Rodin, Anatole France, Ady Endre și alte personalități ale artei europene, rămâne ascunsă cititorului român, încă și mai necunoscută este perioada ei japoneză, 1901 – 1902.

Aici voi schița doar episodul nipon din pasionantul roman al vieții, marcat de o puternică interioritate.

Rezultat al unor trăiri intense (nici nu se putea altfel, la firea ei), reportajele din revista „Luceafărul” redau imagini și impresii „prima facie”, suscitând interesul cititorului.

Alături de cele două articole semnate „Otilia de Cozmuță” în același număr al revistei „Luceafărul” apare profilul autoarei și o sugestivă fotografie de epocă, într-o sumară biografie semnată simplu, „T.”. Câteva fragmente din articolul „O româncă în Japonia”, de la pagina 265, ne fac o idee despre pitorescul personaj:

„Noi suntem în fericita poziție de a fi descoperit publicului românesc pe această minunată femeie, care avu curajul moral să înfrunte orice osteneală pentru a-și desăvârși dorurile artistice și a-și stâmpăra nostalgia de ducă.”

Aici îi dăm fotografia, împreună cu mai multe studii scrise cu competență de simpaticul d-sale condei, precum și unele amănunte asupra vieții și activității d-sale”.

În continuare, autorul precizează că, după Germania și Italia, Otilia și-a continuat studiile artistice tocmai în Japonia, „aprofundând cu sârguință arta minunată a acestei țări orienta-

Doamna Otilia de Cozmuță.

le.”

Din anii 1901 – 1902 petrecuți în țara „Soarelui ce răsare”, Otilia ne oferă texte de certă vibrație literară. În articolul „Yokohama – Tokyo”²⁸, transpune în cuvinte, cu însuflețire și obiectivitate, secvențe de viață, datini, oameni și întâmplări din cele două orașe nipone la cumpăna secolelor, așa cum le percepea, instinctiv, cu imensa-i sete de cunoaștere, dar și cu o tușă de romantism feminin.

Dacă nu aș ști că ele preced temporal mai toate scrierile românești despre Japonia, aș spune că articolele ei din „Luceafărul” ar fi ușor futile în raport cu ce știm astăzi despre Japonia. Dar să nu uităm că doar Milescu Spătaru mai scrisese despre acea țară, fără să o viziteze, iar apoi Anatolie Tihai și Basil Assan. În rest, toată pleiada „românilor de roman din Japonia”, cu Dumitru Nistor, Elie Bufnea, Voicu Nițescu, Vladimir Ghika și ceilalți, a venit după ea.

Așadar, să-i acordăm măcar beneficiul întâietății în secolul XX, dar și pe cel al certei autenticități și originalități.

„Yokohama - Tokyo”

Yokohama, cel mai important „dintre toate porturile japoneze deschise pentru străini” și „centrul aproape întregului comerț cu străinătatea”, a primit-o cu căldură, dar, surpriză, și cu ospitalitatea →

RADU ȘERBAN

²⁸ „Yokohama – Tokyo” – articol de „d-na Otilia de Cozmuță”, revista „Luceafărul” nr. 14-16/1904, paginile 256 – 259.

oferită de însuși consulul austro-ungar. Plină de personalitate, Otilia refuză să circule cu „trăsuri simple, asemenea celor din Europa și America, pe șine”, preferând tradiția niponă, ricșa:

„Oricât de favorabilă a fost dispoziția mea sufletească de a mă putea extazia de minunile acestei țări noi, nu mă așteptam să dau de un mijloc de comunicație așa lipsit de orice caracter local, și cu indignație am refuzat să mă servesc de el. Mi-am luat așadar jinriksha; consulul zâmbind făcu tot așa”.

Iată cum se diferențiază de Voicu Nițescu, căruia, din empatie față de omul ce trage ricșa, a refuzat-o. Tocmai asta îi plăcea Otiliei probabil, să-l vadă pe vânosul japonez alergând și transpirând pentru ea.

Având la dispoziție un distins consul al imperiului austro-ungar, debutul Otiliei în Japonia arată promițător.

Contrastele o atrag și o uimesc. La Tokyo, traversând podul Shimbashi, intră în cartierul european, cu bulevarde largi, girandole de gaz, firme imense în engleză luminate, case splendide, dar rămâne dezamăgită de lipsa „aromei” locale:

„Ca prin farmec mi s-au risipit toate iluziile și mă întrebam nedumerită dacă nu visez și dacă în adevăr mă aflu în capitala imperiului Soarelui ce răsare?”

Spre marea ei încântare, însă, după traversarea cartierului european ajunge „într-un dedal de ulițe mici, strănte și șerpuitoare: orașul japonez”.

Palatul imperial, parcurile, templele, râurile, canalele, podurile de lemn, copacii, ca și clădirile vechi („yashichi”) fac obiectul turului său de orizont, de la bun început. Spiritul său de observație nu omite nici terenurile transformate în „câmpuri de manevre”. Încă de atunci remarcă și originalitatea adreselor de case în marea capitală, cu numerotarea unor careuri, „cho”, dar fără nume de străzi, procedeu perpetuat până astăzi.

Maestră a condeiului, Otilia, știe să învieze textul confesiv-descriptiv cu momente animate:

„...în gura unei strade se ivesc deodată oameni în fuga mare, care abia răsufând, prin strigăte, încearcă să deschidă în mulțime cale pentru o trăsură europeană trasă de

cai și purtând vreun prinț sau alt dignitar înalt”.

Un ofițer de cavalerie sosește în galop, lumea se agită, comercianții se ploconesc și „în mijlocul acestei învălmășeli, o ciurdă de copii, băieți și fete, un adevărat vârtej viu inundă deodată strada... fiecare dă drumul căte unui balaur de hârtie, împiedică circulația, se strecoară printre trăsuri, fără să le pese de strigătele vizitivilor care numai cu nevoie mare pot opri caii să nu-i calce”.

Scena continuă cu un sergent bătrân sosit pentru ordine, apoi cu „o ceată de fete tinere, vesele și fără gânduri”, dându-mi senzația că particip la un film de epocă.

Cum de-a pătruns atât de iute „scenaristul” în mintea acelor fete? „Colo, niște studenți vreau să pară serioși și pășesc ca niște moșnegi, târând zgomotos ghetele de lemn peste trotuarul de piatră”.

Lectura mă fascinează! Roata unei jinriksha „s-a frânt intrând în ogașa de fier a unui tramvai” și a întrerupt pentru o clipă circulația trecătorilor.

Nu-i scapă atenției nici grădinile și „soborul de palisade” ce ascund fațadele vechilor clădiri de ochii trecătorilor, sau detaliile caselor tradiționale. Urmează mobilierul („mobilatura”), kakemono-urile, soba centrală a camerei (shibachi), vasul cu apă pentru ceai, glastrele, copăceii decorativi („monstruozițai vegetale”) etc., toate sub semnul mirării

Ca un reporter versat, oferă detalii geografice, topografice și de climă, inclusiv despre seismicitatea țării și adaptarea locuințelor la acest specific.

Când descrie marile magazine, parcă prefigurează mall-ul de astăzi: „O lumină feerică de lampioane

indică trecătorilor intrarea. Intrat odată, ești silit să faci nenumărate ocoluri, să urci și cobori și să vezi astfel, fără excepție, întreaga expoziție de obiecte, - până ajungi la ușa de ieșire”.

„Despre arta japonezilor”

Un alt articol, „Despre arta japonezilor”, din aceeași revistă, îi oferă Otiliei, mare iubitoare de viață și cultură, posibilitatea manifestării abilităților ce o consacră mai târziu drept critic de artă prestigios.

Pasionala jurnalistă vede „viața ce furnica în jurul meu” și remarcă rafinatul simț artistic nipon:

„Zvâcnirea sângelui lor artistic se poate observa aproape în toate: în casele, în hainele cele mai simple, - chiar și în cele mai dure unelte ale lor”.

Otilia exultă în fața exoticiului nipon în artă:

„Aceștia iubesc desemnurile bizare, efectul grotesc, elementul monstruos, nota neobișnuită. Dar din astfel de ateliere au ieșit Hokusai și Utamaro, minunații artiști ai extremului Orient”.

Urmează evaluări pertinente despre tehnici, materiale folosite și, mai ales, stil:

„Dacă ne uităm la tablourile lor, se pare că maeștrii japonezi n-au nici idee de regulile perspectivei și efectele umbrei.

La dâștii totul e proiectat în plan.

Aceste lipsuri aparente însă nu rezultă din neștiință, ci dintr-un excelent simț pentru stil; aceasta au recunoscut-o și la noi, căci formele moderne ale decorațiunilor în plan, astăzi și în Europa se lucrează în acest spirit.

Formidabilă remarcă, la acea vreme! Se spune că, fără Hokusai, impresionismul nu ar fi existat.

Se mai știe că marele pictor Claude Monet achiziționase 250 de picturi japoneze printre care 23 de Hokusai, lăsându-se influențat până într-atât, încât soția sa purta kimono. „Marele val al lui Hokusai a măturat lumea” – se afirmă despre influența sa asupra picturii occidentale.

Cu un pas mai departe, ajungem la Brâncuși, cel introdus de Otilia la Rodin și cel care a evoluat, cu sculpturile sale, spre simplitate și esență, la fel ca Hokusai în pictură. →

Doña Cozmuța în costume japoneze.

Prezența fizică în arhipelag îi conferă Otiliei conștiința autenticității: „Cu această artă numai atunci putem face cunoștință mai intimă, dacă ne învârtim mai multă vreme printre dâșii”. Observă, astfel, că operele marilor artiști niponi pleacă de la studiul naturii: „E destul să răsfoim cărțile cu schițe ale lui Hokusai, ca să vedem cât de mult a studiat natura”.

Pictorii japonezi, „maestri ai armoniei delicate de culori”, ajung și la extravagante, încercând „să exprime orice, cu câte 2-3 linii” și devenind astfel adevărați „acrobați ai penelului”.

Preferința pentru tuș și acuarelă în detrimentul uleiului, lipsa schițelor inițiale și a retușurilor finale sunt alte câteva trăsături remarcate de autoare, așa cum pictura în tuș are „preț mai mare când e mai simplă”.

O atenție sporită acordă Otilia în articolul ei și altor forme ale artei nipone: sculptura, broderiile, porțelanurile de Sakuma, grădinaritul, incrustațiile în aur și argint sau turnarea clopotelor din bronz. Ca fapt divers, rememorează perioada când europenii cumpărau clopote de bronz japoneze pentru a extrage argintul din ele, căci la turnare se aruncau monede de argint în bronzul fluid.

În privința arhitecturii, o surprinde plăcut, la casele din lemn, armonia între detaliu și ansamblu, „între părțile singuratice și clădirea întreagă”.

O notă distinctă în arta și natura niponă o fac florile, irisul și mai ales crizantema, aceasta din urmă reprezentând „floarea cu care în vremurile vechi se împodobeau armele, iar nobilimea o întrebuițează și azi ca emblemă”.

Despre grădinarit și cultivarea florilor, Otilia încheie: „Astfel modelează japonezii și natura după stilul lor artistic”.

Stilul și motivația scrisului

Cu încântare, am descoperit textele Otiliei, texte de recompunere, din perspectivă românească, a spațiului nipon anterior Primului Război Mondial. Confesive, bine personalizate, acele texte poartă amprenta căutării sinelui și regăsirii lui în spațiul japonez.

În paradigma scrierii feminine și a literaturii confesive, Otilia Cozmuță

degajă sentimentalism, rafinament artistic, sensibilitate, vibrație metaforică, dar fără abandonarea temerității și a lucidei analize.

Magnetul bipolar „identitate – alteritate” a atras-o viața întreagă, mereu în căutarea schimbării, a transfigurării, mereu marcată de dihotomia „acolo – aici”, sau „altcineva – eu”.

O văd reflectându-și individualitatea în oglinda zeiței primare, Amaterasu, descoperindu-se într-un nou mediu și aducând lumină în lumea de basm pe care, dorindu-și-o, o cunoaște.

Apoi, pe măsură ce o descoperă, se regăsește pe sine în scriitură, prin raportare la meciul exotic local.

Trecute prin confesiune, filosofie, antropologie, critică de artă și memorialistică, scrierile sale caută mereu ieșirea din sine, cu ochiul estetului deschis spre o nouă lume, prin concretizarea impresiilor și sentimentelor în cuvinte. Citind-o, descopăr în spatele cuvintelor ei raportarea ontologică la lume.

Așchia nu sare departe de trunchi, căci tatăl ei, mare patriot român, compusese poezia „Un glas peste Carpați”, în 1859, pentru care autoritățile maghiare l-au exclus din învățământ. Pe linie paternă, Otilia moștenește chemarea literelor.

Aventura niponă a Otiliei, la vârsta la care Alexandru cel Mare devenea „regele regilor”, iar Paul McCartney se rupea de Beatles, îi dă posibilitatea să-și testeze calitățile alotropice și abilitățile literare, după renunțarea la pictură.

Pentru ea, călătoria în Japonia a reprezentat motivul scrisului, iar textele ei reprezintă o veritabilă literatură a evadării: din cotidian, din țară, din sine.

Prin autoscopie, în lumi mereu noi, Otilia își desenează un triunghi personal, plecând de la eul primordial, apoi redescoperindu-l în

mediul alogen, pentru a călători spre al treilea eu, cel metamorfozat și înnobilit, exotic și excentric, născut prin cunoaștere și profunzime spirituală. În final, închide triunghiul revenind la sinele inițial, spre intrarea în veșnicie.

Voiajore în jurul lumii, a călătorit în jurul propriei lumi, mereu reinventată, mereu proaspătă.

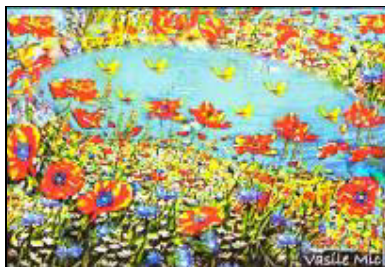
Un permanent exil asumat a purtat-o departe de România, pe care însă o recunoaște până la moarte drept patria ei, purtând cu sine cuvântul „dor”, în pofida dubiului identitar al româncei născută în Austro-Ungaria și trăită în străinătate.

*

De la „a călători” la „a scrie”, Otilia a folosit cu vervă puntea verbului „a iubi”.

Mai „de roman” decât toți românii plecați în Japonia, Otilia va fi, cu certitudine, extrasă din nedreapta negură a uitării și antrenată într-un nou voiaj, spre notorietate, spre recunoaștere și recunoștință a noastră față de tezaurul de cunoștințe și frumuseți spirituale lăsat moștenire. Așa cum plecarea în Japonia a scos-o din sentimentul inutilității, din anonim și marginalizare, noi avem datoria să o scoatem acum din umbra în care a zăcut decenii în șir.

O văd pe „Otilia de Cozmuță”, cu fulminanta-i traiectorie existențială, un pionier în prestigioasa vitrină a „japonismelor românești”, reper unic și punte culturală, așa cum apare într-o emblematică fotografie din 1902, îmbrăcată în kimono, cu umbrela japoneză pe umăr, în rîcșă, afișând inconfundabilul zâmbet ștrengar ce avea să-i atragă iubirea lui Anatole France, laureatul Premiului Nobel pentru literatură.

Vasile Mic

Starea prozei

În vamă

-Poate n-ai văzut bine, bunicuțo, o alintă blând, ca pentru o ultimă dată, cel de lângă ea.

Era o dimineață ponosită, fără niciun strop de strălucire. Se uită în jur: ziduri, muchii și colțuri de bloc. Pășeau pe alea ce duce din parcare spre stația de tramvai. În cartierul acesta modest al orașului, aici a prins la repartiție un apartament minuscul, demult, când tânăra lor familie număra trei persoane. Din trei, a rămas doar ea. Doi sunt plecați, plecați în lumea largă.

-Cum zici? îngână femeia. În adâncul ei, era covârșită de entuziasm, în același timp, avea o presimțire grea. În alte împrejurări, întrebările i s-ar fi înghesuit învălmășite pe buze. Însă tânărul nu se uita la ea, doar zâmbea ca de pe altă lume.

- Știam eu c-o să vină, înțelegi? De ani de zile îl aștept! Mă uit pe fereastră, sar la ușă, căci a plecat de muult, nici nu mai știu de când. Ai văzut, fereastră de la bucatărie dă spre parcare. De la aragaz pot să-l văd, înțelegi? Pot să-l văd când vine...

Tăcu o vreme, apoi întrebă încetinel:

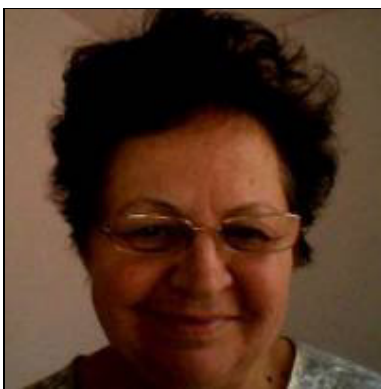
-De ce o fi oprit taxiul la scara B?... Că noi stăm la A. Dar cel care-a coborât din mașină, el era. Băiatu' meu, bine l-am văzut! A coborât și s-a uitat fix la geamul nostru!

-O fi uitat scara. Se întâmplă.

-Nuuu! Nu cred! Așa ceva nu se uită! Copilăria, locurile, casa în care-a crescut... nu le uită el. Îl cunosc, n-a uitat nimic. Tare bun, copilu' Cum să nu-mi cunosc băiatul?, mai zise femeia.

Mergea pe alee fără spor, clătinându-și trupul de bătrână pensionară care n-are altă treabă decât să bucătărească și să se bucure de una singură de bucatele gătite. Însistă:

-Vai, s-a uitat fix la geamul nostru! Da! Ce surpriză! Repede! Repede am sărit și-am deschis fereastra... Intrase deja în scara blocului. Atunci am fugit în hol să-i deschid ușa. Aveam parcă aripi, să știi... îi auzeam pașii. Îl știu cum urcă, câte două trepte deodată. De câte ori l-am visat cum vine el acasă!... Ceva... ceva neașteptat, de data asta... S-a-ntâmpnat ceva... și

ceasul... chiar nu-nțeleg...

- Cu ceasul cum a fost?

-Nu mai știu... Pur și simplu s-a rupt fix în două bucăți. Era pe perete!... Tare m-am speriat...

-Ai căzut și te-ai lovit, nu-i așa?

-De necrezut ce-mi spui, tinere! Eu? se întreba uimită bătrânică. Doar nu-s nebună, să te mint!... N-am căzut! Cum e posibil să fi căzut, dacă nu mă doare nimic? Ar trebui să mă doară. Ba chiar n-am nicio zgârietură. La câte căzături am tras în viața mea... Poți să-ți imaginezi...

După un timp, continuă să vorbească despre băiat:

-Oh! era băiatul meu! I-a fost și lui dor, spuse simplu femeia... Crede-mă, îmi cunosc copilul.

-Te cred. Te cunosc foarte bine, cu bune și cu rele.

-Zău? Mă cunoști tu?...se miră femeia. Doamne, bine că mi l-ai adus acasă. N-am apucat să-l întreb dacă-i sănătos. Să știu de el și el să știe de mineee, să pun oala cu mâncare la foc... Mulțumesc, Maică Sfântă, că-i teafăr! tare-i greu cu străinii... A plecat un copilandru!... S-a schimbat! E bărbat în toată firea. La el mergem, nu-i așa?... ridică privirile spre tânăr. Se trezi că-i singură și că totul e schimbat în jur. Era aproape noapte și-un vânt aprig scutura fuioare de-ntuneric. Era frig și se auzeau glasuri, țipete din toate părțile. Năluciri, arătări posomorâte, pocite îi dădeau târcoale. Lumina se cufunda într-un întuneric lipicios, stingându-și orice urmă de rază.

-Cine strigă? S-a făcut tare frig. Pe mine mă strigă? se întreba femeia tulburată. Valuri de îngheț o împingeau din toate părțile. Se gândi să alerge, dar picioarele n-o ajutară. Se miră. Aici nu-i casa ei. Cine a adus-o aici? Ce vești are să-i dea? Unde e bucătăria lor? Blocul, cartierul? Nimic. E singură în pustiul

întunecat. Se mira și strigă:

-Tinare! Era o scară pe-aici. Nu știi tu de ea?... Unde ai dispărut? Uite! S-a stârnit furtuna! Mi-e frică! Mi s-a încălțit cărarea... S-a făcut noapte. Nu văd stele, nici lună... Hei, tinere! Nu mă lăsa singură. Nu-i niciun drum pe-aici?... Aprindeți careva o lumină! Am să cad. Striga și pășea printr-o beznă adâncă. Își ridica genunchii ca să înainteze oarecum. Nu se poate respira!... mi-e sete, dați-mi un strop de apă! implora femeia... Ce întunecime!

Cineva încerca s-o atingă, să-i facă rău, s-o trântescă la pământ, să i se urce în spinare.

- Hei! Ce aveți cu mine? Ce treabă am eu cu voi?! Ce v-am făcut?! Nici nu vă cunosc!

Nădejdea i se topea ca bulgării de gheață...

-Sunt duhuri, auzi vocea tânărului. Duhurile răutății. Ele mișună pe-afară și vin din necuprins. Strigă înfiorător ca să te tulbure. E noaptea cea fără de ziuă. O să trecem, nu te opri! N-avem cum să ocolim. Nu dispera. Am cufărașul pe care o să-l arătăm. Haide! Ține-te de mine. Nu te mânia, nu te mânia, nu te mânia...

Cu toată zarva din jur și cu toată spaima, femeia se mai lăsa ciugulită de vechile ei frământări. Măcar să-i țină lui, Maică Sfântă, lumina minții trează și sufletul curat și iertător, că ea n-are nicio putere... Atunci îi sunară pe-aproape un șir de cuvinte ca un bocet auzit demult, în satul de sub munte: „Cum ai plecat tu, dragă... cum te-ai schimbat, Domneeeee! Păru' ți-o albit și-ai slăbit, și-ai ostenit! Săturatu-te-ai de umblat, cât ai pățimit, maicăăă!” Femeia, cu capul în pământ, își făcu o cruce peste piept. Îi trecu prin gând că pe-aproape mai este lume adunată, mai sunt oameni. Dacă i-ar striga, i-ar răspunde, însă se simțea cuprinsă de-o încetineală și de uitare. Cu cine fusese pe cale? Cine venise la ea?... Și pentru ce?... Ce încălceală!...

Întunericul se adâncea spornic, de jur împrejur. Începu iar să strige, însă i se păru că aude cuvintele tânărului:

-Ține-te de poala veșmântului meu. Se deschid pragurile. Nu deznădădui. Nu te înfricoșa, nu te tulbura de năluciri. Înțelegi acum? Intrăm la judecată...

Dar femeia nu mai reuși să-i→

DORINA VLADI

răspundă. Se cufunda ca-ntr-un somn greu, buzele și le simțea reci și înțepenite, nu-i erau de niciun folos, iar trupul...trupul, bolovan mare și greu. Însoțitorul o așteptă și o privi cu ochi înlăcrimați. Se auzeau șiruri lungi de cuvinte: „Vai!, cum se scutură sufletul de trup, cum nu-i aprinde nimeni o lumină. Vai, cum zorile nu se mai arată”

Unde-a auzit ea cuvintele astea? Le-a auzit... de câteva ori. Murmură abia:

-Am început oare... să mor? Firul de argint s-a destrămat... puțin câte puțin... Acoperite-s toate....

După o vreme, bătrâna încercă din toate puterile să-l cheme:

-Înger bun! Înger bun, nu mă lăsa! N-am niciun ajutor! Vino degrabă și scoate-mă de-aici! Ține-mă, scoate-mă, rogu-te, că nu mai pot! N-am fost decât o fărâmă păcătoasă de praf pe fața pământului... A venit o pală de vânt și m-a spulberat. Doar greșeli în urmele mele...

-Cum aş putea să te scot? S-a dus acel moment, ultimul moment al vieții. Ai pășit... dincolo.

-Am pășit? Întrebă femeia. Și când a fost ultimul momentul al vieții mele?... Dar trupul meu? O să-l mănânce de-acum noroiul? Lutul galben? O să-l mănânce pământul, apa și viermii?

Cineva cânta cu glas adânc: „Oare cine este împăratul sau ostașul, bogatul sau săracul, dreptul sau păcătosul?...”

-Nu plânge! Avem praguri de trecut, din vamă în vamă! Să mergem, auzi șoapta însoțitorului.

-Vai, mie! Vămile... Vrei să spui că m-am prăpădit?

Un regret imens îi ținutua inima și-l simțea ca pe-o durere adunată de la capetele lumii.

-Vrăjmașii sunt la pândă și o să sară cu minciuni nerușinate... și cu toate lucrurile petrecute cândva. O să trecem și de asta, o îndemna tânărul.

-O, zădărnice! O, Doamne! Cum au trecut anii mei! Ce-am făcut o viață întreagă?... Nu-mi amintesc. Toată viața! Toate grijile ... la ce-au fost bune? Îmi pare tare rău... Atâtea vorbe și lucruri din care nimeni n-a avut niciun folos! Eu singură mi-am șters anii. Păcate și zădărnicii!

-Uită-te la cufărul din mâna mea. În el lucește o palidă lumină. Sunt câteva fapte.... Ține-te după lumina asta. Ele te pot salva...Haide și nu te

teme, sunt și eu pe-aici.

În cele din urmă, femeia se grăbi să ajungă la palida părere de lumină. Tânărul ducea în cufăr, la judecată, puținele ei fapte bune.Un funcționar veni și o trase ușor de mânecă:

-Dumneata! Fii atentă! Ai de răspuns la întrebări, și-i dădu un teanc gros de hârtii lucioase și-un stilou albastru, strălucitor. E o treabă serioasă, mai zise acesta.

Cine știe cum se va descurca de aici încolo, se gândi femeia. Simțea ca un imens val de smerenie amestecată cu frică deasupra ei, gata-gata s-o tragă într-un adânc. Șovăia. Atunci simți brațul protector. Se sprijini și se lăsă în voia tânărului. Pășiră cu ochii în foile primite, ducând în dreapta cufărașul nici plin, dar nici gol de tot.

Anodina

Sar scuturat din pat de frica acestei Anodine. Parcă m-ar fi lovit fulgerător. Titir poate fi și pentru mine omul acelor mlaștini, care stă cocoțat pe patul moale și cu ochii stinși de somn.

Anodino. Și ce s-ar întâmpla dacă aş încerca să nu-i mai spun c-o iubesc. Am spus atătora te iubesc, încât e dureros s-o mai spun și Ei.

Când jocul începuse, era patos, iar mai apoi, când n-avea nume, era frică, frica stupidă a cărni ce nu se vroia bolnavă, dar se dăruia plăcerii, acolo, pe marginea aceea de pat, cu ochii ațintiți prin geamul șurei țărănești, să vadă, să vadă bine când vor sosi tatăl sau mama necunoscutei, de vizavi, de la nuntă. Iar mai târziu, geamătul mă răpuse, mă regăseam cu fraza în ochii numelui Ei, care-am uitat cum o cheamă. Frugal, pe alt pat, când mama ei gemea așisderea bolnavă, pe un alt pat, sub alt tavan, când ea tăcea și eu voiam să geamă, și când mă auzi-

sem gemând, spunându-i și ei te iubesc. Și s-a putut. Și mai apoi, când ea mă rugă să-i fac sfârlează copilului său și când îmi încălzise mâna rebeșită între picioarele primitoare, și apoi să-i întreb bărbatul, de Damian, preotul din Damian Leprosul, și când ea mi-l arată acolo, în capul scării de la intrarea blocului, pecetluindu-mi buzele cu un preludiv al uscării cărpei pe becul încălzit după miezul nopții. Și apoi, când sălbatic, la 19 ani, sărișem să pecetluiesc la rându-i buzele. Și când gemea de durerea sacrificiului și când îi spuneam mirat și nervos te iubesc. Și mai apoi, când de multe ori mai spuseseș astfel, pentru ca în cele din urmă să ajung în fața altarului, pentru ca, în sfârșit, să dispar. `

Sau poate că l-am spus în toate limbile pământului, sau poate pentru că l-am spus când trebuia întărită regula și când nu trebuia. Ce rost mai avea?! De ce să-i spun te iubesc? Pentru ce? Și apoi știu bine că nu-mi place să aud, că m-am săturat de vorbe și că sunt iritat, când îmi spui și-mi recunoști meritele pentru care te-ai lăsat convinsă să te iubesc.

Sunt dificil? Te cred și eu. Când eram mic, îmi plăcea să dorm cu mama, pentru ca mai apoi să-mi placă să dorm cu tine, oricare ai fi tu, dar mă bucur că ești așa cum ești Tu și nu alta.

Și tot din lumea amintirilor mele mă mai surprind că-mi plăcea să vorbesc și să mă asculte lumea aceea, ca o mulțime îndobitocită de vorbe și că acum aş vrea să vă adun pe toate în tine și să vorbesc, pentru că toate aveți același temei și totuși alte și alte forme și pentru că pe toate le vreau în tine.

Anodină?! E poate pentru alții, dar pentru că eu mă cred lângă ceea ce poate fi însăși ziua de ieri sau de mâine, pentru mine, nu.

Și când, istovit, mă reaşez în patul verde, Titir mă fulgeră cu aripile lui de om care stă sprijinit într-o undiță și nu prinde nimic. Pe când eu mă sprijin în Te iubesc și nu prind nimic. Sau poate îmi ceri să-ți spun aceste vorbe, doar așa pentru ca tu să fii mulțumită, când nimeni nu dorește de fapt să spună decât într-un târziu, după ultimul geamăt, când îți trebuie apa cu sau fără săpun, dar mai întotdeauna cu. Sau când pleci cu speranțele toate și mă lași cu un pol și un pateu de ficat pentru două →

GHEORGHE NEAGU

săptămâni, știind că în drum voi fi oprit de coloanele negre, luxos de negre și negru de negre, ale Mercedesurilor, când chiar dacă voi întârzia, ele tot vor trece - implacabil șirag - oprindu-mă la intersecția plină de nervii celor ce mereu sunt alegătorii ce niciodată n-aleg.

Anodin. Când plec și mă strigi să-mi spui că am uitat noaptea trecută să-ți spun te iubesc și eu știam că n-am spus-o de sete sau de plăcere sau de foame. Și când caii mureau de altă foame în Buzău, iar în Săgeata, Mânzu și Gălbinași oamenii beau apă sărată, înjurând când nu mai aveau cocenii, dând cailor apă sărată ca lacrima pământului. Și parcă tot nisipul adunat atunci în mine îl frământam între buci zgârâindu-mă, în timp ce dinții îmi crățineau pâinea plină cu același nisip, cumpărată cu o săptămână în urmă de la un vânzător prăpădit, cu palmele crăpate și unghiile negre. Și știam că atunci când am să mă întorc, toate cucoanele acelea care-mi spuneau Ce bine arăți, domnule!, căci eram bronzat, doreau și ele același te iubesc, dar nu de la mine și mie-mi era silă să le-o spun.

Sau că mă întindeam din nou cu o femeie, care mă irita arătându-mi piciorul până aproape de dosul arămiu, părjolit de soare și de dorință, care vroia și tot nu de la mine, același te iubesc. Anodin?!

Anodin, când tocmai plecam spre școală și mi se părea că mi-am uitat pantofii cu tocurele nefăcute, iar tu îmi spuneai TU, fiind o EA de atunci, sau eventual mama, că abia în armată voi fi om și că eu am aflat că acolo nu poate fi vorba de așa ceva. Când mă sculam cu trupul mirosind a sudoare de sub tun și-mi explicau despre avantajul modernizării armatei, apoi mai făceau sute de metri de alergări cu masca pe figură și târșuri combinate, sau poate mii. Iar EA mă iubea și-mi spunea lucrul acesta, dar bani nu mi-a dat decât o singură dată, când i-am spus c-o voi lua de soție.

Anodin. Când TU nu mi-ai dat niciodată. Și nici telefon nu vrei să-mi dai pentru că te costă și nu au ce mânca ai tăi, care trăiesc numai cu pensia bătrânului tată ce nu mai poate munci. Sau pentru că vrei să vii în București și nu poți să repeți jocul pentru faptul că pur și simplu nu te-ai culcat cu șoferul unui ministru sau pentru că ru-dele tale încă n-au venit să-ți pună o

pilă. Și-atunci să-ți spun te iubesc. Pentru ce? Așa, ca să mă aflu în treabă? De ce zâmbiți?

Nu eu am făcut cărări pentru furnici și nici nu mă născusem când voi erați. Ați ucis atunci, pentru mai binele de mai târziu, când ne ucidem doar pentru a trăi. Și-atunci pentru ce să-ți spun te iubesc?! Pentru ce?

Eram copil, când tata mi aducea carne și pește proaspăt, acolo, într-o comună uitată-n Moldova. Și erau bune.

Anodin. Și tu vrei să-ți spun că te iubesc. Nu-ți ajunge că te cuprind în brațele mele și te ocrotesc cu trupul meu și că fără să vreau mă topesc de beție. Oare nu e de-ajuns?

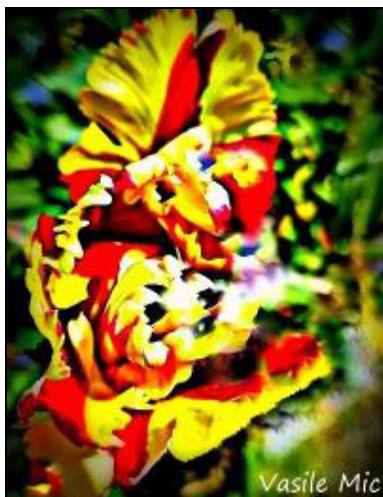
Și Titir își va aduce copiii. Un milion de copii, un milion de undițe, care nu vor prinde nimic, pentru că pur și simplu apele sunt poluate. Dar ei știu și nu cred că i-ar deranja dacă le-aș striga dintr-o căruță plină cu pește, că acolo nu este nimic. Nu. Ar sta mai departe în undiță și din nou ar vota fără să ceară nimic sau...

Iar Titir?!

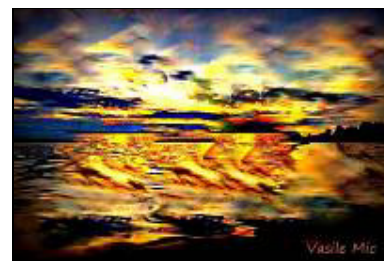
De ce mă întrerupi? E numele lui. De unde știi tu? Are undițe, are!

Stă și așteaptă, știind dinainte că nu vor prinde nimic. Stă, și ce dacă? În orice caz, eu să fiu ca el, n-aș cere să-mi spună te iubesc, le-aș crede pe cuvânt. Pe toate le-am crezut și pe Ana și pe Rodica și pe Tatiana și pe Tania, Bertha și pe Jeanne și pe... ajunge, știu! Și tocmai de aceea n-am să pot spune încă o dată Te iubesc!

Anodin. Profanarea nu o vreau cu tine. Cu tine vreau mușchiul verde al pădurii cu frunza veștedă, căzută, și

Vasile Mic

Vasile Mic

cu cerul albastru sau înrouat de lacrima ochilor tăi scăldați de plăcere. Sau când gemi nebună pe cuvertura mamei sau a tatei, nu știu precis, cuvertura verde, dată moștenire. Acolo vreau ziua zilei de mâine.

Anodin. E dreptul lor să-și spună de câte ori simt plăcerea să se convingă prin auz, te iubesc! Eu nu am nevoie de așa ceva!

Îmi spui că am pieptul păros, dar nu știi că am coastele rupte așa de tare, încât de doi ani se străduiesc să-l găsească pe făptaș și n-au dat de el, așa că nu mă mai strânge în brațe așa de tare!

Îți aduci aminte când ți-am adus flori în gară? Cred că eram stupid. Tu nu știai că eu, cu cinci garoafe trăiam două zile. Acuma știi, dar îți place camera mea cu cinci sute de lei și nu-ți place că nu am acces și la baie. Mie nu numai că nu-mi place, dar mi-e și frică. Dacă o să ai un copil? Pleci pe naiba în lume! Anodin. N-ai unde pleca. Să-ți spună te iubesc un oarecare, care-ți aduce seara parale și tu să-i spui că ești fericită?

De-aceea Titir stă cu un milion de copii să prindă pește și iarăși votează.

Nu-mi storce coșii, știi că nu-mi place! A, nu! Nu pentru că mă doare și că n-aș fi bărbat. Dar pentru ce să mă doară? Folosește cuiwa? Despre femei și dragoste, despre coși și durere.

Anodin. Al milionulea am să fiu eu, adică nu, Titir. Eu voi fi celălalt. Și mlaștina din fața lui va fi și-n fața mea, iar atunci când te vei culca pe florile pașiștei mele, ai să te uzi de-a lungul spinării și n-are să-ți placă.

Titir știe ce face când și-a luat scaun de-acasă. Am să-mi iau și eu, poate un balansoar. E dreptul meu, anodin, dar există! Și undița. Da, undiță să-mi cumperi tu. Cu ea n-am să prind nimic, nici măcar acel Te iubesc. Te asigur! Și totuși, vreau sau mai bine zis am nevoie de un balansoar și-o undiță, Anodin...

MATERIA ÎN DELIR

Foarfece de cocori taie albastrul
încât se văd toamnele.
Lungi fire de iarbă sunt cu nervii la
pământ.

Se scurg pe la streșini primele
picături de-ntuneric.
Universul este în formă de inimă.

Îmi e din ce în ce a fân cosit.
La casa cea străină trăiesc departe de
Terra.
Văd înapoi amintirile
cu ochiul din ceafă/ al crebelului.
Ele vin ca trenurile plecate
în sens contrar,
vin și cer capul meu/ de copil.

EXIST ÎMPOTRIVA MEA

Astăzi e duminică, dar mâine
nu se știe ce va fi,
moartea crește-n orice.

La amfiteatru, statuile sunt goale
de suflet.

Stau în casa cu ferestre/ spre iarnă.
Viscolul își urlă în zăpadă lupii.

Mi-e greu să fiu om obișnuit,
exist împotriva mea.
Inima a ajuns o parte din creier,
fruntea are diametrul cât cerul.
Mi-e greu să fiu om obișnuit.

Haidem să nu fim comuni!
Haidem să iubim!

EU, PROMETEUL

„M-au alungat oamenii, m-au dat
afară.
Apoi, m-au dat afară de-afară”

E iarnă înspre voi.
Ferestrele sunt goale până la brâu.
Au mucegăit lângă cutia de scrisori
așteptările,
barba îmi crește/ pe dinăuntru,
în barbă-mi cresc cuvintele.
Vântul suflă de pe ziare literele pe
jos.

„Alerg după strigătul meu de copil,
atât de grăbit încât urechile-mi intră
năuntru!”

„M-au alungat oamenii, m-au dat
afară.
Apoi m-au dat afară de-afară!”

Acum vor să măucidă.
Iată, au și scos arma,
ARMA SECRETĂ a lui E.
Jebeleanu:
p o e z i a.”

ROMAN DE DRAGOSTE

În fața oglinzii, ea își împletește
inocentă
visele. Și așteaptă,
așteaptă să-și dea pe buze cu
sărutări.

– Ești mai iarnă ca zăpada
și părul îți e mai noapte!,
îi spuse bărbatul
și cu o mână o scoase din oglindă.

ieși să-și dea pe buze cu sărutări.
Sânii tăiară ca un ferăstrău aerul,
tăiară privirile lui
și tot ce întâlneau în cale.

– Ești zăpadă ca și iarna
și ești noapte ca și părul!,
îi strigă el -
și cu cealaltă mână
o împinse la loc
în oglindă.

OAMENII ZBOARĂ PRIN OAMENI

Fiecare urcă din aproape(le său)
în aproape,
gândurile ies din teastă
aburi fierbinți,

în orice tânăr este
o pasăre și-o târâtoare.

Eu sunt un strigăt
nestrigat de nimeni.

Eu nu mai sunt, sunt voi.
și cuvântul mi-e frate de sânge,
Toată averea mea:
25 de ani!
Eu nu sunt.

Acela este.
Acela ESTE pentru că
alții îl sunt.

UN DROG NECESAR

Ce mai e nou? Vechiul –
se practică moda retro.

O finlandeză face gimnastică
suedeză.
Două elvețiene au pălării mexicane.
Trei francezi poartă blugi italieni.

Eu în România vreau să descopăr
America.
De surmenare, mă podidește pe nas
sânge cald –
dar îl tratez cu sânge rece.
Ascult frunzele atârinate pe ram
și lupta lor pentru neatarnare.

Literatura este un drog necesar.
Literatura te sensibilizează. Dar cât
de necesar?

WESTERN POETRY

Lângă tăciuni APRINȘI, oameni
STINȘI:

Spaniola are piele de indiană
și sângele ca un tam-tam. Ea vine de
la
Madrid, însă poartă un coc atenian.
Portugheza este o femeie vie,
dar trasă pe linie moartă
în preerie.
Spaniola vorbește engleza.
Portugheza vorbește engleza.
Bărbații nu vorbesc engleza. Ei
dorm.

Din ceruri albe se pregătesc ploii
negre.
Pe lujerele verzi încă se văd flori
galbene.

E cald și frig. E căldură rece.
Câteva maimuțe coboară din copaci
și intră în rândul lumii.

Lângă tăciuni STINȘI, oameni
APRINȘI
de febră.

FLORENTIN SMARANDACHE

ȘARPELE (LUCIFER)

SAU MITUL ETERNEI RENAȘTERI (X)

Novicele este considerat **ca mort** și rămâne astfel pe întreaga perioadă a noviciatului (în variantele de baladă de la Ibănești perioada e de **3 zile**), iar actul final consta dintr-o **mutilare specială** [în *Vechiul Testament circumcizia* ca legătură cu Dumnezeu] făcându-l pe novice identic cu membrii adulți ai clanului.²⁹

Circumcizia, care **simbolizează o nouă naștere**, a fost aplicată lui **Ismael** (considerat strămoșul arabilor), fiul lui Avraam, la vârsta de **treisprezece ani**: «Iar **Ismael** fiul său **era de treisprezece ani** când a fost tăiat împrejur în carnea pielii sale». (*Facerea 17, 25*).

Mircea Eliade studiind mituri de acest gen din diverse culturi și religii ale lumii, ajungea la concluzia că „**inițierea** în cadrul **cultelor secrete** se face reactualizând **înghițirea rituală de șarpe**, interpretată ca o **regressus ad uterum**”³⁰, o coborâre în lumea subpământeană sau înghițirea de către un animal.

Pentru a confirma și la nivelul mitologiei românești cele afirmate mai sus trebuie să precizăm că „*Balada șarpelui*” se cânta tocmai la **naștere**.³¹

La daci, **ritul inițierii** ca războinic avea trei etape : **1.inițierea cu șarpele-balaur totem**, care putea începe de la 7 sau 10 ani; **2.inițierea cu lupul totem**; **3.inițierea ca pasăre**.

Ciclul complet al inițierilor în religia dacică este reprezentat de steagul înfățișat pe Columna lui Traian. Acolo apare un **șarpe-balaur** cu cap de lup. Evident că șarpele-balaur fără cap nu este altul decât acel monstru **ofidian** cu care fiecare tânăr și-a început inițierea³². **Inițierea** începea prin înghițirea neofitilor de la talpă, cum este cazul lui Mitricean sau a lui Iason care este și gol, și dura trei zile. Novicele este jumătate șarpe-balaur și jumătate om, ca și

pelasgii. Uciderea șarpelui-balaur și spălarea în lapte echivalează cu despărțirea de destinul pământesc.³³ Numai aceia care și-au învins propriul **fa-tum** prin luptă împotriva personificării morții trupești pot să plece împotriva dușmanilor. Un neinițiat, un individ care nu și-a răpus natura titanică prin inițiere religioasă nu avea voie să lupte cu arma.

Al doilea stadiu al inițierii religioase este cel de **lup**. Capul de lup așezat în continuarea trupului de șarpe-balaur indică permanentizarea funcției de luptător.

În sfârșit, după ce trupul și sufletul au trecut prin cele două etape, urmează cea **de-a treia**, de data aceasta numai sugerată de stindard, cea a **păsării**. Stindardul este purtat deasupra oștirilor, indicându-se zborul păsărilor.

În luptă, viața este vecină morții la fel cum trupul este alăturat sufletului. Orice lovitură poate să desprindă trupul de suflet și să facă în așa fel ca **sufletul inițiat (șarpe-lup) să ia forma unei păsări** și să plutească în văzduh.³⁴

Variantele „**Baladei șarpelui**” de la Ibănești : „*Sus la vârful muntelui*”, „*La poală de codru verde*”, „*În pădure la izvor*”, ne indică precis locurile unde au loc inițierile, **munții și pădurile**, deoarece aici trăiesc șerpii sau balaurii.

La unele popoare, **șarpele stăpânește izvoarele și râurile**³⁵, cum este cazul lui Dan sau Da, o

³³ *Ibid.*, p.438.

³⁴ *Ibid.*, p.439.

³⁵ Dar NOUL TESTAMENT dezvăluie că **apa** și, de altfel, orice lucru din univers, **au îngerul lor**: «Și al doilea înger și-a vărsat cupa în **mare**; și s'a făcut sânge ca al unui mort, și toată suflarea vieții care este'n mare a murit. Și cel de al treilea și-a vărsat cupa în **râuri și'n izvoarele apelor**; și ele **s'au prefăcut în sânge**. Și I-am auzit pe **îngerul apelor**, zicând: „Drept ești Tu, Cel-ce-Ești și Cel-ce Erai, Sfinte, că ai judecat acestea; de vreme ce ei au vărsat sângele sfinților și profeților, tot sânge le-ai dat să bea. Vrednici sunt!”» (*Apocalipsa 16, 3-6*); «Și un alt înger a ieșit din altar, **cel ce are putere asupra focului**; și i-a strigat cu glas mare celui ce avea sabița ascuțită și a grăit: „Trimite-ți sabița cea ascuțită și cu lege ciorchinii viei pământului, că strugurii ei s'au copt”» (*Apocalipsa 14, 18*); «Taina celor șapte **stele** pe care le-ai văzut în dreapta Mea și a celor șapte sfeșnice de aur: **cele șapte stele sunt îngerii** celor șapte Biserici, iar sfeșnicele cele șapte sunt șapte Biserici» (*Apocalipsa 1, 20*). Prin urmare, **îngerii sunt stelele. Acești îngeri ai stelelor sunt cei care se transformă în șerpi (vechii zei mitologici)**.

mare zeitate din Benin și de pe Coasta Sclavilor din Africa, care este **șarpe sau fetișul curcubeului**. Devenit Damballah-Weddo în vaudou-ul haitian³⁶, lui îi este consacrată **piatra de trăsnet** și el este și **fulgerul**.

Redăm câteva fragmente din *Vechiul Testament*, din care reies că șerpii nu numai că trăiau pe **înălțimile munților** și în **păduri**, dar erau și adorați acolo, aici având loc „**riturile de inițiere**” sau „**inițierea în mistere**”, **în cadrul unor societăți oculte** care aveau drept scop **practici orgiastice și idolatria**.³⁷

Pentru a sublinia cele expuse mai sus, vom reda câteva fragmente din *Cartea Regilor* din *Vechiul Testament* : «Și Roboam a făcut ce este rău înaintea Domnului și I-a stârnit mânia prin toate câte au făcut părinții săi și în păcatele lor cu care au păcătuit. Și **au construit înălțimi**, și stâlpi, și **dumbrăvi** pe toate **dealurile înalte** și sub orice copac umbros. Și a fost **uneltire**. [În *SEPTUAGINTA* se explică în ce consta această uneltire : Erau un fel de **societăți oculte** care aveau drept scop **practicile orgiastice și idolatria**, neîngăduite de Lege. Sanctuarele aveau ca personal „**hieroduli**”, prostituți de ambele sexe (inclusiv homosexuali, tradus ca „**sodomiți**”) care erau la dispoziția pelerinilor.

EUGEN MERA

²⁹ ARNOLD von GENNEP, *op.cit.*, p.75. (Vezi și: MIRCEA ELIADE, *Mitul eternei reînțoarceri. Arhetipuri și repetare*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1999, p.27).

³⁰ MIRCEA ELIADE, *Nașteri mistice*, București, Editura Humanitas, 1995, p.68.

³¹ DAN OLTEAN, *op.cit.*, p.438.

³² *Ibidem*, p.439.

³⁶ JEAN CHEVALIER, ALAIN GHEERBRANT, *Dicționar de simboluri*, vol.3, P-Z, Editura Artemis, București, 1995, p.302.

³⁷ *Vezi* : *SEPTUAGINTA*, vol.2, Colegiul Noua Europă, Editura Polirom, Iași, 2004, nota 15,12 de la p.502 și nota 14, 24 de la p.500.

Teatru

BOLYAI (Știința spațiului)

Dramă (fragment)

Personaje

**Bolyai - căpitan pensionar,
matematician, 57 ani,
Iulia - servitoare, vârstă medie
Samuel - băcan, vârsta a treia
Preotul - vârstă medie
Profesorul, vârsta a treia**

Acțiunea se petrece la Târgu Mureș,
la sfârșitul lui ianuarie 1860

Interior auster, sărăcăcios, dar ordonat și curat. O sobă rudimentară din cărămidă, un fotoliu defundat, o masă, două scaune simple de lemn, pat cazon, noptieră. Fundalul e dominat de rafturi improvizate din scânduri, pline cu cărți și manuscrise. Pe perete, la îndemână, atârnă spada de ofițer. Alături, pe o poliță, vioara și arcușul. Pe pereți sunt agățate planșe cu schițe geometrice. Pe masă, printre cărți și file disparate de manuscris, domină macheta avântată (în formă de trompetă) a faimoasei pseudosfere.

SCENA 1

Bolyai, Iulia

IULIA (*așezată în fotoliu, coase un petic pe un veston vechi de ofițer*): Iarnă grea, domnu' căpitan! (*Pauză.*) Sacul de cartofi s-o scumpit cu zece creițari!

BOLYAI (*studiază o planșă geometrică, întinsă pe masă*): Iulia! Într-un spațiu infinit, zece creițari nu înseamnă nimic!

IULIA (*clătînând din cap*): Domnu' căpitan! Zece creițari fac jumătate de sfaț...

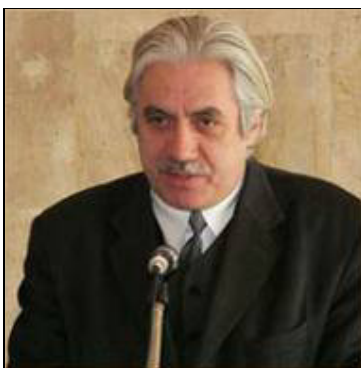
BOLYAI (*privind-o pe deasupra ochelariilor*): Tu știi că geometria studiază varietăți diferențiabile, finit și infinit dimensionale?

IULIA: Știu, domnu' căpitan! Mi-ai mai spus. Dar necazul e altul...

BOLYAI: Care?

IULIA: S-o scumpit și varza...

BOLYAI: Ei, și? Care-i problema? (*Plimbă degetul pe pseudosfera de pe masă*). Suprafața de referință determină o pseudosferă! E

răspunsul meu la parasfera lui Gauss! Înțelegi, Iulia?

IULIA Înțeleg. (*Coase, aproape plângând*). Dar de ce s-o scumpit așa de mult boiaua de ardei, domnu' căpitan? Și lemnele de foc? Și slănina? Asta nu înțeleg!

BOLYAI (*râde*): Pentru că orice număr prim, de formă $4k+1$ se poate descompune într-o sumă de două pătrate! E clar?

IULIA: E clar! (*Dezamăgită*). Dar la prăvălie nu e ca la geometrie, domnu' căpitan...

BOLYAI: Poftim?

IULIA: Samuel Băcanu' o zis că nu ne mai vinde nimic pe datorie...

BOLYAI (*furios*): Ce datorie?

Datoria lui e să vândă! Că pentru asta s-a făcut băcan! Așa să-i spui!

IULIA: Așa i-am spus! Dar el o zis că e datoria noastră să-i plătim datoria...

BOLYAI: Fals! În acest caz, teorema reciprocă nu e valabilă! O să-i trimit o demonstrație...

IULIA: Domnu' căpitan! Băcanu' așteaptă bani, nu demonstrații... (*Pauză*). O zis că vine să vă vorbească...

BOLYAI (*râde*): E un fraier! Nu pricepe că lumea merge înainte, indiferent dacă e adevărată sau falsă axioma lui Euclid!

IULIA (*mirată*): A cui!?

BOLYAI: A lui Euclid!

IULIA: Nu-l cunosc! E din Târgu Mureș?

BOLYAI (*râde*): Un grec genial! A trăit acum două mii de ani...

IULIA (*curioasă*): Unde?

BOLYAI: În Grecia...

IULIA: Am auzit că în Grecia măslinile sunt tare ieftine! Și alămăile...

BOLYAI (*cu furie*): Legume, fructe, mezeluri, brânzetur! Privește spațiul absolut, Iulia! Scoate capul din cratițele tale!

IULIA (*supusă*): Iertați-mă, domnu' căpitan! Sunt doar o servitoare...

BOLYAI (*se ridică greu de la masă*): Euclid crede că...

IULIA (*il întrerupe, râzând*): Ce să mai creadă, săracul... Spuneți că o murit...

BOLYAI (*indignat*): Proasto! Oamenii de talia lui nu mor niciodată...

IULIA: No, atunci să fie el sănătos!

BOLYAI: Euclid crede că există o singură geometrie...

IULIA: Așa o fi...

Bolyai se mișcă greu. Are probleme cu picioarele. Așează pe podea mai multe planșe geometrice și file de manuscris, într-o anumită ordine.

BOLYAI: Ba nu e așa! Eu am imaginat o geometrie nouă, Iulia. Una astrală. Proștii rîd și strâmbă din nas. Pentru că, deocamdată, geometria mea nu are aplicații. Nu te ajută să măsoari grădini! Cu ea nu poți să calculezi volume de putini și butoaie! (*Tare*). Dar geometria mea există!

IULIA (*coase*): Sigur că există...

BOLYAI (*îngenunchează pe podea, aplecat deasupra unei planșe*):

Coexistența mai multor geometrii... aparent contradictorii... este posibilă. Ele nu se exclud. Se completează. Avea dreptate Gauss...

IULIA: Desigur...

BOLYAI (*entuziasmat*): La fel se întâmplă și cu religiile... Geometria însăși e o religie... Înțelegi, Iulia?

IULIA (*se ridică*): Înțeleg...

BOLYAI (*privind spre Iulia, peste ochelari*): Ce tot coși acolo?

IULIA: Vă cârpec oleacă vestonul de ofițer...

BOLYAI: Ce să fac cu vestonul?

Sunt prea bătrân să mai merg la război...

IULIA: E cam vechi! Dar altă haină mai bună nu aveți...

BOLYAI: Nu am nevoie! Important e că am îmbrăcat geometria în haine noi...

IULIA (*se ridică, privind îngrijorată hârtiile de pe podea*): E târziu!

Trebuie să dau puțin cu mătura.

Vom avea oaspeți...

BOLYAI: Oaspeți? Știi bine că la noi nu vine nimeni...

IULIA (*începe să măture*): E sfârșit de lună, domnu' căpitan! Iar or să ne colinde creditorii...!→

VALERIU BUTULESCU

BOLYAI (*râde*): Creditorii sunt oameni credincioși. De-a dreptul creduli. Ei încă mai cred că-i voi plăti.
 IULIA: Trebuie să vină și domnu' profesor Krassai...
 BOLYAI: Krassai? Acesta ce mai vrea?
 IULIA: O lăsat vorbă la parohie... Vrea cărți pentru un muzeu... Poate cumpără de la noi.
 BOLYAI (*hotărât*): N-am cărți de vânzare.
 IULIA: Ne-ar prinde bine ceva bani... Azi am gătit ultimii cartofi...
 BOLYAI (*nervos*): Iulia! Mai bine crâp de foame, decât să-mi vând cărțile!
 IULIA: Domnu' căpitan...
 BOLYAI (*furios*): Nu mi-e foame! Nu vreau să mai mănânc! Sunt bătrân! Am mâncat destul...
 IULIA: Trebuie să-l primiți pe domnu' profesor. O fost prieten cu răposatul dumneavoastră tată...
 BOLYAI (*nervos*): Și ce obligații am eu față de prietenii tatălui meu?
 IULIA (*oftează*): Vai, domnu' căpitan!...

SCENA 2

Bolyai, Iulia

În genunchi, Bolyai continuă să studieze planșele, înșirate pe podea în jurul mesei. Iulia mătură în planul îndepărtat al scenei. Liniște.

BOLYAI (*tresare*): Iulia! (*Ascultă încordat*). Auzi acel clopot? (*Pauză*). Pentru mine bate...
 IULIA (*își duce palma la ureche*): E doar vântul, domnu' căpitan...
 BOLYAI: Ba e dangăt de clopot! Îl aud perfect. Dar nu știu exact de unde vine...
 IULIA: Clopotul e glasul lui Dumnezeu.
 BOLYAI: Să fie oare clopotul catedralei? Sau poate e clopotul lui Gauss...
 IULIA: Cine este Gauss, domnu' căpitan? Mereu îl pomeniți...
 BOLYAI (*continuă să stea în genunchi*): Crezi în Dumnezeu și nu-l cunoști pe Gauss?!
 IULIA (*cu glas umil*): Trebuie să fie un mare om...
 BOLYAI: Om e puțin spus! Gauss e Dumnezeuul matematicilor!
 IULIA: No, spune...
 BOLYAI: Biserica lui e la Göttingen...

IULIA: L-ați văzut vreodată?
 BOLYAI: Nu! Cine sunt eu, să-l văd pe Dumnezeu?
 IULIA: Adevărat...
 BOLYAI: Dar tata i-a trimis cartea mea de geometrie!
 IULIA: No, spune!
 BOLYAI (*ridică o carte*): Tentamen! Apendix! Cartea aceasta are câteva idei dumnezeiești! Doar un Dumnezeu le poate pătrunde...
 IULIA: Asta o fost demult?
 BOLYAI: Acum un sfert de veac. (*Pauză*). De-atunci, mă tot rog să-mi răspundă...
 IULIA (*tristă*): Dumnezeu totdeauna răspunde greu...
 BOLYAI (*râde*): O să vezi că-mi va răspunde! Iulia! Într-o zi, în casa aceasta vei auzi cum bate clopotul lui Gauss...

SCENA 3

Bolyai, Iulia.

Bolyai stă pe podea, în genunchi, aplecat atent asupra unei planșe geometrice. În jurul său, Iulia mătură, apropiindu-se treptat de planșele geometrice.

BOLYAI (*răstit*): Noli turbare circulos meos!
 IULIA (*mătură*): Turbare? (*Pauză*). Vai și amar! Anul trecut o turbat câinele măcelarului de peste drum... L-or omorât, săracul... (*Clatină din cap*). Mare păcat! Era un câțel tare frumos...

Iulia continuă să măture, tot mai aproape de planșele și manuscrisele de pe podea. Bolyai se ridică, fixând-o pe Iulia cu o privire severă.

BOLYAI (*tare*): Nolite tangere meis putastis!
 IULIA (*fără să înțeleagă*): ... Dar măcelarul și-o luat alt câine... Unul și mai frumos... E tare rotofei... Bine hrănit... Câine de măcelar...

Iulia continuă să se apropie, măturând. Bolyai smulge spada de pe perete și fandează elegant, îndreptând vârful armei către Iulia. Se mișcă cu multă dexteritate. Problemele sale fizice au dispărut.

BOLYAI: Înapoi! Nu te atinge de dreptele mele! En garde!

Iulia scoate un țipăt și fuge cu mătura, ocupând o poziție defensivă

Portret al lui János Bolyai
(de F. Márkos, 2012)

în spatele fotoliului. Bolyai face spre ea doi pași de spadassin rafinat.

BOLYAI (*serios*): Nu țipa, toanto! Duelul e o artă! Ridică arma! Fandează ușor. Mâna stângă sus! Echilibrează-ți corpul! En garde!
 IULIA (*speriată, ridică mâna stângă sus, iar cu dreapta ține mătura în poziție defensivă*): Liniștiți-vă, domnu' căpitan! Vă rog frumos...
 BOLYAI: Nu te văicări! Luptă! Un samurai face minuni cu o coadă de mătură... (*Fandează iar, elegant, atingând cu spada mătura*). En garde!
 IULIA: Dar ce-am făcut?
 BOLYAI: Te-ai apropiat prea mult de dreptele mele! Deși te-am prevenit, în greacă și latină!
 IULIA: Domnu' căpitan...
 BOLYAI: Nolite tangere!
 IULIA: Poftim?
 BOLYAI: Noli turbare!
 IULIA (*speriată*): O, Doamne! Cine o turbat?
 BOLYAI (*râde*): Te crezi legionar roman? Militar? Masă acefală de mușchi, strânsă bine cu centura? Atunci ridică lancea!
 IULIA: Vă rog!
 BOLYAI: Crezi că eu sunt Arhimede Neputinciosul? Un corp cufundat într-un lichid, împins de jos în sus... Ha, ha, ha! En garde!
 IULIA: Vai de mine!... Opriți-vă!...
 BOLYAI: Te înșeli, femeie! Eu sunt un luptător! (*Râde*). En garde! Nu te las să calci pe dreptele mele! Nu te las! →

IULIA (*privind spre podea*): Care drepte? Dați-mi pace! Nu văd nimic.

BOLYAI (*în transă*): Ele nu sunt vizibile, toanto! Dar există! Le poți pipăi numai cu gândul! Învață să vezi aprioric! Cu mintea, nu cu ochii tăi de melc! Leși din țarcul celor cincisimțuri, dacă vrei să vezi nevăzutul...

IULIA (*se uită în jur, încurcată*): Care țarc?

BOLYAI: Ograda obișnuinței, reflectarea senzorială...

IULIA: Să vă fac un ceai de tei? O să vă liniștească...

BOLYAI (*aprinș, cu sabia întinsă*): Ia spune! Se poate înlocui o axiomă cu propria ei negație?

IULIA (*tremurând*): Se poate!

BOLYAI: Sigur că se poate! Printre oameni, mereu se-nvârt neoameni...

IULIA (*mecanic*): Da...

BOLYAI (*autoritar*): Atunci, printr-un punct exterior, câte paralele poți duce la o dreaptă dată?

IULIA (*ridică privirea spre tavan*): Lăsați-mă să socotesc...

BOLYAI: Proasto! Dacă te uiți în tavan, o să răspunzi greșit!

IULIA: De ce?

BOLYAI: Pentru că tavanul e plat! Plat și banal! Ca toți dascălii vremii!

IULIA (*derutată*): Dar unde să mă uit?

BOLYAI (*arătând spre pseudosferă*): Aici! Ai în fața ta o pseudosferă! Adică un tavan generalizat...

IULIA (*cu privirea fixată pe pseudosferă*): Păi...

BOLYAI (*aspru, militărește*): Câte paralele? Hai, spune! Câte?

IULIA: Să mă gândesc...

BOLYAI (*cu glas tunător, arătând cu degetul cele două asimptote concurente, de pe pseudosferă*): Câte?

IULIA (*tremură speriată*): Două, domnu' căpitan...

BOLYAI: Cel puțin două!

IULIA: Cel puțin două...

BOLYAI: Adică două sau mai multe...

IULIA (*mecanic*): Două sau mai multe...

BOLYAI (*încântat, pune spada în cui*): Bravo! Genial! Ai răspuns corect! Nu ca papagalii de la Societatea de Științe Matematice...

IULIA: Papagali?

BOLYAI: Mai grav! Savanți, profesori doctori! Și docenți pe deasupra! Toți se uită în tavan și

răspund în cor: o paralelă! (*Mai tare*). O singură paralelă! (*Tare.*) Una! (*Cu glas tunător*). Una și numai una!

IULIA: De ce numai una?

BOLYAI: Pentru că așa le dictează simțurile! Nesimțiii!

IULIA (*gândind profund*): Păi, o singură paralelă e prea puțin...

BOLYAI: Așa e, Iulia...

IULIA: Adică, ce? De ce să nu fie mai multe?

BOLYAI (*calm*): În concluzie, câte paralele poți trasa tu, Iulia? Cu mătura ta cea vitează?

IULIA (*mecanic*): Cel puțin două, domnu' căpitan! Cel puțin două!

BOLYAI (*zâmbind*): De unde știi?

IULIA (*plânge ușor*): De la dumneavoastră! Spuneți asta în fiecare zi...

BOLYAI (*calm*): Iulia! Eu am creat, din nimic, un univers! Ex nihilo! Așa a procedat și Dumnezeu...

IULIA (*își face cruce*): Lăudat fie numele Său...

BOLYAI: Dar universul lui Dumnezeu e palpabil, convingător. În linii mari, îl simte orice prost. Al meu e subtil! Impredictibil! Spațiu absolut, într-o știință absolută a spațiului! (*Aprins*). Pricepi, Iulia? Pricepi?

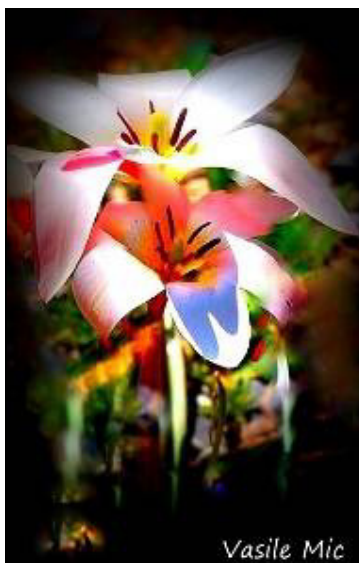
IULIA (*plânge*): Sigur că pricep...

BOLYAI (*aspru*): Minți! Te prefaci numai! Crezi că nu știi?

IULIA: De ce să mă prefac?

BOLYAI: Așa! Pentru că ești femeie!

IULIA (*ușor revoltată*): Mă credeți atât de proastă? De-atâția ani îmi

Vasile Mic

vorbiți despre dreptele astea blestemate! Am început să le cunosc... Să le îndrăgesc! Să le înțeleg...

BOLYAI: În ce fel poți tu să le înțelegi?

IULIA (*cu voce gravă*): Prin intuiție!

BOLYAI: Tu crezi că intuiția e praf de copt? Drojdie, piper, scorțișoară?

IULIA (*aprinșă*): Știu ce e intuiția... Mi-ați mai spus...

Bolyai are un început de furie. O prinde pe Iulia violent de braț și o trage spre planșa cu suprafața hiperbolică.

BOLYAI (*aspru*): Intuiția nu face doi bani! Ca să înțelegi spațiul absolut, trebuie să suferi!

IULIA (*speriată*): Domnu' căpitan!

BOLYAI (*are un început de criză*): Prin intuiție descoperi nemijlocit adevărul... Pe bază de experiență și cunoaștere... Fără raționament logic preliminar...

IULIA: Domnu' căpitan!

BOLYAI (*o strânge puternic de braț*): Femeie! Știință înseamnă îndoială și suferință...

IULIA: Vă rog...

BOLYAI (*în transă*): Vino! O să te îndop cu geometrie, așa cum îndopam găștele la Viișoara! Vezi? Uită-te bine aici! (*O împinge pe Iulia spre planșa de pe perete, cu hiperboloidul de rotație*). Știi tu ce minuni se întâmplă pe această suprafață hiperbolică? Repetă după mine! Hi-per-bo-li-că!

IULIA (*speriată*): Hi-per-be-li-că!

BOLYAI: Hiperbolică, am spus!

IULIA (*tremurând*): Hiperbolică!...

BOLYAI (*aproape plângând*): Iulia! Aici, toată știința intuitivă o ia razna. Nu mai găsești nicăieri două triunghiuri asemenea. (*Cu entuziasm*). Pătratele dispar definitiv, femeie! Niciun patrulater nu-și mai permite luxul să aibă patru unghiuri drepte...Și ce e mai grozav și mai incredibil acum începe! Cu cât triunghiurile sunt mai înalte, cu atât suma unghiurilor lor este mai mică. Înțelegi, Iulia? Înțelegi?

IULIA (*tremurând*): Înțeleg...

BOLYAI (*plânge*): Eu nu-l omor pe Euclid, femeie! Îl generalizez! Încerc să-l scot din lumea plată și plafonată a planului său nenorocit. Pe el! Și întreaga Omenire! E clar?

IULIA (*plânge*): Sigur că e clar...

Ancheta „Vatra veche”

Casele memoriale

Muzeul Memorial „AL VLAHUȚĂ”

CREATIVITATE ȘI PRIETENIE

Pe șoseaua națională Ploiești-Focșani, la km. 164, în localitatea Dragosloveni, după ce treci de statuia generalului rus Suvorov, pe partea stângă, un indicator te anunță că în apropiere se află Muzeul Memorial „Alexandru Vlahuță”. O primă întrebare care îți apare în minte este ce caută Vlahuță aici, de vreme ce el s-a născut în localitatea Pleșești, fostul județ Tutova (actualul județ Vaslui), localitate care astăzi îi poartă numele.

Dacă mergi în satul natal al acestuia, locuitorii îți indică numai un loc de pe deal, numit „Râpa cu Perj,” unde odinioară s-a aflat casa natală a scriitorului, din care astăzi nu se mai păstrează nimic. În schimb, poți vizita cele 2 monumente din localitate, ridicate în memoria lui, care îți atrag atenția, în primul rând, prin ochii săi mari, visători, inteligenți.

Tot în amintirea lui, Mănăstirea cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae” și „Nașterea Maicii Domnului,” din apropiere, a primit și numele „Alexandru Vlahuță”, fapt mai puțin obișnuit în țara noastră.

Dar să revenim la Muzeul Memorial din Dragosloveni, Vrancea, unde am fost întâmpinați cu multă amabilitate de către doamna muzeograf Valentina Porumb, care ne-a expus cu generozitate și cu o dicție ireproșabilă din cunoștințele dumneaei bogate și bine documentate despre locul în care ne aflăm. Acestea au fost completate cu propriile observații și cu informația cuprinsă în cartea „Alexandru Vlahuță și Dragoslovenii,” scrisă de către prof. dr. Horia Dumitrescu, de fapt, un adevărat studiu monografic al vieții și activității prozatorului, poetului și publicistului Alexandru Vlahuță.

Este o casă distinsă, cochetă și elegantă, cu parter și etaj, cu pereții și balcoane de culoare albă. Un spor de vitalitate și de frumusețe este conferit și de tufele de glicină care se înalță verzi, cu flori albastre sau violet, pe una din fațade.

Privită de la exterior, casa îți creează impresia de suspendare în

aer, de plutire fină și elegantă, ceea ce a îndreptățit-o pe Cella Delavrancea să spună că „plutea ca o rândunică în lumina dulce a dealurilor moldovenesti.” (Horia Dumitrescu, 2011: pag.165)

În fața casei, se află statuia bust a scriitorului, situată pe un soclu de culoare albă, ca și exteriorul casei, ceea ce sporește impresia de eleganță, luminozitate, armonie.

Pe un perete de la intrare, este fixat un medalion cu numele și chipul lui Vlahuță și perioada în care a trăit, 5 septembrie 1858 – 19 noiembrie 1919.

Alexandru Vlahuță s-a stabilit aici în anul 1905, ca urmare a mariajului cu Alexandrina Ruxandra Gîlcă, fiica unui mic proprietar, căreia părinții îi dăruiseră de zestre casa, devenită astăzi muzeu, și o suprafață consistentă de viță-de-vie.

Aici au locuit împreună până la data de 21 noiembrie în anul 1916, când România a intrat în Primul Război Mondial și au fost nevoiți să plece în bejenie la Bârlad și la Iași.

În 1907, casa a fost devastată de țărani răsculați. A fost reparată de proprietarii ei și i s-a mai adăugat un corp cu cerdac. În timpul Primului Război Mondial, a fost devastată de trupele germane, care au distrus multe obiecte, printre care se afla și o scrisoare literară de mare valoare.

După o viață destul de zbuciumată, marcată de tot felul de lipsuri materiale și de luptă cu nedreptățile sociale ale timpului, scriitorul a reușit să trăiască în casa din Dragosloveni cei mai tihniți ani ai vieții sale.

Aici a reușit să scrie o parte din operele sale și a manifestat un puternic sentiment al prieteniei cu scriitorii vremii și, în mod deosebit, cu I.L. Caragiale și Nicolae Grigorescu.

După moartea scriitorului, soția acestuia a donat-o Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”. În semn de recunoștință pentru sprijinul spiritual, acordat soldaților români pe front și pentru cinstirea memoriei

celor căzuți în luptă, aceasta a renovat-o și a transformat-o în așezământ cultural care consta „dintr-un mic muzeu istoric, un atelier de țesătorie în proiecție și o sală de șezători și conferințe.” (Horia Dumitrescu: 2011, pag. 48)

Printre cei prezenți la inaugurare au fost și scriitorul Jean Bart și criticul literar Tudor Vianu. S-au primit telegrame și din partea lui Octavian Goga și Nicolae Iorga.

În anul 1926, în cadrul casei a fost deschisă și o „Școală de fete, pentru menaj și gospodărie”, care avea și un internat.

Scopul acesteia era de a le forma fetelor din sat și din împrejurimi deprinderi de țesut, cusut, brodat, tors, de a le transmite cunoștințe de menaj și de cultură generală și de a le învăța bunele maniere.

În anul 1955, s-a propus transformarea casei în Muzeu Memorial, a cărui inaugurare a avut loc în anul 1958, cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la nașterea scriitorului. După ce a fost devastată de 2 ori și părăsită de proprietari, care din lucrurile prezente aici au luat cu ei numai atât cât a încăput într-un car, trebuie să fi fost destul de grea dotarea ei cu obiectele necesare pentru a se crea atmosfera specifică vieții și activității desfășurate aici timp de 21 de ani.

Muzeul are în total 9 camere și două componente culturale, una documentară și una memorială.

Camera din stânga este rezervată documentelor, care oferă o imagine reprezentativă a activității scriitorului și publicistului Al. Vlahuță, cât și a codului etic după care acesta s-a ghidat în viață și pe care l-a recomandat și altora.

Cu ajutorul unui colaj de fotografii, poți vizualiza imagini ale scriitorului în anii studenției, de profesorat, ale căsătoriei cu dna Ruxandra Alexandrina Gîlcă.

În vitrine, pot fi privite cărți, precum: „România pitorească”, despre care Dumitru Micu spunea că „e un atlas geografic comentat, traversat de o caldă iubire de țară”, romanul „Dan”, monografia „Pictorul N. I. Grigorescu”, publicată în 1910, volume de poezii, nuvele, reviste: „Vieța”, „Sămănătorul”, pe care le-a editat, „Cuger clar”, „România nouă.”→

ELENA TRIFAN

Un adevărat portret moral al scriitorului se conturează din cugetările originale și înțelepte despre viață, fericire, noroc, adevăr, muncă prezentate în citate, cât și din sfaturile exprimate în scrisoarea pe care a trimis-o ficei sale Margareta.

Scrisoarea impresionează și prin scrișul foarte frumos, expresie a unui spirit isteț, ordonat și echilibrat.

Doamna muzeograf a numit această scrisoare un adevărat testament literar, mie mi-a amintit de lucrarea „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”.

Se poate spune, fără a exagera, că această primă încăpere ar putea fi supranumită un spațiu al înțelepciunii, al frumuseții morale imortalizate prin artă.

Salonul de primire face dovada unei stări materiale bune, dar și a bunului-gust și al simplității elegante.

Aici pot fi admirate obiecte de mobilier din lemn sculptat: masă, scaune, dulapuri, oglindă de perete, farfurii decorative, tablouri reprezentând Biserica din Lepșa și portretul lui Vlahuță în tinerețe; statuia-bust a scriitorului, realizată de Theodor Burcă, în 1926, anul deschiderii așezământului cultural.

O altă cameră, denumită **Spațiu social și uman, localitatea Pleșești, loc al nașterii scriitorului**, recrează atmosfera etnografică a casei părintești, mobilată în stil rustic, tradițional cu obiecte originale: pat de lemn, covor, așternut, peretar țesute în război, în culori vii, ștergar, farfurie de ceramică pictată, măsuță tradițională, joasă, de formă rotundă, scaune pe măsură, dulapuri, leagăn pentru copiii mici, icoană din lemn cu buchet de busuioc. Sunt astfel foarte bine exprimate cele două trăsături esențiale ale vieții țaranului român, hărnicia cu care și-a creat obiecte materiale necesare traiului de zi cu zi și credința în Dumnezeu.

Respectul familiei Vlahuță pentru creația populară românească manifestat și în cadrul „Școlii de fete”, care a funcționat aici până în anul 1948, este evidențiat și în camera **Atelierul de lucru** al doamnei Ruxandra Vlahuță, soția scriitorului.

Esența acestuia este sintetizată într-o plăcuță aflată deasupra ușii: „Cultul muncii, frumuseții, continuității tradiției”.

Războiul de țesut, surpins parcă în timpul lucrului, covoare, peretare

țesute în război, în culori luminoase, fețe de masă, perdele, mănuși croșetate, de culoare albă creează o atmosferă vie, conturându-se într-un adevărat elogiu adus satului românesc și creațiilor sale.

Ni le imaginăm deja pe harnicele domnișoare cuprinse de eferescența muncii creatoare, sub îndrumarea înțeleaptă a soției scriitorului, pentru continuarea unor vechi meșteșuguri, sursă de frumusețe și de supraviețuire.

De aici pătrundem în cea de-a doua parte a casei, construită în stil neoromânesc, de arhitectul Alexandru Clavel, prietenul scriitorului.

O cameră de trecere între parter și etaj este destinată celor doi mari prieteni Alexandru Vlahuță și Nicolae Grigorescu, uniți prin „afinități de sensibilitate și lirism” (Ioana Beldiman). Portretul lui Alexandru Vlahuță este prezentat într-un tablou realizat de pictorul Dumitru Popa și cel al lui Nicolae Grigorescu prin intermediul unui medalion. Tot aici poate fi admirată o reproducere după tabloul lui Grigorescu „Carul cu boi”, simbolic pentru pasiunea celor doi artiști față de satul românesc și pentru admirația scriitorului pentru pictura lui Nicolae Grigorescu al cărui colecționar a fost.

Dormitorul scriitorului creează impresia unui spațiu intim, cald și liniștit, care ne întoarce la rădăcinile acestuia prin mobilierul rustic, tradițional: pat de lemn, covoare și peretar țesute în război, ștergar, cât și prin tablourile de familie.

Camera pare a fi dominată de chipul tatălui, pater familias, în ipostază de monah, cu numele Nectarie, prezentat în copia unui tablou pe care pictorul Nicolae Grigorescu, i l-a făcut când a împlinit vârsta de 100 de ani.

Imaginea tatălui cu părul încărunțit îmbină dârzenia și demnitatea țaranului român cu experiența de

viață și înțelepciunea unui mag.

Cine vrea să vizioneze tabloul original îl poate găsi la Muzeul din Bârlad.

Un alt tablou în acuarelă prezintă imaginea copilului Vlahuță împreună cu mama sa. Recuzita acestei camere este completată cu obiecte specifice epocii în care a trăit scriitorul: birou de lemn masiv, sculptat pe care se află mașina de scris; dulap, servanță, masă ovală, scaune, sfeșnice, toaleta Bidermeyer.

Lângă dormitor, este amenajat un spațiu restrâns, prevăzut numai cu o carte religioasă și 3 icoane, un minialtar al scriitorului, asemănător cu chilia unui călugăr, în care acesta se putea cufunda în rugăciune.

O altă sală, denumită **Camera Prieteniei**, e dedicată contemporanilor și prietenilor scriitorului, prezentați prin intermediul fotografiilor: Mihai Eminescu, Vasile Voiculescu, Octavian Goga, Delavrancea, Ioan Slavici, Ion Agârbiceanu, Titu Maiorescu, Constantin Dobrogeanu-Gherea, Hortensia Papadat-Bengescu etc.

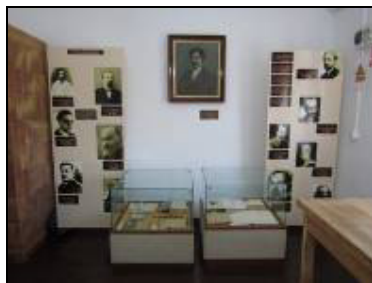
Un adevărat cenaclu literar se înfiripase aici între pereții casei, unde scriitorii găzduiți de familia Vlahuță scriau, citeau, recitau din propriile creații sau ale unor autori consacrați din literatura română și universală: „Domnul Vlahuță avea mulți prieteni, mai ales scriitori și poeți, tineri refugiați și a organizat niște ședințe literare o dată pe săptămână... și veneau la ședințe Barbu Ștefănescu-Delavrancea [...] Nicolae Iorga, Victor Ion Popa. Tot aici venea de la Iași și maestrul Enescu.”(Jenița Ghica Bulbuc)

Cei care au studiat această perioadă din viața scriitorului au remarcat blândețea, sinceritatea, politețea, inteligența și îngăduința, vorba domoală, respectul pe care Vlahuță le-a manifestat în relație cu prietenii și cu musafirii săi.

Pentru a continua atmosfera de cenaclu și pentru încurajarea și promovarea creației literare de valoare, în cadrul muzeului a fost creat „Salonul literar”, manifestare culturală de nivel național.

Unul din prietenii muzeului a fost și este și arhitecta Ruxandra Teodorescu, nepoata lui Alexandru Vlahuță și a lui Nicolae Grigorescu.

Ruxandra Teodorescu stabilită acum în Franța, în amintirea →

clipelor dragi petrecute în casa bunicii ei de la Dragosloveni, după 1990 împreună cu un grup de francezi a venit cu ajutoare pentru săteni.

În **Biroul scriitorului**, pe lângă obiecte care i-au aparținut lui Alexandru Vlahuță (casetă, ceainic, binoclu), ne rețin atenția câteva care evidențiază trăsăturile definitorii ale personalității acestuia: biblioteca, dovadă a culturii, a creativității sale manifestate în plan literar și publicistic.

Cultul prieteniei care l-a caracterizat pe Vlahuță este immortalizat într-un tablou care îl prezintă împreună cu scriitorii Delavrancea și Caragiale.

În spatele lor se află alte tablouri mai mici, ca un izvor nesecat de creativitate, de prietenie și de dragoste pentru arta penelului.

Nu poți să nu fii fascinat de ascuțimea minții, implicarea cerebrală și afectivă a celor trei prieteni care iau parte la discuție.

Ce i-a apropiat pe cei trei mari scriitori? "[...] ideile lor comune în problemele artei și ale vieții sociale. Dragostea pentru popor și creația populară, critica împotriva claselor exploatoare, a instituțiilor burghezo-moșierești, atitudinea antimonarhică formează trăsăturile esențiale ale realismului critic, al operei lor." (Horia Dumitrescu, 2011: pag. 141)

Alte două tablouri, „Carul cu boi” de Grigorescu și „1907” de Octav Băncilă, sunt compatibile cu respectul lui Vlahuță pentru lumea satului și cu atitudinea vehementă a acestuia de apărare a drepturilor țărănimii, el însuși având scrieri cu această tematică: schițe și poezia „1907.”

Prezența tabloului „1907” de Octav Băncilă, tocmai în casa care a fost jefuită de țărani răsculați, este o dovadă a superiorității morale a scriitorului, a unei profunde înțelegeri de către acesta a specificului societății în care a trăit.

Într-o anexă a muzeului, se află docarul cu care familia Vlahuță și musafirii lor se plimbau prin împrejurimi și carul cu care a plecat în bejenie în 1916 și în care a avut grijă să ia obiectele care i-au fost cele mai dragi, picturile lui Nicolae Grigorescu, a căror „poezie caldă, atinșătoare și trăită” îl fascinasă.

Un sentiment de tristețe răzbate

parcă peste ani și atinge și ființa vizitatorului.

Muzeul Memorial „Alexandru Vlahuță” a avut și are o activitate culturală foarte bogată. Pe lângă „Salonul literar” amintit deja, o activitate remarcabilă este manifestarea culturală, organizată de Muzeul Vrancei și Mihai Ghyka, pe data de 14 septembrie 2019, cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la trecerea în eternitate a scriitorului.

Aspecte ale vieții și activității scriitorului au fost prezentate de prof. dr. Horia Dumitrescu, director al Muzeului Vrancei, și de către prof.univ.dr. Ioana Beldiman de la Universitatea Națională de Arte din București.

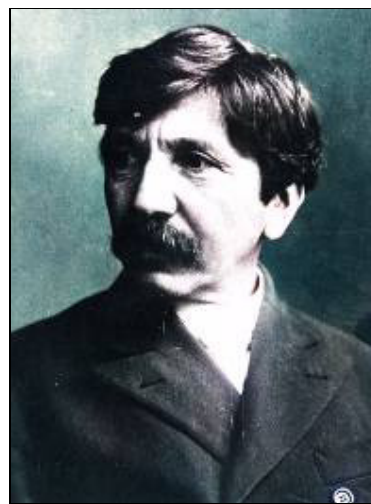
Din balconul casei, membri ai trupei SoNoRo i-au încântat pe cei prezenți cu acorduri ale muzicii clasice românești și universale.

Memoria autorului a fost omagiată și printr-o slujbă religioasă de pomenire, susținută în incinta muzeului.

Tot aici, în 2019, Mircea Platon, scriitor, redactor-șef al revistei „Convorbiri literare,” a lansat cartea „Al.Vlahuță, primul și ultimul”, care conține publicistica cenzurată a scriitorului. Elevi de la „Atelierul de Creație și Dramaturgie al Asociației Elevilor” din Vrancea au citit din scrierile publicistice ale lui Alexandru Vlahuță și din aprecierile unor scriitori despre personalitatea sa.

Casa lui Al.Vlahuță a fost o gazdă primitoare și adecvată și pentru Festivalul SoNoRo Conac, care și-a susținut o parte din concertele aici.

Privit în ansamblu, Muzeul Memorial „Al. Vlahuță” de la Dragosloveni, Vrancea are o puternică valoare documentară, arhitectonică,

etnografică, artistică, fiind totodată un elogiu adus creației și prieteniei.

Nu poți să nu fii plăcut impresionat de grija, bunul-gust, priceperea cu care e amenajată și întreținută casa, dovadă a respectului și responsabilității față de valori și, în mod deosebit, față de personalitatea patronului acestei case, manifestate de personalul muzeului.

Documente, tablouri, fotografii, piese de mobilier și etnografice reînvie o lume pe care o vezi parcă aieva.

Proprietarii par plecați, dar numai pentru o clipă.

Când ești într-o cameră ai impresia că ei sunt undeva prin casă sau pe verandă în momente de relaxare, de unde privesc împrejurimile, admiră copacii din grădină sau se pregătesc de o plimbare cu docarul.

Am vizitat casa în anii tinereții și mi-au revenit plăcut și îmbietor în minte imaginea nobilă a acesteia, foșnetul discret al unei livezi cu vișini plini de rod, a domnișoarei muzeograf Valentina Porumb, pe care am regăsit-o la fel de neschimbată în pasiunea pentru acest loc căruia i-a dedicat întreaga viață.

Casa lui Alexandru Vlahuță de la Dragosloveni este o dovadă că în „România pitorească” mai sunt încă multe de văzut și că într-o vreme când ne văităm că elevii nu mai citesc, mă gândesc că vizitarea unei case memoriale însoțită de lecturarea câtorva fragmente din opera autorului respectiv ar putea fi un instrument util pentru a-i întoarce cu fața spre literatură.

Casa Memorială „Alexandru Vlahuță” din Dragosloveni, Vrancea, un grup de scriitori, participanți la „Salonul Dragosloveni”, Focșani, 2007

Literatură și film

Închisori benefice

Eram la Paris și cinam la niște prieteni. Printre alți invitați și-a făcut apariția un profesor de filosofie, domnul Antoine. Da, am auzit bine: el preda deținuților de la imensa închisoare din Fleury-Mérogis - cel mai mare centru penitenciar din Europa: șapte clădiri, dintre care una destinată femeilor și tinerilor. Antoine mi-a făcut cadou *Fleury-Mérogis*, carte scrisă de fostul său elev Angel Perez (Editura Pensée Universelle, Paris, 1983). Angel a fost deținut, apoi eliberat. Căsătorit, două fete și o carte. A trăit ani buni între cei 3500 de deținuți, a văzut sinucideri, a înțeles că șefii tremurau pentru cariera lor, lăsând reînțegrarea și educația pe plan secund.

Jonathan Asser, născut în 1964, a fost la închisoare, apoi s-a gândit să

scrie despre acei ani. A luat cursuri de scriere, de conturare a personajelor. Regizorul David Mackenzie, fascinat de scenariul lui Asser, a realizat filmul *Starred Up*, care a rulat în Franța cu titlul *Les poings contre les murs*. Joacă Jack O'Connell, Rupert Friend, Ben Mendelsohn. Eric e transferat într-o închisoare pentru adulți, unde își întâlnește tatăl, pe care-l consideră un dușman. Regizorul face credibil dialogul celor doi, lucrând excelent cu toți actorii, vizibil inspirat de filmul *Un profet* de Audiard, pe care l-a digerat în mod inteligent, după care și-a creat un suspans filtrat prin propria-i experiență artistică.

Actorul O'Connell e mai mult decât convingător în rolul lui Eric. În dese interviuri, el declară că este mândru de filmografia sa, doar că și-ar dori să-i amelioreze diversitatea. La 15 ani, a părăsit școala, unde a descoperit, totuși, cursul gratuit de

artă dramatică. Până acum a jucat roluri de tineri furioși și violenți. Angelina Jolie l-a distribuit în filmul său *Unbroken*. Connell afirmă că nu joacă pentru celebritate, ci ca să-și ajute mama și sora să ducă o viață fără griji.

Revenind la filmul lui Mackenzie, concluzionăm că e sfâșietor, intens, proporționat, fără violențe gratuite, ci plasate sub semnul unei mize ingenioase.

ALEXANDRU JURCAN

Pentru încă un poet s-a făcut prea devreme seară:

Stere Bucovală

De ani mulți, am fost în nenumărate rânduri la Brăila, i-am simțit pulsul poetic, am cunoscut confrăți la manifestările culturale din zonă. Nu l-am întâlnit niciodată pe Stere Bucovală, până în acest an, la Festivalul Internațional Europoezia, ediția a V-a. Cu toate acestea, am relaționat de parcă ne cunoșteam de când e lumea. Și n-a fost doar o atenție privilegiată pe care mi-ar fi acordat-o, pentru că Stere era frate de poezie cu toți participanții.

A fost o revelație. Braț la braț cu poetul Valeriu Stancu, au dat strălucire unei ediții, privată de participările internaționale, la care s-a renunțat din rațiuni de securitate sanitară.

Au fost trei zile de vis, pe valurile poeziei și ale Dunării.

Marea mea surpriză, aș putea spune revelația, dincolo de implicarea

managerială a lui Stere, a fost poetul, cel pe care l-am descoperit în ultima seară a Festivalului, când a citit poeme vechi și noi, de mare frumusețe și reverberație metaforică.

Ne-am întâlnit pe aceleași lungimi de undă și nu puteam decât să batem palma pentru proiecte viitoare.

Ne fixaserăm și repere concrete, pe care le demaraserăm pentru ediția a VI-a a Festivalului „Europoezia”, printr-o promovare a proiectului, în varianta unor vremuri normale.

Ceasul s-a oprit însă pentru Stere Bucovală, brusc, nedrept! Când poetul tocmai prinsese aripi, anvergură, încredere în puterea lui de creație și recunoaștere publică: „Stere Bucovală e un poet deplin” (Ioan Holban).

Ne-a lăsat cărțile sale: *Oglinda secată* (debutul din 2009), *Sonoritatea cuvântului*, 2009, *După-amiezile*

Nicolae Băciuț, Valeriu Stancu, Stere Bucovală, Brăila, septembrie 2020

unui pian, tradus în limba macedoneană (Matița Makedonska, Skopje, 2009), *Vocile dimineților viitoare* (bilingv română/albaneză), 2011, *Orizontul din cușcă*, 2017, *Scatola din Nebbia*, tradus în italiană de Simona Stancu, 2018, și *Întoarcerea umbrelor*, volum apărut în 2020 și pe care Stere mi l-a dăruit, la despărțire, spunând că îmi dă autograf anul viitor, ca să fie sigur că voi fi alături de ei în 2021, la Europoezia.

La nici șaiszeci de ani (născut la 2 iunie 1961, la Tulcea), Stere Bucovală a plecat răpus de virusul care nu iartă și nu alege, în 23 noiembrie, într-un spital din Brăila.

Îi așteptam pentru „Vatra veche” poemele din care a citit la maratonul poetic din ultima noapte a Europoeziei. Le citise cu o oarecare sfială, dar cuceritor, cu fiecare poem citit.

Cine s-ar fi gândit că el își scrisese deja „Testamentul”, inclus în ultima sa carte, ca pe o premoniție, ca pe un presentiment al morții:

„E vremea testamentului, nu crezi? Poetul chiar acum ar vrea să-l scrie! Cuvintele-i sunt reci, pot sta între coperti

Ca morții între scânduri să le scrie. Cât voi mai fi de față, nu mă tem: Pot să-mi aprind și singur lumânarea, Să lumineze calea spre blestem, știind că-i singura ce-aduce alinarea”.

NICOLAE BĂCIUȚ

ZILELE BABELOR

(VI)

5 aprilie

Am ieșit din casă cum s-a luminat de ziua, ca nu cumva meșterul să vină să-și recupereze scara, căci voiam să mă servesc de ea. (Totuși, fiind duminică, n-a venit). Am ignorat „gradul de pericolitate” al acțiunii mele și am proptit-o sub streșină. Cu bidonul de lac pus într-o gălețușă cu toartă am urcat cele vreo 30 de trepte până la ferestrele de la etaj și le-am vopsit jaluzelele. Pe când terminam, picioarele îmi tremurau de efort - sau de frică. (Geta, de jos, idem). Ar fi fost păcat să nu profit de scara ce-o avusem la îndemână. Apoi am toaletat în același mod jaluzelele de la parter, ușa de la intrare și ușa dinspre terasă. Totul acum miroase a casă nouă.

7 aprilie

Că epidemia a depășit momentul de maximă intensitate e demonstrat și de faptul că acum există în spitale respiratoare fără pacienți!

Formatorii de opinie de la noi nu consultă izvoare în limba engleză, ci îndeplinesc doar „poruncile” ce le vin în scris de la surse alogene. (Nu vă faceți griji. Nici mass-media și nici liderii europeni nu sunt liberi, ci ascultă și ei de aceleași prescripții). M-am învrednicit azi să consult pagini întregi legate de un subiect pe care mi-au picat ochii din întâmplare. Țări precum Japonia (afectată de Jocurile Olimpice care tocmai fuseseră amânate cu un an), sau Taiwan și evident China tocmai au publicat lucrări foarte documentate, legate de originea coronavirusului, pe care Occidentul preferă să le ignore. Concluziile lor, bazate pe dovezi științifice, ar fi următoarele: a). În China s-a răspândit o singură tulpină de virus. În zeci de alte țări această tulpină nu se regăsește, deci originea infectărilor cu coronavirus nu este China. b). În alte țări se manifestă alte tulpini de virus, fiind până în prezent identificate cinci astfel de variante. c). Singura țară care deține oficial toate cele cinci tulpini de coronavirus Covid-19 este SUA. Zic: „Hm...”

Poate tulburați de această descoperire, am ieșit în stradă sperând să putem schimba o vorbă cu cineva. Într-adevăr, ne-am adunat vecinii să comentăm și să fraternizăm într-un colocviu desfășurat sub soarele arzător.

8 aprilie

„Statul acasă” ne-a permis să ne alimentăm la intervale regulate și să ne supraveghem „caloriile”. Drept urmare, cura noastră de slăbire continuă cu relativ succes. Acum suntem într-o

fază de „stabilizare” (eu pierdusem 8 kg, soția mea 5 kg), în ciuda faptului că ne permitem tot mai des unele abateri gustative.

Seara privim un serial documentar dedicat împărătesei Maria Tereza a Austriei. Descoperim că despre țara „vecină” (cândva) știm deosebit de puțin, iar despre a noastră, așijderea. (Am fost pomeniți în film doar în legătură cu Banatul și cu pandurii – oare voi ce știți la acest subiect?!).

9 aprilie

Azi s-a nimerit să combinăm trei acțiuni diferite. Mai întâi, am ieșit la plimbare, pretextând mersul la cumpărături. Era o vreme fierbinte ca de luna iulie și purtam veșminte estivale (eu aveam pantaloni scurți). La magazinul alimentar nu era nimeni. În schimb, ne-am izbit de o coadă ce se întindea pe vreo 300 de metri: se stătea în rând la tutungerie pentru... țigări!

Al doilea eveniment a fost provocat de o lectură sordidă – nu știu cât de adevărată. Era mărturisirea unui medic, care descria stresul prin ce trece, fiind pus zilele acestea prea des în situația de-a alege între „a face tot posibilul” pentru salvarea unui pacient aflat în stare de insuficiență respiratorie gravă și „a se preface” că îl ajută pe pacientul vârstnic, condamnat dinainte – de regulă administrându-i anestezicul și morfina și lăsându-l în plata domnului..

„Te fac c-un whisky?”, îmi întreb soția, mimând voioșia? „Absolut!”, îmi răspunde ea cu același entuziasm. Am băut chiar mai multe whisky-uri, și alte cele, la masă, apoi am savurat un *Nesscafé* „consistent” (zahăr – „ca dintr-al tău”, *ness* – „ca dintr-al altuia”) acompaniat de un trabuc *Cohiba*, plus (în ciuda curei de slăbire) niște curmale carnoase, mari cât pumnul, pe care le cumpărasem de la un palestinian creștin din Nazaret, și de care nu ne atinseserăm până atunci. Pentru acele curmale mă târguisem la sânge cu bietul om, iar acum simt o rușine de nedescris. Așadar, am savurat „potolul” neplanificat, apoi ne-am scuzat, parcă: „Ne apasă izolarea!” - dar în realitate mintea amândurora

era tot la relatarea medicului respectiv, pe care Geta o citise la rândul ei.

Al treilea eveniment este că am simțit o dorință irezistibilă să dăm jos iedera ce acoperea peretele care delimitează mica noastră grădină. Ramurile, unele groase cât brațul, s-au desprins mai ușor decât ne-am imaginat, eliberând cu acest prilej o mulțime de murdărie ascunsă. „În fine, curățenie!”, am exclamat satisfăcuți – asta îmi amintește povestirea cu tâlc psihanalitic prin care se deschide cartea de memorii a lui Goethe, „Poezie și adevăr”. Ați citit-o, oare? Pe mine mă marcase. Dar pe voi? Asta îmi amintește de o altă poveste care m-a impresionat la vremea respectivă și care are o rezonanță deosebită în contextul actual: „Ciurma”, de Camus.

10 aprilie

Zi de vară până-n seară. Trebuia profitat de vremea bună. Am prins curaj și am făcut o plimbare mult mai lungă decât ieri.

La Cluj, plimbăreții sunt urmăriți cu drone. Dincoace, am văzut că un elicopter supraveghea autostrada, dar prin urbe nu am dat de poliști. (După o zi de căutări cu elicopterul în Alpi, poliția franceză găsisese în cele din urmă doi excursioniști care au fost verbalizați. Pentru cei vreo sută de euro recuperați din amendă, s-au cheltuit mii de euro ca timp de elicopter!).

Aici orașul e mort, toate activitățile comerciale sunt încă suspendate, iar între puținii trecători unii poartă măști. La Cluj e la fel – doar că cei două mii, primii dintre cei douăzeci sau trezeci de mii de români solicitați la „muncile de jos” în Germania și Italia, și cărora li s-a îngăduit să plece (chiar înainte de Paști), nu aveau nevoie de măști, se puteau înghesui și nu reprezentau o primejdie prin faptul că veneau dintr-o zonă de focar! Mi-i închipuiam disperați. Sper totuși că au apucat să-și ajute bătrânii să însămânțeze ceva acasă înainte de-a pleca...

11 aprilie

Ieri a fost Vinerea-Mare la catolici. La catedrala *Notre-Dame de Paris*, care e în schele și încă nu are refăcut acoperișul după incendiul de anul trecut, s-a celebrat în cerc restrâns „venerarea coroanei de spini” (coroana lui Iisus, pe care o adusesse ca relicvă Ludovic cel Sfânt de la Ierusalim). Am privit înregistrarea. La Vatican, așijderea, papa Francisc a celebrat mesa de unul singur în piața străjuită de colona lui Bernini. Părea foarte bătrân, papa, nu așa cum îl văzuserăm cu numai un an în urmă la București!

HOREA PORUMB

CATRENE FUMIGENE

Să te ferească Dumnezeu

Nu la noi doar cioandele-s fierbinți.
Se mai pișcă și la case mari,
Unde, -n pandalii, din președinți
Pot ajunge nesperați birjari.

Întrebare Președintelui

Curte depolitizată?
Oameni nepărtinitori? O, da!
Pro-UE și pro-SUA?
Dar pro-Țara-ne uitată?

De ce România n-are corvete multifuncționale?

Pentr-un tron război se dete,
Cum se știe,-o sut' de ani,
D'apoi lupta pe corvete,
Că nici ea nu-i de doi bani?!

Mocnește năduful creștinilor

Chit că-i văd căpii rădaște,
A-nțelege nu mai pot:
Interzis să mergi la moaște,
Dar permis să mergi la vot?!

Câți infectați pe zi avem?

Stânga nu, dreapta nu știe:
Doi juma' sau trei la mie?
Să înveți deloc nu-i fain
Când la clasă, când online.

Rugă de conducători înainte de scrutin

Doamne, vremea cu noi ție
Cât să trecem bine hopul,
După care pot să vie
Și COVID-ul, și potopul.

În lipsă de locuri la ATI, tot doctorii să trebuie decidă?

N-ați extins decât în predici
Terapia intensivă.
Azi decid tot bieții medici
Cui să-i pună de colivă.

Bolile n-au când s-aștepte

Nu-ți mai spune azi partidul
Care boală-i mai nocivă:
Racul, tiful, HIV, COVID-ul...
Sunt urgente deopotrivă.

Dreptul la credință cine mi-l apără?

Dacă mi se interzice
Să mă-nchin la sfinte moaște,
Cam prevăd ce îmi vor zice
Când să mă grijesc de Paște.

De-ndrăznești să protestezi

Pentru orice potentat
Este o obsesie
Ca să fii etichetat
Ghimpe de profesie.

Ce nu știe moș Ilie

Le-ai dat - lumea să priceapă -,
Doamne, ce medicament,
Încât unii-s duși la groapă,
Iară alții - n Parlament?

Când prinde a-i mustra conștiința pe demnitari?

Numai când sunt scoși pe tușă
Și când au dosar penal,
Brusc, prind a vorbi din gușă
În ton confesional.

Nu se vaită-nvingătorii

Care-o fi motivul oare
Că, la vot, ca un făcut,
Se bocesc de fraudare
Numai cei care-au pierdut?

Devotament

Devotați partidului
Cât îi ia la treuca lui.
Cum n-au loc în Parlament,
Traseismu-i iminent.

Gest abil de lider

Când văzu că naufragiul
Bricului e iminent,
A propus, stopând ravagiul,
Fețe pure-n Parlament.

O, tempora!

Cum socot toți natural
Că, în statul meu, săracul,
E mai greu a trece BAC-ul
Decât s-ajungi general?

Ale noastre corespund. Dar ale dumiilorvoastre?

Dacă pensiile noastre
Correspund cerințelor,
Lefile dumiilorvoastre-s
Ale neființelor?

La timpuri noi - tot ei

Avansați în SÉCU fulminant,
Fojgăind libarce la zaveră,

Au ajuns tot ei - prin ce manieră? -
Luptători cu rol determinant.

Când te prinde cu ocaua mică

Statul paralel, din umbră,
Cât l-adăpi, ai viața roză.
Cum schimbi ciutura pe-o doză,
Din senină-o face sumbră.

Nu-i recunoașteți?

N-au nici trenți și nici umbrelă,
Mască n-au, umeri pleoștiți,
Dar, în lumea paralelă,
Ei sunt bine-acoperiți.

Un proptiș nu-l răsplătești,

La pârnaie te trezești
SRI-i săpă-un tunel
Spre-o afacere cu statul,
Doar că,-ntârziind cu datul,
Se trezi c-un dosărel.

Care-o fi secretul oare?

Condamnat în propriul stat,
Pus la zdup, de toți uitat,
Iar transfug în stat vecin,
Ștabii noi în brațe-l țin.

Poliția Română se face a-l căuta

Infraactor Longo Curcúmea,
Condamnat cinci ani bulău,
Căutat prin toată lumea,
Stă *muy vivo* *-n Chișinău.

*Muy vivo (sp.) - Bine mersi.

Mai nu chefuiesc cu el

Lucrători din SRI
Văd fugaru-n Monacó,
Dar se fac nici ei a ști
Că e căutat ohó!

Cum de nu-i găsește statul?

Dealeri cu retrocedatul,
Au supt ca vampirii statul.
Azi se scaldă-n Veuve Clicquot
Prin Balí și Monacó.

Ghiciți cine?

Legea n-o fac infraactorii,
O fac interpușii lor
Spre,-n relașul închisorii,
Binele-acoliților.

Groparii legilor justiției nu se mai regăsesc pe liste

Faptei lor, mereu nedreaptă,
I-au dat foc prin înțeleapta
Hotărâre, cea mai dreaptă:
Au fost trași nițel pe dreapta.

Nicolae MĂTCAȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA NOIEMBRIE

ÎN LUNA NOIEMBRIE

Recoltele s-au adunat,
Coboară de pe culmi ciobanul,
Mai cade bruma peste sat...
Dar și prin cramă... bețivanul!

LA NOI, ZI IMPORTANTĂ

Fără nici un comentariu,
Sărbătoare-i, spun cinstit,
Doar în ziua de salariu,
Căci în rest e post cumplit!

FĂȚARNICUL

Îți ia de pe rever o scamă,
Găsește, poate, și-un gunoi,
Iar când ajunge om de seamă
O să te-mproaște cu noroi!

COMPORTAMENT

Mândria este-un vechi sindrom
Ce-l face, des, pe om neom,
Iar fructele-i îmbietoare
Ajung la cei ce n-au valoare.

ANUL 2020, SECETOS (rondel)

Lucrează fără încetare
Românul simplu sau magistru
Din est la vest și pân` la *Istru*,

Gândindu-se la bunăstare.

Se trec izbânzile-n registru,
Cumplit ne arde *Sfântul Soare*,
Lucrează fără încetare
Românul simplu sau magistru.

Cum seceta-i ucigătoare,
În jur mai totul e sinistru,
Să dea de apă un ministru
Și-a programat sejur la mare...
„Lucrează” fără încetare!

UNUI HOLTEI

Amarnic vei plăti tributul
Nesăbuiței, și-i păcat,
Căci dacă răscolești trecutul
Femeii, stai neînsurat!

INSTANTANEU POLITIC

După ce au prins osânză,
Văd parlamentari, o droaie,
Care nu fac nici o brânză,
Dar o fac mereu... de oaie!

DESCULȚI DE MIRIȘTE

Discuții nu au cum să-ncapă,
Ușor își dă oricine seama:
Desculți pe miriște înțeață,
Dar nu așa ca epigrama!

Concis ca într-o telegramă,
Transmit mesajul ce nu-mi scapă:
Ca miriștea e-o epigramă,
De nu ești om corect, înțeață!

Când vin des... culții să m-atace
Epigramatic, nu mi-e teamă,
Eu îi întâmpin eficace
Cu poanta dintr-o epigramă.

Ei pe victorii să mizeze
Când pe o miriște s-adună
Și, deci, i-aștept să mă contreze

Dar cu o epigramă bună!

Iar în final, fără de emfază
Le-aș spune celor tari și mulți
Că epigrama se-adresează,
De când e lumea, celor culți!

PRETENȚII POLITICE

Permanent parlamentarii
Vor și pensii și salarii,
Să le dea, cum se cuvine,
Dar să fie-n țară bine!

DESTĂINUIRE

Spun acum, de n-ați aflat,
Eu trăiesc o mare dramă,
Că-s extrem de virusat
Cu sindromul... epigramă!

LA ANIVERSARE

Din norul vieții-un fulg în zbor
S-a mai desprins, plutind pe-o rază,
Coboară și apoi ușor
La tâmpla noastră se așează.

Așa se-ntâmplă an de an,
Mai punem câte-o floare-n glastră
Apoi, ca frunza din castan
Cădea-va-n beznă steaua noastră.

Ne-ndepărtăm cu orice zi
De anii minunați de școală,
De tinerețe, jocuri și
Mai rupem câte o petală.

Și de al dragostei fior
Ne-ndepărtăm cu orice clipă,
Mergând decizi spre-un viitor
Străini pe-a timpului aripă.
Străini pe-a timpului aripă.

VASILE LARCO

De la un clasic citire: VIRGILIU SLĂVESCU 1884-1960

TESTAMENTUL LUI PĂSTOREL

Iubiți prieteni, după moartea mea
Să-mi construiți o lespede
frumoasă,
Rotundă sau pătrată, ca o masă,
Să zac o veșnicie „mort” sub ea!

UNUI PICTOR

Mi-am spus adeseori în taină,
Văzând că nu faci nici o brânză:
Când n-ai cămașă pe sub haină,
De ce mai strici atâta pânză?

PĂMÂNTUL S-A CUTREMURAT

Bătrân pământ cu coama gârbă,
Sortit de zei să ne înghită,

De-ndatorire se achită,
Dar se cutremură de scârbă.

PĂSTOREL, ARTIRELIST, AJUNS LA ROMAN

Concentrarea cum să-nceapă?
Nu mă dumiresc deloc.
M-ați chemat la guri de foc
Și-am ajuns la guri de apă!

LUI PUIU IANCOVESCU

Protestăm cu indignare
Împotriva fărdelegii!
Puiu-l cheamă, dar nu-nseamnă
Să-l mănânce fript colegii!

Selecție VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Colecția revistei „Vatra veche” poate fi accesată acum în integralitate pe acest site:

<https://www.facebook.com/bibliotecaproeuropeana/posts/731879520762624>

Buna ziua, domnule Nicolae Băciuț,
În legătură cu revista „Vatra veche” pe care o trimiteți și către Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța, aș dori să vă întreb dacă ne dați acordul de a o posta pe pagina instituției, ca recomandare de lectură.

Vă mulțumesc !

Cu deosebită considerație,

dr. Corina-Mihaela Apostoleanu
director, Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman”, Constanța

Stimate maestre Nicolae Băciuț, vă mulțumesc pentru trimiterea și a celei de a zecea revistă „Vatra veche”, felicitări, căci, iată:

O *Vatră* după alta trece,

Întruna laude le sunt de-adus,

Cum toate-au fost de nota zece,

A unș-pea o să aibă zece plus!

Vasile Larco

Dragă domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru acest recent număr; mi se pare impresionant (nu exagerez!) prin restituiri și evocări ale unor scriitori din generații ale literaturii noastre. E un act demn de laudă mai ales că actualitatea e revelată prin rememorarea celor care mai sunt sau aparțin istoriei literare.

Mă bucură prezența președintelui Academiei Române, dând revistei o distincție aparte, iar istoricul e constant nou și revelator! Acad. Ioan-Aurel Pop e savantul credincios istoriei noastre!

Cu cele mai bune gânduri,

Ion Vlad

Mulțumesc foarte mult.

Adrian Năstase

Vă mulțumesc pentru bucuria pe care mi-ați făcut-o! E, în egală măsură, onorant și emoționant. Aștept să primesc pe email revista și vreau, dacă e cu putință, să intru în posesia unui exemplar tipărit în condițiile pe care redacția le impune. Cu recunoștință și prețuire,

Virginia Sâmpetru

Mulțumim mult pentru acest număr de la mijloc de toamnă al revistei *Vatra Veche*, stimate Nicolae Băciuț! Sunt de laudă autorii lucrărilor inserate aici, căci, după cum e de înțeles, ei muncesc intelectual cu pasiune, dar și mai multă recunoștință. Vă aducem Dvs., neobositului editor și promotor al lucrărilor de înaltă inspirație.
Cu profund respect,

Ana Sofroni

Felicitări pentru susținerea și promovarea Valorilor Culturale Românești și pentru promovarea Panoramicului Cultural Românesc. Dumnezeu să binecuvânteze toți colaboratorii acestei reviste de mare însemnătate pentru noi toți. Mulțumim pentru prezență și susținere în toate activitățile organizate împreună.

Rusalina Petruț

Am primit revista pe octombrie. Se citește cu interes, varietatea semnăturilor e binevenită. Numai bine redactorilor, colaboratorilor.

Adrian Popescu

Mulțumesc foarte mult distinsului redactor-șef, scriitorul Nicolae Băciuț, pentru publicarea interviului meu cu Lelia Rugescu, nepoata lui Lucian Blaga.

Și acest număr al revistei *Vatra veche*, oferă iubitorilor de literatură dar și specialiștilor în domeniu, subiecte remarcabile. Toate felicitările!!

Veronica Bălaj

V-ați învățat bine distins prieten Vasile Dan Marchiș! Ce să mai spun?!
Revista *Vatra veche*, al cărui mentor este poetul Nicolae Băciuț, chiar este mare.... și cuprinde în ea o enciclopedie culturală. Și dacă stau și o citesc, acolo

sunt numai poeți, unul și unul! Cum să apar eu acolo?

Sincere felicitări! Cu admirație.

Constanța Abălașei-Donosă

Vă mulțumesc, d-nule Băciuț, pentru frumoasa revistă pe care mi-ați trimis-o. De la număr la număr tot mai interesantă, cu subiecte captivante, care plac mult cititorilor. Mii de mulțumiri.

Nicolette Orghidan

Revista e foarte bună. (...)

Radu Urmă e prieten cu mine, a fost coleg de facultate și prieten toată viața cu bietul Emil, soțul meu. Un om de calitate!!! Trăiește în Navada, la Las Vegas. A avut de la mine primele numere, pe urmă v-a scris și acum primește și el revista.

Bravo, vă admir!

VPL

Sunt copleșit. Excelent. O bogăție, comoară rară. Când vorbim, te voi descoase. Mulțumesc.

Ca de obicei, când poți, o consemnare a acestui nou număr URIAȘ.

Doru Dinu Glăvan

Dumneavoastră, domnule Băciuț, sunteți ca Moș Crăciun - mult așteptat în toate colțurile lumii, din California până la Tg. Mureș, din Ontario până în București, de la cuget adunate și iarăși în slovă dată!

Mulțumesc, domnule Horia Groza, pentru acest minunat eseu - competență, talent, cunoaștere și inimă pură! Binecuvântat să fie cel ce dăruiește și cel ce primește, darului și dăruitul lui!

Dumitru Ichim

Bună seară, domnule Băciuț! Citii și ăst număr al revistei la care munciți lună de lună cu vădit folos. Textul lui Radu Șerban și, mai cu seamă, cel despre el, mi-au atras atenția substanțial. I-am citit „Jurnalul de ambasador” cu real interes, așa că articolele în cauză s-au dovedit binevenite și utile în a-mi completa informația despre autor. L-am regăsit și pe colegul Alex. Jurcan. Ori pe Florentin Popescu. În timp, începând a-i cunoaște și pe alții care publică în paginile mureșene. Îmi voi încerca și eu norocul trimițând în curând câteva tablete cu temă culturală. Până atunci, numai bine și spor la treabă în continuare.

**Adrian Simeanu,
Pitești**

Mulțumesc foarte mult pentru Revistă!
Foarte interesantă și serios concepută!

Gabriela Stanciu Păsărin

Cu o pâine fără de pereche/
Ne îmbie astăzi Vatra veche/
Caldă, dodoloață, rumenie/
Cu eseuri, proză, poezie/
Câte și mai câte adunate./
Se citește pe nesăturate...

Marian Ilie

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru bucuria lunară
adusă de Revista dvs. Vă răspund cu
Surâsul ... Bucovinei.
Cu stimă,

Ioan Mugurel Sasu

...Compliment pentru traducerea poeziei
Louisei. Mînutat

Cu drag și dor din Germania,

Alexander Demmer

Vă mulțumesc. A fost o bucurie să
parcurg /citesc paginile revistei. Atât de
densă și tot atât de variată. Felicitări!

Elisabeta Iosif

Mult stimat domnule Băciuț Nicolae,
Confirm de primire (numărul 10/2020)
al revistei voastre și vă comunic că
aceasta se poate lectura pe orice
terminal electronic sau internet folosind
link-urile noastre:

<http://www.portilenordului.home.blog/>
sau <http://www.portilenordului.ro>

Noi l-am difuzat cu tot dragul prin
intermediul abonaților și prietenilor
noștri.

Mi-ar face o deosebită plăcere dacă am
avea o discuție telefonică pe subiectul
„Promovarea creativității românești în
Europa și lume” precum și ”unele
criterii secrete și nemărturisite de
nominalizare la Premiul Nobel”
Cu aleasă prețuire,

Dr.Mihai Ganea,

coordonator al Proiectului PORȚILE
NORDULUI, Baia Mare, Maramureș,
Transilvania.

P.S. „Porțile Nordului” se poate accesa
și de pe telemobil, oriunde și oricând,
folosind, printre altele, motorul de
căutare Google sau Internet Explorer. În
felul acesta, accesul la ce publicăm
devine nelimitat.

Mulțumesc din suflet.

Sănătate! Să-ți dea bunul Dumnezeu
puterea să continui! Doamne ajută!

Cu tot dragul,

Mircea IB

Mulțumesc mult pentru includere, dar și
pentru fotografia de la întâlnirea noastră
(de acum vreo 2 ani?), pe care nici n-o
știam. Cred că ați înțeles bine
situația: trebuie să țineți fotografiile la
secret pentru o vreme și le aduceți la
lumina ceva mai târziu, și gata...

surpriză! Cine nu s-ar bucura să fie 2
ani mai tânăr? Bunica mea spunea la 75
de ani, ce n-ar da să mai aibă 73, iar la
93, ce n-ar da să mai aibă 91! Mă tem
c-am început să înțeleg asta! :-)
Cu mulțumiri,

Milena

Domnule director Nicolae Băciuț,
Urmăresc cu mult interes numerele
revistei „Vatra veche” și, mulțumit de
ceea ce citesc aici, poezie, proză,
cronici literare, artă, știri despre
manifestări culturale, doresc să-mi
exprim admirația pentru deosebit de
dificila misiune pe care v-ați asumat-o,
aceea de mentor, redactor, editor, în
folosul literaturii române nu numai din
Mureș, Transilvania, România, dar și la
nivel european și universal. Pentru
talentul, generozitatea și munca depusă,
eu vă felicit și îi îndemn și pe alți
iubitori (și producători) de cultură să ia
modelul dumneavoastră.

Cu deosebită considerație și urări de
sănătate,

Corneliu Vasile

Stimate Nicolae Băciuț,

Iată, s-au adunat niște ani de când
aproape lunar primesc de la dumneavoastră /
redacție *Vatra veche*. Din când
în când, vă trimit un mulțumesc mai
grăbit, mai consistent... Numere bune
pe subiecte mult pe valorile noastre
fundamentale, pe arte, dintre care
poezia scoate capul cu coroana-i de
regină. Ați publicat, văd, și pe cei
moldoveni - întru unirea slujitorilor Ei
(Stancu, Marchiș).din Filiala noastră de
Bc. Cum ne-ați obișnuit, aveți
colaboratori de marcă, chiar de multe
karate, că noi, cei de la bază - poporul
poetic - cu greu ne-am ridicat pe vârful
picioarelor să intrăm/postăm în grădina
Ei de la Mureș, având o pilă de la
Vatră.

Dar pe mine m-ați atins, ...*nolens*,
*desigur, cu art. despre profesorul meu
iubit de lingvistică Gavrilă Istrate, la
care am avut lucrarea de diplomă*
(eram prin anii 70 la Iași, studentă la ro-
mână-engleză). Ardeleanul bonom m-a
valorizat. A fost și decan pe când am
absolvit ca șefă de promoție. Dumnezeu
să-l ierte, el m-a ajutat cumva (cu un
telefon) să schimb la Repartiție - pe loc
- repartiția mea de la liceul din Nasăud
la ACASĂ, la Bacău. Atâta mi-a putut
mie capul atunci, fată cuminte, voiam la
mama, deși tocmai mă măritasem cu un
ardelean din Tg. Mureș, pe care l-am
adus la BC. Dl. Istrate, domn ardelean,
s-a mirat, dar n-a zis nimic de îndăjirea
mea cu „acasă”. Gata! Mulțumesc că
m-ați ajutat cu melancolii pe care gân-

deam că le-am epuizat, ca om și ca
scriitor... Gata, cu ale mele ...de fapt,
uite, am primit ACUM vestea despre
Aurel Pop,ă cu care colaborasem pe-o
felie...Toate-s DESERTĂCIUNI!!

Domnule Nicolae Băciuț, vă doresc
perioadă ușoară de Covid - să ne mai
putem aduna. Apropos, nu veniți la
Zilele Bacovia la BACĂU pe 30-31?!
Lansez și eu, cu voia Domnului,
desigur, un volum de Teatru... 4 ore pe
șosea fără zăpadă prin peisaj în degrade
de galben - la noi absolut totul e verde,
florile în grădină, deși e frig, sunt
reînviată după ploaie. Asta ne mai
încălzește sufletul. Multumim lui Dum-
nezeu, că nu ne lasă chiar orfani... de
tot... Sănătate și spor în toate!

Cu considerație,

Cecilia Moldovan

Mulțumesc mult pentru continuarea
serialului și trimiterea revistei, iubite
domnule Băciuț.

Să știți că, între timp, Jurnalul meu a
continuat. Ce fac cu el?...

În amintirea plăcutei întâlniri între
zidurile Cetății, vă transmit omagiile
mele și urări de sănătate!

Cu stimă.

Horea Porumb

Distine Domnule Nicolae Băciuț

Mulțumesc pentru acest număr, cu
materiale deosebit de interesante, pe
care le-am savurat. Succes și pe mai
departe.

Al Dv.

Hans Dama

Viena

Stimate dle Nicolae Băciuț,

Sincere mulțumiri pentru spațiul
generos pe care mi-l acordați.

Nr.10 nu ne dezamăgește, menține
ștacheta la nivelul cu care ne-ați
obișnuit. Nu putem decât să vă
admirăm și să vă fim recunoscători
pentru efortul pe care îl depuneți ca
revista să apară la termen și în ținută-i
elevată.

Sănătate și inspirație!

NM.

În jurnalul meu, am notat: Primesc și
răsfoiesc prestigioasa VV, unde citesc
un documentar apropo de poetesa
americană de 77 de ani, Louise Gluck,
laureata Nobelului pentru Literatură din
acest an pandemic, un comentariu
despre Marin Sorescu, un interviu cu
Aura Christi, fila de jurnal a lui Horea
Porumb, câteva cronici de carte și niște
poeme sprintere ale unor tineri barzi.
Felicitări și mulțumiri.

Nicolae Rotaru

Vă mulțumesc pentru trimiterea revistei, în care găsesc mult lucruri interesante.

Mircea Anghelescu, Ph.D.

Professor Emeritus, Facultatea de Litere
Universitatea București

Thank you dear friend ...your magazine pleasantly surprised me.. and I'm happy to see it. I am also the Editor of the *Majdad Magazine for Literature, Culture and Science*, and I know what a good magazine is. Congratulations. I would like to work with you.

Slavica Pejovic

Sehr geehrter Herr Băciuț,
Vielen Dank für die Zeitschrift, freue mich sehr aufs Lesen.
Wünsche eine schöne Herbstzeit, in bester Gesundheit.
Liebe Grüße

Elisabeth Anton

Mulțumiri Domnule Prof. Nicolae Băciuț, redactor-șef la *Vatra veche*.

FELICITĂRI MARI și multeeee pentru constanța calitativă a tuturor materialelor cuprinse în eevista *Vatra veche*, adevărată emblemă a Culturii Ardealului, pentru întreagă Românie și cu dor peste hotare, la Români pribegiți de Destin !
Cu admirație perenă,

Ioan Luca,

ardelean vechi (80) din București

Bună ziua, domnule Băciuț! Am primit numărul pe octombrie al revistei, online. Vă mulțumesc! O întrebare: acum 25 și ceva de ani, în iunie 1995, am participat, la Paris, la înmormântarea lui Emil Cioran. Pot să vă trimit un material privind atmosfera de la Biserica Ortodoxă Română de la momentul ceremoniei mortuare, cât și relatări din presa franceză din zilele respective referitoare la personalitatea lui Cioran?

Ghiță Nazare

Am primit, mulțumesc! Felicitări! Sănătate pentru a continua demersul cultural și literar!
Cu drag,

Teo Cabel

Dragi Colegi și Prieteni,
În ultimul număr al revistei *Vatra veche*(10/20), a apărut sub semnătura Redactorului-șef al revistei, Nicolae Băciuț, o interesantă trecere în revistă a operei Laureatului Premiului Nobel pentru Literatură 2020, Louise Glück, cu reflecții asupra situației scriitorilor români pe scena literară internațională. În același număr al revistei, Nicolae

Băciuț publică o traducere a uneia din poeziile poetei americane. Am adăugat și originalul poeziei în engleză. ENJOY!

Dr. Ioan John Gionea

Bombă mare... Un prieten din Melbourne mi-a furnizat un articol care susține că recenta laureată a Premiului Nobel pentru literatură are origini românești !

<https://www.ebihoreanul.ro/stiri/laureat-a-nobel-pentru-literatura-din-acest-an-louise-glueck-are-origini-in-bihor-159381.html?fbclid=IwAR1u9rS4Zn8TU1WhkCOX4K00eMVZQdGvuDw1WXsZB7eBk9VEuh1ufAw45G0>

John Gionea

Mulțumesc din toată inima pentru găzduire în Aceeași călduroasă și generoasă Vatră a Neamului Nostru!
Fluturînd din inimă, de peste Prut,

Traian Vasilcău

Bună seara, domnule redactor-șef Nicolae Băciuț!

Salutări și gânduri de bine de pe meleaguri sălăjene!

Mulțumesc mult! Voi lectura, am văzut că am ce...

Felicitări sincere pentru editarea acestei reviste cu înaltă rezonanță strămoșească!

S-aveți sănătate și succes în orice activitate! Doamne-ajută!

O seară frumoasă!

Cu mult drag și înaltă considerație,

Marin Ștefan

Domnule Băciuț, felicitări! Și numărul pe octombrie al revistei *Vatra veche* se remarcă prin densitate și diversitate tematică. Interesante comentariile savuroase privind iubirea dintre Veronica Micle și Mihai Eminescu, cât și despre iubirile lui Nichita Stănescu, seriile despre Liviu Rebreanu și Lucian Blaga, despre memorialistica ilustrului mitropolit Bartolomeu Anania, serialul semnat de acad. Ioan Aurel Pop, privind „Transilvania, starea noastră de veghe”, ca și retrospectiva Festivalului EUROPOEZIA, desfășurat la Brăila. Felicitări!

Ghiță Nazare

Am primit-o! E un număr foarte bun și frumos ilustrat! Să fie cu noroc!

Ecaterina Țarălungă

Stimate Domnule Băciuț,
Vă mulțumesc mult că mă mențineți pe listă. Ar trebui s-o fac de fiecare dată când ajunge la mine un număr din revistă, dar știu că sunteți invadat de

epistole, așa că v-am trimis și voi continuă să va trimit în gând mulțumiri și calde cuvinte de apreciere..

Din Iași, cu cele mai alese gânduri și urări,

Rodica Albu

Mulțumesc mult pentru accept! Mai mult, vreau să vă felicit pentru „Vatra Veche” și să mulțumesc întregii echipe redacționale și autorilor prezenți în revistă pentru că existați și țineți aprinsă o flacără a culturii, a spiritului nostru. Este foarte important pentru fiecare dintre noi și chiar, într-un fel, consider că e și un act de cutezanță și de speranță, de încredere într-un viitor al rațiunii umane. Sper ca în curând să fim - nu numai prieteni virtuali, ci și colaboratori. Gânduri bune!

Adrian Nicolae Popescu

Exceelență,

Vii mulțumiri și felicitări pentru noul număr al revistei *Vatra veche*. Mult succes în continuare.

Valeriu Tudor

Distinse domnule redactor-șef,

Vă mulțumesc din nou pentru bucuria de a fi prezentă în paginile excelentei reviste *Vatra veche*! O delectare intelectuală!

Onoare să fiu prezentă în paginile sale.

O zi, o toamnă, lungă vreme în care să vă reușească toate proiectele!

Veronica Bălaj

Stimate domnule Băciuț,

Va felicit pentru neobosita energie și inspirație cu care finalizați de fiecare dată un nou număr al revistei *Vatra veche*. Diversitatea temelor și pluralitatea vocilor critice este incitantă pentru orice cititor.

Va ofer ultimul, dar nu cel din urmă, sper, volum al meu de versuri, *Borne*, apărut la editura Școala Ardeleană din Cluj, în speranța unei lecturi interesante.

Cu prețuire,

Maria Postu

P. S. : Volumul ar trebui să ajungă pe adresa revistei luni.

Domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumim anticipat pentru disponibilitate ad ea ne pune la dispoziție, treptat, arhiva revistei *Vatra veche*.

Desigur, prezintă interes!

Cu deosebită considerație,

Corina-Mihaela Apostoleanu

manager

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman”

Constanța

Panoramic cultural 2020

Reghinul, o Capitală culturală

Sărmașu, mereu la înălțime culturală

La Blaj, „Ocrotiți de Eminescu”

La Topa Mică, acasă la Ioan Alexandru

Lunca Bradului – „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă!”

Biia, Alba, un sat cultural!

La Galeria „Unirea”, Târgu-Mureș - icoana istoriei

Festivalul „Europoezia” pe malul brăilean al Dunării

OCHIUL CICLOPULUI

Vasile Mic

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumaru, Violeta Coman, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Duncan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciuc, Titus Suciuc, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uriteșcu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), Dumitru Ichim, George Filip (Canada), Andrei Fischof (Israel), Simina Lazăr (Paris) Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BACIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2020 • Email : nicolaebacicut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

